

“คนไทยเป็นคนดี เก่ง มีความสุข มีความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพ
ใฝ่เรียนรู้และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง มีสุขภาพทั้งกายและใจที่สมบูรณ์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย
สามารถประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เพื่อเป็นเป้าหมาย
และฐานหลักของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน”

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทร. 0 2668 7123 ต่อ 2417 โทรสาร. 0 2243 2787
<http://www.onec.go.th>

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 35/2553
ISBN 978-616-7324-14-2

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

**แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง
(พ.ศ. 2552-2559)**

**สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ**

379.593 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส. 691 ผ แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)
กรุงเทพฯ : สกศ., 2553
198 หน้า
ISBN : 978-616-7324-14-2

1. แผนการศึกษาแห่งชาติ 2. แผนการศึกษาแห่งชาติ
ฉบับปรับปรุง 3. นโยบายการศึกษา 4. ประเทศไทย ประถมศึกษา
มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษา การศึกษานอกระบบ การศึกษา
ตลอดชีวิต สังคมแห่งการเรียนรู้ 5. ชื่อเรื่อง

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552–2559)

สิ่งพิมพ์ สกศ.   อันดับที่ 35/2553

พิมพ์ครั้งที่ 1   มีนาคม 2553

จำนวน   5,000 เล่ม

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่   สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ถนนสุขุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร. 0-2668-7123 ต่อ 2417
โทรสาร 0-2243-2787
Web Site: www.onec.go.th

ผู้พิมพ์   บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด
90/6 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 34/1
ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงอรุณอมรินทร์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700
โทรศัพท์ 0-2424-3249, 0-2424-3252
โทรสาร 0-2424-3249, 0-2424-3252

คำนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 33 บัญญัติให้มีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬากับการศึกษาทุกระดับ และเพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว จึงได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว 15 ปี ที่บูรณาการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและกีฬากับการศึกษาทุกระดับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล สร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม

แผนการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว ได้ใช้มาเป็นเวลากว่า 7 ปีนับถึงปัจจุบัน ซึ่งในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลายประการเกิดขึ้น นับตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 แผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2552-2554 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) รวมทั้งนโยบายรัฐบาลปัจจุบัน

ประกอบกับสถานการณ์ต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ประชากร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษา รวมทั้งจากการติดตามประเมินผลการพัฒนาการศึกษาประมาณเกือบหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา พบว่า การดำเนินงานบางเรื่องได้ดำเนินการประสบผลสำเร็จแล้ว และมีหลายเรื่องที่ยังเป็นปัญหาต้องเร่งพัฒนาปรับปรุง หลายเรื่องยังไม่ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนมีประเด็นใหม่ที่ต้องเร่งพัฒนา คณะกรรมการสภาการศึกษา ในคราวประชุม ครั้งที่ 1/2552 เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552 โดยมี นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธาน เห็นชอบให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาปรับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมอบหมายให้คณะอนุกรรมการสภาการศึกษาดำเนินนโยบายและแผนการศึกษาดำเนินการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาดำเนินนโยบายและแผนการศึกษา ได้ทำการศึกษา สังเคราะห์เอกสาร รายงานผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดทำ (ร่าง) แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) โดยนำเสนอต่อที่ประชุมคณะอนุกรรมการฯ อย่างต่อเนื่อง รวม 13 ครั้ง รวมทั้งจัดสัมมนาระดมความคิดเห็นร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจัดประชุมกลุ่มสนทนา (Focus group) รวม 3 ครั้ง แล้วนำเสนอต่อสภาการศึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2552 จากนั้นได้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2553 คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในช่วงระยะเวลาดังกล่าวต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาขอขอบคุณคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาดำเนินนโยบายและแผนการศึกษา และคณะทำงานจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ทำให้ “แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)” แล้วเสร็จสมบูรณ์ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะสามารถใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฯ ฉบับนี้ เป็นกรอบแนวทางในการจัดการศึกษาในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายต่อไป

(รองศาสตราจารย์ชงทอง จันทรางศุ)

เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปผู้บริหาร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ปัจจุบัน คือ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา) ได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 33 และพระราชบัญญัติคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ชื่อขณะนั้น) มีหน้าที่จัดทำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ (ชื่อเดิม) เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และได้เสนอแผนการศึกษาแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้ประกาศใช้แล้ว ตั้งแต่วันที่ 17 มิถุนายน 2545

แผนการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว ได้ใช้มาเป็นเวลากว่า 7 ปีนับถึงปัจจุบัน ซึ่งในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลายประการเกิดขึ้น นับตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รวมทั้งรัฐบาลปัจจุบัน (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี) ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2551 ให้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยปฏิรูปโครงสร้างการบริหารจัดการ ปรับหลักสูตร ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน พัฒนาทักษะในการคิด วิเคราะห์ ตลอดจนส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่เป้าหมายคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นคุณธรรมนำความรู้ อย่างแท้จริง

ประกอบกับสถานการณ์ต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ประชากร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษา รวมทั้งจากการติดตามประเมินผลการพัฒนาการศึกษาประมาณเกือบทศวรรษที่ผ่านมา พบว่า การดำเนินงานบางเรื่องได้ดำเนินการประสบผลสำเร็จแล้ว และมีหลายเรื่องที่ยังเป็นปัญหาต้องเร่งพัฒนาปรับปรุง หลายเรื่องยังไม่ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนมีประเด็นใหม่ที่ต้องเร่งพัฒนา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์) จึงมอบหมายให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ขึ้น เพื่อให้สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาของประเทศที่สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) แล้วเสร็จ และเสนอต่อสภาการศึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2552 จากนั้นได้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2553 คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในช่วงระยะเวลาดังกล่าวต่อไป

สรุปสาระสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)

วัตถุประสงค์ของแผน

1. พัฒนาคอนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา
2. เพื่อสร้างสังคม ไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้
3. เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคอน และสร้างสังคมคุณธรรมภูมิปัญญา และการเรียนรู้

แนวนโยบาย

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้งสามประการดังกล่าว ประกอบกับการคำนึงถึงทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคตที่เน้นการใช้ความรู้เป็นฐานของการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประชากร สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงได้กำหนดแนวนโยบายในแต่ละวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ 1 พัฒนาคอนอย่างรอบด้าน และสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา

แนวนโยบาย

- 1.1 พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับและประเภทการศึกษา
- 1.2 ปลุกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึก และมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริตต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง
- 1.3 เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตได้มีโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ยากจน อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ทุรกันดาร
- 1.4 ผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขัน และร่วมมือกับนานาประเทศ

- 1.5 พัฒนามาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งระบบประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก
- 1.6 ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีคุณธรรม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

วัตถุประสงค์ 2 สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

แนวนโยบาย

- 2.1 ส่งเสริมการจัดการศึกษา อบรม และเรียนรู้ของสถาบันศาสนา และสถาบันทางสังคม ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
- 2.2 ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายภูมิปัญญาและการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา กีฬา เป็นวิถีชีวิตอย่างมีคุณภาพและตลอดชีวิต
- 2.3 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้ และสร้างกลไกการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

วัตถุประสงค์ 3 พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

แนวนโยบาย

- 3.1 พัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ เพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 3.2 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยเร่งรัดกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ประชาชน ประชาสังคม และทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษา และสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา
- 3.4 ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ และการลงทุนเพื่อการศึกษา ตลอดจนบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.5 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา พัฒนาความเป็นสากลของการศึกษา เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ขณะเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกันกับพลโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน

การบริหารแผนสู่การปฏิบัติ

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการนำแผนสู่การปฏิบัติ เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ที่เน้นเป้าหมาย 3 ด้าน คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การขยายโอกาสทางการศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา ตลอดจนคำนึงถึงความสอดคล้องกับระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงเห็นควรกำหนดเป้าหมายและระยะเวลาดำเนินงานบริหารแผนสู่การปฏิบัติ ดังนี้

เป้าหมายการนำแผนสู่การปฏิบัติ

เป้าหมายเชิงคุณภาพ

เมื่อสิ้นสุดแผนฯ ในปี 2559 การพัฒนาการศึกษาของประเทศบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. คนไทยเป็นคนที่ เก่ง มีความสุข มีความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม ใฝ่เรียนรู้และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสุข มีสุขภาพทั้งกายและใจที่สมบูรณ์ สามารถประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เพื่อเป็นเป้าหมายและฐานหลักของการพัฒนาประเทศ

2. สังคมไทยเป็นสังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ทรัพยากรทางปัญญาเพื่อการเรียนรู้ นำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน มีสุขภาวะ ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและเอื้ออาทร ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

3. สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคนอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการศึกษาและเรียนรู้ มีการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน รวมทั้งความร่วมมือในภูมิภาคและกับนานาชาติมากขึ้นอันจะนำไปสู่ความสามารถในการร่วมมือและแข่งขันของประเทศ และการอยู่ร่วมกันกับพลโลกอย่างสันติสุขมีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน

เป้าหมายเชิงปริมาณ

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระหลัก เกินกว่าร้อยละ 50
2. สถานศึกษาทุกโรงได้รับการรับรองมาตรฐาน จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)
3. จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มสูงขึ้น จาก 8.7 ปี ในปี 2551 เป็น 12 ปี ในปี 2559

4. เอกชนเข้ามาร่วมจัดการศึกษามากขึ้น โดยมีสัดส่วนผู้เรียนระหว่างรัฐ : เอกชน เป็น 65 : 35 ในปี 2559

5. สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษามากขึ้น โดยมีสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษา : สามัญศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็น 60 : 40 ในปี 2559

ระยะเวลาในการดำเนินงาน

ระยะเวลาในการดำเนินงานนำแผนสู่การปฏิบัติแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 แผนงานรีบด่วน ระหว่างปี 2552-2554 ให้เร่งดำเนินการตามข้อเสนอ การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง โดยให้มีการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาตามประเด็น เป้าหมายการปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ 1) แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) แผนขยายโอกาส ทางการศึกษา และ 3) แผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา รวมทั้งควรมี การสร้างกลไกเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

ระยะที่ 2 ระหว่างปี 2555-2559 ให้เร่งดำเนินการตามนโยบายทั้ง 14 ด้าน ให้ บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนฯ เมื่อสิ้นสุด ระยะที่ 1 และระยะที่ 2 รวมทั้งการเตรียมการร่างแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ต่อไป

นอกจากนี้ ให้มีการจัดทำกรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงระยะเวลา 5 ปี เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในภาพรวม และแผนพัฒนาการศึกษาแต่ละระดับ/ ประเภทการศึกษา ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ได้แก่ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา แผนพัฒนาการ อุดมศึกษา เป็นต้น

ในระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ให้มีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัด/กลุ่ม จังหวัด และในระดับเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา ให้มีการจัดทำ แผนพัฒนาการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ สถานศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมา	1
1.2 การดำเนินงาน	3
1.3 ผลการพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมา	4
1.4 สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการศึกษา	6
1.5 ปรัชญาหลักและกรอบแนวคิด	8
1.6 เจตนารมณ์ของแผน	9
1.7 วัตถุประสงค์ของแผน	10
1.8 หลักการของแผน	12
1.9 เงื่อนไขเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ	13
บทที่ 2 สภาพการณ์และแนวโน้มบริบทสังคมโลกและสังคมไทยที่มีผลต่อการศึกษา	15
2.1 ด้านสังคม	16
2.2 ด้านเศรษฐกิจ และลักษณะการผลิตและบริการ	22
2.3 ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน	27
2.4 ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม	31
2.5 ด้านการเมืองการปกครอง	36
2.6 ด้านประชากร	40
บทที่ 3 ผลการพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมา	45
บทที่ 4 ปัญหาการดำเนินงานและประเด็นที่ต้องเร่งพัฒนา	83
บทที่ 5 วัตถุประสงค์ แนวนโยบาย เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงาน	109
บทที่ 6 การบริหารแผนสู่การปฏิบัติ	129
6.1 หลักการบริหารแผนสู่การปฏิบัติ	130
6.2 เป้าหมายการนำแผนสู่การปฏิบัติ	131
6.3 ระยะเวลาในการดำเนินงาน	132
6.4 แผนงานริบคว่นระยะแรก (พ.ศ. 2552-2554)	132
6.5 แผนงานระยะหลัง (พ.ศ. 2555-2559)	138
6.6 กรอบแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา	138

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.7 การสร้างกลไกหลักเพื่อขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติ	141
6.8 เจ็อนไขสู่ความสำเร็จ	143
6.9 จุดเริ่มต้น	144
เอกสารอ้างอิง	149
ภาคผนวก ก	153
ภาคผนวก ข	177
คำสั่งสภาการศึกษาที่ 1/2551 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสภาการศึกษา	182
คำสั่งคณะกรรมการสภาการศึกษาด้ำนนโยบายและแผนการศึกษาที่ 1/2552 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)	184

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ปัจจุบัน คือ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา) ได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 33 และพระราชบัญญัติคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ชื่อขณะนั้น) มีหน้าที่จัดทำแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ (ชื่อเดิม) เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และได้เสนอแผนการศึกษาแห่งชาติ ต่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้ประกาศใช้แล้ว ตั้งแต่วันที่ 17 มิถุนายน 2545

แผนการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว ได้ใช้มาเป็นเวลากว่า 7 ปีนับถึงปัจจุบัน ซึ่งในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลายประการเกิดขึ้น นับตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งได้กำหนดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา ในมาตรา 80 (3) ว่า

“(3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมาย เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(4) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

(5) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในศิลปวิทยาการแขนงต่างๆ และเผยแพร่ ข้อมูลผลการศึกษาวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยจากรัฐ

(6) ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้กำหนดในมาตรา 49 ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา” ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ”

รวมทั้งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งในมาตรา 33 กำหนดให้สภาการศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬากับการศึกษาทุกระดับ และมาตรา 34 กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีหน้าที่เสนอแผนพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ

ประกอบกับมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ซึ่งในมาตรา 14 กำหนดให้สภาการศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬากับการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งได้กำหนดว่าการเสนอนโยบาย แผนการศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานการศึกษานั้นให้เสนอต่อคณะรัฐมนตรี

กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ข้อ 1 กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มีภารกิจเกี่ยวกับการเสนอแนะนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาของชาติที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬากับการศึกษาทุกระดับ โดยกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ในข้อ (1) ในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬากับการศึกษาทุกระดับ

รัฐบาลปัจจุบัน (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี) ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2551 ให้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยปฏิรูปโครงสร้างการบริหารจัดการ ปรับหลักสูตร ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน พัฒนาทักษะในการคิด วิเคราะห์ ตลอดจนส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่เป้าหมายคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นคุณธรรมนำความรู้อย่างแท้จริง

ประกอบกับสถานการณ์ต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ประชากร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษา รวมทั้งจากการติดตามประเมินผลการพัฒนาการศึกษาประมาณเกือบหนึ่งทศวรรษที่

ผ่านมา พบว่า การดำเนินงานบางเรื่องได้ดำเนินการประสบผลสำเร็จแล้ว และมีหลายเรื่องที่ยังเป็นปัญหาต้องเร่งพัฒนาปรับปรุง หลายเรื่องยังไม่ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนมีประเด็นใหม่ที่ต้องเร่งพัฒนา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงเห็นสมควรปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ขึ้น เพื่อให้สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาของประเทศที่สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าวแล้ว

1.2 การดำเนินงาน

1. คณะกรรมการสภาการศึกษา ในคราวประชุม ครั้งที่ 1/2552 เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552 โดยมีนายจурินทร์ ลักขณวิศิษฏ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธาน เห็นชอบให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาปรับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมอบหมายให้คณะกรรมการสภาการศึกษาดำเนินนโยบายและแผนการศึกษา ดำเนินการต่อไป

2. คณะอนุกรรมการสภาการศึกษาดำเนินนโยบายและแผนการศึกษา ซึ่งมีรองศาสตราจารย์ทองอินทร์ วัฒนวิเศษ เป็นประธาน ได้ดำเนินการศึกษา สังเคราะห์เอกสาร รายงานผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) รายงานการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวโน้มบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและสังคมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสังคม 2) ด้านเศรษฐกิจและลักษณะของการผลิตและการบริการ 3) ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน 4) ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม 5) ด้านการเมืองการปกครอง และ 6) ด้านประชากร รวมทั้งรายงานการวิจัยเรื่อง ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10-20 ปี รายงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3. คณะอนุกรรมการสภาการศึกษาดำเนินนโยบายและแผนการศึกษาได้แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) มีผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เป็นประธาน

4. ยกร่างแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) และนำเสนอคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาดำเนินนโยบายและแผนการศึกษาพิจารณา รวม 13 ครั้ง

5. จัดสัมมนาระดมความคิดร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจัดประชุมกลุ่มสนทนา (Focus group) เพื่อพิจารณา (ร่าง) แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง รวม 3 ครั้ง

6. คณะทำงานปรับปรุงแก้ไข (ร่าง) แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง และเสนอคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาดำเนินนโยบายและแผนการศึกษาเห็นชอบ เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2552 ที่ประชุมให้นำเสนอสภาการศึกษาและคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

7. คณะกรรมการสภาการศึกษาในคราวประชุม ครั้งที่ 3/2552 เมื่อวันอังคารที่ 11 สิงหาคม 2552 ได้พิจารณา (ร่าง) แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) แล้ว มีมติเห็นชอบหลักการ โดยให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาร่วมกับคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา ปรับปรุงแก้ไขเอกสารตามความเห็นและข้อเสนอแนะของที่ประชุม และแจ้งเวียนให้กรรมการรับทราบ ก่อนนำเสนอประธานสภาการศึกษาพิจารณา นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบต่อไป

8. คณะอนุกรรมการสภาการศึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา ในคราวประชุม เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2552 ได้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขเอกสารร่างแผนฯ ตามความเห็นของที่ประชุมสภาการศึกษา

9. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้แจ้งเวียนให้กรรมการสภาการศึกษาพิจารณา และได้ปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2553 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในช่วงระยะเวลาดังกล่าวต่อไป

1.3 ผลการพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ติดตามผลการปฏิรูปการศึกษา 9 ปีที่ผ่านมา พบว่า ในด้านคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนมากที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ตามเกณฑ์ประเมินของ สมศ. ในรอบแรก และพบว่า สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนในวิชาหลัก ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ผู้สำเร็จ อาชีวศึกษาและอุดมศึกษายังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ขาดทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น อย่างไรก็ตามในการประเมินของ สมศ. รอบสอง พบว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานจำนวน 22,425 แห่ง มีถึงร้อยละ 79.7 ที่ได้มาตรฐาน และร้อยละ 20.3 ที่ต้องได้รับการพัฒนา

ในด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา พบว่า ปีการศึกษา 2550 ประชากรกลุ่มอายุ 3-17 ปี เข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 85.7 โดยในระดับปฐมวัยและประถมศึกษาลดลง จากปีการศึกษา 2542 ส่วนมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายเพิ่มขึ้น เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ารับการศึกษามากขึ้นทุกปี การเข้าเรียนอาชีวศึกษาลดลงอย่างต่อเนื่องในปีการศึกษา 2542-2546 แต่เพิ่มขึ้นในปีการศึกษา 2547-2550 ส่วนอุดมศึกษาโดยเฉลี่ย เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.5 ต่อปี การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี 2549 ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานอายุ 15-59 ปี คือ 8.7 ปี ซึ่งเป้าหมาย ปี 2554 กำหนดไว้ 10 ปี

ปัญหาการดำเนินการเนื่องมาจากความไม่พร้อมของท้องถิ่นในการจัดการศึกษาปฐมวัย เด็กที่เข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับออกกลางคันมาก เด็กไม่นิยมเรียนอาชีวศึกษา การให้บริการ การศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสยังไม่ทั่วถึง และการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ยังไม่มีกลไกที่ชัดเจน ขาดองค์ความรู้/เครื่องมือในการจัดการ

ในด้านการผลิตและพัฒนาครู คณะจารย์ ให้มีความรู้ ความสามารถ และมีปริมาณเพียงพอ ที่ผ่านมามีพบว่า เนื่องจากนโยบายจำกัดอัตรากำลังคนภาครัฐ ผนวกกับการใช้มาตรการจูงใจให้ ครูออกก่อนเกษียณ ตั้งแต่ปี 2543-2549 ทำให้ต้องสูญเสียอัตราครูไปจำนวน 53,948 อัตรา (ครูเกษียณ 74,784 อัตรา ได้อัตราคืนเพียง 20,836 อัตรา) อีกทั้งบัณฑิตครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ บางส่วนจบแล้วไม่ได้เป็นครู อาจารย์ มีปัญหาครูสอนไม่ตรงวุฒิและการขาดแคลนครูในบางพื้นที่ ทำให้มีการขาดแคลนครูโดยรวมในเชิงปริมาณและคุณภาพทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอาชีวศึกษา รวมทั้งอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา ประกอบกับ ในอนาคตอีกประมาณ 5-10 ปี จะมีครูประจำการเกษียณอายุจำนวนมากกว่าร้อยละ 50 จึง ต้องเตรียมการเพื่อรองรับ ในด้านการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่วิชาชีพครู พบว่า ผู้เลือกคณะครูศาสตร์/ ศึกษาศาสตร์เป็นอันดับท้ายๆ เข้าสาขาอื่นไม่ได้ จึงมาเรียนครูเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่ได้คนเก่ง มีใจรัก มาเป็นครู ในด้านการพัฒนาครู พบว่า ขาดระบบการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพต่อเนื่อง และ ขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจัง ทำให้ครูไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพียงพอ

ในด้านเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษา การส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางสู่เขตพื้นที่การศึกษาและ สถานศึกษา แม้จะได้มีการออกกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 แล้ว แต่หน่วยปฏิบัติยังไม่มีอิสระและความคล่องตัว ในการบริหารงานและจัดการศึกษาเท่าที่ควร ส่วนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า มี การถ่ายโอนสถานศึกษาไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว 381 แห่ง การจัดการศึกษาของเอกชน ยังไม่มีการขยายตัวเท่าที่ควร ในปี 2550 สัดส่วนนักเรียนเอกชนขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา มีเพียงร้อยละ 17.8 และ 17.1 ตามลำดับ ส่วนสถานประกอบการและสถาบันต่างๆ มีส่วนร่วม จัดการศึกษาเพิ่มขึ้น แต่ยังมีสัดส่วนน้อยมาก

ในด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน มีปัญหาการดำเนินการเนื่องมาจากผู้สำเร็จอาชีวศึกษา ร้อยละ 60 ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ทำให้ขาดแคลนกำลังคนระดับกลางอย่างต่อเนื่อง ผู้สำเร็จการศึกษาขาดคุณลักษณะด้านความรู้และทักษะที่จำเป็น และมีการผลิตกำลังคนระดับ ปริญญาตรีด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เกินความต้องการ ทำให้มีบัณฑิตที่จบใหม่ไม่มี งานทำจำนวนมาก

ในด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มีปัญหาการดำเนินการ เนื่องจากการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการระดมทุนจากทุกภาคส่วนของสังคมค่อนข้างน้อย ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการรับภาระค่าใช้จ่ายน้อยมาก ระบบการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา

จัดสรรผ่านสถานศึกษามากเกินไป ส่งผลให้สถานศึกษาขาดแรงจูงใจในการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อการแข่งขัน และภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาส่วนใหญ่เป็นเงินเดือนและค่าตอบแทน

ในด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พบว่า มีปัญหาการดำเนินการเนื่องมาจากขาดการพัฒนาเนื้อหาผ่านสื่อที่มีคุณภาพ รวมทั้งการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้สอน ครูและนักเรียนนำความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้วยตนเองน้อย สถานศึกษามีจำนวนคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ล้าสมัย

ในด้านกฎหมายการศึกษา ได้มีการประกาศใช้กฎหมายการศึกษาแล้วหลายฉบับ แต่มีอีกบางฉบับยังอยู่ในขั้นตอนการดำเนินการจัดทำและกระบวนการทางนิติบัญญัติ ปัญหาการดำเนินการเนื่องมาจากกฎหมายการศึกษาที่มีผลใช้บังคับแล้วยังไม่สามารถบังคับใช้ได้มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการศึกษาบางเรื่องยังขาดกฎหมายรองรับ หน่วยงานส่วนกลางบังคับใช้กฎหมายการศึกษาโดยเน้นการปฏิรูปโครงสร้างองค์กรมากกว่าการปฏิรูปคุณภาพการเรียนการสอน

1.4 สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยสภาพอนาคตการศึกษาไทย 10-20 ปี สภาพปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตในด้านต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา พบว่า

สังคมโลกในอนาคตที่ส่งผลต่อสังคมไทย จะเป็นสังคม 3 ลักษณะ คือ 1) สังคมแข่งขันที่ใช้ความรู้เป็นฐานของการพัฒนาและการแข่งขัน เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ในยุคเศรษฐกิจ-สังคมฐานความรู้ 2) สังคมสิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชนจะได้รับความสำคัญมากขึ้นในสังคมไทยจากการบังคับใช้กฎหมายที่มีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้น และ 3) สังคมพอเพียง จากสถานะการแข่งขันและวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่จะต่อเนื่องในอนาคต ทำให้สังคมไทยต้องหันมาให้ความสำคัญในเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันทางชีวิตและสังคม

เศรษฐกิจในอนาคตจะเป็นเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงและมีความระมัดระวังมากขึ้นจากบทเรียนวิกฤตทางเศรษฐกิจโลก เมื่อปี 2540 และ 2551 ที่ผ่านมา และจะมีลักษณะ

- 1) ความเป็นโลกาภิวัตน์ การเคลื่อนย้ายแหล่งเศรษฐกิจมายังเอเชีย
- 2) ลักษณะการผลิตและการบริการที่คำนึงถึงความเชี่ยวชาญที่เน้นขึ้นส่วนมากขึ้นตามความถนัด ความชำนาญเฉพาะ
- 3) คุณภาพและราคายุติธรรม
- 4) องค์กรประสิทธิภาพ/การเรียนรู้ แรงงานที่มีความรู้ (knowledge workers)
- 5) การจัดการความรู้
- 6) การวิจัยและพัฒนา และ
- 7) ให้ความสำคัญกับทรัพย์สินทางปัญญามากขึ้น ส่งผลให้เกิดทั้งเศรษฐกิจแข่งขันและเศรษฐกิจพอเพียง

สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานทั่วโลกกำลังอยู่ในภาวะวิกฤต กล่าวคือ

- 1) สถานการณ์ด้านพลังงาน โลกจะยังคงมีเชื้อเพลิงประเภทน้ำมันและก๊าซธรรมชาติอีกไม่ถึง 100 ปี และจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโลกอย่างรุนแรง จนทำให้เกิดการตื่นตัวพยายามหาพลังงานอื่นทดแทน
- 2) สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อโลกใน 2 ลักษณะ คือ ผลกระทบร่วมและผลกระทบต่อภูมิภาค ทั้งภาวะโลกร้อน น้ำท่วม ไฟไหม้ ฯลฯ
- 3) การอนุรักษ์และการพัฒนา จำเป็นต้องดำเนินการบนพื้นฐานของการให้ความรู้ การบังคับปฏิบัติ และการใช้เทคโนโลยี เพื่อป้องกันสิ่งแวดล้อม และ
- 4) สิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อปลูกฝังและให้ความรู้แก่พลเมืองของตนในทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่การศึกษาปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

ทิศทางของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในศตวรรษใหม่ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านพลังงาน 2) ด้านสุขภาพและอาหาร และ 3) ด้านการติดต่อสื่อสาร และจากการสำรวจของสถาบันวิจัยระดับโลก (ภัทรพงศ์ อินทรกำเนิด และคณะ, 2550) พบว่า เทคโนโลยีสาขาใหม่ที่เกิดขึ้นสามารถจัดกลุ่มได้ 4 กลุ่มหลัก คือ 1) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2) เทคโนโลยีชีวภาพ 3) นาโนเทคโนโลยี 4) เทคโนโลยีวัสดุและเทคโนโลยีอื่น โดยทิศทางการพัฒนาเทคโนโลยีในภาพรวมจะเป็นไปใน 3 ลักษณะ คือ 1) เทคโนโลยีในสาขาต่างๆ จะเชื่อมโยงกันมากขึ้นในลักษณะของสหสาขาวิทยาการ 2) เทคโนโลยีในแต่ละสาขาจะแตกแขนงในเชิงลึกมากขึ้นเพื่อสร้างความรู้ใหม่ และ 3) เทคโนโลยีจะเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงความรู้ ซึ่งล้วนมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและการเรียนรู้ของมนุษย์มากขึ้น

ด้านการเมืองการปกครอง สถานการณ์โลกจากอดีต ส่งผลถึงปัจจุบัน ทำให้อนาคตจะเกิดการรวมตัวของประเทศต่างๆ และปกป้องผลประโยชน์ประเทศของตนมากขึ้น การเพิ่มความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ สิทธิมนุษยชน การปกครองที่คำนึงถึงการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในระบอบประชาธิปไตย ควบคู่กับความโปร่งใสและการตรวจสอบจากภาคประชาชนจะมีความสำคัญมากขึ้นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ส่งผลต่อการศึกษาที่ต้องคำนึงถึง

- 1) กระแสประชาธิปไตย 2) การกระจายอำนาจ และ 3) การจัดการศึกษาสำหรับชายแดนมากขึ้น

ในด้านประชากร พบว่า 1) จำนวนประชากรวัยเรียนจะลดลง ถึงร้อยละ 25 ในอีก 15 ปีข้างหน้า 2) แนวโน้มผู้สูงอายุมากขึ้นสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป จะเพิ่มสูงขึ้น ขาดทักษะพื้นฐาน การอ่านออกเขียนได้ และ 2 ใน 3 เป็นสตรี และ 3) การเคลื่อนย้ายประชากรมีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานกันอย่างเสรี เกิดการทำงานข้ามชาติและข้ามถิ่น และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต ขณะเดียวกันการกระจายตัวของประชากรโลก มากกว่าร้อยละ 60 จะอาศัยอยู่ในเมือง ทำให้ภาวะความเป็นเมืองเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการวางแผนและการบริหารจัดการศึกษา ที่ต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงไป

การจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) จึงดำเนินการ โดยคำนึงถึงผลการพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมา และบริบทสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการศึกษา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และพลังงาน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม การเมือง การปกครอง และประชากรดังกล่าว ประกอบกับการกำหนดทิศทางการศึกษาในอนาคต จาก การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองที่ดำเนินการคู่ขนานกัน โดยได้กำหนดปรัชญาหลัก กรอบ แนวคิด เจตนารมณ์ของแผน วัตถุประสงค์ หลักการ และเงื่อนไขการนำสู่การปฏิบัติ ดังสาระที่จะได้นำเสนอต่อไป

1.5 ปรัชญาหลักและกรอบแนวคิด

ปรัชญาหลัก

การจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ยึดหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสไว้ในโอกาสต่างๆ มา เป็นปรัชญาพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการด้านต่างๆ ของแผนฯ ที่จะดำเนินการ ต่อไป

ปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ ความ พอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป หรือไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผล หมายถึง ทุกการตัดสินใจ การกระทำ การ ลงทุน ต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล คำนึงถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่าง รอบคอบ และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเผชิญผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากทั้งภายในและภายนอก และมีเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1) มีความรู้ คือ มีความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังในการนำความรู้ วิทยาการ เทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการปฏิบัติ และ 2) มีคุณธรรม คือ มีความตระหนัก มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

กรอบแนวคิด

แผนการศึกษาแห่งชาติเป็นแผนที่บูรณาการ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬา กับ การศึกษาทุกระดับ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาของหน่วยงานต่างๆ ของประเทศ และเชื่อมโยงการพัฒนาการศึกษากับการพัฒนาด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เป็นต้น โดยคำนึงถึง การพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และให้ความสำคัญทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษา นอกกระบบ และการศึกษิตตามอัธยาศัย เพื่อให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

1.6 เจตนารมณ์ของแผน

จากปรัชญาพื้นฐานและกรอบแนวคิดดังกล่าวข้างต้น เจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาตินี้ จึงมุ่ง 1) พัฒนาคนไทยให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และ 2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย ประหยัด มีความเอื้ออาทร เกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต รักประเทศ รักชาติ ภูมิใจในความเป็นไทย มีวิถีประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข รังเกียจการทุจริต และต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง

คนเก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี มีความสามารถด้านใดด้านหนึ่ง หรือรอบด้าน หรือความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เช่น ทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านภาษา ศิลปะ ดนตรี กีฬา มีภาวะผู้นำ รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ เป็นต้น เป็นคนก้าวทันโลก ทันเหตุการณ์ ทันเทคโนโลยี สามารถใช้สติและปัญญาในการเผชิญและพิชิตปัญหา พัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตน สังคม และประเทศชาติได้

คนมีความสุข คือ คนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต เป็นคนร่าเริงแจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มีอิสรภาพปลอดพ้นจากการตกเป็นทาสของอบายมุข ได้ทำในสิ่งที่ตนสนใจตามความต้องการ สามารถเรียนรู้ให้รู้ความจริง บรรลุความดี ความงาม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และสามารถดำรงชีวิตอย่างพอเพียงร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

สังคมคุณภาพ มุ่งมั่นที่จะสร้างและพัฒนาให้คนไทยทุกคนมีโอกาส มีความเสมอภาค และสามารถพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพเพื่อเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข เป็นสังคมที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจเข้มแข็งและแข่งขันได้ และมีเสถียรภาพ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการพัฒนาอย่างสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถเชื่อมโยงเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ได้อย่างเหมาะสม รักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุล มีชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืนและเกื้อกูล สังคมคุณภาพต้องเป็นสังคมซึ่งส่งเสริม “ธรรมรัฐ” และ

“สังคมประชาธิปไตย” ซึ่งทุกคนสามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม มีระบบการเมืองการปกครองที่เปิดกว้าง โปร่งใสและอำนวยให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดและตัดสินใจในกิจกรรมทางการเมือง และกิจกรรมสาธารณะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและชุมชนท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง

สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้จะสร้างโอกาสให้คนไทยทุกคนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ให้ก้าวทันกับโลกยุคข้อมูลข่าวสารและวิทยาการสมัยใหม่ มีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ให้ทุกองค์กรและทุกส่วนในสังคมมีความใฝ่รู้และพร้อมที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ มุ่งให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ยิ่งขึ้นต่อไป

สังคมแห่งความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน เป็นสังคมซึ่งมุ่งฟื้นฟู สืบสาน และสร้างไว้ซึ่งคุณค่า เอกลักษณ์ ศิลปะ และวัฒนธรรมของไทย ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลและพึ่งพากันไว้ให้มั่นคง รักษาไว้ซึ่งสถาบันครอบครัว มีการพัฒนาเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็ง สร้างจิตสำนึกแห่งความเป็นไทยให้มากยิ่งขึ้น มีเจตคติ และค่านิยมของสังคมที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นแกนหลักของสังคม และให้ความสำคัญกับการดูแลผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและคนยากจน คำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีความยุติธรรมและความเสมอภาคทั่วหน้ากัน

1.7 วัตถุประสงค์ของแผน

เพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) จึงมุ่งมั่นพัฒนาคนและสังคมไทยโดยรวม ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา โดยมีเป้าหมายให้คนไทยเป็นคนดี เก่ง มีความสุข มีความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพ ใฝ่เรียนรู้ แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีสุขภาพทั้งกายและใจที่สมบูรณ์ สามารถประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นเป้าหมายและฐานหลักของการพัฒนาประเทศ

โดยได้กำหนดนโยบายและกรอบการดำเนินงาน ในด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการเรียนรู้ในทุกระดับและประเภทการศึกษา ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีสมรรถนะ ทั้งด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ การคิดคำนวณ คณิตวิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม

สามารถประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปลูกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึก และความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตได้มีโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ยากจน อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ทุรกันดาร ผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขัน และร่วมมือกับนานาชาติ ประเทศ พัฒนามาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งระบบประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐาน มีคุณธรรม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

2. เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยมุ่งพัฒนาคนไทยเพื่อพัฒนาสังคมไทยเป็นสังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อการเรียนรู้ นำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน มีสุขภาวะ ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและเอื้ออาทร

โดยได้กำหนดนโยบายและกรอบการดำเนินงาน ในด้านส่งเสริมการจัดการศึกษา อบรม และเรียนรู้ของสถาบันศาสนา และสถาบันทางสังคม ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายภูมิปัญญา และการเรียนรู้ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา กีฬาเป็นวิถีชีวิตอย่างมีคุณภาพและตลอดชีวิต ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้ และสร้างกลไกการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

3. เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคนอย่างมีคุณภาพ และยั่งยืน มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการศึกษาและเรียนรู้ มีการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน รวมทั้งความร่วมมือในภูมิภาคและกับนานาชาติมากขึ้น อันจะนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขันของประเทศและการอยู่ร่วมกันกับพลโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน

โดยได้กำหนดนโยบายและกรอบการดำเนินงาน ให้มีการพัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพ เพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยเร่งรัดกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ประชาสังคม และทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ และการลงทุนเพื่อการศึกษา ตลอดจนบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา การพัฒนาความป็นสากลของการศึกษา เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน และเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันและพัฒนาความร่วมมือกับนานาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อการอยู่ร่วมกันกับพลโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน

1.8 หลักการของแผน

เพื่อดำเนินการให้บรรลุเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ในการจัดทำแผนฯ จึงได้คำนึงถึงความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) นโยบายรัฐบาล และกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง รวมทั้งความเชื่อมโยงการศึกษากับการพัฒนาด้านอื่นๆ ทั้งภายในประเทศและกับนานาประเทศ

โดยกำหนดให้แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุงนี้ เป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะครั้งหลัง (พ.ศ. 2552-2559) เพื่อเป็นกรอบสำหรับการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง และการพัฒนาการศึกษาของประเทศในช่วงเวลาดังกล่าว โดยได้นำสาระสำคัญที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) กฎหมาย พระราชบัญญัติ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งยุทธศาสตร์และมาตรการในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองมากำหนดไว้ในแผนฯ เพื่อให้มีการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง

เพื่อให้หลักการแห่งกรอบภาพรวมของแผนการศึกษาแห่งชาตินี้เป็นการบูรณาการที่สัมพันธ์และเชื่อมโยงทั้งระบบอย่างมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารแผนสู่การปฏิบัติทั้งในส่วนหน่วยงานส่วนกลาง และส่วนท้องถิ่น ในการนำแผนสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาการศึกษาของประเทศ รวมถึงการสร้างกระบวนการศึกษาและเรียนรู้ให้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง

ตลอดชีวิตตั้งเจตนารมณ์สำคัญของการศึกษาและการเรียนรู้ให้เกิดบูรณาการทั้งสังคมและคนในสังคมไทยที่มีคุณธรรมนำความรู้อย่างแท้จริง

1.9 เจ็อนไขเพื่อ นำสู่การปฏิบัติ

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ ได้กำหนดเป้าหมาย กรอบการดำเนินงาน และยุทธศาสตร์การบริหารแผนฯ สู่การปฏิบัติ ที่เชื่อมโยงกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งระดับนโยบายในส่วนกลาง ระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ระดับเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา ซึ่งจะต้องประสานเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั่วประเทศ

หน่วยงานในส่วนกลาง จังหวัด/กลุ่มจังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา ซึ่งจะต้องนำเจตนารมณ์ วัตถุประสงค์ และแนวนโยบายที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติมากำหนดเป็นแผนพัฒนาฯ ระยะ 5 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปีในส่วนที่เกี่ยวข้อง และจัดทำแผนงานและโครงการเพื่อสนองงบประมาณดำเนินการ กำหนดเป้าหมาย เกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานและผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อให้บรรลุผลในส่วนที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน

องค์กรภาคประชาสังคม ประชาชน ชุมชน และภาคเอกชน เป็นส่วนสำคัญที่จะต้องเข้าร่วมดำเนินการตามแผนฯ เพื่อพัฒนาการศึกษาของชุมชน ท้องถิ่น และสังคมให้เข้มแข็ง บนฐานแห่งเอกลักษณ์ของศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

หน่วยงานที่บริหารแผนฯ ซึ่งต้องเตรียมและพัฒนากลไกในการนำแผนสู่การปฏิบัติกำหนดกลไกการประสานงาน ประสานแผน ปรับปรุงกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ เตรียมงบประมาณ และมาตรการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำกรอบและแนวปฏิบัติของแผนฯ โดยการระดมสรรพกำลังจากหน่วยงานต่างๆ ทุกระดับและองค์กรที่เกี่ยวข้อง อย่างเป็นเครือข่าย เพื่อให้การดำเนินงานตามแผนฯ บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด และต้องสร้างกลไกการติดตามและการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนฯ รวมทั้งพัฒนาตัวชี้วัดการดำเนินงาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำแผนสู่การปฏิบัติต่อไป

บทที่ 2

สภาพการณ์และแนวโน้มบริบทสังคมโลกและสังคมไทย ที่มีผลต่อการศึกษา

สภาพการณ์โลกกำลังเคลื่อนจากยุคข้อมูลข่าวสาร ผ่านยุคสารสนเทศเข้าสู่ยุคสังคมใหม่ ในคลื่นของโลกาภิวัตน์ที่ไร้พรมแดน คลื่นดังกล่าวได้พัดพานุชนัยจากยุคหนึ่งไปสู่ยุคหนึ่ง ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ในโลกนี้ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โลกในยุคโลกาภิวัตน์ มีพลโลกที่มีวิถีปฏิบัติเรียนรู้วัฒนธรรม และค่านิยมร่วมกันมากขึ้น โลกกำลังจะกลายเป็นแบนราบ ด้วยความเจริญทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร มีการแข่งขันกันมากขึ้น ดัชนีชี้วัดการอยู่รอด ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถและคุณภาพ เรียกว่า โลกที่ใช้ความรู้เป็นฐาน หรือการก้าวเข้าสู่ สังคม-เศรษฐกิจฐานความรู้ ขณะที่อีกฟากหนึ่ง ธรรมชาติกำลังถูกทำลายด้วยผลพวงของการ ขยายอุตสาหกรรมที่ผ่านมา ผนวกด้วยสำนึกจิตวิญญาณของพลโลกที่ละเลยและตระหนักถึง ความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน น้ำท่วม แผ่นดินไหว และโรคระบาดอย่างรุนแรง หรือโรคอุบัติใหม่ ล้วนมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตทั้งสิ้น การ ก่อการร้ายข้ามชาติที่ใช้วิธีการรุนแรงและสลับซับซ้อนมากขึ้น มนุษย์ที่เป็นมิตรและศัตรูอาจอยู่ ในคนๆ เดียวกัน ทราบใดที่ผลประโยชน์ยังไม่ขัดแย้งกัน การแสดงออกซึ่งความเป็นศัตรูจะยังไม่ปรากฏ นอกจากนี้ ผลกระทบของประเทศไทยอีกด้านหนึ่ง คือ การรวมตัวของประชาชาติใน อาเซียน ซึ่งไทยเป็น 1 ใน 10 ประเทศภาคีสมาชิก เนื่องจากที่ผ่านมาอาเซียนได้มีความร่วมมือ กันทางด้านเศรษฐกิจ และความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการสื่อสาร รวมทั้งประชากร เหล่านี้ ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในยุคโลกาภิวัตน์ทั้งสิ้น

ประเทศไทยเป็นสังคมย่อยสังคมหนึ่งในสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ย่อมได้รับผลกระทบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประชากรในประเทศจะต้องสามารถที่จะเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมในโลกใบนี้ ได้อย่างชาญฉลาด ด้วยกลไกของการศึกษา อย่างไรก็ตาม ในด้านของการศึกษาเองก็ได้รับผล กระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงนี้เช่นเดียวกัน และมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงขึ้นเรื่อยๆ อย่างไม่หยุดยั้งใน 10-20 ปี ข้างหน้า ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม การเมืองการปกครอง รวมทั้งประชากรในโลกยุคโลกาภิวัตน์นี้ (พิณสุดา สิริธรรังศรี, 2551) กล่าวคือ

2.1 ด้านสังคม

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล มีเมตตา กรุณาต่อกันบนพื้นฐานของศาสนา ยึดมั่นในหลักธรรม ดำรงตนตามครรลองของจารีต ประเพณี และวัฒนธรรม มีความรักสามัคคี กลมเกลียวเป็นหมู่พวก เข้าใจและให้อภัยซึ่งกันและกัน ยึดความเป็นท้องถิ่นควบคู่กับความนิยมในความเป็นชาติและความเป็นคนไทย สืบเนื่องมาช้านาน แต่ปัจจุบัน สภาพดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปด้วยกระแสของโลกาภิวัตน์ สังคมไทยกลายเป็นสังคม กึ่งการเกษตรอุตสาหกรรมและการบริการ ความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดน้อยถอยลง ขาด การปรองดองและความรักใคร่สามัคคี เกิดการแก่งแย่งแข่งขันกันมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดแย้ง ทางความคิด เกิดแบ่งฝักแบ่งฝ่ายกลายเป็นสังคมคนละขั้ว ขาดเมตตาและการให้อภัยซึ่งกันและกัน ไม่นำเอาหลักธรรมของศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างจริงจัง และนับวันจะขยายมากขึ้น เรื่อยๆ

แต่โดยที่ประเทศไทย เป็นประเทศหนึ่งในสังคมโลกที่มีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ด้วยกฎกติกา ระเบียบแบบแผน วิถีปฏิบัติ วัฒนธรรม รวมทั้งความเจริญทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการสื่อสารที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และเมื่อข่าวสารเมืองโลกคอมมิวนิสต์ ถูกทลาย เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2532 สหภาพโซเวียตล่มสลาย ขั้วมหาอำนาจคอมมิวนิสต์ก็กลับกลายเป็นเข้ากันได้กับขั้วเสรีนิยมที่ใช้ระบบทุนนิยมเป็นหลัก สหรัฐอเมริกากลายเป็นประเทศ มหาอำนาจเดียวที่กุมชะตาโลกที่เป็นเสรีนิยมและทุนนิยมสุดขั้ว ในช่วงที่ผ่านมาส่งผลให้สังคม โลกกลายเป็นสังคมทุนนิยมที่เน้นการแข่งขัน ในลักษณะมือใครยาวสาวได้สาวเอา การพัฒนา ประเทศรวมทั้งประเทศไทยจึงเน้นไปในเชิงของการแข่งขันทางกายภาพเป็นด้านหลัก จนละเลย ด้านจิตใจ จิตวิญญาณของความเป็นชาติและความเป็นไทยแต่ดั้งเดิม ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรม ของประชาชนโดยรวม เกิดความไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สังคมเสื่อมโทรม ทำให้ประเทศต้องหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาด้านจิตใจ โดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง ดังปรากฏ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับพระราชทาน “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ชี้ถึงแนวดำรงชีวิตและ ปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งใน การพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยมีเป้าประสงค์ในการเชื่อมโยง วิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมืองที่มีความสมดุล มั่นคง เป็นธรรม ยั่งยืน พร้อม รับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวให้ทันกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ยึดหลัก ของความพอเพียง พอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี บนเงื่อนไขของความรู้ คุณธรรมและการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวโน้มบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในด้านสังคม รวมถึงการคาดการณ์แนวโน้มอนาคตสังคมโลก สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

2.1.1 สภาพปัจจุบันและปัญหาสังคมไทย

สุวรรณณี คำมั่น (2551) ได้ศึกษาถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาสังคมไทย พบว่า อยู่ในภาวะเจ็บป่วย ซึ่งเกิดจากปัญหาทั้งที่เป็นความไม่สมดุลของโครงสร้าง การพัฒนาสังคม ปัญหาสังคม รวมทั้งปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลกระทบต่อปัจเจก ครอบครัว และสังคม สาเหตุจากการที่สังคมไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว ภาวะความเป็นเมืองมีมากขึ้น ส่งผลต่อสัมพันธภาพภายในครอบครัว เกิดการหย่าร้าง ครอบครัวแตกแยก มีการย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองใหญ่ ในขณะที่โครงสร้างการศึกษาไม่สมดุลระหว่างปริมาณและคุณภาพ และทิศทางการเติบโตของประเทศ ในด้านสุขภาพ สังคมไทยยังขาดความตระหนักในการเสริมสร้างสุขภาพยังเน้นการรักษาซึ่งเป็นปลายเหตุ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาสังคมทั้งเรื่องยาเสพติด และอาชญากรรมที่ต้องเร่งแก้ไขอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชนทั้งในเรื่องเพศ สิ่งเสพติด อบายมุข ที่นับวันจะรุนแรงขึ้น ขณะที่การนำเสนอของสื่อต่างๆ ยังไม่ให้ความสำคัญในการนำเสนอเชิงสร้างสรรค์เท่าที่ควร

ในด้านบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีผลต่อสังคมไทย เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งการเคลื่อนไหลของคน ทุน ความรู้ เทคโนโลยี และสินค้าบริการอย่างไร้พรมแดน กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในทุกพื้นที่อย่างไร้ข้อจำกัดและเชื่อมโยงถึงกันทั่วโลก ส่งผลทั้งเชิงบวกและลบ โดยสังคมไทยจะสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้อย่างกว้างขวางผ่านสื่อและเทคโนโลยี เสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาให้คนไทยสามารถเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลทั่วโลก เสริมสร้างการก้าวเข้าสู่สังคมฐานความรู้ในอนาคต อีกทั้งยังเป็นโอกาสในการพัฒนาและการถ่ายทอดวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ การดึงดูดกำลังคนที่มีคุณภาพหรือมีความเชี่ยวชาญในสาขาที่ประเทศไทยต้องการ ขณะเดียวกันการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีฝีมือของไทยไปสู่ประเทศที่มีผลตอบแทนสูงกว่า อาจเป็นภัยคุกคามต่อผลิตภาพแรงงานในอนาคต และลดทอนขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และการไหลเข้าของแรงงานไร้ฝีมือ ค่าจ้างต่ำอาจกระทบต่อภาวะการมีงานทำของแรงงานไทยไร้ฝีมือ รวมทั้งมีปัญหาดังกล่าว ตามมา นอกจากนี้ สังคมไทยขาดภูมิคุ้มกันจากการบริโภคผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการขยายตัวของความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น อีกทั้งการเคลื่อนย้ายคนอย่างเสรี ยังนำไปสู่ปัญหาสุขภาพจากโรคอุบัติใหม่หรือโรคระบาดซ้ำ เช่น โรคซาร์ ไข้หวัดนก เป็นต้น การขยายตัวของอาชญากรรมข้ามชาติที่มีเครือข่ายโยงโยไปหลายประเทศ ระบบทุนนิยม ระบบการค้าเสรีที่เปิดกว้างส่งผลให้เกิดการแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากขึ้น

วิถีชีวิตและค่านิยมในการดำรงชีวิตได้เปลี่ยนแปลงไป มีการเชื่อมโยงประเด็นสิทธิมนุษยชน และสิ่งแวดล้อมในการทำการค้าระหว่างประเทศ

นอกจากนั้น ยังได้กล่าวถึงลักษณะแนวโน้มของสังคมไทยที่พึงประสงค์ ใน 3 ลักษณะ คือ

1) **สังคมแข่งขัน** เป็นสังคมยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ที่ใช้ความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนหลักที่คนในสังคมจะต้องเข้าถึงความรู้ที่หลากหลาย และลดช่องว่างทางความรู้ในสังคมควบคู่กับการยกระดับคุณธรรมจริยธรรมนำไปสู่สังคมสันติสุข สามารถสร้างผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ร่วมกับความรู้และภูมิปัญญาไทยเพื่อยกระดับและสร้างมูลค่าในอุตสาหกรรมและการบริการ มุ่งพัฒนาทักษะและวิทยาการต่างๆ เพื่อรองรับกระแสโลกาภิวัตน์ ด้วยสังคมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใฝ่เรียนรู้และรักการอ่าน มีทักษะทางภาษา ทักษะด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ สามารถเข้าสู่สังคมแห่งโซโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งสู่การมีความรู้เพียงพอที่จะปรับตนเองได้เร็วและทันทั่วถึง ให้มีความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและการบริการ ความสามารถในการบริหารจัดการตนเองของชุมชน และความสมดุลของสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ตลอดจนมีการนำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยมาเป็นปัจจัยเสริมหนุนสังคมแข่งขัน

2) **สังคมสิทธิมนุษยชน** ปัจจุบันสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนได้รับการยอมรับในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะการได้มีการกำหนดเรื่องของสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมทั้งมีการจัดตั้งองค์กรการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนไว้อย่างชัดเจน แต่มีสนธิสัญญาระหว่างประเทศอีกหลายฉบับที่ประเทศไทยยังมีได้เป็นภาคี เช่น อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำแย่ที่สุด และอนุสัญญาว่าด้วยแรงงานอพยพและสมาชิกครอบครัว ฯลฯ ดังนั้น ปรากฏการณ์บางประการที่เกิดขึ้น เช่น การที่รัฐบาลสั่งการให้มีการสลายกลุ่มพันธมิตรที่รัฐสภาและสถานที่ต่างๆ เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2551 ที่ผ่านมา พบว่า มีประชาชนถูกทำร้ายจนบาดเจ็บหรือตายถึงสาหัสจำนวนถึง 600 กว่าคน และตาย จำนวน 3 คน จึงเป็นที่กล่าวขานทั่วโลกว่า รัฐกระทำการเกินกว่าเหตุ เป็นต้น สะท้อนให้เห็นถึงหลักการและการปฏิบัติต่อสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยยังสวนทางกัน อย่างไรก็ตาม ในด้านการศึกษาและสุขภาพ รัฐได้จัดให้มีการคุ้มครองสิทธิค่อนข้างทั่วถึง โดยเฉพาะการกำหนดให้มีกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายประกันสุขภาพแห่งชาติ ที่รัฐจะต้องจัดและดูแลอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมทั้งคนปกติ พิการ ยากไร้ และเพศ รวมทั้งการคุ้มครองแรงงานนอกระบบ การคุ้มครองคนพิการและเด็กด้อยโอกาส เป็นต้น ดังนั้น สังคมสิทธิมนุษยชนจึงเป็นสังคมที่สามารถนำประเด็นสิทธิมนุษยชนบูรณาการกับการจัดการศึกษาเพื่อเป้าหมายในการเสริมสร้างสิทธิมนุษยชนให้เกิดขึ้น โดยการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้และเข้าใจถึงสิทธิมนุษยชน การเสริมสร้าง

ศักยภาพของครูในการประยุกต์เรื่องของสิทธิมนุษยชนในการเรียนการสอน การลดช่องว่างทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้งการสนับสนุนการปฏิบัติที่ไม่ใช่ความรุนแรง เป็นต้น

3) สังคมพอเพียงกับวิถีชีวิตไทย สังคมพอเพียงในความหมายของการอยู่ร่วมกัน มีไมตรีจิตต่อกัน เป็นสังคม “รู้ รัก สามัคคี” ไม่เบียดเบียนและทำร้ายกัน เป็นแนวทางการพัฒนาที่กลับสู่สมดุลของสังคมตามแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ คุณธรรมประกอบการตัดสินใจ และการกระทำมีความเพียรที่นำไปสู่ความพอเพียง 7 ประการ คือ ครอบครัวยุคใหม่พอเพียง ใจดีพอเพียง สิ่งแวดล้อมพอเพียง ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง ปัญญาพอเพียง ฐานวัฒนธรรมพอเพียง และมีความมั่นคงพอเพียง เป็นการพัฒนาการทำมาหากินของประชาชน โดยวิธีเรียบง่ายอย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศน์โดยรวมของธรรมชาติ ตลอดจนสภาพสังคมชุมชน และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ขณะเดียวกัน ก็ต้องเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วตามอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ควบคู่กับการดำรงวิถีชีวิตไทย สังคมพอเพียงกล่าวได้ว่า เป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ที่สุดของประเทศ มีความต้องการและความคาดหวังต่างไปจากสังคมแข่งขันเพื่อกำไร เป้าหมายของผู้คนและสังคมฐานนี้อยู่ที่ความพอมีพอกินมากกว่าการสะสมทุนเพื่อความมั่งคั่ง วิถีชีวิตจึงเกี่ยวเนื่องกับคุณภาพและความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผูกพันอยู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับธรรมชาติ อาจกล่าวได้ว่าเป็นสังคมชนบท

2.1.2 การคาดการณ์แนวโน้มอนาคตสังคมไทย

สุวรรณี คำมั่น (2551) ได้คาดการณ์แนวโน้มอนาคตสังคมไทยว่า จะมีการเปลี่ยนแปลงและมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ความรู้และการเรียนรู้จะเป็นตัวจักรสำคัญ สังคมที่คนในสังคมมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและสามารถแข่งขันได้จะมีความได้เปรียบ มีความแตกต่างของสังคมที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจใหม่กับสังคมที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจเก่าที่ขึ้นนำประเด็นแนวโน้ม และเชื่อมโยงกับบริบทการศึกษา ดังนี้

1) ลักษณะของระบบสังคมและเศรษฐกิจใหม่ การตลาดมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เนื่องจากความต้องการของลูกค้าที่มีความหลากหลายยิ่งขึ้น ขอบเขตการแข่งขันสูงขึ้น กว้างขึ้นจากระดับชาติเป็นระดับโลก

2) เนื่องจากตลาดเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ภาคการผลิตจึงเปลี่ยนจากการผลิตสินค้าจำนวนมากเป็นการผลิตสินค้าที่เจาะกลุ่มตลาด แรงผลักดันที่สำคัญต่อความเจริญเติบโตมิใช่แรงงานและทุน แต่เป็นความรู้และนวัตกรรมใหม่

3) ด้านกำลังแรงงาน นโยบายแรงงานที่ต้องการให้ทุกคนมีงานทำ หรือการจ้างงานเต็มที่ไม่เป็นการเพียงพอ แต่ต้องมุ่งสร้างงานที่มีค่าจ้างและรายได้สูงขึ้น ทักษะของ

แรงงานต้องมีความรู้กว้างขวาง ระบบการศึกษาเปลี่ยนจากความรู้เฉพาะสาขาเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ลักษณะของการจ้างงานเปลี่ยนจากการจ้างงานตลอดชีพเป็นการจ้างงานตามกลไกตลาดและผลงาน

4) ด้านรัฐบาล ในยุคเก๋ารัฐบาลจะทำหน้าที่ออกกฎ ระเบียบข้อบังคับ เงื่อนไข ในการทำธุรกิจมากมายจนเป็นอุปสรรคกีดกันความเจริญเติบโตทางธุรกิจ ในเศรษฐกิจยุคใหม่ รัฐบาลจะทำหน้าที่ลดความขัดข้องของอุปสรรคต่างๆ และช่วยสนับสนุนให้สังคมแต่ละลักษณะ ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม

โดยได้คาดการณ์ภาพรวมของสังคมเพิ่มเติมว่า ในด้านสังคมที่พึงประสงค์ เป็นสังคมฐานความรู้ที่มีลักษณะการถ่ายทอดความรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ให้สามารถเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ด้วยปัญญาและสติ เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่สร้างโอกาสให้คนไทยทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาคที่จะพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ในด้านสังคมที่ไม่พึงประสงค์ เป็นสังคมที่คนดำเนินชีวิตโดยขาดสติและปัญญา ขาดทักษะในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ขาดช่องทางที่เอื้ออำนวยให้เกิดการคิดเป็น ประยุกต์ใช้ และทำความเข้าใจ ขาดการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ยุคแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้ ได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางสังคมไว้ว่า สังคมไทยมีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความหลากหลาย โดดเด่น และมีเอกลักษณ์ นโยบายรัฐบาลเอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับทุกคนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นช่องทางสำคัญที่คนไทยในระดับชุมชนจะได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นอย่างทั่วถึง เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรม ประกอบกับการเคลื่อนย้ายคนอย่างเสรีเป็นโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดวิทยาการ องค์ความรู้ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ยุคโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีสารสนเทศเปิดโอกาสให้การศึกษาและการเรียนรู้ของประเทศไทยพัฒนาอย่างกว้างขวาง การที่สัดส่วนเด็กลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้การพัฒนาคุณภาพทำได้ดีขึ้น อีกทั้งความตื่นตัว เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาทำให้เกิดการศึกษา ค้นคว้า และพัฒนามากขึ้น นอกจากนั้น สุวรรณีย์ คำมัน (2551) ยังได้วิเคราะห์เพิ่มเติมว่า คนไทยยังขาดทักษะด้านการคิด วิเคราะห์อย่างเป็นระบบทำให้การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์มีน้อย ประกอบกับการศึกษามีคุณภาพด้อย การจัดการองค์ความรู้ในชุมชนไม่เป็นระบบ สถาบันหลักทางสังคม มีบทบาทน้อยในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และพัฒนาศักยภาพคนไทย นอกจากนี้ คนไทยยังขาดความตระหนักในการดูแลสุขภาพตนเอง การเข้าถึงบริการทางการศึกษาของกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสยังไม่ครอบคลุม ขณะที่ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศได้นำวัฒนธรรมอันหลากหลายสู่สังคมไทย หากแต่คนไทยยังมีความรู้ไม่เพียงพอในการเลือกรับ และความทันสมัยที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ของคน ชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติ

2.1.3 ผลกระทบด้านสังคมที่มีต่อการศึกษาไทยในอนาคต

ผลกระทบด้านสังคมที่มีต่อการศึกษาไทยในอนาคตมี 3 ลักษณะ คือ

1) สังคมแข่งขัน ที่ใช้ความรู้เป็นฐานการขับเคลื่อนและเป็นเครื่องมือการแข่งขันและการดำเนินชีวิตในยุคสังคม-เศรษฐกิจฐานความรู้ **ทางบวก** จะทำให้คนไทยให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและใช้ความรู้เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิตสามารถใช้ความรู้จัดการตนเองได้เพิ่มมากขึ้น **ทางลบ** กลุ่มคนที่เข้าไม่ถึงการศึกษาและการเรียนรู้จะถูกกลืนและทอดทิ้งโดยระบบของการแข่งขัน คุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรมของคนจะลดน้อยลงเรื่อยๆ เด็กและเยาวชนให้ความสำคัญในโลกของตนเองจนห่างเหินและละเลยบุพการี บรรพชน และความเป็นไปของสังคม ทำให้สังคมโหยหาและหันมาให้ความสำคัญต่อศาสนาและจริยธรรมมากขึ้นในลักษณะคุณธรรมนำความรู้ ขณะที่ปัญหาจากโรคอุบัติใหม่ยังคงทำลายความสามารถของการแพทย์และการสาธารณสุขที่ต้องหาทางป้องกันและพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

2) สังคมสิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชนจะได้รับความสำคัญมากขึ้นในสังคมไทยจากการบังคับใช้กฎหมายที่มีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้น และการผลักดันจากกลุ่มคนที่หลากหลายที่เรียกร้องสิทธิ รวมทั้งจากองค์กรสิทธิมนุษยชนและที่เกี่ยวข้อง **ทางบวก** ทำให้สังคมมีความโปร่งใสในเรื่องของสิทธิและความเท่าเทียมของมนุษย์ที่พึงได้รับจากรัฐและสังคม **ทางลบ** เกิดการเรียกร้องสิทธิ ความเท่าเทียมที่เกินเลยจนขาดการคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่นที่ควรได้รับ ในสังคมประชาธิปไตย

3) สังคมพอเพียง จากสภาวะการแข่งขันกันทางสังคมรวมทั้งวิกฤตการทางเศรษฐกิจที่จะต่อเนื่องในอนาคต ทำให้สังคมไทยต้องหันมาให้ความสำคัญในเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันทางชีวิตและสังคม ทั้งในเรื่องของหลักเหตุผล ความพอประมาณ และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี บนเงื่อนไขของความรู้ คุณธรรมและการดำรงชีวิต **ทางบวก** จะทำให้สังคมเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล รักใคร่กลมเกลียวกัน เห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น มีภูมิคุ้มกันตนเอง **ทางลบ** หากไม่เข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชัดเจนเพียงพอ อาจทำให้ละเลยความสำคัญของการพัฒนาและการแข่งขันระหว่างประเทศ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างรู้เท่าทัน เพื่อการยืนหยัดอยู่ได้ในสังคมโลกาภิวัตน์

2.2 ด้านเศรษฐกิจ และลักษณะการผลิตและการบริการ

เศรษฐกิจโลกเป็นดัชนีสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของโลกมีแนวโน้มของลักษณะสำคัญ จากการศึกษาโดยรวม (พิณสุดา สิริธรรังศรี, 2551) พบว่า มีประเด็นสำคัญดังนี้

2.2.1 เศรษฐกิจแข่งขัน

เศรษฐกิจในอนาคตจะเป็นเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันกันมากขึ้น มีการรวมตัวกันทางการค้าและขยายขอบเขตสู่โลกกว้างมากขึ้น ส่งผลต่อลักษณะการผลิตและบริการ รวมทั้งการทำงานของปัจเจกบุคคล โดย

1) อำนาจทางเศรษฐกิจที่เคยเติบโตและกระจุกตัวอยู่ทางฝั่งตะวันตก จะเคลื่อนตัวสู่เอเชีย โดยเฉพาะจีนและอินเดีย และจะเป็นแหล่งผลิตอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีรายใหญ่ที่ในอนาคตจะมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศรวมกันมากกว่า 1 ใน 4 ของโลก ด้วยผลิตภัณฑ์ต้นทุนต่ำ แรงงานถูก แต่มีมาตรฐานเช่นเดียวกับตะวันตก จึงจะสร้างความได้เปรียบทั้งค่าจ้างและการพัฒนา โดยเฉพาะเมื่อธนาคารหลายแห่งของสหรัฐอเมริกาล้มละลายเมื่อเดือนกันยายน 2551 ที่ผ่านมาก่อวิกฤตการณ์ “แฮมเบอร์เกอร์” ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกปัจจุบันจะทำให้เอเชียเป็นแหล่งสำคัญมากยิ่งขึ้นในการพลิกฟื้นเศรษฐกิจโลกอนาคต

2) ลักษณะการผลิตและการบริการที่คำนึงถึงความเชี่ยวชาญจากกระแสโลกาภิวัตน์และความเจริญทางเทคโนโลยีเป็นเครือข่าย จะช่วยหนุนให้เป็นการผลิตสำหรับกลุ่มชำนาญการและวัสดุเฉพาะมากขึ้น ดังนั้น กระบวนการผลิตและห่วงโซ่ของผู้รับบริการ จะให้ความสำคัญกับรายละเอียดของงานที่เน้นขึ้นส่วนมากขึ้นตามความถนัด ความชำนาญเฉพาะมากขึ้น เช่น การผลิตรถยนต์ 1 คัน แต่มีชิ้นส่วนที่ต่างผลิตมาจากต่างบริษัทและหลากหลายประเทศที่มีความชำนาญเฉพาะ

3) คุณภาพและราคา เรื่องของคุณภาพและราคา จะเข้ามามีส่วนกำหนดผลิตภัณฑ์สินค้ามากขึ้นกว่าที่เป็นมา และคำนึงถึงความต้องการของลูกค้ามากขึ้น การผลิตเป็นการเฉพาะจะมีมากขึ้นมากกว่าการผลิตสินค้าเป็นโหลๆ

4) องค์กรประสิทธิภาพและการเรียนรู้ การจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพเป็นเรื่องจำเป็น เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน กระบวนการจัดการเป็นเรื่องสำคัญทางธุรกิจ นวัตกรรมทำให้บริการแบบใหม่ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการหยั่งรู้ในงานของพนักงาน จะมีความสำคัญมากกว่าการควบคุมด้วยกระบวนการของกฎระเบียบ ดังนั้น การปรับปรุงผลิตภาพของแรงงานที่มีความรู้ (knowledge workers) ผ่านกระบวนการทางเทคโนโลยี การฝึกอบรม และพัฒนา จะเป็นความท้าทายขนานใหญ่ ใน 10-20 ปีข้างหน้า

5) การจัดการความรู้ ในโลกของการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจ จนกลายเป็นยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ หรือการใช้ความรู้เป็นฐานในการจัดการทางเศรษฐกิจ การจัดการความรู้

ในองค์กรเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ทั้งการรวบรวม แสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การพัฒนา และเผยแพร่ความรู้ และเกิดการนำไปใช้และต่อยอด นอกจากนั้น การจัดและพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและผลิตผลที่มีคุณภาพและสร้างความสามารถในการแข่งขัน

6) การวิจัยและพัฒนา ที่ต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้รู้ความต้องการของผู้รับบริการหรือลูกค้า และพัฒนาผลิตภัณฑ์และสินค้าอย่างตลอดเวลา เพื่อก้าวให้ทันและหนีคู่แข่งไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง

7) ทรัพย์สินทางปัญญา เป็นทรัพย์สินที่ทรงมูลค่าที่จับต้องไม่ได้ มากกว่าสินทรัพย์ที่จับต้องได้ในอนาคต ที่ทั่วโลกจะให้ความสำคัญและแข่งขันกันทางเศรษฐกิจด้วยผลผลิตที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญา ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับการจดสิทธิบัตรที่ปัจจุบันประเทศที่มีทรัพย์สินทางปัญญาได้รับการจดสิทธิบัตรทางปัญญา 3 อันดับแรกของโลก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เยอรมนี และญี่ปุ่น ซึ่งล้วนเป็นประเทศที่มีความสามารถทางเศรษฐกิจและการแข่งขันทั้งสิ้น

ปัจจัยของเศรษฐกิจแข่งขันดังกล่าวนี้ หลีกเลียงไม่ได้ที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยที่ต้องเตรียมการป้องกันและพัฒนา ประเด็นสำคัญทั้ง 7 ประการ ล้วนมีตัวแปรที่สำคัญคือ “คน” ที่ต้องมีคุณภาพ ผ่านกระบวนการศึกษา อบรม และเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยทักษะความรู้ ความสามารถ และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้อยู่ในโลกเศรษฐกิจแข่งขันนี้ได้อย่างยั่งยืน

2.2.2 เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาตะวันออกโดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชแห่งราชอาณาจักรไทย จะเป็นปรัชญาทางออกของการดำเนินชีวิตในอนาคตสำหรับพลโลก ที่อยู่ท่ามกลางภาวะการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจและสังคม ที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และการปฏิบัติงานของคนทุกระดับนับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีองค์ประกอบของหลักความพอเพียง 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อผลกระทบใดๆ บนเงื่อนไข 3 ประการ คือ เงื่อนไขหลักวิชา เงื่อนไขคุณธรรม และเงื่อนไขการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก ตามที่กล่าวมาแล้ว กล่าวคือ

- ความพอประมาณ ได้แก่ พอดีพอเหมาะต่อความจำเป็น พอประมาณตามอัตราภาพ ไม่มากเกินไป และไม่น้อยเกินไป

- ความมีเหตุผล เป็นความมีเหตุผลตามหลักวิชา หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม กฎเกณฑ์สังคม (รวมถึงประเพณีและวัฒนธรรม) และความจำเป็นในการดำเนินชีวิต

- ระบบภูมิคุ้มกัน เป็นเรื่องของเหตุปัจจัย การเปลี่ยนแปลง และเกิดผลกระทบต่อวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม
- เงื่อนไขหลักวิชา เป็นเงื่อนไขที่จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิทยาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน
- เงื่อนไขคุณธรรม เป็นเงื่อนไขจะต้องสร้างเสริมพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต
- เงื่อนไขการดำเนินชีวิต ให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวนี้ได้รับการขยายผลไปทั่วโลกจากองค์การสหประชาชาติ เมื่อปี 2549 ด้วยเล็งเห็นความสำคัญของแนวทางของปรัชญาที่คาดว่าจะสามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจและแนวทางการดำเนินชีวิต ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ดังกล่าวนี้

2.2.3 เศรษฐกิจกับลักษณะงานและการมีงานทำ

ด้วยกระแสความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจโลก ตลอดจนแนวโน้มการย้ายถิ่นฐานและการลงทุนทั่วโลกในยุคโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะฐานการผลิตด้านอุตสาหกรรม การบริการ และเทคโนโลยีที่เคลื่อนจากประเทศตะวันตกเข้าสู่เอเชีย โดยเฉพาะจีนและอินเดียที่ผ่านมา ด้วยปัจจัยการผลิตที่มีต้นทุนต่ำและเน้นคุณภาพ แรงงานมีราคาถูก แต่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่ผ่านการพัฒนาโดยมาตรฐานตะวันตก ในขณะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงกำลังแรงงานของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ทำให้มีการเปิดประเทศให้แรงงานต่างชาติเข้ามาทำงานได้มากขึ้น ทั้งแรงงานความรู้และแรงงานไร้ฝีมือ และโดยที่โลกก้าวเข้าสู่ยุคของการแข่งขันเน้นคุณภาพ และใช้ความรู้เป็นฐานในลักษณะของเศรษฐกิจและสังคมฐานความรู้ ที่อนาคตข้างหน้าจะมีความเข้มข้นมากขึ้น

จากการคาดการณ์แนวโน้มของ The Economist Intelligence Unit (2006) เกี่ยวกับการรวมตัวทางธุรกิจ อุตสาหกรรมและการผลิต ในปี ค.ศ. 2020 ว่าโลกจะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เชื่อมโยงกับการศึกษาและการเรียนรู้ โดยลักษณะการทำงานจะเป็นปัจจัย 1 ใน 5 ลักษณะสำคัญ กล่าวคือ ลักษณะการทำงานเป็นชิ้นส่วน โดยผลิตภัณฑ์ในอนาคตทางอุตสาหกรรมหรือการบริการเป็นผลิตภัณฑ์ที่คำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะมากขึ้น รวมทั้งคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยการผลิตและการบริการใดๆ จะต้องคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ ดังได้กล่าวมาแล้ว และจากการเคลื่อนย้ายกลุ่มประชากรจากวัยเด็ก เยาวชนคนหนุ่มสาวไปสู่กลุ่มผู้สูงวัยและเป็นสตรีมากขึ้นทำให้กลุ่มดังกล่าวจะมีบทบาทในการทำงานมากขึ้น

ตามไปด้วย ลักษณะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ จะเข้ามามีบทบาทต่อองค์กรและการทำงานมากขึ้น ซึ่งองค์กรต้องคำนึงถึงคนงานที่มีความรู้ นับตั้งแต่การสร้าง การแสวงหา การพัฒนา การเผยแพร่ และการขยายความรู้ เพื่อการพัฒนาและผลผลิตขององค์กรที่เป็นปัจจัยสำคัญของความสามารถในการแข่งขัน ขณะเดียวกัน กระแสโลกาภิวัตน์จะแปรเปลี่ยนจากการขยายธุรกิจของบริษัทออกสู่โลกกว้างไปเป็นการขยายขอบเขตการทำงานของปัจเจกบุคคล ไปสู่โลกกว้างเช่นเดียวกัน

ปรากฏการณ์ของลักษณะงานดังกล่าวนี้ กำลังเกิดขึ้นทั่วโลกและในอนาคตข้างหน้า ดังเช่น การที่อินเดียเป็นแหล่งจ้างงานพนักงานรับโทรศัพท์และ Software แหล่งใหญ่ให้แก่บริษัทของสหรัฐอเมริกา ขณะที่จีนเป็นตลาดอุตสาหกรรมการผลิตของทั้งยุโรปและสหรัฐอเมริกา นอกจากนั้น ลักษณะการทำงานของคนสามารถนั่งอยู่กับที่ในห้องทำงานหรือในบ้าน และสั่งซื้อของหรือขายของที่ต้องการ จากนั้นจึงว่าจ้างแรงงานที่ดีที่สุดและมีค่าตัวหรือค่าแรงงานต่ำสุด ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนในโลกได้ด้วยความเจริญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Ted C. Fishman, 2006; Thomas L. Friedman, 2007)

ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันที่ได้รับอิทธิพลและผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ดังกล่าวนี้ แม้ว่าลักษณะงานและอาชีพสำคัญของคนไทยส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรกรรมมาแต่ดั้งเดิม แต่ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยในช่วงหนึ่ง เมื่อ 10-20 ปีที่ผ่านมา เน้นด้านอุตสาหกรรมและหวังให้ประเทศไทยเป็นเสือเศรษฐกิจของเอเชีย ทำให้กำลังแรงงานส่วนใหญ่หลั่งไหลจากชนบทเข้าสู่เมือง มาเป็นแรงงานอุตสาหกรรมและบางส่วนเดินทางไปเป็นแรงงานต่างประเทศ แต่ก็เป็นแรงงานไร้ฝีมือเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากขาดความรู้ความชำนาญและการศึกษาดำ ด้งานเกษตรกรรมดังกล่าว โครงสร้างอาชีพเคลื่อนสู่ภาคบริการและอุตสาหกรรม และเมื่อเกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ เมื่อปี พ.ศ. 2540 บริษัทและโรงงานส่วนใหญ่ปิดตัว แรงงานกลุ่มใหญ่ต้องกลับไปถิ่นฐานเดิม และยังคงมีการเกษตรรองรับแต่การพลิกฟื้นไร่นา ก็จำต้องใช้เวลา และขาดเทคโนโลยีทางการเกษตรมาช่วย ทั้งหมดนี้ ล้วนมีผลมาจากการขาดความรู้ของแรงงานทั้งสิ้น จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ปี พ.ศ. 2550 พบว่า แรงงานไทยที่มีอายุระหว่าง 15-59 ปี จบการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาเพียงร้อยละ 38.2 ในปี พ.ศ. 2547 และเพิ่มเป็นร้อยละ 39.8 ในปี 2548 เท่านั้น ขณะที่เป้าหมายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ วางไว้ร้อยละ 50 ในปี พ.ศ. 2554 และเมื่อลักษณะงานในอนาคตที่มีลักษณะงานเป็นชิ้นส่วนตามความเชี่ยวชาญของปัจเจกบุคคลมากขึ้น คนทำงานจะต้องเป็นคนที่มีความรู้ และใช้ความรู้มาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงานมากขึ้น ไม่ว่าจะอยู่ในภาคการเกษตร อุตสาหกรรม หรือภาคบริการ ที่การศึกษาจะต้องเข้าไปมีบทบาท ทั้งการให้ความรู้และการฝึกอบรม ให้การทำงานมีความรู้ ความสามารถและมีทักษะการประกอบอาชีพ เป็นคุณคุณภาพอย่างแท้จริง จึงจะสามารถมีอาชีพและอยู่ในโลกของการแข่งขันได้

ในด้านการมีงานทำ จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วประเทศของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สุวรรณีย์ คำมัน, 2551) พบว่า ประเทศไทยมีประชากรทั้งสิ้น 65.11 ล้านคน แยกเป็นผู้ชายจำนวน 32.20 ล้านคน ผู้หญิงจำนวน 32.91 ล้านคน เป็นผู้อยู่ในวัยทำงานหรือ อายุ 15 ปีขึ้นไป มีจำนวน 49.82 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 76.50 เป็นผู้อยู่ในกำลังแรงงาน 36.13 ล้านคน จำแนกเป็นผู้มีงานทำ 35.26 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 97.58 ของผู้อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมด ขณะที่เป็นผู้ว่างงาน 6.63 แสนคน หรือร้อยละ 1.83 และผู้รอฤดูกาล 2.1 แสนคน หรือร้อยละ 0.59 อัตราการว่างงานเป็นร้อยละ 1.83 เป็นผู้ชายร้อยละ 1.94 และผู้หญิงร้อยละ 1.71 ส่วนกลุ่มผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน ที่มีจำนวน 13.68 ล้านคน พบว่า เป็นคนทำงานบ้าน 4.29 ล้านคน กำลังศึกษา/เรียนหนังสือ 4.33 ล้านคน และเด็กคนชรา ที่ไม่สามารถทำงานได้ 4.05 ล้านคน สำหรับผู้มีงานทำ 35.26 ล้านคนนั้น พบว่า ทำงานในภาคเกษตรกรรม 13.62 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 38.62 ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม 21.64 ล้านคน หรือร้อยละ 61.38 ของผู้มีงานทำทั้งหมด เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มทำงานภาคเกษตรกรรมหรือภาคอุตสาหกรรม พบว่า เป็นผู้ทำงานในสาขาการผลิตมากที่สุด คือ ร้อยละ 25.82 รองลงมา คือ การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ รถจักรยานยนต์ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันประมาณร้อยละ 25.66 สาขาโรงแรมและภัตตาคาร ร้อยละ 10.85 สาขาก่อสร้าง ร้อยละ 9.84 ที่เหลือทำงานในสาขาอื่นๆ

จากข้อมูลดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า ลักษณะการทำงานของคนไทยเปลี่ยนไปจากอดีตที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ จากอาชีพเกษตรกรรมที่เป็นอาชีพหลักแต่ดั้งเดิม เป็นการทำงานนอกภาคเกษตรกรรม กลายเป็นภาคอุตสาหกรรมและบริการ และเป็นอาชีพที่จำเป็นต้องใช้ความรู้และทักษะการทำงานมากขึ้นเป็นส่วนใหญ่ การศึกษาจะต้องเข้าไปมีบทบาทในการให้ความรู้และการฝึกอบรม ทั้งการจัดเองในสถานศึกษา และการร่วมกับสถานประกอบการหรือหน่วยผลิตในอนาคต เพื่อพัฒนาศักยภาพและสร้างความสามารถในการแข่งขันในอนาคตอย่างยั่งยืน

2.2.4 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่มีต่อการศึกษาไทยในอนาคต

1) ปัจจัยของเศรษฐกิจแข่งขันดังกล่าวนั้น ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ทางบวกทำให้เกิดการเตรียมการป้องกันและพัฒนา จากประเด็นสำคัญทั้ง 7 ประการ ล้วนมีตัวแปรที่สำคัญคือ “คน” ที่ต้องมีคุณภาพ ผ่านกระบวนการศึกษา อบรม และเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยทักษะความรู้ ความสามารถ และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้อยู่ในโลกเศรษฐกิจแข่งขันนี้ได้อย่างยั่งยืน ทำให้เกิดการเร่งพัฒนาการศึกษาให้กับทุกคนมากขึ้น ทางลบ หากระบบการศึกษายังไร้คุณภาพ ผลผลิตทางการศึกษาก็จะไร้คุณภาพไปด้วย ทั้งด้านความรู้และทักษะการประกอบอาชีพ นำไปสู่การขาดความสามารถในการแข่งขัน

2) จากเหตุการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจโลกปัจจุบันส่งผลกระทบต่อ การลงทุน โรงงานหลายแห่งปิดตัวลง เช่น โรงงานผลิตรถยนต์ ผลิตเสื้อผ้า สินค้าฟุ่มเฟือย การส่งออกชะลอตัว ส่งผลให้เกิดการเลิกจ้างคนงาน ประมาณว่าจะมีถึง 2 ล้านคน ในปี 2552 ที่ไม่ต่างจากเมื่อ 10 ปี ที่ผ่านมามากนัก ที่คาดการณ์ว่า ในอนาคตหากไม่มีการวางแผนที่ดี ประกอบกับผลกระทบทางการเมืองที่มีอยู่ปัจจุบันอย่างต่อเนื่องจะเป็นเหตุให้การส่งเสริมการศึกษา ของบุตรหลานของชนชั้นกลางและชนชั้นล่างกลุ่มใหญ่ชะงักงัน เยาวชนกลุ่มนี้จะเป็นวัยทำงาน และเป็นฐานสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติในอีก 10-20 ปี ข้างหน้า และหากไม่ได้รับการศึกษา ที่ดีพอก็จะส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งและความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้เช่นเดียวกัน

2.3 ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน

สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานทั่วโลกกำลังอยู่ในภาวะวิกฤต สิ่งแวดล้อม ประสบกับปัญหาหมอกภาวะเป็นพิษ ปัญหาโลกร้อนจากอุณหภูมิสูงขึ้น การสูญเสียโอโซน การทำลาย ป่าไม้เมืองร้อน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศที่เป็นผลสืบเนื่องมาตั้งแต่การปฏิวัติ อุตสาหกรรม มีการเผาไหม้เชื้อเพลิง ทั้งจากน้ำมัน ถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ เพื่อใช้ในการอุตสาหกรรม และการพัฒนาด้านต่างๆ จนทำให้ชั้นบรรยากาศหนาขึ้น จนเกิดปรากฏการณ์เอลนีโน และ ลานีนา ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ และนับวันจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะ การใช้พลังงานอย่างสิ้นเปลืองในสหรัฐอเมริกาและจีน รวมกันเกือบร้อยละ 50 ของประเทศอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อไปทั่วโลก ขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ก็มีการใช้พลังงานไปในทิศทางที่มี ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทำนองเดียวกัน

จากการศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงบริบทด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานเพื่อ ประกอบการจัดทำภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10-20 ปี ข้างหน้า ของสำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษาโดย จีรธรรม เตียรสุวรรณ และคณะ (2551) ตามประเด็นสำคัญสรุปได้ ดังนี้

2.3.1 สถานการณ์พลังงาน

สถานการณ์ด้านพลังงานกำลังมีปัญหาจากการบริโภคพลังงานที่มีความต้องการ สูงขึ้นเรื่อยๆ การผลิตและการใช้พลังงานส่วนใหญ่ใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลจำพวกคาร์บอน ได้แก่ น้ำมัน รองลงมา ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติและถ่านหิน โลกจะยังคงมีเชื้อเพลิงประเภทน้ำมันและ ก๊าซธรรมชาติ อีกไม่ถึง 100 ปี หากความต้องการพลังงานยังเป็นเช่นปัจจุบันและจะก่อให้เกิด ปัญหาหนักในอนาคต ซึ่งมีให้ปรากฏในปัจจุบันที่ราคาน้ำมันและก๊าซธรรมชาติสูงเพิ่มขึ้นเรื่อย อย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโลกอย่างรุนแรง จนทำให้เกิดการตื่นตัว พยายาม หาพลังงานอื่นทดแทน ไม่ว่าจะเป็นพลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานชีวมวล และพลังงานลม เป็นต้น

สถานการณ์ดังกล่าวนี้ ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ในด้านการสูญเสียเงินตราต่างประเทศ เพื่อซื้อพลังงานเพิ่มขึ้นจาก 5.2% ในปี พ.ศ. 2544 เป็น 7.3 % ในปี 2547 ทำให้ประเทศไทยต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาพลังงานทดแทน การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ การเร่งรัดและประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาค การให้ประเทศเป็นศูนย์กลางพลังงานในภูมิภาค ตลอดจนการสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์และการจัดการพลังงานทั้งในภาคอุตสาหกรรมและครัวเรือน สถานการณ์เช่นนี้ สมควรที่การศึกษาจะต้องเข้าไปมีบทบาทในการปลูกฝังและให้ความรู้ในการใช้พลังงานแก่เยาวชนและประชากรผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย

2.3.2 สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมโลกดังกล่าวข้างต้น ส่งผลกระทบต่อโลกใน 2 ลักษณะ คือ ผลกระทบร่วม และผลกระทบต่อภูมิภาค

1) ผลกระทบร่วม (global effect) เป็นผลกระทบที่เป็นวงจรเชื่อมต่อและเกิดในวงกว้าง ได้แก่ ภาวะโลกร้อน ที่เกิดจากปรากฏการณ์รังสีความร้อนถูกขังไว้ในโลกด้วยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่มากเกินไปจนเกิดเป็นภาวะเรือนกระจก และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยอุณหภูมิโลกจะเพิ่มขึ้นอีก 2-4 °C ในปี ค.ศ. 2050 หรืออีกประมาณ 40 กว่าปีข้างหน้า ขณะที่ปริมาณน้ำแข็งจะลดลงร้อยละ 40 นับจากเมื่อ 50 ปีที่แล้ว ทำให้น้ำทะเลเพิ่มระดับขึ้นทุกปี โดยประมาณว่า ในปี ค.ศ. 2100 น้ำทะเลจะเพิ่มขึ้นจากปัจจุบัน 10-25 เซนติเมตร ส่งผลกระทบต่อประชากรชายฝั่ง รวมทั้งน้ำมันและถ่านหิน ก็จะขาดแคลนภายใน 100 และ 200 ปีข้างหน้า

2) ผลกระทบต่อภูมิภาคพื้นที่ ทั้งระดับประเทศและระดับชุมชน โดยเฉพาะประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบจากปรากฏการณ์สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งจากภาวะอุณหภูมิสูงขึ้นที่ส่งผลทำให้ต้องใช้พลังงานเพื่อลดความร้อนเพิ่มขึ้น การเกิดพายุภัยและพายุลินดา เมื่อ 10-20 กว่าปีที่ผ่านมา รวมทั้งการเกิดภัยพิบัติสึนามิชายฝั่งทะเลตะวันตก เมื่อปี พ.ศ. 2546 ภัยอุทกภัย น้ำท่วมจึงมีแนวโน้มสูงขึ้นจากน้ำทะเลหนุน สภาพพื้นที่ป่าลดลงจากการตัดไม้ทำลายป่า นอกจากนั้น ยังพบภาวะของชุมชนเมืองที่ก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษทั้งทางน้ำ ทางอากาศ และขยะ

2.3.3 การอนุรักษ์และการพัฒนา

เมื่อสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและพลังงานของโลกเปลี่ยนแปลงในสภาวะไม่พึงประสงค์ที่แต่ละประเทศต่างพยายามหาแนวทางแก้ไข โดยการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ที่ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องดำเนินการบนพื้นฐานของการ (1) ให้ความรู้ (education) เพื่อให้ตระหนักถึงคุณประโยชน์ของสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกถึงความสำคัญและการอยู่ร่วมกันระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม การตระหนักและ

รับรู้ถึงปัญหาหรือความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากผลกระทบของสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวิธีการป้องกัน และลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้น (2) การบังคับปฏิบัติ (enforcement) เป็นมาตรการหนึ่งที่รัฐใช้เพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม ให้เกิดการปฏิบัติตามของประชากร เช่น การบังคับให้ภาคอุตสาหกรรม ต้องมีการควบคุมการปล่อยมลพิษ ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และ (3) การใช้เทคโนโลยี เพื่อป้องกันสิ่งแวดล้อมที่สามารถทำความเข้าใจและปฏิบัติได้ง่าย

ด้านการพัฒนาและการจัดการสิ่งแวดล้อม จากการเติบโตของภาคอุตสาหกรรม ที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมจนกลายเป็นปัญหาสากลที่แต่ละประเทศต้องร่วมมือกันแก้ไข โดยภาพรวมใน 2 แนวทาง คือ (1) การจัดการของเสียที่ปลายท่อ (เป็นการจัดการของเสียที่เกิดขึ้น ภายหลังจากผลิตและการบริโภค ได้แก่ การดูแลและจัดเก็บของเสีย การขนส่งของเสีย การบำบัด ของเสียและการควบคุมมลพิษ) และ (2) การจัดการของเสียที่แหล่งกำเนิด เป็นการป้องกันการ ทำให้เกิดของเสียหรือทำให้มีของเสียน้อยที่สุด ได้แก่ การลดปริมาณของเสียในการผลิต การนำ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์มาใช้ใหม่ และการนำวัสดุที่ใช้แล้วมาแปรสภาพเป็นวัตถุดิบใหม่

สำหรับประเทศไทย บทบาทของการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน สถานประกอบการ สถาบันทางสังคมและประชาชน โดยเฉพาะการศึกษาที่ต้องเข้าไปมีบทบาท ในการให้ความรู้ ทั้งผ่านกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรและการเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ และพัฒนา และแม้ว่าจะไม่สามารถหยุดยั้งการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมได้ แต่การศึกษา สามารถปลูกฝังและก่อให้เกิดการเรียนรู้ ปกป้อง และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ให้มนุษย์สามารถดำรง อยู่ร่วมกันกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

2.3.4 สิ่งแวดล้อมศึกษา

จากสถานการณ์และผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและ พลังงานและมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวของทั่วโลกที่จะต้องลุกขึ้นมาปกป้อง อนุรักษ์และพัฒนา ในการนี้ สิ่งแวดล้อมศึกษาหรือการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและพลังงาน เป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะปลูกฝังและให้ความรู้แก่พลเมืองของตน

สำหรับประเทศไทย มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจและให้ความรู้ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและพลังงานแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ทั้งกระบวนการวิจัยและพัฒนา เพื่อ แสวงหาแนวทางพัฒนาและจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานะที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา จากการศึกษา หลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการอาชีวศึกษา และระดมความคิดครูสอนวิทยาศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า ประเทศไทยมีการตื่นตัวในการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและพลังงานในทุกระดับ ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน โดยการสนับสนุนของสำนักงานส่งเสริม

การสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ใน 8 สาระ ทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม สารและสมบัติของสาร แสงและการเคลื่อนที่ พลังงาน กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก ดาราศาสตร์และอวกาศ และธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านการอาชีวศึกษา มีการจัดหลักสูตรเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมไว้ในประเภทวิชาเกษตรกรรม สำหรับระดับอุดมศึกษา ที่มีการจัดหลักสูตรที่จำแนกตามสาขาหลัก 2 ด้าน คือ ด้านสังคมและศิลปะ และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นั้น หลักสูตรที่เกี่ยวกับพลังงานและสิ่งแวดล้อมจะมีการเน้นเนื้อหาในวิชาเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นหลัก

ในทางปฏิบัติในภาพรวมพบว่า ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แม้จะมีความพยายามจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมสนับสนุนตามหลักสูตร เด็กมีโอกาสได้ปฏิบัติจริง เรียนรู้จากประสบการณ์จริงได้บางส่วน มีกิจกรรมการทดลองมากขึ้นกว่าอดีตที่ผ่านมาก็ตาม แต่ครูบางส่วนขาดความรู้ ความชำนาญในการเรียนการสอน ขาดสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีภาระงานสอนมาก ทำให้ไม่มีเวลาสืบค้นข้อมูล และที่สำคัญครูผู้สอนไม่ได้จบมาทางสาขาวิชาที่สอน ในด้านอาชีวศึกษาและการอุดมศึกษา ด้านอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษา แม้ว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่จะมีความพร้อมทางด้านกายภาพ อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ การที่สามารถจัดทำหลักสูตรได้เอง นักศึกษา มีความรู้พื้นฐานและวุฒิภาวะ มีการทำวิจัยสร้างองค์ความรู้ ทำให้มีความพร้อมที่จะถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ท้องถิ่น แต่หลักสูตรสาขาอื่นๆ ยังไม่สนับสนุนการเรียนรู้อะไรเรื่องสิ่งแวดล้อมและพลังงานเท่าที่ควร เนื้อหายังไม่มีการบูรณาการวิชาสิ่งแวดล้อมและพลังงานเข้าด้วยกัน อุปกรณ์มีมาก แต่ไม่มีอุปกรณ์ทดสอบที่เป็นมาตรฐานที่สามารถอ้างอิงผลได้ และอุปกรณ์ส่วนใหญ่เก่าหรือชำรุด นักศึกษาขาดความตระหนักและจิตสำนึกในเรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผู้สอนขาดการติดตามข้อมูลและสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบัน

2.3.5 ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานที่มีต่อการศึกษาไทยในอนาคต

จากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและพลังงานโลกที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย การให้การศึกษาแก่ประชาชน เพื่อให้มีความรู้และปรับตัวรองรับผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานของโลกและของประเทศในอนาคต ควรมุ่งเน้นใน 2 หลักการ ดังนี้

1) กระบวนการให้ความรู้ การให้ความรู้พื้นฐานและความเข้าใจที่ถูกต้องด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม จะเป็นปัจจัยที่ทำให้นักเรียนนักศึกษาได้เข้าใจและตระหนักถึงสถานะและสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานที่ถูกต้อง ทำให้สามารถวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลข่าวสารได้ด้วยตนเอง

2) กระตุ้นจิตสำนึก ให้เกิดการอนุรักษ์ พัฒนา ปกป้อง และปรับตัวจากความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง จะทำให้เกิดการมองภาพรวมของพลังงานและผลกระทบของสิ่งแวดล้อมได้ โดยทั้งนี้ ควรต้องมีกิจกรรมหรือแผนงานที่สอดคล้องและสามารถกระตุ้นจิตสำนึกให้มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพลังงานของชาติอย่างต่อเนื่อง

2.4 ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม มีบทบาทและเป็นกลไกขับเคลื่อนความเป็นไปของโลกอย่างมหัศจรรย์ในยุคโลกาภิวัตน์ มีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตมนุษย์และความเป็นไปของภาคส่วนต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และสิ่งแวดล้อม ทั้งหมด ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สามารถย่อโลกให้เล็กลงเพียงลัดมือเดียวกลายเป็นโลกไร้พรมแดน เปลี่ยนจากโลกแนวตั้งเป็นโลกแนวขวาง เปลี่ยนจากความเชื่อและผ่านการพิสูจน์มาแล้วว่าโลกกลมกลายเป็นโลกแบนในมิติของเทคโนโลยีและการสื่อสารที่เชื่อมโยงถึงกันในแนวราบและระนาบเดียวกัน (Thomas L. Friedman, 2007) ช่วยให้ชีวิตมนุษย์ยืนยาวขึ้นจากการคิดค้นทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์

จากการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เพื่อประกอบการจัดทำภาพอนาคตการศึกษาไทย 10-20 ปีข้างหน้า ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดย ภัทรพงศ์ อินทรกำเนิด และคณะ (สทศ./ภัทรพงศ์ อินทรกำเนิด และคณะ, 2551) ได้ให้ความหมาย วิทยาศาสตร์ ว่าหมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ในธรรมชาติที่ได้จากการสังเกต ค้นคว้า วิเคราะห์ และสังเคราะห์ แล้วจัดเป็นระเบียบ ส่วนเทคโนโลยี หมายถึง วิทยาการที่นำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ไม่ว่าทางใด ในการนี้ Freeman Dyson ได้เสนอทิศทางการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในศตวรรษใหม่ ออกเป็น 3 ด้าน คือ (1) ด้านพลังงาน พลังงานแสงอาทิตย์ เป็นพลังงานทดแทนที่สะอาด และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ สามารถจำแนกออกเป็น 2 รูปแบบ คือ ใช้ผลิตกระแสไฟฟ้า และให้ความร้อน (2) ด้านสุขภาพและอาหาร หน่วยพันธุกรรมหรือยีน (gene) มีความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ อาทิ วิทยาศาสตร์อาหาร มีการพัฒนาสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม มีการนำขึ้นมาผลิตโปรตีนเซลล์เดียวและการผลิตสารให้ความหวานในอาหาร ด้านการแพทย์มีการนำยีนไปผลิตวัคซีนและฮอร์โมนต่างๆ รวมถึงการรักษาโรคที่เกิดจากความผิดปกติทางพันธุกรรม โดยการแก้ไขที่ระดับหน่วยพันธุกรรมที่เรียกว่า “การทำยีนบำบัด” เป็นต้น และ (3) ด้านการติดต่อสื่อสาร อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง (broadband internet) ถือเป็นเทคโนโลยีที่ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง ทำให้การส่งข้อมูลเป็นไปด้วยความรวดเร็วมากขึ้น และสามารถติดต่อสื่อสารกันระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทได้คล่องตัวขึ้น

จากการสำรวจของสถาบันวิจัยระดับโลก เช่น MIT, Battelle NISTEP และ Rand ในปี พ.ศ. 2548-2549 พบว่า เทคโนโลยีอุบัติใหม่ (emerging technology) ที่เกิดขึ้นในโล กสามารถจัดกลุ่มได้ 4 กลุ่มหลัก คือ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เทคโนโลยีชีวภาพ นาโนเทคโนโลยี เทคโนโลยีวัสดุและเทคโนโลยีอื่น โดยทิศทางการพัฒนาเทคโนโลยีในภาพรวมจะเป็นไปใน 3 ลักษณะ คือ (1) เทคโนโลยีในสาขาต่างๆ จะเชื่อมโยงกันมากขึ้นในลักษณะของสหสาขาวิทยาการ (2) เทคโนโลยีในแต่ละสาขาจะแตกแขนงในเชิงลึกมากขึ้นเพื่อสร้างความรู้ใหม่ และ (3) เทคโนโลยีจะเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงความรู้

ภัทรพงศ์ อินทรกำเนิด และคณะ (2551) ได้ทำการศึกษาเทคโนโลยีรายสาขาที่มีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตมนุษย์และการศึกษาอนาคต สรุปได้ดังนี้

2.4.1 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ถือเป็นเทคโนโลยีที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนความรู้ ข้อมูลข่าวสารในโลกยุคโลกาภิวัตน์ แนวโน้มของการพัฒนาและรูปแบบการใช้เทคโนโลยี สามารถแบ่งได้ 6 ด้านหลัก ดังนี้

1) การให้บริการแบบหลอมรวมสื่อ เป็นการบูรณาการระหว่างเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีการสื่อสาร และเทคโนโลยีแพร่ภาพกระจายเสียง โดยอินเทอร์เน็ตจะเป็นตัวกลางสำคัญของการหลอมรวมสื่อโทรคมนาคม สารสนเทศและวิทยุโทรทัศน์เข้าด้วยกัน เพื่อสร้างบริการที่หลากหลาย

2) การแพร่ภาพกระจายเสียงในระบบดิจิทัล ที่เป็นระบบการแพร่ภาพกระจายเสียงที่มีความคมชัดสูง สามารถแพร่ภาพได้หลายช่อง มีบริการโต้ตอบและการเสริมที่หลากหลาย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางไกลโดยเฉพาะในด้านประสิทธิภาพและคุณภาพที่ดีขึ้น

3) การเชื่อมต่อเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในทุกที่ทุกเวลา และทุกอุปกรณ์ รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีไร้สาย จะทำให้การเข้าถึงและเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นไปได้อย่างง่ายดายยิ่งขึ้น

4) การพัฒนามาตรฐานเปิด จะทำให้เทคโนโลยีจากผู้ค้ารายต่างๆ สามารถทำงานร่วมกันได้ การแข่งขันของผู้ให้บริการมากขึ้น และทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกทางเทคโนโลยีมากขึ้น

5) การแพร่กระจายของโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศ จะทำให้คนส่วนใหญ่ของประเทศสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้มากขึ้น โดยเฉพาะการเรียนในลักษณะห้องเรียนเสมือน (virtual classes) จะถูกนำมาใช้สร้างการเรียนการสอนของการศึกษาในระบบและนอกระบบเพิ่มมากขึ้น

6) การจ้างงานในยุคดิจิทัล หรือยุคข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จะมีนัยสำคัญต่อการจ้างงานในอนาคต ทั้งในเชิงปริมาณ (ทั้งการเพิ่มหรือลดการจ้างงาน) และคุณภาพ (ในรูปแบบการจ้างงานที่เปลี่ยนแปลง) รวมทั้งช่วยให้องค์กรธุรกิจต่างๆ มีการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นมากขึ้น

ลักษณะแนวโน้มทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารดังกล่าวนี้ จะมีผลอย่างสำคัญต่อระบบการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่จะมีความเข้มข้นของการนำไปใช้และเป็นกลไกการพัฒนาและสนับสนุนการเรียนการสอนท่ามกลางภาวะการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา รวมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ของโลกอนาคต

2.4.2 เทคโนโลยีชีวภาพ

เทคโนโลยีชีวภาพ เป็นเทคโนโลยีการนำสิ่งมีชีวิต หรือผลผลิตจากสิ่งมีชีวิตมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะแนวโน้มอีก 20 ปีข้างหน้า ใน 3 ด้านหลัก คือ

- 1) ด้านการแพทย์ มนุษย์จะให้ความสำคัญกับการป้องกันการเกิดโรคมกกว่าการรักษา และให้ความสำคัญกับการรักษาที่มีความจำเพาะเจาะจงมากกว่าการรักษาแบบทั่วไป
- 2) ด้านการเกษตร เทคโนโลยีชีวภาพจะช่วยทำให้การปรับปรุงพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ทำได้เร็ว และมีความจำเพาะมากขึ้น
- 3) ด้านอุตสาหกรรม ผู้บริโภคอาจจะยอมรับสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมมากขึ้น การผลิตผลิตภัณฑ์โดยใช้จุลินทรีย์ดัดแปลงพันธุกรรมด้วยเทคโนโลยี การหมักจะถูกนำมาใช้มากขึ้น และเทคโนโลยีชีวภาพจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขสิ่งแวดล้อม และการผลิตพลังงานทางเลือก เมื่อเทคโนโลยีชีวภาพมีบทบาทก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการมากขึ้นดังกล่าว การศึกษาจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมเตรียมการและเตรียมคนเพื่อสร้างสมดุลในวิถีชีวิตอนาคตมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการอาชีวศึกษาและการอุดมศึกษาที่จะต้องเตรียมหลักสูตรและทิศทางการเรียนการสอน รวมทั้งกระบวนการวิจัยและพัฒนา เพื่อรองรับสถานการณ์และบทบาทของเทคโนโลยีชีวภาพดังกล่าวนี้ให้ได้อย่างมีคุณภาพ

2.4.3 นาโนเทคโนโลยี

นาโนเทคโนโลยี เป็นเทคโนโลยีประยุกต์เกี่ยวกับโครงสร้างขนาดเล็กจิ๋วซึ่งเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีอื่นในลักษณะสหสาขาวิทยาการ ที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ คือ การจัดลำดับความสำคัญของการนำนาโนเทคโนโลยีไปประยุกต์อย่างเป็นระบบ แบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก คือ

- 1) ด้านวัสดุนาโน เป็นการประยุกต์นาโนเทคโนโลยีในการผลิตหรือสังเคราะห์วัสดุต่างๆ ที่มีขนาดในระดับนาโนเมตร เช่น การสังเคราะห์ท่อนาโนคาร์บอนที่มีความเหนียวสูงกว่าเหล็กกล้าแต่น้ำหนักเบากว่า เพื่อนำไปใช้เป็นส่วนประกอบของอุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น
- 2) ด้านนาโนอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการประยุกต์นาโนเทคโนโลยีในกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์หรือไฮเทค เช่น การผลิตฟิล์มบางแบบ สารอินทรีย์เปล่งแสงเพื่อใช้ในการผลิตอุปกรณ์แสดงผล เป็นต้น
- 3) ด้านนาโนเทคโนโลยีชีวภาพ เป็นการประยุกต์นาโนเทคโนโลยีในผลิตภัณฑ์ทางชีวภาพด้านการเกษตร อาหาร การแพทย์และสาธารณสุข เช่น การพัฒนาชุดตรวจวินิจฉัยโรคโดยใช้นาโนไบโอเซ็นเซอร์ เป็นต้น
- 4) ด้านพลังงาน เป็นการนำนาโนเทคโนโลยีมาใช้ในการด้านพลังงาน เช่น การใช้ฟิล์มบางสารอินทรีย์ที่มีความบางในระดับนาโนเมตร มาใช้เป็นส่วนประกอบของเซลล์สุริยะในการเปลี่ยนพลังงานแสงเป็นไฟฟ้า เป็นต้น

2.4.4 ทิศทางการพัฒนาเทคโนโลยี

จากการศึกษาของ สวทช. และบัณฑิตยสภาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ในปี 2549 (สวทช, 2550 อ้างใน สกศ./ภัทรพงศ์ อินทรกำเนิด และคณะ, 2551) พบว่า ในอีก 10 ปีข้างหน้า จะมีเทคโนโลยีอุบัติใหม่ที่มีความเป็นไปได้ และมีความสำคัญสำหรับประเทศไทย 18 สาขา ได้แก่ (1) เทคโนโลยีสีเขียวแบบผสมผสาน (2) เซลล์แสงอาทิตย์และเซลล์เชื้อเพลิง (3) ชีวโมเลกุลที่ผลิตในแบคทีเรีย (4) ชีววิทยาระบบ (5) ระบบตรวจสอบขั้นสูง (6) พลังงานเชื้อเพลิงทางเลือก (7) เครื่องจักรนาโน (8) เทคโนโลยีการเชื่อมต่อแบบไร้สาย (9) เทคโนโลยีระบบเตือนภัยธรรมชาติ (10) พันธุวิศวกรรมใหม่เพื่อการแพทย์และสาธารณสุข (11) การโคลนนิ่งเพื่อรักษาโรค (12) silicon photonics (13) วิทยาการทางสมองและการเรียนรู้ (14) การเกษตรที่มีสมดุลกับระบบนิเวศ (15) การเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำด้วยวิทยาการจีโนมและชีวภาพ (16) เทคโนโลยีชีวมวล (17) นาโนอิเล็กทรอนิกส์ และ (18) ยากจากเทคโนโลยีชีวภาพที่ผสมผสานกับเคมี

จากเทคโนโลยีอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งให้เห็นถึงการพัฒนาและการนำเทคโนโลยีไปใช้ใน 3 ลักษณะ คือ (1) เทคโนโลยีในสาขาต่างๆ จะเชื่อมโยงกันมากขึ้น ในลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ ดังตัวอย่างของการนำเอานาโนเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีอื่น เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เทคโนโลยีชีวภาพ (2) เทคโนโลยีแต่ละสาขาจะแตกแขนงในเชิงลึกมากขึ้น เพื่อสร้างความรู้ใหม่ดังตัวอย่างของการศึกษาด้านพันธุกรรมที่ลงลึกในระดับการสังเคราะห์โปรตีน และ (3) การเข้าถึงเทคโนโลยี จะช่วยให้โลกแคบลงจากการเชื่อมโยงของส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน ในขณะที่อีกด้านหนึ่งอาจทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันมากขึ้นในการเข้าถึงสารสนเทศ และความรู้ (digital device)

2.4.5 ผลกระทบด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่มีต่อการศึกษาไทยในอนาคต

วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม จะเป็นทั้งแรงขับเคลื่อนและภูมิคุ้มกันให้กับภาคส่วนต่างๆ การนำไปใช้ของแต่ละกลุ่มจะมีความแตกต่างกันไป โดยในระดับปัจเจกชนจะใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในระดับพื้นฐาน เพื่อดำเนินชีวิตประจำวัน ประกอบอาชีพ เพิ่มคุณภาพชีวิตและสร้างวิถีชีวิตที่เป็นเหตุเป็นผล อันจะนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับความสามารถของตนเองและชุมชน ส่วนเอกชน จะเน้นการใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ในระดับกลางจนถึงระดับสูงที่เกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ ในขณะที่กลุ่มบุคลากร ผู้สอนและสถาบันการศึกษา จะนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมไปใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษา ทั้งการขยายฐานการศึกษาเพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการ และการส่งเสริมการเรียนการสอน และกลุ่มสื่อสารมวลชนที่เปรียบเสมือนเป็นแหล่งเรียนรู้นอกระบบและตามอัธยาศัย วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

จะเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงานเพื่อให้สามารถเสนอข่าวสาร ความรู้ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและทันเวลา

ดังนั้น การศึกษาจะต้องเป็นกลไกการพัฒนาคนและตอบสนองเศรษฐกิจและสังคมฐานความรู้ ตลอดจนภาคส่วนต่างๆ จึงต้องเตรียมความพร้อมกำลังคนสำหรับอนาคตใน 10-20 ปีข้างหน้า ใน 3 รูปแบบ คือ เป็นเนื้อหาของการเรียน เป็นเครื่องมือ และเป็นวิธีคิด (สวทช., 2551)

2.4.6 เจ็อนใจและมาตรการเพื่อส่งเสริมการศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ นวัตกรรม

เพื่อให้การศึกษาศาสตร์เข้าถึงผู้เรียนในทุกระดับ/ประเภท ทั้งในฐานะที่เป็นเนื้อหาการเรียนและเป็นเครื่องมือเพื่อแสวงหาความรู้ ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ในอนาคต จำเป็นที่จะต้องมีการสนับสนุนทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน และระบบบริหารจัดการ ดังนี้

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- จัดและพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม รวมทั้งส่งเสริมการนำความรู้หรือเทคโนโลยีที่พัฒนาแล้วมาใช้ประโยชน์มากขึ้น

- พัฒนาระบบการเงินการคลัง เพื่อสนับสนุนการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม อาทิ สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อสนับสนุนกิจกรรมวิจัยและพัฒนา เป็นต้น

- พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ อาทิ ศูนย์แห่งความเป็นเลิศในสาขาต่างๆ อุทยานวิทยาศาสตร์ หน่วยบ่มเพาะทางธุรกิจและเทคโนโลยี (business and technology incubators) รวมถึงห้องปฏิบัติการที่มีความทันสมัย เป็นต้น เพื่อรองรับกิจกรรมการวิจัยและพัฒนา

2) ด้านบริหารจัดการความรู้

- ผลิตความรู้ โดยปรับระบบวิจัยของประเทศให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการพัฒนาประเทศ จัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการสร้างองค์ความรู้ (Knowledge Creation Fund: KCF) นำเข้าและแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญกับต่างประเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อถ่ายทอดความรู้และช่วยยกระดับการพัฒนาบุคลากรภายในประเทศ ส่งเสริมให้บริษัทข้ามชาติทำวิจัยและพัฒนาในประเทศไทย รวมทั้งกำหนดให้มีหน่วยงานหลักที่ดูแลด้านสิทธิประโยชน์ให้แก่โครงการที่มุ่งพัฒนาองค์ความรู้ (Board of Knowledge Investment: BOKI)

- การแพร่กระจายความรู้ สนับสนุนให้สถานศึกษา สถาบันวิจัย รวมทั้งหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง แลกเปลี่ยนความรู้ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศให้อยู่ในรูปดิจิทัล ขยายขนาดและขอบเขตของการบริการที่ปรึกษาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ให้ถึงระดับชุมชน รวมทั้ง

สร้างกลไกการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างบริษัทข้ามชาติและบริษัทไทยเพื่อให้บริษัทไทยเข้าเป็นส่วนหนึ่งในห่วงโซ่มูลค่าของโลก

- **ใช้ความรู้** เร่งผลักดันให้เกิดการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมภาคอุตสาหกรรมในสาขาที่เป็นยุทธศาสตร์หลักของประเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคเอกชนนำความรู้ไปใช้ในการสร้างนวัตกรรมในรูปแบบผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตใหม่ ซึ่งในด้านหนึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจ และอีกด้านหนึ่ง จะทำให้ภาคธุรกิจมีความต้องการกำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น และช่วยให้เส้นทางอาชีพของบุคลากรในสาขาดังกล่าวมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

2.5 ด้านการเมืองการปกครอง

สถานการณ์โลก หลังจากเหตุการณ์ล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียต เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา ตามที่กล่าวมาแล้ว ทำให้โลกกลายเป็นพหุนิยมระบบเดียว ที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำใหญ่ เกิดการจัดระเบียบและกฎกติกาโลกใหม่ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การเมืองเป็นไปในลักษณะควบคู่กับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เกิดการแย่งชิงผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติ และความเป็นผู้นำทางการค้า เกิดการก่อการร้ายสากลเพิ่มมากขึ้นจากความขัดแย้งทางความคิดและการเอารัดเอาเปรียบของประเทศใหญ่ที่มีต่อประเทศเล็ก โดยเฉพาะเมื่อเกิดเหตุการณ์ถล่มตึกเวิลด์เทรด ซึ่งเป็นสัญลักษณ์และศูนย์กลางการค้าโลกของสหรัฐอเมริกา ทำให้โลกเกิดการตื่นตัวครั้งใหญ่ในการรักษาและปกป้องผลประโยชน์ประเทศของตน กระแสการก่อการร้ายจึงจะยังคงดำเนินต่อไป การออกกฎกติกาใหม่ เช่น การเดินทางระหว่างประเทศที่มีการระมัดระวังมากขึ้น ขณะเดียวกันการให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ สิทธิมนุษยชน การปกครองที่คำนึงถึงการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ควบคู่กับความโปร่งใสและการตรวจสอบจากภาคประชาชน จะมีความสำคัญมากขึ้นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

เหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองที่สำคัญที่เป็นผลจากกระแสโลก ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาอาจจำแนกได้เป็นเหตุการณ์สำคัญ ดังนี้

2.5.1 กระแสประชาธิปไตย

กระแสการให้ความสำคัญในระบอบประชาธิปไตยและสิทธิเสรีภาพทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศไทยเมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 ที่มีสาระสำคัญเป็นที่ยอมรับว่าเป็นประชาธิปไตยมากที่สุดฉบับหนึ่ง โดยเฉพาะเรื่องการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การให้อำนาจแก่องค์กรอิสระ สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะเรื่องของการศึกษา อันนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา ตามกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และได้มีเหตุการณ์ทางการเมืองต่างๆ ขึ้น ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่มีกระแสมาจากความ

เป็นประชาธิปไตยโดยระบอบ แต่ขาดการเรียนรู้และการดำรงตนอย่างถูกต้องในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่จะต้องปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัย ทั้งในและนอกสถานศึกษาทุกระดับ และหากไม่แก้ไขภาพของความรุนแรงในสังคมไทยที่เป็นผลมาจากการใช้อำนาจและใช้สิทธิในระบอบประชาธิปไตยในยุคโลกาภิวัตน์ที่ขาดสติและปัญญา จะยังคงดำเนินต่อไปในอนาคตข้างหน้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากไม่แก้ไขด้วยการปลูกฝัง/การศึกษาให้ผู้เรียนและประชาชนเกิดการเรียนรู้หลักการ วิธีคิด และการดำรงอยู่ในระบอบประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง ก็จะต้องซ้ำรอยอดีตเมื่อ 20-30 ปีที่ผ่านมา เช่นเดิม

2.5.2 การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญของประเทศที่การปกครองระบอบประชาธิปไตยทั่วโลกให้ความสำคัญ และยึดถือเป็นหลักการสำคัญของการปกครองประเทศ ที่มีประวัติศาสตร์ของการพัฒนาประชาธิปไตยมาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แอฟริกาใต้ ญี่ปุ่น และแม้แต่เกาหลีใต้ที่เป็นประเทศคู่แข่งทางการค้าและการพัฒนาของไทย เป็นต้น ต่างให้ความสำคัญต่อการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสิ้น โดยเฉพาะด้านการบริการสาธารณะ เพื่อให้ท้องถิ่นได้ปกครองและดูแลตนเอง ภายใต้นโยบายและกำกับดูแลโดยรัฐ

ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันที่ให้ความสำคัญและกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปกครองดูแลการให้บริการสาธารณะมาอย่างยาวนาน โดยมีกฎหมายเกี่ยวกับท้องถิ่นหลายฉบับเป็นแนวทางการดำเนินงานแต่การกระจายอำนาจดังกล่าวก็ยังไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่ควร โดยเฉพาะด้านบุคลากร งบประมาณรายได้ และการจัดการ จนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติเรื่องของสิทธิและการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการปกครอง สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และโดยเฉพาะการศึกษา โดยบัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ รวมทั้งมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพ ตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 และมาตรา 81 ตามที่กฎหมายบัญญัติ และในกรณีนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ออกตามความในรัฐธรรมนูญฯ และถือเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาฉบับแรก ได้บัญญัติเรื่องของการบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น รวมทั้งให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นและมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณ อุดหนุน การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กฎหมายฉบับดังกล่าว ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อเดือนสิงหาคม 2542 ถัดจากนั้น อีก 3 เดือน ก็ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจาย อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ขึ้นในเดือนพฤศจิกายน ซึ่งเป็นกฎหมาย ที่กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นที่มีความพร้อมให้ดำเนินการรับโอนการบริการสาธารณะจากรัฐภายใน 4 ปี ส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่สามารถรับโอนฯ ได้ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 10 ปี รวมทั้งกำหนด เรื่องของการจัดสรรเงินให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการภายในท้องถิ่น ใ้ได้อย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดความคล่องตัว ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจาย อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นตามกฎหมายดังกล่าว ซึ่งเรื่องของการศึกษาถือเป็น ภารกิจสำคัญภารกิจหนึ่งที่ต้องมีการโอนดังกล่าว ภารกิจที่ดำเนินการได้ราบรื่นในช่วงแรก คือ ภารกิจการถ่ายโอนด้านศูนย์เด็กเล็ก อาหารกลางวันและนม รวมทั้งห้องสมุดประชาชน เป็นต้น แต่ประเด็นที่เป็นอุปสรรค คือ การโอนสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ โดยเฉพาะ ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความ ประสงค์จะรับโอน มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการโอนสถานศึกษาที่เป็นข้อจำกัดบางประการ รวมทั้งบุคลากรในสถานศึกษาบางแห่งที่จะรับโอน ไม่ประสงค์ที่จะโอนไปสังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เนื่องจากยังคงประสงค์ที่จะเป็นข้าราชการต่อไป รวมทั้งยังไม่แน่ใจในสถานภาพ และความก้าวหน้าในวิชาชีพ เป็นต้น ขณะเดียวกัน การที่สถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับ การให้มีการโอนสถานศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากเห็นว่า ควรดำเนินการ ตามกฎหมายการศึกษาแห่งชาติฯ ที่เพิ่งประกาศใช้ก่อนหน้านั้นไม่นานนักมากกว่า เพื่อพิสูจน์ การจัดการศึกษาตามแนวทางปฏิรูป ซึ่งมีบทบัญญัติเรื่องของการจัดการศึกษาขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นอยู่ด้วยแล้ว

อย่างไรก็ตามประเด็นการโอนการศึกษาไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว ก็ยังส่งผลในแง่บวก คือ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตื่นตัวในการจัดโครงสร้างองค์กร บุคลากร วิชาการ และงบประมาณ รองรับการจัดการศึกษากันอย่างคึกคัก และเป็นตัวเร่งให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหันมาให้ความสำคัญกับการศึกษาเพิ่มมากขึ้นกว่าอดีตที่ผ่านมา โดย กำหนดเป็นนโยบายของท้องถิ่น รวมทั้งนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารท้องถิ่น แต่ละแห่ง นอกจากนั้น ยังได้มีการพัฒนาบุคลากรเพิ่มมากขึ้น เช่น การจัดส่งผู้ดูแลเด็กเล็ก ทุกศูนย์ให้ได้เรียนในระดับปริญญา เป็นต้น สะท้อนถึงอนาคตการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีมากขึ้นและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในทุกพื้นที่

2.5.3 วิกฤตชายแดน : วิกฤตการณ์ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เป็นจังหวัดชายแดนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นสูง มีวัฒนธรรม ศาสนาและภาษาของคนส่วนใหญ่แตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่นของประเทศ มีประวัติศาสตร์ยาวนาน บางยุคสมัยประชาชนในจังหวัดก็อยู่อย่างสงบ รบรืน บางยุคสมัยก็เกิดเหตุการณ์ไม่สงบทั้งรุนแรงมากและรุนแรงน้อย ทั้งที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและการบริหารของรัฐ การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ผลประโยชน์และความขัดแย้งทางธุรกิจ ยาเสพติดและอาชญากรรม และที่สำคัญความขัดแย้งทางความคิดและการเมือง รวมทั้งแนวคิดการแบ่งแยกดินแดนของกลุ่มคนบางกลุ่ม ปัญหาดังกล่าวผสมผสานกันจนแยกไม่ออกว่า แต่ละคราวที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ เกิดจากเหตุและปัจจัยใดเป็นปัจจัยหลัก จนกระทั่งเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบอย่างรุนแรงเมื่อต้นปี 2547 เป็นต้นมา และพบว่ากลุ่มเยาวชนที่ก่อเหตุส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษา และเยาวชนในสถาบันการศึกษาและสถานสอนศาสนาที่ถูกปลุกฝังและบิดเบือนคำสอนศาสนาให้กระทำรุนแรง มีเหตุการณ์ลอบทำร้ายและทำลายชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐ พระภิกษุสงฆ์ และล่าสุด คือ กลุ่มครูและนักเรียน ที่ตกเป็นเป้าหมายของความรุนแรงดังกล่าว การลอบเผาโรงเรียน ทำลายชีวิตและทรัพย์สินของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และไม่มีทีท่าว่าจะหยุดลงเมื่อไร เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อขวัญ กำลังใจของครู และนักเรียน และส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนในที่สุด ดังจะเห็นได้จากการทดสอบทางการศึกษาของสถาบันทดสอบทางการศึกษาปี 2549 พบว่า ผลการทดสอบวิชาหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของทั้ง 3 จังหวัด อยู่อันดับท้ายสุดของประเทศ สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ควรต้องได้รับการดูแลเยียวยา แก้ไขและพัฒนา เป็นพิเศษ

วิกฤตการณ์ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าวเป็นผลจากการเมืองการปกครองที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา สถานการณ์เช่นนี้ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง และมีความพยายามโยงให้เป็นปัญหาระดับสากล จากแนวคิดของการก่อการร้ายข้ามชาติ ที่อนาคตมีแนวโน้มว่าจะคงดำรงอยู่ต่อไป หากไม่มีการแก้ไขได้อย่างตรงประเด็น และอาจรุนแรงมากยิ่งขึ้นตามสถานการณ์และวิวัฒนาการการก่อการร้ายของโลกที่เชื่อมโยงถึงกันในกระแสโลกาภิวัตน์ที่การศึกษาจะต้องเข้าไปมีบทบาททั้งการเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ดังกล่าว และเป็นผู้ต้องแก้ปัญหาภายในระบบการศึกษาเอง

2.5.4 ผลกระทบด้านการเมืองการปกครองที่มีต่อการศึกษาไทยในอนาคต

1) เหตุการณ์อันเกี่ยวเนื่องกับกระแสประชาธิปไตยและเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น เป็นเหตุการณ์ที่มีกระแสมาจากความเป็นประชาธิปไตยโดยระบอบ ทางบวก จะเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับรัฐและผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาระมัดระวังและปลุกฝังแนวคิดประชาธิปไตยที่ถูกต้องแก่เยาวชนผ่านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ทางลบ หากไม่ดำเนินการแก้ไข

ภาพของความรุนแรงในสังคมไทยที่เป็นผลมาจากการใช้อำนาจและใช้สิทธิในระบอบประชาธิปไตย ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ขาดสติและปัญญาจะมีมากขึ้น

2) การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว **ทางบวก** ก่อให้เกิดความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของประชาชน การให้ความสำคัญต่อการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น **ทางลบ** หากขาดการตรวจสอบและถ่วงดุล และระบบของการเสริมแรง (empowerment) ที่ชัดเจน จะทำให้การบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาในที่สุด

3) วิกฤตการณ์ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าวเป็นผลจากการเมืองการปกครองที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา สถานการณ์เช่นนี้ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง และมีความพยายามโยงให้เป็นปัญหาระดับสากล จากแนวคิดของการก่อการร้ายข้ามชาติ ที่อนาคตมีแนวโน้มว่าจะคงดำรงอยู่ต่อไป **ทางบวก** ก่อให้เกิดการระมัดระวังและป้องกันปัญหาอันเกิดจากเหตุการณ์ดังกล่าว ในพื้นที่ชายแดน รอยต่อ และให้ความสำคัญต่อการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นคงมากขึ้น **ทางลบ** หากไม่มีการแก้ไขได้อย่างตรงประเด็น อาจรุนแรงมากยิ่งขึ้นตามสถานการณ์และวิวัฒนาการการก่อการร้ายของโลกที่เชื่อมโยงถึงกันในกระแสโลกาภิวัตน์ ที่การศึกษาจะต้องเข้าไปมีบทบาททั้งการเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ดังกล่าว และเป็นผู้ต้องแก้ปัญหาภายในระบบการศึกษา

2.6 ด้านประชากร

2.6.1 โครงสร้างประชากร : จำนวนประชากรลดลง

จากกระแสการให้ความสำคัญต่อการสาธารณสุขและการวางแผนครอบครัวของทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา ประกอบกับความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์ส่งผลให้อัตราการเติบโตของประชากรโลกลดลง และเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรครั้งใหญ่

จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดย ปราโมทย์ ประสาทกุล และคณะ (2551) พบว่า หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2506-2526 การเกิดของเด็กไทยมีจำนวนเกิน 1 ล้านคนต่อปี อยู่ในยุคที่เรียกว่า ระเบิดประชากร (population explosion) ส่งผลต่อความต้องการทางการศึกษาในช่วงปี 2512-2532 ที่เด็กวัยเรียนทยอยเข้าเรียน ประถมศึกษาปีละกว่า 1 ล้านคน มากกว่า 10 ปีก่อนหน้านั้นถึง 2 เท่าตัว ประกอบกับนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชนที่เป็นกระแสทั่วโลก ส่งผลให้เกิดการขยายและจัดตั้งโรงเรียนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาทั้งในเมืองและชนบท เพื่อให้การศึกษาเข้าถึงประชาชน หรือการให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง นอกจากนั้น ยังสร้างอุปสงค์ทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษา การอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา รัฐต้องลงทุนทางการศึกษาอย่างมาก มีการสร้างอาคารสถานที่ของโรงเรียนในท้องถิ่นมากขึ้น โรงเรียนเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก นอกจากนั้นยังมีการสร้าง/ขยายโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในตำบล วิทยาลัยการอาชีพ ในระดับอำเภอ และมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ที่มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น รวมทั้งการผลิตครูเพิ่มมากขึ้นของสถาบันผลิตครู จนกลายเป็นผลิตเกินความต้องการจนถึงปัจจุบัน

นับตั้งแต่ปี 2527 เป็นต้นมา ปริมาณการเกิดของเด็กลดลง เป็นปีละต่ำกว่า 1 ล้าน และต่ำลงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยอัตราการเพิ่มของประชากรประมาณร้อยละ 2.5 ต่อปี ในปี พ.ศ. 2529 เป็นร้อยละ 1 ในปี 2539 และเหลือเพียงร้อยละ 0.6 ในปี 2549 ซึ่งเป็นผลส่วนหนึ่งมาจากนโยบายการวางแผนครอบครัวทั้งของรัฐและการรณรงค์ของภาคเอกชน และที่สำคัญสตรีไทยแต่งงานช้าลง อยู่เป็นโสดยาวมากขึ้น และคู่สมรสต้องการมีบุตรน้อยลง ทำให้ภาวะเจริญพันธุ์ลดลงเหลือ 2.2 คน ในปี พ.ศ. 2534 และ 1.7 คน ในปี พ.ศ. 2548 เมื่อจำนวนการเกิดน้อยลง ทำให้เด็กทยอยเข้าสู่วัยเรียนในแต่ละปีมีจำนวนน้อยลงเรื่อยๆ เมื่อปี พ.ศ. 2545 มีเด็กวัยประถมศึกษา (6-11 ปี) ประมาณ 5.7 ล้านคน แต่ในอีก 13 ปีข้างหน้า เมื่อปี 2558 เด็กกลุ่มนี้จะลดเหลือประมาณ 5.1 ล้านคน และลดลงเหลือเพียง 4.5 ล้านคนในปี พ.ศ. 2563 เท่ากับลดลงร้อยละ 25 ในอีก 15 ปีข้างหน้า

อัตราการเกิดของเด็กลดลงดังกล่าวส่งผลให้เกิดโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน จำนวนถึง 10,000 กว่าโรงในปัจจุบัน และมีจำนวนหนึ่งที่ไม่มีเด็กเข้าเรียน แต่ไม่สามารถยุบเลิกได้ด้วยปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรมภายในท้องถิ่น

2.6.2 แนวโน้มผู้สูงอายุมากขึ้น

จากโครงสร้างประชากรโลกที่มีแนวโน้มลดลงทั่วโลก และเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ที่เป็นผลมาจากภาวะเจริญพันธุ์ และอัตราการเกิดที่ลดลง ตามประมาณการขององค์การสหประชาชาติ (UN, 2007) ประชากรโลกจะเปลี่ยนแปลงจาก 6.51 พันล้านคน ในปี 2548 เป็น 7.66 พันล้านคน ในปี 2563 และ 8.31 พันล้านคน ในปี 2573 หรือประมาณ 20 ปีข้างหน้า โดยสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป จะเปลี่ยนแปลงจาก 0.73 พันล้านคน ในปี 2548 เป็น 1.35 พันล้านคน ในปี 2563 และ 1.66 พันล้านคน ในปี 2573 โดยมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ขณะที่ประชากรกลุ่มอื่นมีสัดส่วนลดลง ดังเช่น ประชากรอายุ 0-14 ปี ลดลงจาก 2.83 พันล้านคน ในปี 2548 เป็น 2.51 พันล้านคน ในปี 2563 และ 2.30 พันล้านคน ในปี 2573 ประชากร อายุ 15-59 ปี ลดลงจาก 6.14 พันล้านคน ในปี 2548 เป็น 6.04 พันล้านคน ในปี 2573 การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุดังกล่าว จำนวน 781 ล้านคน ขาดทักษะพื้นฐาน การอ่านออกเขียนได้ และ 2 ใน 3 เป็นสตรี โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา และด้อยพัฒนาในกลุ่มประเทศแอฟริกา

แนวโน้มผู้สูงอายุมากขึ้นทั่วโลกดังกล่าวเกิดขึ้นกับประเทศไทยในทำนองเดียวกัน จากเดิมเมื่อ 40-50 ปีก่อน ที่มีฐานประชากรวัยเด็กมาก และผู้สูงอายุน้อย ในปี 2503 ได้เปลี่ยนเป็นวัยเด็กน้อยลง และผู้สูงอายุมากขึ้น จากเดิมประชากรสูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนไม่ถึงร้อยละ 5 ของประชากรทั้งหมดของประเทศ ปัจจุบันมีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นผันแปรไปตามภาวะเจริญพันธุ์ที่ลดลง ในปี พ.ศ. 2548 ประชากรสูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีอยู่ประมาณร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นไปถึงร้อยละ 20 ในอีก 20 ปีข้างหน้า โดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลได้คาดประมาณว่าราวปี พ.ศ. 2563-2564 หรืออีกไม่ถึง 15 ปีข้างหน้า จะเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ประชากรไทย ที่จำนวนผู้สูงอายุจะมีมากกว่าจำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี จุดตัดของจำนวนประชากรสองวัยนี้จะอยู่ที่ประมาณ 11 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 17 ของประชากรทั้งหมด และหลังปี พ.ศ. 2564 เป็นต้นไป ผู้สูงอายุในประเทศไทยจะมีมากกว่าประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปีโดยตลอด

2.6.3 การเคลื่อนย้ายประชากร

ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การสื่อสารและการคมนาคม เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ประชากรโลกเกิดการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานกันอย่างเสรี เกิดการทำงานข้ามชาติและข้ามถิ่น และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต ขณะเดียวกันการกระจายตัวของประชากรโลก มากกว่าร้อยละ 60 จะอาศัยอยู่ในเมือง ส่งผลให้ภาวะความเป็นเมืองเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากรายงานขององค์การสหประชาชาติว่า ประชากรโลกที่อาศัยอยู่ในเมือง เพิ่มจากร้อยละ 37 ในปี พ.ศ. 2518 เป็นร้อยละ 49 ในปี พ.ศ. 2548 และคาดการณ์ว่าจะเพิ่มเป็นร้อยละ 60 ในปี 2573 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ขณะเดียวกันที่กลุ่มประเทศกำลังพัฒนามีแนวโน้มความเป็นเมืองเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 27 เป็น 43 และ 56 ในช่วงปีเดียวกันตามลำดับ

ประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสการเคลื่อนย้ายประชากรทั่วโลก ซึ่งมีทั้งประชากรไทยที่ย้ายจากชนบทเข้ามาสู่เมืองทั้งด้านแรงงานและการศึกษาหรือการเคลื่อนย้ายการทำงานของแรงงานไปยังต่างประเทศ ทำนองเดียวกับการเคลื่อนย้ายของชาวต่างชาติเข้ามาในประเทศไทย ทั้งที่หลบหนีเข้าเมืองและถูกกฎหมายและส่วนใหญ่กลายมาเป็นแรงงานข้ามชาติทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ที่รัฐต้องรับผิดชอบทั้งสิ้น โดยเฉพาะด้านการแพทย์ สาธารณสุข และการศึกษา

สำหรับประชากรไทยที่เคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่เขตเมือง ในปี พ.ศ. 2543 มีจำนวนประมาณไม่ต่ำกว่าร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลและส่วนใหญ่มีได้จดทะเบียนย้ายที่อยู่ ตัวอย่างเช่น กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นแหล่งใหญ่ของประชากรย้ายถิ่น จากข้อมูลของกรุงเทพมหานครกล่าวว่า มีประชากรตามทะเบียนราษฎรประมาณ 5 ล้านกว่าคน แต่มีประชากรแฝงประมาณ 6 ล้านคน ประชากรตามทะเบียนราษฎรกับประชากรที่มีอยู่จริงใน

พื้นที่ต่างๆ จึงมีแตกต่างกันมาก ลักษณะของการเคลื่อนย้ายประชากรเช่นนี้ส่งผลกระทบต่ออย่างยิ่งต่อการบริการภาครัฐทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข และโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา

นอกจากนั้น การย้ายถิ่นของพ่อแม่ ส่วนใหญ่มักฝากบุตรหลานไว้กับปู่ย่าตายาย ในทางบวก เด็กจะได้รับการปลูกฝังเลี้ยงดูตามขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม ในทางตรงกันข้าม ด้วยความเจริญในยุคโลกาภิวัตน์ เด็กกลุ่มหนึ่งขาดการดูแลทั่วถึง ผู้ปกครองต่างวิตกตามความคิด เด็กไม่ทัน เข้ากัน ไม่ได้ เกิดปัญหาวัยรุ่น ปัญหายาเสพติด ขาดความอบอุ่น ฯลฯ ตามมา สถานการณ์เช่นนี้ จะยังคงมีมากขึ้นเรื่อยๆ ตามอิทธิพลการพัฒนาเมืองและมหานคร ที่ระบบการศึกษาจำเป็นต้องเตรียมการและเข้าไปเยียวยา รวมทั้งการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเด็กทุกประเภททั้งต่างสัญชาติ กลุ่มเด็กที่มีได้อยู่กับบิดามารดา รวมทั้งการศึกษาสำหรับผู้ย้ายถิ่นฐานและไม่มี ทะเบียนราษฎร ทั้งการมุ่งเน้นคุณภาพ ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมด้วย

2.6.4 ผลกระทบด้านประชากรที่มีต่อการศึกษาไทยในอนาคต

1) การที่ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นเช่นนี้ มีผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ กล่าวคือ **ทางบวก** สังคมไทยจะมีผู้มีประสบการณ์ มีความรู้ และภูมิปัญญาเพิ่มขึ้น การศึกษาสามารถใช้ประโยชน์จากประชากรกลุ่มสูงอายุนี้นี้ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิและช่วยเหลือสังคมและการศึกษา **ทางลบ** สังคมไทยจะมีภาระการดูแลผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น ทั้งด้านงบประมาณสวัสดิการของรัฐ รวมทั้งการแพทย์และสาธารณสุข ในทำนองเดียวกันที่การศึกษาจำเป็นต้องเตรียมการส่งเสริมและจัดการเรียนรู้ให้แก่ประชากรกลุ่มดังกล่าว ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้เกิดการพึ่งพิงตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และดึงศักยภาพของผู้สูงวัยมาใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มสตรีสูงวัยที่มีมากกว่าชายอีกด้วย

2) กระแสการเคลื่อนย้ายประชากรทั่วโลก ซึ่งมีทั้งประชากรไทยที่ย้ายจากชนบทเข้ามาสู่เมืองทั้งด้านแรงงานและการศึกษาหรือการเคลื่อนย้ายการทำงานของแรงงานไปยังต่างประเทศ ทำนองเดียวกับการเคลื่อนย้ายของชาวต่างชาติเข้ามาในประเทศไทย ทั้งที่หลบหนีเข้าเมืองและถูกกฎหมายและส่วนใหญ่กลายเป็นแรงงานข้ามชาติทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ที่รัฐต้องรับผิดชอบทั้งสิ้น โดยเฉพาะด้านการแพทย์ สาธารณสุข และการศึกษาที่มีผลกระทบต่อการวางแผนการรับนักเรียน การกำหนดชั้นเรียน การจัดอัตราค่าเล่าเรียน และงบประมาณเหล่านี้เป็นต้น

สถานการณ์และแนวโน้มบริบทสังคมโลกและสังคมไทยดังกล่าวมีผลกระทบต่อการศึกษาทั้งปัจจุบันและอนาคต ในครั้งปีหลังของแผนการศึกษาแห่งชาติฯ ในช่วงประมาณ 7 ปี นับจากนี้ ที่จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาและเตรียมความพร้อมในการปรับปรุงและพัฒนาการศึกษา ให้เป็นไปในลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในอนาคตต่อไป

บทที่ 3

ผลการพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมา

จากการติดตามผลการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมาระหว่างปี 2545-2551 ตาม วัตถุประสงค์ นโยบาย และกรอบการดำเนินงานของแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548ก) สามารถสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาตามนโยบาย และมาตรการได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 พัฒนาคอนอย่างรอบด้าน และสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของ การพัฒนา

นโยบายที่ 1.1 การพัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้

1.1.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและการเตรียมพร้อมของเด็กปฐมวัยในรูปแบบ ที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครองรวมทั้งผู้ที่เตรียมตัวเป็นพ่อแม่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและ เตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ตลอดจนพ่อแม่ผู้ปกครองให้มีความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาการตามวัยของเด็กและสามารถเลี้ยงดูเด็กได้ถูกต้องเหมาะสมกับวัย เช่น โครงการโรงเรียน พ่อแม่ โครงการอบรมผู้ดูแลเด็ก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549ก) โครงการ อนุรักษ์วัยเด็กแรกเกิด โครงการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สำหรับเด็กแรกเกิดถึงหกเดือนหรือโครงการ สายใยรักแห่งครอบครัวในปัจจุบัน ศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ (ที่ให้สำนักงานเขตพื้นที่คัดเลือก โรงเรียนที่จะเป็นศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ อำเภอละ 1 โรงรวมทั้งสิ้น 943 ศูนย์) โครงการ การวางแผนเสริมสร้างเด็ก การพัฒนาและออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับเด็ก

ปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, 2549) โครงการหนังสือเล่มแรกของเด็กอายุ 0-6 ปี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) เป็นต้น และเพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนและเตรียมความพร้อมให้เด็กปฐมวัยเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนารเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559 ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2550 โดยมี 3 ยุทธศาสตร์สำคัญคือ 1) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย 2) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่และผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย และ 3) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550ข) พร้อมทั้งจัดทำมาตรฐานการพัฒนาลี้ยงคูเด็กอายุ 0-3 ปี สำหรับผู้เลี้ยงดูเด็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก โรงเรียนเอกชนสอนเด็กเล็ก และหลักสูตรพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี และเพื่อให้การประสานและบูรณาการพัฒนารเด็กปฐมวัยระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นไปอย่างมีคุณภาพตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐได้ มีการประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนารเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2551 พร้อมทั้งมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนารเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (ก.พ.ป.) ขึ้น โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน

1.1.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษารปฐมวัยให้มีคุณภาพครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเพื่อพัฒนารากฐานพัฒนาการของทุกชีวิตอย่างเหมาะสม

เพื่อให้การจัดการศึกษารปฐมวัยเป็นไปอย่างมีคุณภาพครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ได้มีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษารปฐมวัย พ.ศ. 2546 ขึ้น ซึ่งได้แบ่งหลักสูตรเป็น 2 ช่วงอายุ คือ หลักสูตรสำหรับเด็กอายุ 0-3 ปี สำหรับพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก และหลักสูตรสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี เป็นการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษา เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาอย่างสมดุล

ปีการศึกษา 2550 เด็กปฐมวัยได้รับการเตรียมความพร้อม ร้อยละ 87.2 ของประชากรกลุ่มอายุ 3-5 ปี ลดลงจากปี 2545 (ร้อยละ 90.6) ประมาณร้อยละ 3.4 โดยในช่วงปี 2545-2550 มีอัตราเฉลี่ยลดลงร้อยละ 0.99 ต่อปี (ดูตาราง ก1 ภาคผนวก ก)

ในภาพรวมพบว่า นักเรียนปฐมวัยมีพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคมอยู่ในระดับสูง แต่มีพัฒนาการด้านสติปัญญาต่ำกว่าด้านอื่น จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบแรก ปี 2544-2548 พบว่า มีสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินในระดับ “ดี” เพียงร้อยละ 34.1 ของจำนวนสถานศึกษาทั้งหมด (8,276 แห่ง) โดยมีสถานศึกษาที่ผู้เรียนมีสุขภาพกาย สุขภาพใจ และสุขนิสัยดีร้อยละ 95.4 มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬาร้อยละ 71.3 และมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์อยู่ในระดับดีร้อยละ 84.5 ในขณะที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์

คิดสร้างสรรค์เพียงร้อยละ 11.1 มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรร้อยละ 18.2 และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ ร้อยละ 28.1 แสดงให้เห็นว่า มีสถานศึกษาที่สามารถพัฒนาผู้เรียนระดับปฐมวัยให้มีพัฒนาการพื้นฐานในเชิงวิชาการและความคิดวิเคราะห์ที่น้อยมากประมาณร้อยละ 11-28 เท่านั้น ส่วนการประเมินในรอบ 2 ปี 2548-2551 พบว่าในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัย จำนวน 20,184 แห่ง มีร้อยละ 80.4 ที่ได้มาตรฐานขั้นต่ำ และร้อยละ 19.6 (3,955 แห่ง) ที่ไม่ได้มาตรฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

1.1.3 จัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อให้บุคคลสามารถเข้าถึงบริการทางการศึกษาที่หลากหลายเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ตามความต้องการและความสนใจ

ปีการศึกษา 2550 มีประชากรกลุ่มอายุ 3-17 ปี เข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 85.7 ลดลงจากปี 2545 (ร้อยละ 88.6) ประมาณร้อยละ 2.9 หรือมีอัตราลดลงโดยเฉลี่ย ในช่วงปี 2545-2550 ร้อยละ 1.0 ต่อปี (ดูตาราง ก1 ภาคผนวก ก) จำแนกตามระดับการศึกษา ดังนี้ ระดับประถมศึกษา มีผู้เรียนร้อยละ 96.9 ของประชากรวัย 6-11 ปี ลดลงจากปีการศึกษา 2545 (ร้อยละ 104.8) ประมาณร้อยละ 7.9 โดยมีอัตราเฉลี่ยในช่วงปี 2545-2550 ลดลง ร้อยละ 0.98 ต่อปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีผู้เรียนร้อยละ 88.7 ของประชากรวัย 12-14 ปี เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2545 (ร้อยละ 82.2) ประมาณร้อยละ 6.5 โดยในช่วงปี 2545-2550 มีอัตราเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.0 ต่อปี และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2550 มีผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 61.1 ของประชากรวัย 15-17 ปี เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2545 (ร้อยละ 60.1) ร้อยละ 1.0 โดยในช่วงปี 2545-2550 มีอัตราการเข้าเรียนมัธยมศึกษา ในภาพรวมเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.0 ต่อปี และมีสัดส่วนผู้เรียนสามัญ : เพิ่มขึ้นจาก 59:41 เป็น 65:35 (ดูตาราง ก1 ภาคผนวก ก)

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างปี 2545-2550 ยังทำได้ไม่ทั่วถึงและไม่ค่อยมีคุณภาพ ประกอบกับมีประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ไม่รู้หนังสือเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 4.7 ในปี 2545 เป็น 7.4 ในปี 2550 (IMD) และยังพบว่า เด็กไทยอายุ 15 ปี มีความสามารถด้านการอ่าน มีผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ต่ำกว่าเด็กในกลุ่มประเทศ OECD มาก (PISA, 2003; 2006) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่พบว่าเด็กไทยมีการอ่านหนังสือน้อยมาก นอกจากนี้ จากการจัดอันดับของ IMD ปี 2547-2551 จำนวน 51-55 ประเทศ พบว่าสมรรถนะของประเทศไทยในภาพรวมอยู่ในลำดับที่ 26, 25, 29, 33 และ 27 ตามลำดับ สมรรถนะด้านการศึกษาของไทยปี 2551 อยู่ในอันดับที่ 43 มีระบบการศึกษาที่ตอบสนองความสามารถในการแข่งขันอยู่ในลำดับที่ 24 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

จากการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. รอบแรก ปี 2544-2548 พบว่า คุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการของผู้เรียนอยู่ในระดับไม่น่าพึงพอใจ ผู้เรียนทุกระดับชั้นได้คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ลดลงอย่างต่อเนื่องทุกวิชาตั้งแต่ปี 2545-2550 โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 50 มีเพียงวิชาภาษาไทยของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปี 2550 เท่านั้นที่ทำคะแนนเฉลี่ยได้มากกว่าร้อยละ 50 นอกจากนี้ มีสถานศึกษาที่สามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีมาตรฐานความรู้ความสามารถทางวิชาการโดยเฉลี่ยในระดับ “ดี” เพียงร้อยละ 11.8-24.4 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด มีสถานศึกษาที่ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองเพียงร้อยละ 11.8 มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรเพียงร้อยละ 11.9 และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 24.4 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550ก) ส่วนผลการประเมินรอบ 2 ปี 2548-2551 มีสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ร้อยละ 79.7 ของจำนวนสถานศึกษาทั้งหมด 22,425 แห่ง ที่ได้มาตรฐานขั้นต่ำ และมีอีกร้อยละ 20.3 ที่ไม่ได้มาตรฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) โดยที่ ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ได้มาตรฐานในมาตรฐานที่ 4 การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มาตรฐานที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมาตรฐานที่ 6 ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ด้านครู ไม่ได้มาตรฐานในมาตรฐานที่ 9 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนผู้บริหาร ไม่ได้มาตรฐานในมาตรฐานที่ 12 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นั่นคือ ผู้บริหารส่วนใหญ่ต้องพัฒนาในเรื่องงานวิชาการให้มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาระบบการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยและการประกอบอาชีพกับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อยกระดับการศึกษาประชากรวัยแรงงานที่มีอายุ 15-59 ปี ให้จบการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย

1.1.4 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อพัฒนากำลังคนทุกระดับในภาคการผลิตต่างๆ และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ยกระดับความรู้ความสามารถในทางวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่อง

ปีการศึกษา 2550 มีจำนวนนักศึกษาอาชีวศึกษาทุกระดับรวม 1,137,990 คน เพิ่มจากปีการศึกษา 2545 จำนวน 120,995 คน ทั้งๆ ที่ ระหว่างปีการศึกษา 2545-2546 มีจำนวนนักศึกษาลดลง แต่จากนโยบายการรับนักศึกษาที่ต้องการเรียนอาชีวศึกษาโดยไม่ต้องสอบคัดเลือก และมีการประชาสัมพันธ์มากขึ้นทำให้ปีการศึกษา 2547-2550 มีผู้เข้าเรียนมากขึ้น สัดส่วนนักเรียน ปวช.1 ที่เข้าใหม่ : นักเรียน ม.4 เข้าใหม่ในปี 2548-2549 เป็น 45 : 55 โดย

สัดส่วนนักเรียน ปวช.1 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2547 ร้อยละ 5 แต่ในปีการศึกษา 2550 สัดส่วนนักเรียน ปวช.1 ลดลงจากปีการศึกษา 2549 ค่อนข้างมากถึงร้อยละ 9 อาจเนื่องมาจากในปี 2550 มีการรณรงค์ให้เข้าเรียนอาชีวศึกษาน้อยลง (ตาราง ก 2 ภาคผนวก ก)

การผลิตกำลังแรงงานระดับอาชีวศึกษาไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในสถานประกอบการ ผู้สำเร็จอาชีวศึกษามีสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ขาดทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น จากการประเมินภายนอกของ สมศ. รอบแรกปี 2544-2548 จำนวน 765 แห่ง พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวช. และ ปวส. สามารถทำงานทำได้ภายใน 1 ปี มีน้อยมากเพียงร้อยละ 12.5 และ 26.5 ตามลำดับ ประกอบอาชีพอิสระ ร้อยละ 6.3 และ 6.2 ตามลำดับ ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจต่อนักศึกษาของสถานศึกษาทุกประเภทในระดับดี ดังแสดงในตาราง ก10 ในภาคผนวก ก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550ข) ส่วนผลการประเมินรอบ 2 ปี 2548-2551 มีสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 84.5 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งหมด 549 แห่งที่เหลือร้อยละ 10.4 ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2547 มีมติเห็นชอบในหลักการให้มีการจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification Institute) ภายใต้ความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เพื่อทำหน้าที่พัฒนาและส่งเสริมคุณภาพกำลังแรงงานไทยให้มีคุณภาพดีขึ้น ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการเตรียมการด้านวิชาการและพัฒนามาตรฐานอาชีพและอัตราค่าจ้างอ้างอิงใน 13 อุตสาหกรรม และจัดทำโครงการนำร่องกรอบมาตรฐานคุณวุฒิใน 7 สาขาวิชา คือ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ โลจิสติกส์ ครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ อุตสาหกรรมเกษตร พยาบาลศาสตร์ และเทคโนโลยีชีวภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และอยู่ระหว่างการยกร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) เพื่อเป็นหน่วยงานเพิ่มผลิตภาพของแรงงานให้มีคุณวุฒิใหม่ สำหรับการฝึกอบรม ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้มีการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

นอกจากการศึกษาในระบบ ยังเปิดโอกาสให้กำลังแรงงานที่มีอายุ 40-59 ปี ได้ยกระดับความรู้ความสามารถในทางวิชาชีพด้วยหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง และให้สถานศึกษาที่มีความพร้อมจัดการเรียนการสอนแบบเทียบโอนประสบการณ์ โดยให้เทียบโอนได้ไม่เกิน 2 ใน 3 ของหน่วยกิต ตามโครงสร้างหลักสูตร ปวช. และ ปวส. เพื่อให้ผู้เรียนนำผลการเรียนที่สะสมไว้มาเทียบโอนได้ทั้งการเรียนรู้นอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัยจากการฝึกอาชีพ ประสบการณ์ชีวิต หรือจากประสบการณ์ทำงาน เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

1.1.5 ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีความหลากหลาย และให้เพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ และตอบสนองความต้องการของชุมชน

ปีการศึกษา 2550 มีนิสิต นักศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งสิ้น 2,403,570 คน จำแนกเป็นนักศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี : ปริญญาตรี : สูงกว่าปริญญาตรี ในสัดส่วน 16:75:9 มีผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งระบบ (ปี 2549) จำนวน 473,349 คน และมีนักศึกษาเข้าใหม่ปี 2550 จำนวน 730,848 คน (คูตาราง ก 3 ภาคผนวก) เป็นนักศึกษาภาครัฐ:เอกชน ในสัดส่วน 83:17 (คูตาราง ก4 ภาคผนวก) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551ข)

สัดส่วนนักศึกษาระดับอุดมศึกษาปีการศึกษา 2550 ต่อประชากรกลุ่มอายุ 18-21 ปี เท่ากับร้อยละ 34.6 เพิ่มขึ้นจากปี 2545 (ร้อยละ 27.4) ประมาณร้อยละ 7.2 โดยในช่วงปี 2545-2550 มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 1.0 ต่อปี และอัตราการเรียนต่อระดับอุดมศึกษาของผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายเท่ากับร้อยละ 86.7 โดยระดับต่ำกว่าปริญญามีอัตราการเรียนต่อร้อยละ 17.5 และระดับปริญญาร้อยละ 69.2 (คูตาราง ก3 ภาคผนวก) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551ข)

มีการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาที่เดิมไม่มีสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัย ได้แก่มหาวิทยาลัยราชภัฏ 41 แห่ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่ง และสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ทำให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชนรวม 136 แห่ง ทั้งนี้ไม่รวมสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางของกระทรวงต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

แม้ว่าคุณภาพบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ซึ่งพิจารณาจากร้อยละของการได้งานทำ หรือได้ศึกษาต่อ หรือได้ประกอบอาชีพอิสระที่อยู่ในระดับพอใช้ หรือเป็นที่พึงพอใจของนายจ้าง แต่คุณภาพโดยรวมยังไม่น่าพึงพอใจมากนัก ไม่ว่าจะพิจารณาในเรื่องของงานวิจัย การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเปรียบเทียบในระดับนานาชาติ หรือการผลิตกำลังแรงงานระดับอุดมศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีของสถานประกอบการ โดยผลการประเมินภายนอกของ สมศ. จำนวน 260 แห่ง พบว่ามีสถาบันที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ 124 แห่ง หรือร้อยละ 47.7 ยอมรับได้อย่างมีเงื่อนไข

115 แห่ง และไม่ได้รับการรับรอง 21 แห่ง (ดูตาราง ก11 ในภาคผนวก ก) ส่วนผลการประเมินรอบ 2 ปี 2548-2551 มีสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 154 แห่ง หรือร้อยละ 94.8 ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) นอกจากนี้ ผลการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาในระดับนานาชาติของ The Times Higher Education Supplement (THES) ปี 2549 มีมหาวิทยาลัยไทยติดอันดับเพียง 7 แห่ง เมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาทั่วโลก 520 แห่ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551ข)

เมื่อพิจารณาปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานอายุ 15-59 ปี พบว่ามีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกปีประมาณ 0.15 โดยในปี 2545-2549 ประชากรวัยแรงงานมีปีการศึกษาเฉลี่ยเท่ากับ 8.1 ปี 8.3 ปี 8.4 ปี 8.6 ปี และ 8.7 ปี ตามลำดับ ส่วนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ยังคงมีการศึกษาเฉลี่ยต่ำกว่าประถมศึกษา โดยในปี 2545 มีปีการศึกษาเฉลี่ยเท่ากับ 3.8 ปี เพิ่มขึ้นเป็น 4.2 ปี ในปี 2549 (ดูตาราง ก5 ภาคผนวก ก) ทั้งนี้ ตามเป้าหมายกำหนดไว้ว่า ปี 2551 ประชากรไทยจะมีปีการศึกษาเฉลี่ย 9.5 ปี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551ง)

1.1.6 จัดบริการการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษต่างๆ

ปัจจุบันมีการจัดบริการการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษทั้งในสถานศึกษาเฉพาะทาง ในสถานศึกษาปกติที่จัดการเรียนร่วม และการสอนเสริมหรือจัดกิจกรรมพิเศษในสถานศึกษาหรือหน่วยงานทั่วไป โดยในการเรียนร่วมในสถานศึกษาปกตินั้นมีความพยายามที่จะค้นหารูปแบบและพัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้มีปัญญาเลิศ (gifted education) ในหลายวิชา เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ดนตรี ศิลปะ ทักษะศิลป์ นาฏศิลป์ และ ศิลปการแสดง และสำหรับกิจกรรมพิเศษนั้น มีหลายหน่วยงานร่วมกันจัดทำโครงการสำหรับผู้เรียนกลุ่มนี้ เช่น โครงการพัฒนาอัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ สำหรับพัฒนาเด็กประถมศึกษาปีที่ 3 และประถมศึกษาปีที่ 6 จนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โครงการพัฒนาอัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาหรืออุดมศึกษามาส่งเสริมพัฒนาทักษะความสามารถที่มีอยู่ให้เพิ่มขึ้นอย่างถูกทาง โดยให้เป็นทุนการศึกษาระยะยาวจนจบปริญญาเอก และโครงการสรรหา พัฒนา ส่งเสริม และติดตามผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (พสวท.) โดยให้เป็นทุนการศึกษาถึงระดับปริญญาเอกทั้งในและต่างประเทศ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษาไทยยังไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้ที่มีความสามารถพิเศษได้เท่าที่ควร จึงพบว่าเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษซึ่งมีอยู่ ประมาณ ร้อยละ 3 ของแต่ละด้าน/สาขา ไม่ได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมเป็นจำนวนไม่น้อยด้วยสาเหตุต่างๆ อาทิ พ่อ-แม่ ผู้เลี้ยงดู ครู-อาจารย์ไม่รู้จักสังเกตแวความสามารถพิเศษตั้งแต่เล็ก บางรายทราบว่าเด็กมีแวความสามารถพิเศษ แต่ไม่ทราบวิธีการอบรมเลี้ยงดู ให้การศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งระบบการศึกษาไทยยังไม่สามารถรองรับเด็กเหล่านี้ได้ ทำให้ประเทศสูญเสียบุคคลระดับ มั่นสมองของประเทศตั้งแต่ยังเด็ก

1.1.7 ส่งเสริมการจัดการศึกษาเฉพาะทางเพื่อสนองความต้องการเฉพาะโดยคำนึงถึง นโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ

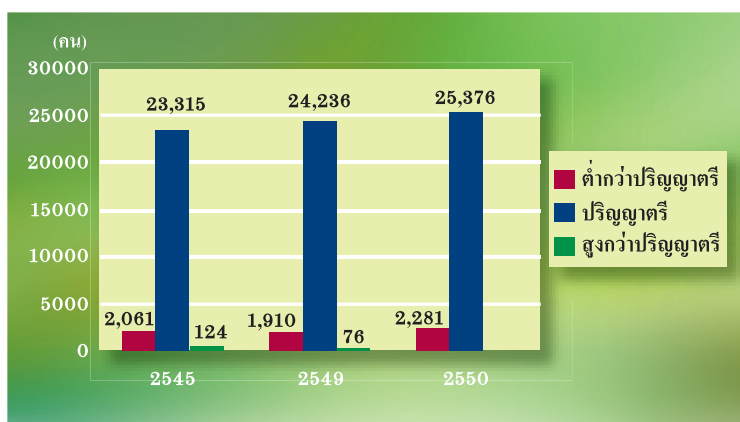
การศึกษาเฉพาะทางคือการศึกษาที่จัด โดยหน่วยงานอื่นของรัฐตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้น โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ ตามมาตรา 21 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) อันประกอบด้วย การศึกษาที่จัดโดยกระทรวงกลาโหม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงสาธารณสุข กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ กรุงเทพมหานคร และสภาการศึกษาไทย จำนวน 75 แห่ง

ในปีการศึกษา 2550 มีนักศึกษาเฉพาะทางทั้งหมด 27,657 คน จำแนกเป็น นักศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี 2,281 คน และปริญญาตรี 25,376 คน ซึ่งสูงกว่าปี 2545 ทุกระดับ เป็นที่น่าสังเกตว่า จำนวนนักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกลดลงจาก 124 คน ในปี 2545 เหลือ 76 คน ในปี 2549 และไม่มีเลยในปี 2550 ดังแสดงในภาพที่ 1 (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา, เอกสารอัดสำเนา)

การศึกษาเฉพาะทางมีหลักสูตรที่หลากหลายตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาถึงระดับ อุดมศึกษาตามความต้องการจำเป็นของหน่วยงาน ครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความชำนาญและ ประสบการณ์เฉพาะในวิชาชีพนั้นๆ ส่งผลให้บุคลากรที่เข้ารับการศึกษามีความรู้ความเข้าใจและ สามารถปฏิบัติงานให้หน่วยงานนั้นได้อย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ยังมีบางหลักสูตรที่ไม่สามารถ เทียบวุฒิกับการศึกษาปกติได้ ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาบางส่วนเสียโอกาสในการศึกษาต่อในระดับ ที่สูงขึ้น ปี 2547-2548 มีสถานศึกษาเฉพาะทาง 112 แห่ง ลดลง 5 แห่ง จากปี 2546 ผู้เรียน ระดับต่ำกว่าอุดมศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ในขณะที่ผู้เรียนระดับอุดมศึกษามีแนวโน้มลดลง ดังนั้น เพื่อให้กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่นที่จัดการศึกษาเฉพาะทางมี

แนวทางการจัดการศึกษาที่ชัดเจนและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น จึงได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาเฉพาะทาง พ.ศ. 2547 เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2547 เพื่อให้เป็นไปตามมาตรา 21 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550ก)

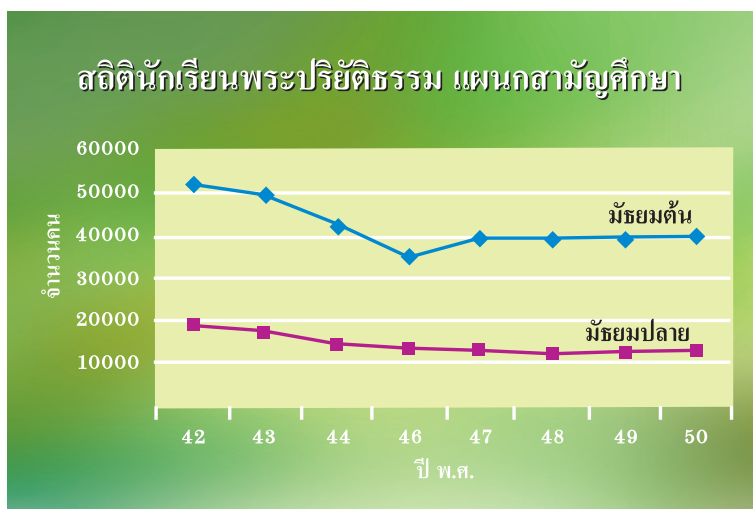

ภาพที่ 1 จำนวนผู้เรียนการศึกษาเฉพาะทาง ปี พ.ศ. 2545-2550

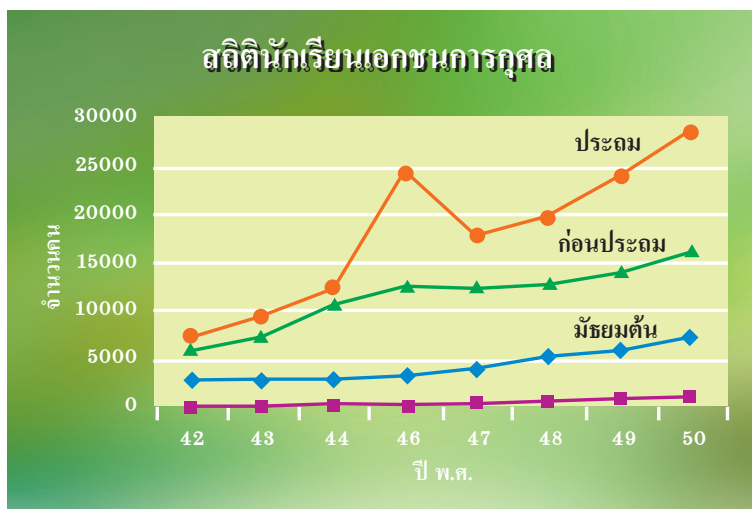
1.1.8 ส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นที่ทางการรับรอง และการเผยแผ่ศาสนาธรรมทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัยในทุกระดับ และประเภทการศึกษา

การจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาในระบบที่ทางการรับรองมี 2 ประเภท คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาสำหรับสงฆ์ที่สอนเฉพาะระดับมัธยมศึกษา และโรงเรียนเอกชนการกุศลซึ่งเป็นการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป ซึ่งสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในปีการศึกษา 2550 มีนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 40,129 และ 12,954 คน ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนในปีที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2542 ปรากฏว่ามีจำนวนลดลงทุกปี ดังแสดงในภาพที่ 2 (ดูตาราง ก6 ในภาคผนวก ก) แต่ในทางตรงกันข้ามนักเรียนโรงเรียนเอกชนการกุศลทุกระดับการศึกษามีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ดังแสดงในภาพที่ 3 (ดูตาราง ก7 ในภาคผนวก ก)

ภาพที่ 2 สถิตินักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ปี พ.ศ. 2542-2550

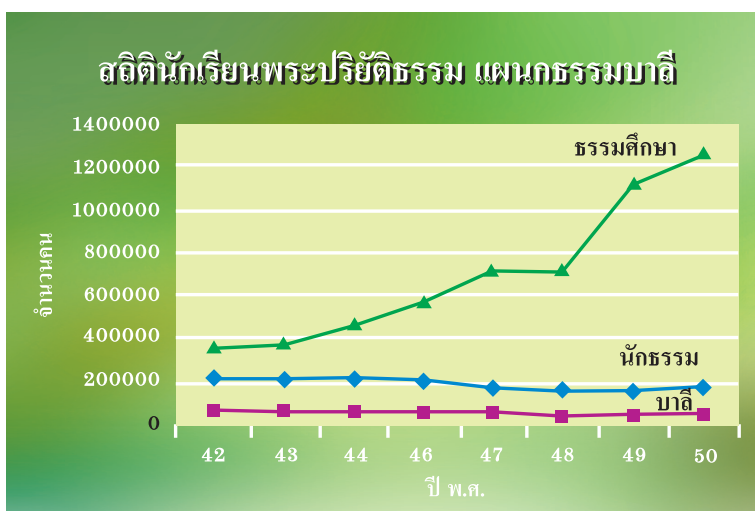

ภาพที่ 3 สถิตินักเรียนเอกชนการกุศล ปี พ.ศ. 2542-2550

นอกจากนี้ ยังมีมหาวิทยาลัยสงฆ์สำหรับให้พระภิกษุเข้าศึกษาต่อถึงระดับปริญญาซึ่งในช่วง 9 ปีที่ผ่านมามีพระนิสิตระดับปริญญาตรีและสูงกว่าเพิ่มขึ้นจำนวนมากจาก 9,705 รูป ในปี 2542 เป็น 23,114 รูป ในปี 2550 ดังแสดงในตาราง ก6 ในภาคผนวก ก

การที่โรงเรียนเอกชนการกุศลมีนักเรียนเพิ่มขึ้นตลอดเป็นเพราะอยู่ในความดูแลของสำนักบริหารงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ทำให้ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ การบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร และการประกันคุณภาพตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ขณะที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมอยู่ในความดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการไม่ทัดเทียมกับสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาในระดับเดียวกัน ด้วยความขาดแคลนทุกด้านทำให้ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม หรือเจ้าอาวาสต้องใช้ความสามารถอย่างสูงยิ่งในการบริหารจัดการและการระดมทรัพยากร โดยอาศัยยุทธศาสตร์สำคัญคือการจัดหาตัวป้อน การดูแลตัวป้อน การจัดการกระบวนการผลิตและการจัดการผลผลิต ในขณะที่โรงเรียนเอกชนการกุศลใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเรียนการสอน ส่วนรูปแบบและยุทธศาสตร์การบูรณาการศาสนากับการศึกษาที่โรงเรียนทั้งสองประเภทใช้คือการบูรณาการหลักสูตรสามัญศึกษากับธรรมศึกษา และบาลีศึกษา รวมทั้งการบูรณาการเนื้อหา รายวิชาและกิจกรรมเสริมหลักสูตร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548ข)

นอกจากนี้ วัดในพระพุทธศาสนายังจัดการศึกษานอกระบบคือโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมบาลีด้วย ซึ่งในระยะ 9 ปี ที่ผ่านมา (2542-2550) จำนวนนักเรียนนักธรรมและบาลีมีจำนวนลดลงทุกปี ยกเว้นนักธรรมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นสูงมาก เพราะเป็นหลักสูตรที่คฤหัสถ์สามารถเข้าเรียนได้ ดังแสดงในภาพที่ 4 (ดูตาราง ก6 ในภาคผนวก ก)

ภาพที่ 4 สถิตินักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมบาลี ปี พ.ศ. 2542-2550

ความแตกต่างของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากับโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดอยู่ที่การจำแนกประเภท โรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นการศึกษาของสงฆ์ที่ต้องของบประมาณจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ไม่ได้รับการจัดสรรโดยตรงจากรัฐบาลเหมือนโรงเรียนเอกชนการกุศล ทำให้เป็นภาระแก่คณะสงฆ์โดยเฉพาะเจ้าอาวาสต้องพยายามหางบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติม บุคลากรขาดการพัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัยทั้งด้านวิชาการและเทคนิควิธีสอน การบริหารจัดการและการประเมินผล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548ข)

นโยบายที่ 1.2 การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

1.2.1 การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีการดำเนินงานใน 4 ด้าน ด้านแรก คือ หลักสูตร ทุกระดับการศึกษามีการจัดหลักสูตรตามแนวปฏิรูป คือ มีการประกาศใช้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งปัจจุบัน มีการปรับปรุงใหม่เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมีหลักสูตร อื่นๆ เช่น หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 หลักสูตรสำหรับกลุ่มผู้พิการและ ผู้มีความสามารถพิเศษ หลักสูตรศึกษานอกระบบที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย หลักสูตร อาชีวศึกษาระดับ ปวช. ปวส. ปทส. และระดับปริญญาตรีสายปฏิบัติการ/เทคโนโลยีที่เน้น ความเป็นเลิศทางวิชาชีพ ส่วนระดับอุดมศึกษามีการประกาศแนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐาน หลักสูตรระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการจัดหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งที่มี ฐานะเป็นนิติบุคคล

ด้านที่สอง คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอน มีการปรับเปลี่ยนวิธีจัดการ เรียนรู้ในทุกระดับการศึกษาจากการสอนแบบท่องจำมาเป็นวิธีที่หลากหลาย เช่น เด็กปฐมวัยใช้ วิธีบรรยาย สาธิต ทดลอง บทบาทสมมุติ ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และมีการนำแนวคิดการจัดการ เรียนรู้แบบมอนเตสซอร์รี่ ไฮสโคป เรกจิโอ วอลดอร์ฟ project approach และ whole language มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของไทย สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้วิธีบูรณาการทั้งในกลุ่ม สาระเดียวกันและต่างกลุ่ม จัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัยและศักยภาพของผู้เรียน จัดกิจกรรมให้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดบรรยากาศให้ห้องเรียนเป็น กลุ่ม ๆ ละ 6-8 คน แต่ยังไม่ได้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ ส่วนการอาชีวศึกษา มีการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนเป็นการเรียนเป็นชิ้นงาน เรียนเป็นเรื่อง เรียนเป็นโครงการจาก การปฏิบัติจริง ณ สถานศึกษา สถานประกอบการหรือชุมชน ที่ครูและผู้เรียนต้องวางแผนการเรียน ร่วมกันและทำงานเป็นทีมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มศักยภาพ สำหรับสถาบันอุดมศึกษา มีวิธี จัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย สอดคล้องและตรงกับศักยภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดย การบูรณาการเนื้อหาทุกวิชา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549ก) สำหรับระดับอุดมศึกษา ผลการประเมินของ สมศ. รอบแรก พบว่า สถาบันอุดมศึกษามีการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญในระดับพอใช้ อาจารย์มีประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับดี แต่สถาบันมีการ จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานิสิต นักศึกษาและมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อ่อนข้าน้อยมากคือ จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานิสิต นักศึกษาเพียง 6 กิจกรรมต่อนักศึกษา 100 คน และมีการวิจัยเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้เพียง 11 งานวิจัยต่ออาจารย์ 100 คน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมิน คุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2550ค).

ด้านที่สาม คือ การวัด/ประเมินผลและการรับเข้าศึกษาต่อ มีการปรับเปลี่ยนวิธีวัดและประเมินผลผู้เรียนในทุกระดับการศึกษารวมทั้งจัดทำคู่มือการวัดและประเมินผลแบบใหม่ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจให้ครูและนำไปประยุกต์ใช้ โดยมีการวัดผลด้วยวิธีที่หลากหลายเช่น การทดสอบ สัมภาษณ์ สังเกตพฤติกรรม การเขียนบันทึกเกี่ยวกับตัวเด็ก แฟ้มสะสมงาน การตรวจแบบฝึกหัด/ผลงานนักเรียน และการสอบแบบวิเคราะห์/สังเคราะห์ที่เน้นการเขียนทั้งในระดับปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ยังมีการสอบเพื่อวัดคุณภาพการศึกษาระดับชาติสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ด้วย ส่วนระดับอาชีวศึกษาประเมินจากกระบวนการคิด การวางแผนการทำงาน การแก้ปัญหาโดยใช้หลักวิทยาศาสตร์ กระบวนการกลุ่ม การประเมินชิ้นงาน คุณธรรม จริยธรรม ความตั้งใจ ความมุ่งมั่น ความใส่ใจและคุณภาพผลงานไม่เน้นการสอบเพื่อวัดความจำ สำหรับระดับอุดมศึกษาพิจารณาจากหลายองค์ประกอบ อาทิ ความรู้ พฤติกรรม สังคม การทำงาน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมในห้องเรียน แฟ้มสะสมงาน การทำวิจัยในชั้นเรียน มีการประเมินการเสริมสร้างจิตสาธารณะเพื่อเป็นบัณฑิตในอุดมคติ โดยผู้ประเมินหลายฝ่ายทั้งอาจารย์ พี่เลี้ยงเพื่อนนักศึกษาและตัวนักศึกษาเอง ส่วนวิธีการรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วย 1) การรับตรงโดยสถาบันแต่ละแห่ง 2) การรับระบบกลางโดย สกอ. ซึ่งพิจารณาจากผลการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและผลการทดสอบระดับชาติ ที่จัดสอบโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ

ด้านที่สี่ คือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ ในภาพรวม มีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้หลายประการ ได้แก่ การจัดทำแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา (พ.ศ. 2547-2549) และร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พ.ศ. 2548-2551 ซึ่งหน่วยปฏิบัติได้จัดทำแผนรองรับเพื่อขยายโอกาสให้ประชาชนทุกพื้นที่สามารถเข้าถึงสื่อเพื่อการศึกษาได้ มีการพัฒนาระบบเครือข่ายการศึกษาและเชื่อมต่อระบบเครือข่าย โดยมีนโยบายและแผนการพัฒนามีรายละเอียดชัดเจน นอกจากนี้ มีการพัฒนาสื่อหลากหลายรูปแบบและการพัฒนาบุคลากรให้สามารถผลิตและใช้เทคโนโลยีได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549ก)

1.2.2 การปฏิรูปครู คุณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

การปฏิรูปครู คุณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีการดำเนินงานใน 4 ด้าน ด้านแรก การปฏิรูปการผลิตครู มีผลการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยมีนโยบายและแผนการผลิตครูที่ผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีแล้วคือ ยุทธศาสตร์การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา (พ.ศ. 2547-2556) ซึ่งมีหลักสูตรการผลิตครูหลายแบบ เช่น การผลิตครูแนวใหม่หลักสูตร 5 ปี ใน 8 สาขาวิชา ตามแผน 3 ปี (2547-2549) ที่ให้เรียนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 4 ปี

และฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่สภาครูและบุคลากรทางการศึกษารับรองอีก 1 ปี ปีละ 2,500 คน รวม 7,500 คน ได้เปิดรับรุ่นที่ 1 ในปีการศึกษา 2547 เข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 50 แห่ง มีนักศึกษาเข้าเรียน 2,139 คน คิดเป็นร้อยละ 85.56 ของเป้าหมาย และในระหว่างศึกษามีนักศึกษาบางส่วนลาออก บางส่วนผลการศึกษาไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดต้องออกจากโครงการ ทำให้เหลือนักศึกษาจำนวน 2,051 คน (ร้อยละ 82.04) ที่จะจบการศึกษาในเดือนมีนาคม 2552 ทั้งนี้ นักศึกษากลุ่มนี้ได้รับทุนการศึกษาตลอดหลักสูตรปีละ 84,000 บาทต่อคน และมีการดำเนินการเพียงรุ่นเดียว ส่วนรุ่นต่อไปจะเปิดรับหลังจากได้ผลการประเมินรุ่นที่ 1 แล้ว นอกจากนี้ มีการผลิตครูระดับปริญญาตรี หลักสูตร 2 ปี สำหรับผู้จบปริญญาตรีสาขาวิชาอื่นและประสงค์จะเป็นครู เข้าศึกษาต่อวิชาชีพครู 1 ปี และฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่สภาครูและบุคลากรทางการศึกษารับรอง 1 ปี การผลิตครูระดับปริญญาโททางการสอน หลักสูตร 3 ปี สำหรับผู้จบปริญญาตรีทุกสาขาเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท 2 ปี และฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่สภาครูและบุคลากรทางการศึกษารับรอง 1 ปี หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต 4 ปี และประกาศนียบัตรวิชาชีพครู 1 ปี ภายใต้โครงการส่งเสริมและผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) ที่เป็นความร่วมมือของ 3 หน่วยงาน คือ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อผลิตครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่มีความสามารถพิเศษและมีความศรัทธาในอาชีพครู และแก้ปัญหาการขาดแคลนครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เริ่มดำเนินการระยะที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2539 และสิ้นสุดในปี 2545 และระยะที่ 2 เริ่มเมื่อปี 2546 มีผู้เข้าเรียนและจบการศึกษาได้รับการบรรจุเป็นครูผู้ช่วย 5 ปีย้อนหลัง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546-2550 รวมประมาณ 1,500 คน เป็นต้น

ด้านที่สอง คือ การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มียุทธศาสตร์การดำเนินงานที่ชัดเจนในระดับกระทรวงเพื่อส่งเสริมครูให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสนับสนุนการฝึกอบรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ครูมีสมรรถนะเพิ่มขึ้น โดยมีการตั้งสถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (สคปศ.) เพื่อดำเนินการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาหลายโครงการ เช่น โครงการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ สำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา เป็นหลักสูตรเข้ม 6 วัน 42 ชั่วโมง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหาร การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ส่วนครูและศึกษานิเทศก์เป็นหลักสูตรการพัฒนา 8 วัน 60 ชั่วโมง เนื้อหาประกอบด้วย ครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง คุณธรรมนำความรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการนิเทศติดตามผล โครงการพัฒนาสมรรถนะของครูตามระบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นการพัฒนาครู

ตามจุดเด่น จุดด้อยที่แต่ละคนประเมินตนเองไว้ โครงการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (GURU Online) เป็นต้น

นอกจากนี้ มีโครงการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ โดยจัดให้มีระบบข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีการวิจัยและพัฒนานโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยทำการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ศึกษาหาแนวทางการพัฒนาครูทั้งในและต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จ ปรับหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะ โดยปรับหลักเกณฑ์ด้านคุณสมบัติของผู้รับการประเมิน วิธีการประเมินที่พิจารณาจากพฤติกรรมและกระบวนการทำงาน ประจักษ์พยานเอกสารที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อพัฒนาการของผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ (สรุปผลการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลของกระทรวงศึกษาธิการในรอบ 6 เดือน (กุมภาพันธ์-สิงหาคม) 2551, หน้า 3)

ด้านที่สาม การพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู มีการดำเนินงานเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน คือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการคุรุสภา และคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการจัดทำข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ 3 ด้าน มีการกำหนดกรอบการพัฒนาวิชาชีพครู ร่างข้อบังคับว่าด้วยการพัฒนาและการส่งเสริมยกย่องวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งมีมติกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมใบประกอบวิชาชีพสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาด้วย

ด้านที่สี่ การปฏิรูประบบบริหารงานบุคคล กฎหมายที่สำคัญและที่เกี่ยวข้อง 3 ฉบับ มีผลบังคับใช้แล้วคือ พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 พ.ร.บ.เงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และ พ.ร.บ.เงินเดือน เงินวิทยฐานะและเงินประจำตำแหน่ง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2547 นอกจากนี้มีการปฏิรูปการบริหารงานบุคคลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีการแต่งตั้งผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและรองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และการจัดสรรอัตรากำลังครูในโรงเรียน

ในการดำเนินงาน มีการขาดแคลนครู คณาจารย์ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่องประมาณ 60,000 คน และ 23,500 คน ตามลำดับ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549ก)

1.2.3 การกำหนดมาตรฐานการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา

การกำหนดมาตรฐานการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา มีการดำเนินงานใน 3 ด้าน ด้านแรก การพัฒนามาตรฐานการศึกษา มีการดำเนินงานพัฒนามาตรฐานการศึกษาของชาติที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว และให้หน่วยงานในสังกัดทุกระดับนำไปเป็น

แนวทางการปฏิบัติ นอกจากนี้ มีการประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา และมาตรฐานการอุดมศึกษา ด้านที่สอง การประกันคุณภาพภายใน มีการดำเนินงานที่ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีความพร้อมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน โดยมีการพัฒนาระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพ มีกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ สถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยได้รับการสนับสนุนจากต้นสังกัด และด้านที่สาม การประเมินคุณภาพภายนอก มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ทำหน้าที่ประเมินสถานศึกษาทุกระดับอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 5 ปี ตามมาตรฐานและเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549ก) โดยใช้รูปแบบกัลยาณมิตรประเมิน ขณะนี้ สมศ. ได้ทำการประเมินรอบแรกเสร็จแล้ว กำลังอยู่ระหว่างการประเมินรอบสอง

สำหรับการดำเนินงานประเมินคุณภาพภายนอก สมศ. นอกจากจะใช้ 6 กลยุทธ์ คือ การส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาให้มีการประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และพร้อมรับการประเมินภายนอก การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายนอกที่มีประสิทธิภาพ การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ การพัฒนาวิทยากรแกนนำ และการสร้างระบบการทำงานแบบเครือข่ายระดับบุคคลและองค์กรทั้งในประเทศและระหว่างประเทศแล้ว ยังได้กำหนดรูปแบบกัลยาณมิตรประเมินคุณภาพภายนอกด้วย โดยมี 4 ขั้นตอนคือ การส่งเสริมและพัฒนา สร้างศรัทธาต่อหมอโรงเรียน เพียรประเมินอย่างกัลยาณมิตร ชี้อธิษฐานและเสริมแรงพัฒนา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549; 2552).

ผลการประเมินคุณภาพภายนอก ก่อนวันที่ 20 สิงหาคม 2548 ซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพการศึกษารอบแรก สมศ. สามารถประเมินคุณภาพสถานศึกษาได้ครบถ้วนทุกสังกัดทุกประเภท ทั้งสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 35,159 แห่ง สถานศึกษาอาชีวศึกษา 765 แห่ง และสถาบันอุดมศึกษา 260 แห่ง ได้ผลสรุปว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพระดับดีคือมีค่าเฉลี่ยผลการประเมินทั้ง 14 มาตรฐานมากกว่า 2.50 และไม่มีมาตรฐานใดอยู่ในระดับปรับปรุง คือ โรงเรียนสาธิต ร้อยละ 73.2 รองลงไปคือสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 69.4 ส่วนสถานศึกษาที่ได้มาตรฐานมีค่าร้อยละน้อยที่สุดคือสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ร้อยละ 7.5 ดังแสดงในตาราง ก8 ในภาคผนวก ก ผู้เรียนได้มาตรฐานระดับดี 2 มาตรฐานคือ 1) ความเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ และเป็นคนมีความสุข คือ มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตดี ในขณะที่ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชนใน

การพัฒนาการศึกษา ส่วนครุมีมาตรฐานด้านวุฒิการศึกษา ดังแสดงในตาราง ก9 ในภาคผนวก ก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549).

สำหรับรอบสองเริ่มทำการประเมินมาตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบันปี 2551 ได้ผลว่า สมศ. ให้การรับรองมาตรฐานสถานศึกษาระดับปฐมวัย 16,229 แห่ง (ร้อยละ 80.4) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 17,892 แห่ง (ร้อยละ 79.7) สถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษา 465 แห่ง (ร้อยละ 84.7) และสถาบันอุดมศึกษา 186 แห่ง (ร้อยละ 92.1) ที่เหลือยังไม่รับรองมาตรฐาน หรือรอพิจนิจดังแสดงในตาราง ก12 - ก14 ในภาคผนวก ก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2552 ใน web).

นโยบายที่ 1.3

การปลูกฝังและการเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม

1.3.1 ปฏิรูปโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรในทุกระดับการศึกษาให้มีสาระของความรู้เกี่ยวกับความจริงของชีวิต และธรรมชาติ หลักธรรมของศาสนา คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันดีงามของระบบวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ไทยเพื่อให้บรรลุถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่างๆ ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก

มีการปรับเพิ่ม โครงสร้างหลักสูตรทุกระดับและประเภทการศึกษาเกี่ยวกับคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เหมาะสมกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และปรับปรุงใหม่เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ได้เพิ่มสาระด้านศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมเข้าไปในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข เป็นพลเมืองดี และศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549ก)

หลักสูตรอาชีวศึกษา มีการกำหนดคุณวุฒิวิชาชีพด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงไว้ ดังนี้ “...มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา วางแผน ดำเนินการ ตรวจสอบ และบูรณาการความรู้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และกิจนิสัยที่เหมาะสมในการทำงาน” โดยกำหนดให้สถานศึกษาต้องจัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

ค่านิยม ระเบียบของตนเอง การนันทนาการ และการส่งเสริมการทำงาน โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการทำประโยชน์ต่อชุมชน ทำนุบำรุงขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามทุกภาคเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2550)

หลักสูตรอุดมศึกษา มีการประกาศเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548 และแนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2548 พร้อมทั้งกำหนดให้มีการพัฒนาทุกหลักสูตรให้ทันสมัยอย่างน้อยทุก 5 ปี และมีการประเมินเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องทุก 5 ปีด้วย ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและความต้องการของประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรม โดยระบุไว้ในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป และจัดทำโครงการคุณธรรมนำความรู้ เพื่อผลักดันให้สถาบันอุดมศึกษาจัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชนและบุคลากร โดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน และสถาบันทางศาสนา ปลูกฝังจิตสำนึกและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและทัศนคติที่ดี โดยผ่านกระบวนการทางสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549ก)

1.3.2 ส่งเสริมบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา สถาบันวัฒนธรรม และสถาบันสังคมอื่นให้มีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมอันดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้และศูนย์การเรียนต่างๆ

ในอดีตวัดกับสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยสถานศึกษาช่วยกิจกรรมต่างๆ ของวัด และวัดมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยให้พระเข้ามาช่วยสอนและอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษาเพื่อนำหลักธรรมนั้นไปปฏิบัติจนเป็นนิสัย ทำให้เด็ก ๆ มีความประพฤติดีไม่ก่อปัญหาให้สังคม แต่ในปัจจุบันวัดและสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความห่างเหินกันเหมือนต่างคนต่างอยู่ ทำให้นักเรียนห่างไกลจากวัด ห่างไกลจากธรรมะที่ควรปฏิบัติ ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับเยาวชน พ่อแม่ ผู้ปกครองในโครงการสำคัญๆ เช่น โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นโรงเรียนที่นำหลักธรรมของพุทธศาสนามาใช้ในการบริหาร การจัดการเรียนการสอน การบูรณาการหลักธรรมในทุกสาระวิชา การจัดกิจกรรมของโรงเรียนประเภทนี้ก่อให้เกิดความสามัคคีกันของบ้าน วัด โรงเรียนที่ร่วมกันสร้างสรรค์สังคมแห่งคุณธรรม ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปีจาก 1,100 โรงเรียนในปี 2547 เป็น 19,975 โรงเรียนในปี 2549 นอกจากนี้ยังมีนโยบายให้สถานศึกษากำหนดวัดในดวงใจเพื่อร่วมมือกันจัดกิจกรรมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข รู้จักประพฤตินให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2547; 2548; 2549) รวมทั้งมีการจัดทำคู่มือแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมของสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาและชุมชน เพื่อนำร่องปลูกฝังคุณธรรม โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานและขยายผลไปยังสถานศึกษาอื่น และมีการจัดทำแผนที่ความดีสำหรับเป็นกรอบแนวทางการทำความดีให้กับนักเรียน โดยทีมงานแกนนำ ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ ครู นักเรียน พระผู้นำศาสนา 178 ทีม จาก 175 เขตพื้นที่การศึกษา และมีการคัดเลือกศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่นด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

1.3.3 บูรณาการการศึกษาและศาสนาเข้าด้วยกัน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นทั้งความรู้และคุณธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในแก่นธรรมของแต่ละศาสนาที่ตนนับถือ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน

กระทรวงศึกษาธิการได้บรรจุสาระด้านศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม รวมทั้งสาระด้านเศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552) และหลักสูตรส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่รองรับมาตรฐานการเรียนรู้ด้านคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) อีกทั้ง ยังได้กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทยขึ้นอีก 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การปลูกจิตสำนึก สร้างเจตคติ ปรับพฤติกรรม 2) การปรับกระบวนการเรียนรู้ หาดันแบบ สืบทอด 3) การสร้างภูมิคุ้มกัน โดยเครือข่าย ขยายผล บ้าน สถาบันทางศาสนา สถานศึกษา ชุมชน และสื่อ 4) การกำกับ ติดตาม และประเมินผล แต่ละยุทธศาสตร์มีการดำเนินกิจกรรมสำคัญเพื่อพัฒนาผู้เรียนและสร้างเจตคติและแรงบันดาลใจให้แก่ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์หลายโครงการ เช่น โครงการสถานักเรียนไทยหัวใจ สมานฉันท์ยึดมั่นธรรมมาภิบาล โครงการถ่ายทอดคุณธรรมนำความรู้สู่สังคมสมานฉันท์ทั่วประเทศ ถ่ายทอดคุณธรรมด้วยหลักธรรมพุทธทาส ถ่ายทอดคุณธรรมและประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา โครงการเสริมสร้างคุณธรรมนำความรู้สู่ชุมชนผ่านระบบการศึกษานอกโรงเรียน การอบรมผู้บริหารและครูเพื่อให้รู้วิธีการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังคุณธรรมให้ทั้งแก่ตนเองและผู้เรียน รวมถึงการเป็นแม่แบบ แกนนำในการถ่ายทอดพัฒนาวิสัย คุณธรรม จริยธรรมและขยายผลสู่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมต่อไป

สำหรับยุทธศาสตร์การกำกับ ติดตาม ประเมินผล นอกจากมีการพัฒนาตัวชี้วัด พฤติกรรมด้านคุณธรรมของเด็ก เยาวชน ครู 8 ประการ (ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ) ครอบคลุม 2 มิติ (มิติต่อตนเองและต่อสังคม) พร้อมทั้งจัดกลไกการกำกับ ติดตามและประเมินผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง โดยคณะทำงานติดตามและประเมินผลจาก

5 องค์กรหลักแล้ว ยังมีการสำรวจสถานการณ์ด้านคุณธรรมของเด็กและเยาวชน (moral watch) พร้อมทั้งการประเมินผู้เรียนเกี่ยวกับคุณธรรมทั้ง 8 ประการนั้นด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษามี 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) กิจกรรมที่จัดหมุนเวียนทั้งปี ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาและวันสำคัญตามคตินิยมของชาติ 2) กิจกรรมที่จัดโดยนักเรียน เช่น การจัดกีฬาที่สถานศึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ 3) เวทีหรือพื้นที่ที่ใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เช่น พิธีกรหน้าเสาธง 4) โครงการใหม่ๆ ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ เช่น โครงการยุวทูตความดี ฯลฯ และ 5) การเรียนรู้ในห้องเรียน ที่ยังคงอยู่ในรูปแบบเดิมคือ เน้นการบรรยายเป็นหลัก หรือเป็นการ “ว่ากล่าวสั่งสอน” สอดแทรกในการเรียนการสอนทุกวิชา เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550ค)

จากการประเมินผลการเรียนรู้และการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมได้จากผู้บริหาร ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชน ทุกคนให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่าคุณธรรมจริยธรรมที่สามารถสร้างเสริมขึ้นในนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั้งในเมืองและนอกเมืองคือ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะ ปฏิบัติตนตามหลักหรือคำสอนทางศาสนา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550ค)

1.3.4 ส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังด้วยกระบวนการทางการศึกษาและการฝึกอบรม

มีการส่งเสริมสนับสนุนวัฒนธรรมประชาธิปไตยและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกิจกรรมค่าย เช่น ค่ายเยาวชนลูกเสือเนตรนารี ค่ายลูกเสือพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ ค่ายคุณธรรมและประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ค่ายอาสา I see you มติชน 30 ปี ค่ายอาสาพัฒนาสมานฉันท์ คนพันธุ์อาร์ และค่ายจิตอาสาฝายชะลอน้ำ เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

นโยบายที่ 1.4

การพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพึ่งพาตนเองและเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันในระดับนานาชาติ

1.4.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ สามารถนำความรู้ความเข้าใจ และใช้ศักยภาพของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

นอกจากการกำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนทางวิทยาศาสตร์ในการศึกษาหาความรู้แล้ว หลายหน่วยงานยังมี

ส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการเรียนทางวิทยาศาสตร์ เช่น ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา 15 แห่ง ได้ดำเนินโครงการพัฒนากระบวนการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ ที่เน้นกิจกรรมกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมคาราวานท่องโลกวิทยาศาสตร์ ปีละ 6 ครั้ง ๆ ละประมาณ 2 เดือน กิจกรรมวิทยาศาสตร์กับชีวิต กิจกรรมพันธมิตรวิทยาศาสตร์ และกิจกรรมส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ร่วมกับคณะวิทยาศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 24 แห่ง ทำการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งทำการอบรมครูและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น

1.4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการผลิตและพัฒนาบุคลากรที่ทำงานวิชาชีพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับความต้องการ มีคุณภาพ และมีความรู้ความสามารถอย่างจริงจังในสาขาของตน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ศึกษาความต้องการกำลังคนในภาพรวมของประเทศและรายสาขาในช่วงปี 2547-2551 พบว่าโครงสร้างการใช้กำลังคนหรือการจ้างงานของสถานประกอบการโดยรวมมีอัตราส่วนของกำลังคนในระดับสูง : ระดับกลาง/ปฏิบัติการ : ระดับต่ำ/แรงงาน เท่ากับ 10 : 70 : 20 ยกเว้นบางกลุ่มอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานระดับต่ำในอัตราสูง ทำให้มีความต้องการกำลังคนระดับกลาง/ปฏิบัติการ (ปวช. ปวส.) เป็นส่วนใหญ่ และในระดับสูงมีความต้องการกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นักวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และสร้างอาจารย์ใหม่ ส่วนโครงสร้างการจ้างงานจะเป็นงานบริหาร : งานหลัก : งานสนับสนุน เท่ากับ 10 : 65 : 25 ทั้งนี้ คุณลักษณะที่กลุ่มอุตสาหกรรมต้องการคือ กำลังแรงงานที่มีความรู้ มีทักษะวิชาชีพ และทักษะที่จำเป็น เช่น ความรู้และทักษะการติดต่อสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอื่น การใช้คอมพิวเตอร์ การคำนวณเบื้องต้น การคิดวิเคราะห์ การบริหารจัดการ การทำงานเป็นทีม วิชาช่างพื้นฐาน การคิดริเริ่มสร้างสรรค์วิธีการทำงานและนวัตกรรมของสินค้าและบริการ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณในการทำงาน เช่น ความซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อองค์กร อดทน ขยันหมั่นเพียร มีความประณีตในการทำงาน รับผิดชอบต่อหน้าที่ และตรงต่อเวลา เสียสละและทุ่มเทในการทำงาน มีวินัย มีความคิดในเรื่องความคุ้มค่าของการลงทุน เป็นต้น

ส่วนสภาพการผลิตกำลังคนของสถาบันการศึกษาปัจจุบัน มีการผลิตกำลังคนระดับอุดมศึกษามากกว่าระดับอาชีวศึกษาเพราะผู้เรียนมัธยมศึกษาานิยมเรียนสายสามัญมากกว่าสายวิชาชีพ และบัณฑิตเหล่านั้นนิยมเรียนด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มากกว่าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เห็นได้จากสัดส่วนนักศึกษาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ต่อนักศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของปีการศึกษา 2550 มีค่าเท่ากับ 73:27 (ดูตาราง ก.3.2 ภาคผนวก ก) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

สำหรับกระบวนการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีหลายหน่วยงานเข้าร่วมรับผิดชอบ เช่น สสวท. ได้ร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยงานต่าง ๆ สร้างเครือข่ายการผลิตและพัฒนาบุคลากรที่ทำงานด้านวิทยาศาสตร์หลายโครงการ อาทิ ความร่วมมือกับมูลนิธิอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธรฯ จัดทำศูนย์ฝึกอบรมครูวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี พัฒนาแหล่งเรียนรู้

วัตถุประสงค์ที่ 2 สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้

นโยบายที่ 2.1 การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของตน

2.1.1 จัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้าง และเข้าถึงได้ง่ายสำหรับทุกคน

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ยุทธศาสตร์การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นหนึ่งในเจ็ดยุทธศาสตร์ของกระทรวง โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามภารกิจหน้าที่ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสมองของเด็กปฐมวัย (Brain-based learning) พร้อมทั้งจัดให้มีกระบวนการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ เช่น จัดให้มีการพบกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนโดยได้รับการฝึกอบรมตามสถานที่และเวลาที่กำหนด การเรียนรู้จากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และแหล่งเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดบริการ และยังสามารถจัดการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาทำการศึกษาและกำหนดแผนปฏิบัติการประเด็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดทำ Roadmap สังคมแห่งการเรียนรู้ พร้อมทั้งกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมและสร้างกลไกให้คนไทยทุกคนมีโอกาสเข้าถึงปัจจัยและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้ ได้ดำเนินการสรรหาและคัดเลือกสังคมแห่งการเรียนรู้ต้นแบบ โดยในปี 2551 ได้ทำการคัดเลือกและยกย่องหน่วยงานหรือชุมชนสังคมแห่งการเรียนรู้ต้นแบบ 5 ภูมิภาค รุ่นที่ 1 ได้จำนวน 27 แห่ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551ค, 2551ฉ) และ สสวท. ทำการพัฒนาและออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย นอกจากนี้ กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสุขภาพจิต ได้จัดทำคู่มือเสริมไอคิวและอีคิวเด็ก เป็นต้น

2.1.2 พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้ครอบคลุมวิทยาการที่หลากหลายสำหรับการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ตลอดชีวิตตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับชาติ

มีหลายหน่วยงานเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ โดยมีการกำหนดนโยบาย มาตรการและแนวทางการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการจัดการแหล่งเรียนรู้ เช่น สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้โดยดำเนินงานห้องสมุดประชาชนทั่วประเทศ จำนวน 848 แห่ง แบ่งเป็นห้องสมุดประชาชนจังหวัด จำนวน 72 แห่ง ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” 76 แห่ง ห้องสมุดประชาชนอำเภอ 699 แห่ง และหอสมุดรชมังคลาภิเษกที่ตั้งอยู่ในบริเวณพระราชวังไกลกังวลหัวหิน 1 แห่ง ซึ่งในจำนวนดังกล่าวนี้มี 162 แห่ง ได้รับการพัฒนาให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต มีการประกาศให้ห้องสมุดประชาชนอำเภอจำนวน 446 แห่ง เป็นต้นแบบคลังแห่งการเรียนรู้ มีการพัฒนาห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ พัฒนาห้องสมุดประชาชนอำเภอให้เป็นห้องสมุด E-Library จำนวน 14 แห่ง ประกาศให้ห้องสมุดประชาชนจำนวน 345 แห่ง เป็นต้นแบบคลังแห่งการเรียนรู้ประเภทห้องสมุดประชาชน ปี 2550 รวมทั้งรุดห้องสมุด/เรือห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้โดยจัดการศึกษาตามอัธยาศัยในรูปแบบศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ซึ่งมีทั้งสิ้น 14 แห่ง

กรุงเทพมหานครมีการพัฒนาห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็น 27 แห่ง โดยในปี 2549 มีการปรับโฉมห้องสมุดประชาชนใหม่เป็นห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ (Discovery Learning Library) ปัจจุบันเปิดให้บริการแล้วจำนวน 2 แห่ง คือ ที่สวนลุมพินี และที่ซอยพระนาง มีบ้านหนังสือจำนวน 23 แห่ง และมีโครงการจะก่อสร้างเพิ่มอีกเป็น 50 แห่ง มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่น 27 แห่ง พิพิธภัณฑท์เด็ก หอศิลป์วัฒนธรรม รวมทั้งพัฒนาสถานศึกษาในสังกัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับเด็ก เยาวชน และบุคคลทั่วไปสามารถเข้าไปศึกษาและใช้ประโยชน์ได้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พัฒนาและส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ เป็นเครือข่ายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการบริหารจัดการ สนับสนุนการแข่งกีฬาเยาวชน อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

นอกจากนี้มีการจัดตั้งสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK Park) เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ จากการแสวงหาความรู้จากห้องสมุดและจากกิจกรรม/โครงการต่างๆ เช่น โครงการเทคนิคการสร้างสรรค์ e-book โครงการประกวดห้องสมุดมีชีวิต โครงการอบรมห้องสมุดมีชีวิตสัญจร โครงการห้องสมุดไทยคิด และเว็บไซต์ที่นำเทคโนโลยียุคใหม่มาประยุกต์ใช้ นอกจากนี้ ยังมีเอกชนที่เห็นความสำคัญและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ขึ้นในชุมชน อาทิเช่น พิพิธภัณฑท์หุ่นขี้ผึ้ง พิพิธภัณฑท์พื้นบ้านจำทวี พิพิธภัณฑท์วังสวนผักกาด เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551จ, 2551ข)

สำหรับการศึกษานอกระบบ มีการจัดแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อเป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมทำกิจกรรมต่างๆ วิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา วิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ช่อง 11 สถานีวิทยุโทรทัศน์ ETV ห้องสมุดประชาชน สื่ออินเทอร์เน็ต ส่วนการศึกษาตามอัธยาศัย ที่เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาสนั้น ปัจจุบันมีการจัดบริการแหล่งเรียนรู้ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพหลายประเภทได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา การให้บริการผ่านสื่อเทคโนโลยี โดยมีการพัฒนาห้องสมุดประชาชน และศูนย์บริการการศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเชื่อมโยงห้องสมุดทั่วประเทศ มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานต้นแบบ คลังแหล่งเรียนรู้ มีอุทยานการเรียนรู้ (TK Park) ซึ่งเป็นต้นแบบของห้องสมุดมีชีวิตที่ดำเนินโครงการ/กิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้มีการพัฒนาเว็บไซต์ทางด้าน e-learning ด้วยระบบ Digital TK Park และทั้งได้ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งอุทยานการเรียนรู้ส่วนภูมิภาคภาคละ 1 แห่ง ได้แก่ ภาคเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดมหาสารคาม ภาคตะวันออกที่จังหวัดชลบุรี และภาคใต้ที่จังหวัดยะลา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

2.1.3 พัฒนาข้อมูลสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มีหน่วยงานที่ดำเนินการและมีผลงานเด่นชัดได้แก่ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และศูนย์การศึกษาทางไกลของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน และมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมวังไกลกังวล โดยทำการผลิตชุดการเรียนรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา รายการวิทยุศึกษา และบทเรียนคอมพิวเตอร์ประเภท e-learning และสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบออนไลน์คอมพิวเตอร์ สื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อวิทยุโทรทัศน์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและการศึกษานอกระบบในรูปแบบเพื่อการสอนโดยตรงหรือเพื่อเสริมการสอนของครูและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอนด้านอาชีวศึกษา ทำให้การผลิตกำลังคนเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการติดตั้งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้กับสถานศึกษาในทุกสังกัด มีการพัฒนาสื่อคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวางในสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งมีการให้ทุนสนับสนุนการผลิตสื่อด้วย และยังมีการจัดทำ e-learning และสื่อดิจิทัลคุณภาพสูงสำหรับครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

นโยบายที่ 2.2 การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้ของคนและสังคมไทย

2.2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างและพัฒนาความรู้และการเรียนรู้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพของคนไทยและการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต

มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ทั้งผู้บริหาร ครู และนักเรียนใช้การวิจัยและพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการอาชีวศึกษา โดยมีการอบรมให้ความรู้ทางวิชาการด้านการวิจัยมาโดยตลอด แต่ครูส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ยังทำวิจัยไม่เป็น ไม่มั่นใจในการทำวิจัย จากผลการประเมินของ สมศ. รอบแรก ด้านการอาชีวศึกษา พบว่า อาจารย์ของสถาบันอาชีวศึกษามีผลงานวิจัยและนวัตกรรมน้อยมาก โดยภาพรวมแล้วไม่ถึง 1 ชิ้นต่อปี (0.89 เรื่อง) และงานวิจัย นวัตกรรม โครงการบางชิ้นที่พัฒนาขึ้นไม่นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้อาจารย์ 1 คนได้รับเงินทุนสนับสนุนงานวิจัยน้อยมาก ในภาพรวมเท่ากับ 2,225.42 บาทต่อปี เท่านั้น ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการทำงานวิจัย ผลิต นวัตกรรมของอาจารย์เป็นอย่างมาก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550ข) สำหรับระดับอุดมศึกษา อาจารย์มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เพียง 11 งานวิจัยต่ออาจารย์ 100 คน และมีงานวิจัยที่เป็นงานสร้างสรรค์ 16 ชิ้นต่ออาจารย์ 100 คน เป็นงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ 13 ชิ้นต่ออาจารย์ 100 คน และโดยเฉลี่ยได้รับเงินสนับสนุนการวิจัยจากหน่วยงานภายนอกสถาบันมากกว่าหน่วยงานภายในประมาณ 3 เท่า (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550ค)

2.2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนานักวิจัยและพัฒนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

มีการดำเนินงานสนับสนุนนักวิจัยหลายโครงการ เช่น โครงการร่วมระหว่างสถาบันการศึกษา กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยจัดสรรทุนให้แก่อาจารย์รุ่นใหม่เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยและพัฒนาวิชาชีพ โครงการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์รุ่นใหม่ และโครงการพัฒนาอาจารย์และบัณฑิตศึกษาควบคู่กับการพัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัย เป็นต้น

นโยบายที่ 2.3**การสร้างสรรค้ ประยุกต์ใช้ และเผยแพร่ความรู้และการเรียนรู้ เพื่อสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้**

2.3.1 ส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค้ความรู้ใหม่ๆ ทั้งจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม และจากฐานความรู้ด้านนวัตกรรมต่างๆ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ

2.3.2 สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนและประยุกต์ความรู้ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2.3.3 สนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการแสวงหา สร้างสรรค้ รับ ใช้ และเผยแพร่ความรู้

การสร้างสรรค้ แลกเปลี่ยนและประยุกต์ความรู้ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เกิดขึ้นในหลายระดับตั้งแต่ระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น จนถึงความร่วมมือกับต่างประเทศ ดังนี้

เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มีการบรรจุสาระเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หรือที่ปรับใหม่เป็นหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ให้กับนักเรียนประถมศึกษา และสร้างเสริมทักษะความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ให้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาด้วยการวิเคราะห์เปรียบเทียบอิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในอดีตกับสังคมไทยในปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551ข)

ในขณะเดียวกัน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ดำเนินการสรรหา คัดเลือก และยกย่องผู้ทรงภูมิปัญญาที่เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย 9 ด้าน ได้แก่ เกษตรกรรม อุตสาหกรรมและหัตถกรรม แพทย์แผนไทย การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม กองทุนและธุรกิจชุมชน ศิลปกรรม ภาษาและวรรณกรรม ปรัชญา ศาสนาและประเพณี และด้านโภชนาการ รวมได้จำนวน 279 คน จากทุกภูมิภาคของประเทศ จากนั้น ทำการถอดบทเรียนรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของครูภูมิปัญญาไทยทั้งหมด พบว่า ได้มาจากหลายแนวทาง เช่น รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เรียนรู้ด้วยตนเองจากแรงบันดาลใจหรือความสนใจจากเอกสาร ตำรา หนังสือทั้งเก่าและใหม่ คัมภีร์โบราณ หรือพูดคุยกับปราชญ์ชาวบ้านหรือจากการลองผิดลองถูก แล้วจึงนำไปถ่ายทอดให้กับครู นักเรียนและผู้สนใจ เพื่อจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น หรือหนังสือ หรือจัดตั้งเป็นแหล่งการเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า คูงาน หรือแหล่งฝึกงาน เพื่อป้องกันการสูญหายและเพื่อเผยแพร่ต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550ง)

ในระยะ 4-5 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆ จำนวนมากที่ตอบสนองนโยบายต่างประเทศด้านการศึกษา เช่น การสนับสนุนทศวรรษแห่งการรู้หนังสือของสหประชาชาติ (United Nations Literacy Decade) การรับรองปฏิญญาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Millennium Declaration) การศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) ภายใต้กรอบความร่วมมือกับสหประชาชาติ โครงการความร่วมมือระหว่างภูมิภาคเพื่อส่งเสริมคุณภาพและความเสมอภาคทางการศึกษาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Regional Cooperation on Quality and Equity in Education in SEAMEO Member Countries) ภายใต้กรอบความร่วมมือกับองค์การซีมีโอ โครงการเสริมสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมของสมาชิกเอเปก โครงการเชื่อมโยงโรงเรียนพี่โรงเรียนน้องของเอเปก (APEC Sister Schools Networking)

นอกจากนี้ ยังมีโครงการและกิจกรรมภายใต้กรอบความร่วมมือทวิภาคซึ่งเป็นความร่วมมือภายใต้ข้อตกลงระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาลเพื่อสนองนโยบายการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับมิตรประเทศเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกัน รวมทั้งการพัฒนาที่ยั่งยืนและสันติภาพระหว่างกัน เช่น การให้ทุนฝึกอบรมประจำปีแก่ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่จากประเทศลาว เวียดนาม และกัมพูชา การสร้างห้องสมุดและจัดหาเอกสารสิ่งพิมพ์ โครงการโรงเรียนเครือข่าย/ค่ายนักเรียน ความร่วมมือด้านครูสอนภาษาอังกฤษและจีน การฝึกอบรมด้าน ICT การให้ทุนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและปริญญาตรี โครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โครงการพัฒนาเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศของกระทรวงศึกษาธิการโดยความสนับสนุนของรัฐบาลญี่ปุ่น เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานดังกล่าวยังเป็นไปในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก และขาดบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและความสามารถด้านภาษา ตลอดจนขาดความเป็นเอกภาพในเชิงนโยบายและความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย

นอกจากนี้ ได้มีการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทย 3 ยุทธศาสตร์หลัก คือ (1) การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน (2) การเพิ่มขีดความสามารถเพื่อการแข่งขันในเวทีโลก (3) การเรียนรู้ทุกภาค เครือข่าย และรูปแบบการทำงานแบบใหม่ โดยให้ความสำคัญต่อการประเมินผลตามเป้าหมายการพัฒนาสหประชาชาติของสหประชาชาติของประเทศไทยในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กไทยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อรองรับตลาดภาคอุตสาหกรรม ทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยี การให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศเพื่อนบ้านและประเทศเกิดใหม่โดยจัดให้มีกองทุนเงินกู้ประเทศเพื่อนบ้านเพื่อดำเนินโครงการอย่างหลากหลาย การร่วมมือแบบหุ้นส่วนทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคี การจัดการและคุณภาพการเรียนรู้ การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางด้านอุดมศึกษานานาชาติ ศูนย์กลางด้านการอาชีวศึกษา

ที่มีรูปแบบการศึกษาที่ต่อเนื่องและมีหลักสูตรการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพ การพัฒนามาตรฐานการศึกษาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางวิชาการระหว่างประเทศ การจัดทำยุทธศาสตร์รองรับการเปิดเสรีทางการค้าและให้บริการทางการศึกษา

ในระดับผู้ปฏิบัติ มีความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานในการประสานและแบ่งปันข้อมูลระหว่างกัน การร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์และแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับแผนงานและงบประมาณที่จัดตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านต่างประเทศให้มีความรอบรู้ในสาระของงาน มีความเชี่ยวชาญในงานที่ปฏิบัติ พัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในส่วนของสาระวิชาการ การใช้สื่อเทคโนโลยี การมีมนุษยสัมพันธ์ การสร้างเครือข่ายในการทำงาน รวมทั้งการทำงานเป็นทีมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานเป็นความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญด้วย

ทั้งนี้ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2548) ได้ทำการสำรวจความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับองค์กรระหว่างประเทศ พบว่ากระทรวงศึกษาธิการมีความร่วมมือระดับมากที่สุดกับองค์กรศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) รองลงมาคือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) และองค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซีมีโอ) โดยให้ความสำคัญในระดับสำคัญมากต่อการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี การพัฒนามาตรฐานการศึกษาให้ทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้ว การเพิ่มขีดความสามารถในการวิจัยและพัฒนา การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ และการเรียนรู้กติกาศึกษา/เครือข่าย/การทำงานรูปแบบใหม่เพื่อพัฒนาการดำเนินงานด้านต่างประเทศตามลำดับ และยังพบอีกว่า หน่วยงานต่างๆ ต้องการให้กระทรวงศึกษาธิการสนับสนุนเรื่องการจัดสรรงบประมาณดำเนินงานด้านต่างประเทศในระดับสำคัญมากที่สุด รองลงมาคือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการดำเนินงานด้านต่างประเทศ เช่น การฝึกอบรมด้านภาษา IT ฯลฯ การจัดทำฐานข้อมูลด้านต่างประเทศ การให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานด้านต่างประเทศของผู้บริหารระดับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ การส่งเสริมการศึกษา/ค้นคว้า/วิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านต่างประเทศ การให้การสนับสนุนเครื่องมือ/อุปกรณ์ในการดำเนินงานในระดับสำคัญมาก

วัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้

นโยบายที่ 3.1 ยังไม่มีการดำเนินงาน

นโยบายที่ 3.2 การกำจัด ลด ขจัดปัญหาทางโครงสร้างที่ก่อให้เกิด และหรือคงไว้ซึ่งความยากจน ขัดสน ด้อยทั้งโอกาสและศักดิ์ศรีของคนและสังคมไทย เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม

3.2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานสิบสองปีอย่างมีคุณภาพของผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 เห็นชอบแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ คือ การเปิดโอกาสให้แก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยเข้าเรียนในสถานศึกษาได้ โดยไม่จำกัดระดับ ประเภท หรือพื้นที่การศึกษา (ยกเว้นกลุ่มผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบจัดให้เรียนในพื้นที่) และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 20 กันยายน 2548 เป็นต้นไป

จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสที่เป็นระบบและชัดเจน พบว่าปีการศึกษา 2549 เด็กด้อยโอกาสมีโอกาสดำเนินการรับบริการการศึกษา 3,075,341 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 มากกว่าหนึ่งเท่าตัว (ตาราง ก15 ภาคผนวก ก) นักเรียนพิการมีโอกาสเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี โดยปีการศึกษา 2549 มีจำนวน 223,211 คน มากกว่าปีการศึกษา 2546 จำนวน 66,000 คน (ตาราง ก16 ภาคผนวก ก) และผู้เรียนการศึกษานอกระบบมีโอกาสดำเนินการเข้าเรียนในปีการศึกษา 2549 เพิ่มขึ้นเป็น 5,512,162 คน จำแนกเป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเทียบเท่า 1,975,740 คน ส่งเสริมการรู้หนังสือ 104,646 คน และหลักสูตรสายอาชีพ 3,431,776 คน ในภาพรวม ปี 2542-2549 จำนวนผู้เรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2542 เกือบสองล้านคน (ตาราง ก17 ภาคผนวก ก)

3.2.2 ปฏิรูประบบงบประมาณเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ถือว่าการศึกษาคือการลงทุนที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจน

รัฐบาลได้พยายามออกแบบและวางระบบการเงินเพื่อการอุดมศึกษา โดยอาศัยกองทุนเงินให้กู้ยืมที่ผูกกับรายได้ในอนาคตเป็นเครื่องมือในการกำกับการผลิตกำลังเพื่อสนองตอบความต้องการของสังคมและประเทศ เนื่องจากรัฐถือว่าการศึกษาคือการลงทุนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยให้ผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถและมีศักยภาพในการเข้าเรียนสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาโดยไม่มีอุปสรรคทางด้านการเงิน ซึ่งเป็นหลักการทั่วไปของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่มุ่งเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้เรียนที่ด้อยโอกาส/ยากจน ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ด้านสังคม (social objective) นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ด้านการเงิน (financial objective) ในการดำรงเป็นกองทุนหมุนเวียนโดยไม่เป็นภาระกับภาครัฐ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาความยากจน โดยมุ่งทำให้คนไม่ต้องจน มิใช่มุ่งบรรเทาความเดือดร้อนของคนจนด้วยการให้ความช่วยเหลือคนยากจนและผู้ที่ยากจนให้มีโอกาสได้รับการศึกษาตามศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคล และสามารถหารายได้สูงขึ้นในอนาคต ซึ่งระบบเงินให้เงินกู้ยืมดังกล่าวได้ถูกออกแบบมาเพื่อรองรับความเสี่ยงจากการลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ซึ่งมีความไม่แน่นอนใน 3 ประการ ได้แก่ 1) ความไม่แน่นอนอันเนื่องจากการออกกลางคันหรือเรียนไม่สำเร็จของนักศึกษา 2) ความไม่แน่นอนอันเนื่องจากผู้เรียนไม่ทราบว่าตนเองมีความรู้ความสามารถในด้านใดจนกว่าจะได้ลองเรียนดู และ 3) ความไม่แน่นอนอันเนื่องจากการไม่สามารถคาดการณ์ตลาดแรงงานในอนาคต ซึ่งเป็นเงินกู้ที่ผูกกับความสามารถในการหารายได้ของผู้กู้ในอนาคต โดยให้ผู้กู้ชำระคืนเมื่อมีรายได้ถึงเกณฑ์รายได้ขั้นต่ำที่กองทุนฯ กำหนด และต้องชำระเพิ่มขึ้นเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น ตามหลักความสามารถในการจ่าย (ability to pay) โดยชำระหนี้ผ่านระบบการเสียภาษีเงินได้ของกรมสรรพากร ซึ่งจะทำให้เกิดการประหยัดเนื่องจากขนาด (economy of scale) และการประหยัดเนื่องจากขอบเขต (economy of scope) โดยเริ่มดำเนินการในปีการศึกษา 2549 แต่ก็ต้องยกเลิกในปีการศึกษาต่อไปเนื่องจากเปลี่ยนรัฐบาล

3.2.3 ปฏิรูปโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความหลากหลายในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2545 เป็นต้นไป

มีการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษาหลายประการดังนี้

1) มีการปรับโครงสร้าง องค์กร และการแบ่งส่วนงานของกระทรวงศึกษาธิการ และประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 เพื่อให้ระบบบริหารมีเอกภาพ ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ และการบริหารและการจัดการศึกษามีลักษณะและวิธีปฏิบัติงาน รวมทั้งระบบบริหารงานบุคคลที่มีลักษณะ

พิเศษแตกต่างไปจากการปฏิบัติราชการในกระทรวงอื่นๆ ในระบบราชการปัจจุบันให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) มีการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการบริหารและการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐาน และออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 175 เขต เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2547 ต่อมา มีการปรับปรุงเพิ่มเขตพื้นที่การศึกษาในพื้นที่กันดาร ห่างไกล จำนวน 7 เขต และเขตพื้นที่การศึกษาที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 3 เขต ปัจจุบันมีเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 185 เขต

3) มีการเสนอขอจัดตั้งเขตพื้นที่มัธยมศึกษาจังหวัด เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ได้มาตรฐาน

4) กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นนิติบุคคล

5) ประกาศใช้กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550

6) มีการจัดระบบการกระจายอำนาจด้านวิชาการ การบริหารงานบุคคลงบประมาณ และการบริหารทั่วไป สำหรับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้บริหาร ศิษยานุศิษย์ และครูแกนนำของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง

7) นำร่องการบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีศักยภาพและความพร้อมในทุกเขตพื้นที่การศึกษา

8) มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในสถานศึกษา เป็น 2 ประเภท คือ สถานศึกษาประเภทที่ 1 มีอิสระคล่องตัวสามารถบริหารและจัดการศึกษาบนพื้นฐานของการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และสถานศึกษา ประเภทที่ 2 บริหารและจัดการศึกษาด้วยกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

9) มีการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีความพร้อมพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัว แต่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐจำนวนมากยังไม่พร้อมออกนอกระบบราชการ

10) ทบทวนแผนกระจายอำนาจและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และประกาศใช้แผนกระจายอำนาจและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551 และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) โดยภารกิจด้านการศึกษามีการปรับปรุงขอบเขต ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติในการถ่ายโอนการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดิม และกำหนดให้เพิ่มภารกิจจัดการศึกษาอาชีวศึกษา

(ส่งเสริมการอาชีวศึกษา) ให้เป็นภารกิจใหม่ที่ต้องถ่ายโอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดและกรุงเทพมหานคร เมื่อผ่านเกณฑ์ประเมินความพร้อมฯ

11) กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข ตัวชี้วัด และระดับคุณภาพ ในการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547

12) ปัจจุบันมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 4.3 (336 แห่ง) ที่จัดการศึกษาโดยมีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดรวม 1,481 แห่ง มีนักเรียนประมาณร้อยละ 6.3 ของนักเรียนทั่วประเทศ

13) คุณภาพสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการประเมินของ สมศ. รอบแรก (พ.ศ. 2544-2548) พบว่า สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคุณภาพระดับดีสูงกว่าในภาพรวมทั้งประเทศและสูงกว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเกือบทุกมาตรฐาน

14) มีการประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปีการศึกษา 2549-2551 มีการถ่ายโอนสถานศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว 381 แห่ง

15) มีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และประกาศใช้พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนอยู่ภายใต้การกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเดียวกัน และเกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในการจัดการศึกษา

16) มีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยสถานศึกษาเอกชน และประกาศใช้พระราชบัญญัติสถานศึกษาเอกชน พ.ศ. 2550 เพื่อให้หลักการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชนมีฐานะเป็นนิติบุคคล และมีคณะกรรมการบริหารเพื่อทำหน้าที่บริหารและจัดการศึกษา สถานศึกษาเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับติดตามการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐและเพื่อให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรัฐพร้อมให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุนและสิทธิประโยชน์อย่างอื่น รวมทั้งส่งเสริมการสนับสนุนด้านวิชาการให้แก่สถานศึกษาของเอกชน

17) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของเอกชนยังไม่มีขยายตัวเท่าที่ควร ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีสัดส่วนนักเรียนเอกชนเพียงร้อยละ 17.4 และ 17.8 ในปี 2549 และปี 2550 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550จ; 2551จ) ซึ่งต่างจากที่ประมาณการไว้คือ ร้อยละ 20 และ 22 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา “แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน”) สำหรับระดับอุดมศึกษามีสัดส่วนผู้เรียนภาคเอกชนเพียงร้อยละ 17 และ 17.1 ในปี 2549 และปี 2550 ซึ่งต่างจากที่ประมาณการไว้ร้อยละ 20 และ 22 ตามลำดับ

18) คุณภาพสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน จากการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบแรก (พ.ศ. 2444-2548) พบว่า มีคุณภาพระดับดี มีสัดส่วนสูงกว่าในภาพรวมของประเทศในทุกมาตรฐาน สำหรับระดับอุดมศึกษา พบว่า ใน 8 มาตรฐาน สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน มีมาตรฐานอยู่ในระดับเดียวกันถึง 7 มาตรฐาน คือ มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต ด้านสนับสนุนการเรียนรู้ ด้านการเรียนรู้ ด้านบริการทางวิชาการ ด้านกิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านบริหารจัดการ และด้านประกันคุณภาพภายใน ส่วนมาตรฐานด้านงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐอยู่ในระดับดี

19) คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2552 มีมติเห็นชอบหลักการจัดตั้งสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา

20) ประกาศใช้กฎกระทรวงตามมาตรา 12 ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติฯ แล้ว 3 ฉบับ ได้แก่ กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว สถานประกอบการ และสถาบันพระพุทธศาสนา

21) สถานประกอบการและสถาบันต่างๆ มีการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น มีเขตพื้นที่การศึกษาที่รับจดทะเบียน 36 เขต มีครอบครัวที่จัดการศึกษาให้ลูก (home school) 88 ครอบครัว มีผู้เรียน 103 คน และ สถานประกอบการจัดศูนย์การเรียน 30 ศูนย์ มีผู้เรียน 1,639 คน (ข้อมูลจากสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 19 พฤศจิกายน 2551)

นโยบายที่ 3.3**การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการพัฒนาประเทศ****3.3.2 ใช้เทคโนโลยีเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และเพิ่มคุณภาพของการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ**

- 1) มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551
- 2) คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ สามารถดำเนินงานจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคมและการสื่อสารในรูปแบบอื่น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาตามความจำเป็นได้อย่างครอบคลุมและครบถ้วน ตามแผนแม่บทกิจการโทรคมนาคม (พ.ศ. 2551-2553)
- 3) กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการพัฒนา ICT โดยมีแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2550-2554 ควบคู่กับการพัฒนาระบบเครือข่าย เพื่อให้ผู้เรียน ผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และประชาชนได้ใช้ประโยชน์จาก ICT อย่างเต็มศักยภาพ
- 4) มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียนตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่นด้วยแนวทางที่หลากหลาย
- 5) มีแผนการพัฒนาผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

นโยบายที่ 3.4**การจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาคนและสังคมไทย****3.4.1 ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการจัดการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมอย่างพอเพียง**

ระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาเป็นการระดมทุนโดยอาศัยรายได้จากการจัดเก็บภาษี (tax financing) เป็นหลัก กล่าวคือ รัฐเป็นผู้ระดมทุนจากการจัดเก็บภาษีของประชาชนเพื่อนำมาจัดบริการการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ประกอบกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ “การศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปี เป็นสิทธิของพลเมืองในการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” ไม่สามารถปฏิบัติได้ และไม่สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมไทย เนื่องจากโครงสร้างภาษีอากรของไทยเป็นโครงสร้างที่มีภาษีทางอ้อมในสัดส่วนที่สูงกว่าภาษีทางตรง นอกจากนี้ อัตราการจัด

เก็บภาษีทางตรงก็มีอัตราที่ต่ำกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว อีกทั้งยังมีโครงสร้างภาษีแบบถดถอย (regressive tax) ทำให้การจัดเก็บรายได้ของรัฐมีไม่เพียงพอสำหรับการจัดบริการสาธารณะแบบให้เปล่าแก่พลเมืองเช่นประเทศในแถบยุโรป ซึ่งใช้แนวคิดรัฐสวัสดิการและจัดเก็บภาษีในอัตราสูง รวมทั้งการดำเนินบทบาทของรัฐทั้งในฐานะผู้กำหนดนโยบาย แผน มาตรฐาน และการส่งเสริมสนับสนุน ควบคู่กับการดำเนินบทบาทในฐานะผู้ผลิตบริการการศึกษา ทำให้บทบาทที่ควรจะเป็นของรัฐในด้านกำกับนโยบาย แผน มาตรฐาน และการส่งเสริมสนับสนุน อ่อนด้อยลงไป และไม่เอื้อให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตบริการการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ ความพยายามของรัฐที่ห้ามมิให้สถานศึกษาของรัฐเรียกเก็บค่าเล่าเรียน/ค่าบำรุงการศึกษา รวมทั้งการกำหนดเพดานค่าเล่าเรียนในสถานศึกษาเอกชน ได้ส่งผลให้ทรัพยากรไหลเข้าสู่ภาคการศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น โดยเป็นการจัดสรรทรัพยากรจากภาครัฐเป็นหลัก และขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคมในการระดมทุนและการสนองทุนเพื่อการศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษาได้รับทรัพยากรไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน รวมทั้งไม่สามารถรักษาคุณภาพและมาตรฐานให้คงอยู่หรือดีขึ้นกว่าเดิม

สำหรับภาพรวมงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษา ปีงบประมาณ 2550 มีงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาเท่ากับ 355,241.10 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 22.7 ของงบประมาณทั้งประเทศ หรือร้อยละ 4.2 ของ GDP ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีงบประมาณ 2542 ที่มีวงเงินเท่ากับ 207,316.40 ล้านบาท หรือร้อยละ 25.1 ของงบประมาณทั้งประเทศ หรือร้อยละ 4.1 ของ GDP ซึ่งมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 1.098 ตามลำดับ (ดูตาราง ก18 ในภาคผนวก ก) จำแนกเป็นงบประมาณสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐานร้อยละ 66.4 ระดับอุดมศึกษาร้อยละ 17.9 และอื่น ๆ ร้อยละ 15.6 (ดูตาราง ก19 และ ก20 ในภาคผนวก ก)

3.4.2 จัดระบบและวิธีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมที่สร้างความเสมอภาคเป็นธรรม

แม้ว่าโครงสร้างระบบงบประมาณจะเป็นระบบงบประมาณแบบแผนงาน/โครงการ (Performance Based Budgeting:PBB) แต่กระบวนการและวิธีการงบประมาณยังคงรูปแบบของวิธีการงบประมาณแบบแสดงรายการ (line-item budgeting) อยู่ไม่น้อย อีกทั้งกระบวนการพิจารณางบประมาณและการจัดสรรงบประมาณยังมิได้จัดสรรตามต้นทุนต่อหน่วยของผลผลิต ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบ/วิธีการจัดสรรงบประมาณยังคงเป็นการจัดสรรงบประมาณตามความต้องการปัจจัยการผลิต (input) ของสถานศึกษา อันได้แก่ จำนวนบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอน ค่าสาธารณูปโภค เป็นต้น ซึ่งไม่สัมพันธ์กับจำนวนปัจจัยนำเข้า (input) (จำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนในแต่ละโรงเรียน) ทำให้สถานศึกษาไม่มีสิ่งจูงใจ (incentive) ในการแข่งขัน

ในเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งงบประมาณ ส่งผลให้ทรัพยากรไม่สามารถจัดสรรไปสู่แหล่งผลิตบริการการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน และมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลอย่างแท้จริง

สำหรับระดับอุดมศึกษา พบว่า การจัดสรรงบประมาณยังไม่สะท้อนคุณภาพการศึกษา และไม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับเชิงนโยบาย และการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานอุดมศึกษา ทั้งในส่วนของงบประมาณเพื่อการจัดการเรียนการสอน งบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนา และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกิจของสถาบันอุดมศึกษา และขาดการมีส่วนร่วมในการระดมทุนและการสนองทุน (financing) เพื่อการศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม เนื่องจากผู้ที่มีความสามารถในการจ่ายมิได้มีส่วนร่วมในค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาตามความสามารถ (ability to pay) ทั้งที่ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรับบริการการศึกษาดกกับผู้เรียนมากกว่าที่สังคมส่วนรวมได้รับ ทำให้ทรัพยากรไหลเข้าสู่ภาคการศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

การให้การอุดหนุนการศึกษาระดับอุดมศึกษาผ่านด้านอุปทานหรือสถานศึกษา (supply finance) เป็นหลัก ส่งผลให้รัฐต้องจัดสรรงบประมาณอุดหนุนสถานศึกษาของรัฐสูงกว่าที่ควรจะเป็น โดยผู้เรียนที่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายได้มิได้มีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของตนเอง อีกทั้งยังไม่ส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันระหว่างสถานศึกษาในการจัดบริการการศึกษาแก่ผู้เรียนอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน แต่กลับมุ่งผลิตบัณฑิตในเชิงพาณิชย์มากกว่ามุ่งเน้นคุณภาพ มีการเร่งขยายตัวอย่างต่อเนื่องและไร้ทิศทาง เพื่อรองรับความต้องการของผู้เรียนที่เพิ่มขึ้นจากการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน (supply create demand) ส่งผลให้ระบบการศึกษาด้อยประสิทธิภาพ เพราะทรัพยากรมิได้ถูกจัดสรรไปยังแหล่งผลิตบริการการศึกษา (สถานศึกษา) ที่สามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสนองตอบความต้องการของสังคม ได้อย่างแท้จริง และการลงทุนของรัฐเพื่อการศึกษาผิดเป้าหมาย ผู้เรียนที่ควรได้รับความช่วยเหลือคือคนยากจนไม่ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐมากเท่าที่ควร

3.4.3 จัดระบบการบริหารและการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ตามโครงสร้างการกระจายอำนาจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้ทรัพยากร

ด้านการบริหารและการจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาพบว่า มีความด้อยประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เนื่องจากระบบการจัดสรรเงินงบประมาณในปัจจุบันเป็นการจัดสรรผ่านด้านอุปทานหรือสถานศึกษา (supply side financing) เป็นหลักและในสัดส่วนที่สูงมาก ส่วนการจัดสรรเงินงบประมาณผ่านด้านอุปสงค์หรือตัวผู้เรียน (demand side financing) แม้ว่าจะมีการจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนรายหัวตามตัว

ผู้เรียนอยู่บ้าง (ตั้งแต่ปี 2545) แต่ก็เป็นส่วนที่น้อยมาก ซึ่งไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย การศึกษาที่มุ่งให้การอุดหนุนต่อผู้เรียน โดยตรงและให้ผู้เรียนมีทางเลือกมากขึ้น ประกอบกับการบริหารและจัดการศึกษาภายใต้กฎระเบียบที่กำหนดโดยหน่วยอื่นที่อยู่นอกกระทรวงศึกษาธิการ ไม่เอื้อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจเพื่อการบริหารและจัดการศึกษา สอดคล้องความต้องการของผู้เรียน ตามหลักการการบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school based management) และหลักการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (child centered) เนื่องจากความแข็งตัว (rigidity) ของระบบราชการ ทำให้การบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษารัฐ เป็นการบริหารที่มุ่งให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบมากกว่าการบริหารที่มุ่งผลิต/ผลสัมฤทธิ์ของการจัดบริการการศึกษา โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นสำคัญ

สรุป

ผลการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาที่นำเสนอข้างต้นแสดงให้เห็นว่า บางนโยบายและมาตรการมีการดำเนินงานไปได้อย่างดี เช่น เรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ เรื่องมาตรฐานการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก แต่บางมาตรการยังต้องการการต่อยอด เช่น เรื่องการปฏิรูปครู ณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษา การปฏิรูประบบงบประมาณ และมีบางมาตรการยังไม่มีมีการดำเนินการ เช่น เรื่องการส่งเสริมให้ใช้การวิจัยและพัฒนาในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร หรือการสอนของครู หรือการเรียนของผู้เรียน การส่งเสริมการดำเนินงานด้านศาสนาเพื่อนำสู่ความสุขและความดีงามของสังคมไทยและสันติสุขของโลก การพัฒนา ส่งเสริม และสร้างสรรค์ความรู้และการเรียนรู้ ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ไทย และทำความเข้าใจเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาสากล ตลอดจนการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านสังคมวัฒนธรรม การพลศึกษา นันทนาการและการกีฬา เป็นต้น อันเกิดจากปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งจะได้นำเสนอต่อไปในบทที่ 4 พร้อมทั้งการนำเสนอด้วยว่ายังมีประเด็นที่ยังไม่ได้ดำเนินการและต้องเร่งดำเนินการอะไรบ้างเพื่อนำสู่การปรับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2552-2559) ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บทที่ 4

ปัญหาการดำเนินงานและประเด็นที่ต้องเร่งพัฒนา

จากผลการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาที่นำเสนอในบทที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ยังมีปัญหาในการดำเนินงานและมีประเด็นที่ต้องเร่งพัฒนาสรุปได้ 14 ประเด็น ได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา/ผู้เรียน 2) การปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม 3) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา 4) การผลิตและพัฒนากำลังคน 5) การพัฒนามาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา 6) การผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ 7) การส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถาบันศาสนาและสถาบันสังคม 8) การส่งเสริมเครือข่ายภูมิปัญญาและการเรียนรู้ 9) การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาาระบบบริหารจัดการความรู้ และกลไกการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 10) เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 11) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา 12) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารและจัดการศึกษา 13) การเงินเพื่อการศึกษา และ 14) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษาและการพัฒนาประเทศในฐานะประชาคมอาเซียนดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา/ผู้เรียน

1.1 ปัญหาการดำเนินการ

1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผลการทดสอบระดับชาติแสดงให้เห็นว่า คุณภาพผู้เรียนยังไม่น่าพึงพอใจ ซึ่งเกิดจากหลายปัจจัย ปัจจัยหลักคือครู อันได้แก่การขาดแคลนครู ไม่มีครูสอนวิชาเฉพาะ หรือเกิดจากหลักสูตรที่ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษายังมีความรู้ ความเข้าใจที่ไม่ชัดเจน ทั้งหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา ทำให้การเรียนการสอนไม่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ไม่เน้นการฝึกภาคปฏิบัติ ไม่เน้นการฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา หรือเกิดจากการวัดและประเมินผลที่เน้นการท่องจำ เครื่องมือวัดไม่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน เกณฑ์การวัดและประเมินผลไม่เหมาะสมกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเบื่อการเรียน นอกจากนี้ เกิดจากการขาดความเชื่อมโยงระหว่างระบบประกันคุณภาพภายในกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

2) การอาชีวศึกษา หลักสูตรการศึกษาขาดความชัดเจนจะทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไปหรือเข้าทำงาน ไม่สามารถสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานได้จริงเนื่องจากเทคโนโลยีของสถานประกอบการเปลี่ยนแปลงเร็วมากทำให้เกิดความสูญเปล่าและซ้ำซ้อนในการพัฒนากำลังแรงงาน เพราะผู้เข้าทำงานใหม่ต้องเข้ารับการฝึกอบรมก่อนปฏิบัติงานอีกครั้งจากสถานประกอบการ นอกจากนี้ เด็กไม่นิยมเรียนอาชีวศึกษา ทำให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาออกกลางคันจำนวนมาก โดยในปีการศึกษา 2550 มีอัตราการคงอยู่ของนักศึกษา ปวช. เพียงร้อยละ 66.9 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญคือการขาดครูทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเชิงปริมาณนั้น แม้ว่าจะมีจำนวนครูที่มีคุณวุฒิตัวต่อนักศึกษาเท่ากับ 1:30 แต่ครูเหล่านั้นส่วนใหญ่ไม่ได้สอนตรงสายวิชาชีพ ทำให้ต้องจ้างครูอัตราจ้างซึ่งมักจะลาออกหลังจากทำงานได้ประมาณ 2-3 ปี ก่อให้เกิดปัญหาค่าน้ำขึ้นน้ำลงเพราะครูวิชาชีพต้องอาศัยความชำนาญและประสบการณ์ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2550) ซึ่งจะเป็ปัญหาของประเทศที่ขาดกำลังแรงงานระดับกลางที่มีคุณภาพในระยะต่อไป

3) ระดับอุดมศึกษา สถาบันการศึกษามีคุณภาพแตกต่างกันมาก จัดการเรียนการสอนเชิงพาณิชย์ เน้นการผลิตบัณฑิตเชิงปริมาณ หลักสูตรการเรียนการสอนไม่เน้นการฝึกภาคปฏิบัติและการเชื่อมโยงกับการทำงาน ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาขาดคุณลักษณะที่ผู้ใช้ต้องการ นักศึกษาไทยร้อยละ 83 เรียนอยู่ในสถาบันที่เน้นด้านทฤษฎีหรือสาขาวิชาที่เน้นความรู้ภาควิชาการ มีเพียงร้อยละ 17 ที่เรียนในสถาบันที่เน้นการปฏิบัติและเทคนิคเพื่อมุ่งสู่การทำอาชีพที่ต้องลงมือกระทำ (UNESCO Institute for Statistics (UIS), 2549) นอกจากนี้ ผู้เรียนมีอัตราการออกกลางคันสูงในช่วงปีแรก ทำให้เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษาแสดงถึงความไม่มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

4) คุณภาพสถานศึกษาทุกระดับ สถานศึกษาของรัฐมีชื่อเสียงและมีคุณภาพแตกต่างกันมาก ทำให้ทั้งผู้เรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูเกิดความเครียดในการแข่งขันและแย่งกันเข้าเรียนในสถาบันเหล่านั้น

5) หลักสูตรที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษามีจำนวนน้อย ไม่หลากหลาย รายวิชาเลือกเสรีมีจำนวนจำกัด ทำให้นักศึกษาไม่สามารถเลือกเรียนได้ตามความถนัดหรือความสนใจ อาจารย์ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ บางสถาบันไม่มีระบบการประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ บางสถาบันมีระบบดังกล่าวแต่ไม่มีการแจ้งผลให้อาจารย์ทราบเป็นรายบุคคล ทำให้อาจารย์ไม่มีข้อมูลป้อนกลับเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550ค)

6) สถาบันอุดมศึกษามีจำนวนเอกสาร หนังสือ วารสาร ค่อนข้างน้อยไม่เพียงพอต่อการใช้งานของนักศึกษา หาความรู้ และยังจัดสรรงบประมาณให้จำนวนน้อยมาก บางสถาบันมีห้องปฏิบัติการให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติจริง บางสถาบันมีห้องปฏิบัติการที่ไม่มีคุณภาพ ไม่ทันสมัย มีเครื่องมือเครื่องใช้ไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

7) สถาบันอุดมศึกษามีอาจารย์ประจำน้อย สัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษาดำกว่าเกณฑ์มาก ทำให้อาจารย์มีภาระงานสอนที่มากเกินไป และไม่สามารถดูแลให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8) การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มีปัญหาการดำเนินงานหลายประการได้แก่

(1) การพัฒนาหลักสูตรยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย เพราะบุคลากรส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนี้งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน

(2) ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนการศึกษานอกระบบยังต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำและการศึกษาตลอดชีวิตยังไม่เป็นวิถีชีวิตของคนในชาติ ระบบบริหาร ทรัพยากร และโอกาสยังไม่เปิดกว้างให้ประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีพและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเท่าที่ควร

(3) ยังมีการออกกลางคันของผู้เรียนจำนวนมาก และการเรียนการสอนด้านทักษะอาชีพยังมีวัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์ไม่เพียงพอ

(4) เครื่องมือวัดและประเมินผลไม่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน และเกณฑ์การวัดและประเมินผลยังไม่เหมาะสมกับผู้เรียน

(5) บุคลากรส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการเทียบโอน เครื่องมือมีหลายแบบ ยุ่งยากต่อการใช้ ส่วนการเทียบระดับการศึกษาต้องตั้งคณะกรรมการที่มีความสามารถเฉพาะด้าน ซึ่งหาได้ค่อนข้างยาก ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการประเมินเทียบระดับไม่สัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายที่เก็บจากผู้ขอรับการประเมิน

(6) ครูและบุคลากรของสถานศึกษาเปลี่ยนบ่อย ทำให้การเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง ส่งผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพ อีกทั้งขาดการกำกับ นิเทศ ติดตามอย่างใกล้ชิด

(7) ห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่ขาดแคลนทั้งบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องสมุดให้มีชีวิต ขาดงบประมาณในการพัฒนาห้องสมุดให้ทันสมัย รวมทั้งไม่ได้รับการจัดสรรอย่างต่อเนื่องในการเช่าคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ส่งผลให้ไม่สามารถดึงดูดประชาชนเข้ามาใช้ห้องสมุดได้มากเท่าที่ควร

(8) การใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ต้องมีอุปกรณ์ในการรับสัญญาณ ทำให้ประชาชนทั่วไปไม่สามารถรับบริการได้ อีกทั้งงบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ

1.2 ประเด็นที่ยังไม่ได้ดำเนินการ/ต้องเร่งดำเนินการ

1) สร้างเสริมศักยภาพด้านการอ่านและเขียนของคนไทย เพราะยังมีเด็กนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านต่ำกว่ามาตรฐานและมีคนไทยที่ยังไม่รู้หนังสือ อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้อีกมาก

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสนใจต่อการบริหารวิชาการให้มากยิ่งขึ้น ในระยะยาวควรมีการเตรียมความพร้อมผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา หรือครูอาจารย์รุ่นใหม่ให้เป็นผู้นำทางด้านการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้กระบวนการประกันคุณภาพภายในขับเคลื่อนไปอย่างต่อเนื่อง โดยต้นสังกัดต้องจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอด้วยการใช้งบประมาณเป็นกลไกขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาแทนการจัดสรรแบบ supply side พร้อมทั้งต้องมีกลไกในการกำกับ ติดตาม เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2552)

3) ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถานศึกษาของรัฐและภาคเอกชนเพื่อให้มีการถ่ายโอนความรู้ วิทยาการสมัยใหม่ที่ภาคเอกชนมีการเคลื่อนไหว ค้นหา และรับความรู้ใหม่จากต่างประเทศได้รวดเร็วกว่าภาครัฐ

4) ยกเลิกหรือลดเลิกนโยบายหรือกฎระเบียบที่เป็นข้อจำกัดในการร่วมลงทุนทางการศึกษาของภาคเอกชน เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนที่สามารถจัดการศึกษาได้คุณภาพสูงกว่ารัฐเข้าร่วมจัดการศึกษาได้

5) สนับสนุนให้มีหลักสูตรอาชีวศึกษาทั้ง ปวช. และ ปวส. แบบ 2 track โดย track แรก แบบ intensive สำหรับผู้เรียนที่ต้องการเรียนต่อถึงระดับปริญญาตรี และ track ที่สอง สำหรับผู้ที่ต้องการเข้าสู่ตลาดแรงงาน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2550)

6) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้รับความรู้ และทักษะวิชาชีพเพิ่มเติม รับครูที่มีคุณวุฒิตรงสาขา เพิ่มอัตราบรรจุครูในสถานศึกษาที่ขาดแคลน โดยเฉพาะเมื่อรัฐมนตรีมีสัดส่วนนักเรียนสายสามัญต่อสายอาชีพเท่ากับ 50:50 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2550)

7) สนับสนุนให้สถานศึกษามีการรวมตัวกัน โดยใช้เครื่องมืออุปกรณ์ร่วมกัน พัฒนาข้อสอบมาตรฐานวิชาชีพร่วมกัน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2550ข)

8) จัดให้มีหน่วยงานระดับชาติในการทำหน้าที่ประเมินประสิทธิภาพการสอน และการวิจัย การติดตามผลบัณฑิตและความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตที่เป็นมาตรฐาน สามารถนำผลมาจัดเปรียบเทียบกันได้ และไม่เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2550ค)

9) กำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติในการผลิต การพัฒนาและการรักษาระดับคุณภาพ อาจารย์สถาบันอุดมศึกษาให้ได้มาตรฐานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ อีกทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้ อาจารย์มีวิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ได้มาตรฐาน

10) ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อเสริมสร้าง สังคมแห่งการเรียนรู้

11) เร่งพัฒนาและเพิ่มแหล่งเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย กระจายอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

12) สนับสนุนให้มีการศึกษาเชิงลึกถึงหลักสูตรที่สามารถตอบสนองความต้องการ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่น รวมถึงวิถีชีวิต และลักษณะอาชีพของกลุ่ม เป้าหมาย

13) สร้างเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ให้แก่หน่วยงาน โยบาย และหน่วยปฏิบัติ

14) เร่งรัดจัดทำมาตรฐานและตัวบ่งชี้ร่วมกับ สมศ. เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ ของสถานศึกษาและการประเมินคุณภาพภายนอก

15) สนับสนุนให้มีการจัดสรรงบประมาณ และบุคลากรแก่ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑสถาน วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาอย่างเหมาะสมและเพียงพอ

16) เร่งพัฒนาบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑสถาน วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

17) รมรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ และศึกษาหา ความรู้ในแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดให้มีสถานีวิทยุเพื่อการศึกษาที่เป็นโทรทัศน์ สาธารณะ (free TV) เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าศึกษาหาความรู้ได้อย่างทั่วถึง

ประเด็นที่ 2 การปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม

2.1 ปัญหาการดำเนินการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

1) ผู้ปกครองและชุมชน ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดคุณธรรม จริยธรรม ของสถานศึกษาตั้งแต่เริ่มต้น จะได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาเฉพาะใน กิจกรรมสำคัญที่โรงเรียนเชิญเท่านั้น

2) พ่อแม่ ผู้ปกครองขาดแนวทางการอบรมสั่งสอนนักเรียนเพื่อปลูกฝังหรือ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่โรงเรียนกำหนด เนื่องจากสถานศึกษาไม่ได้แจ้งแนวทางหรือแนว ปฏิบัติที่ชัดเจน

3) ครูผู้สอนยังคุ้นเคยกับการอบรมจริยธรรมด้วยวิธีการเดิมคือใช้การบังคับให้นักเรียนประพฤติตามที่ตนต้องการมากกว่าการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสวงหาแนวทางในการกระทำด้วยตนเอง

4) ภาระงานของครูมีมากเกินไปทำให้ละเลยการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

5) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้นักเรียนสนใจเกมส์คอมพิวเตอร์มากกว่าการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้และมักใช้วิธีคัดลอกและตัดต่อเนื้อหาจาก web โดยไม่มีการเรียบเรียงใหม่

6) อิทธิพลของสื่อสารมวลชนมีบทบาทในการชักจูงนักเรียนไปในทางที่ไม่ควร เช่น การใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย การเบี่ยงเบนทางเพศ การแต่งกายที่ไม่เหมาะสม

2.2 ประเด็นที่ยังไม่ได้ดำเนินการ/ต้องเร่งดำเนินการ

1) หน่วยงานกำหนดนโยบายระดับกระทรวงควรสร้างกรอบความคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้สถานศึกษานำไปกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนได้อย่างอิสระ สอดคล้องกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น ตามแนวทางที่เรียกว่า “หลากหลายวิถี การประสานเป้าหมายเดียวกัน” พร้อมทั้งลดงาน ลดแบบฟอร์มการเขียนรายงานของโรงเรียนให้น้อยลง

2) ขยายบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน/องค์กรที่ทำหน้าที่ดูแล ประสานงาน ส่งเสริมพัฒนาและติดตามประเมินผลการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมให้ครบวงจรตั้งแต่ร่วมกำหนดแนวทางจนถึงขั้นการติดตามประเมินผล

3) สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานระดับพื้นที่หรือท้องถิ่น เพื่อร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เนื้อหา และกิจกรรม

4) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิธีการสอน การสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม

5) สร้างระบบเพื่อส่งเสริมและพัฒนาครูในการเชื่อมโยงการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมเข้ากับการเรียนรู้กลุ่มสาระวิชาต่าง ๆ ได้

6) สถานศึกษาระดมความร่วมมือร่วมใจจากชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อปลูกฝังและสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนอย่างครบวงจร

7) ควรมีการนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในกระบวนการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมทุกชั้นตอน

ประเด็นที่ 3 การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

3.1 ปัญหาการดำเนินการ

- 1) ผู้เรียนก่อนประถมศึกษาลดลงทุกปี ทั้งๆ ที่มีการโอนการจัดการศึกษาระดับนี้ให้กับท้องถิ่นซึ่งจะสามารถส่งเสริมการจัดการศึกษาได้มากขึ้น แต่ท้องถิ่นก็ยังไม่มีความพร้อมไม่เพียงพอที่จะดำเนินการ นอกจากนี้ สถานศึกษาบางแห่งขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยในแต่ละด้าน รวมทั้งบางแห่งมีพื้นที่จำกัดทำให้ขาดโอกาสในการจัดกิจกรรมสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัยได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์
- 2) ผู้เรียนกลุ่มอายุ 6-14 ปี ยังไม่สามารถเข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับได้ครบทุกคนเนื่องจากผู้ปกครองบางคนละเลยไม่ส่งบุตรหลานเข้าเรียน มีการออกกลางคันของเด็กเนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจ หรือการย้ายตามครอบครัวไปประกอบอาชีพในพื้นที่อื่นๆ และไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนใหม่ได้ ระบบการส่งต่อเด็กระหว่างโรงเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพหรือมีระเบียบการรับนักเรียนที่ยุ่งยาก
- 3) การเปิดสอนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาประสบความสำเร็จในด้านการสร้างโอกาสทางการศึกษา แต่คุณภาพการศึกษายังไม่สามารถรับรองได้ ทั้งคุณภาพของสื่อ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และครู
- 4) ความนิยมเรียนอาชีวศึกษาไม่ได้เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งนักเรียนที่จบระดับ ปวช. และ ปวส. ยังนิยมเรียนต่อในระดับปริญญาอยู่มาก สถาบันอาชีวศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในเมืองไม่กระจายตัวไปในชนบท ทำให้เด็กในชนบทไม่สามารถเข้าเรียนได้ เพราะค่าใช้จ่ายสูง อีกทั้งสถาบันอาชีวศึกษายังมีปัญหาด้านภาพพจน์ที่ว่า เด็กเกเร ชอบตีกัน ไม่ค่อยมีคุณภาพทำให้ผู้ปกครองไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียน ทำให้จำนวนและสัดส่วนของผู้เรียนอาชีวศึกษาเพิ่มได้น้อย
- 5) ครูเฉพาะทางสำหรับเด็กที่มีความพิการทางร่างกาย มีจำนวนลดน้อยลงและส่วนใหญ่เป็นครูอัตราจ้าง และโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับผู้พิการโดยเฉพาะหรือเรียนรวมกับเด็กปกติยังขาดความพร้อมในหลายด้าน
- 6) นโยบายการบริการการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสยังไม่ชัดเจน ไม่ทั่วถึง ครูและบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่ได้รับการฝึกอบรมมาโดยเฉพาะ งบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ นอกจากนี้ ยังขาดการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสที่เป็นระบบและชัดเจน
- 7) การส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ยังดำเนินการได้ไม่มากเท่าที่ควร มีหลายหน่วยงานร่วมรับผิดชอบ ต่างคนต่างทำ ไม่มีกลไกประสานเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่ชัดเจน ไม่มีองค์ความรู้และงบประมาณที่พอเพียง ไม่มีการสำรวจจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างแท้จริง ขาดเครื่องมือในการคัดกรอง ขาดบุคลากรที่มีความรู้

เกี่ยวกับหลักสูตรการสอน ไม่มีหลักสูตรเฉพาะ ยกเว้นหลักสูตรนำร่องที่ได้จากการวิจัย รวมทั้งไม่มีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวให้แก่เด็กที่มีความสามารถพิเศษในโรงเรียนเรียนร่วม

8) แม้ว่าจะมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษแห่งชาติ (National Center for Gifted and Talented) ขึ้น แต่ในทางปฏิบัติยังไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะไม่มีการวางระบบและกลไกในการค้นหาและพัฒนาเด็กอย่างครบวงจร ทำให้เด็กส่วนหนึ่งไม่ได้รับการพัฒนา เด็กอีกส่วนหนึ่งแม้ได้รับการพัฒนาแต่ก็เป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่องเต็มตามศักยภาพ อีกทั้งโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีการดำเนินการให้แก่เด็กกลุ่มนี้เป็นพิเศษกว่าเด็กทั่วไป นอกจากนี้ ยังขาดการเชื่อมโยงระหว่างองค์กรทางการศึกษากับองค์กรเครือข่ายสนับสนุนต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เช่น องค์กรด้านจิตวิทยา การแพทย์ การบำบัด ที่จะต้องร่วมมือกันในการพัฒนาเด็กอย่างเป็นสหวิทยาการ

3.2 ประเด็นที่ยังไม่ได้ดำเนินการ/ต้องเร่งดำเนินการ

1) ให้ความสำคัญกับครูที่สอนเด็กปฐมวัย และการเตรียมพ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งต้องให้การสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณอย่างเหมาะสม

2) สร้างความเสมอภาคด้านมาตรฐานการศึกษาให้แก่สถานศึกษาทุกขนาดทั้งในเมืองและชนบท เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนในสถานศึกษาที่มีมาตรฐานใกล้เคียงกัน

3) เร่งรัดให้มีกฎ ระเบียบที่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ผู้ด้อยโอกาสทุกประเภทได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งได้รับการอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

4) ส่งเสริมการจัดตั้งสถาบัน/ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาระดับชาติสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ เพื่อทำหน้าที่วิจัย เผยแพร่ และเสนอแนะความรู้เกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ รวมทั้งประสานความร่วมมือกับนานาชาติในการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษของประเทศให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง

5) สนับสนุนให้มีการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ สำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษอย่างหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

6) ส่งเสริมให้มีการดำเนินงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มผู้มีความต้องการพิเศษ รวมทั้งด้านการผลิตการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

7) ให้มีการพัฒนาส่งเสริมเด็กที่มีความสามารถพิเศษอย่างจริงจัง อย่างเป็นระบบ เช่น พัฒนาองค์ความรู้ และเครื่องมือในการค้นหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

8) ส่งเสริมและเร่งผลิตบุคลากรที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้มากขึ้นอย่างเร่งด่วน

9) ปรับแก้กฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษตามศักยภาพของเด็ก เช่น ให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษสามารถข้ามชั้น ไปเรียนในระดับที่ตรงกับศักยภาพที่แท้จริงของตน

10) ผลักดันให้เกิดแผนงานหลักในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษให้หลากหลาย ครอบคลุมศักยภาพของมนุษย์อย่างรอบด้าน

11) จัดตั้งศูนย์เสาะหาและพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษในทุกภูมิภาค โดยให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีความสามารถในแต่ละสาขาร่วมบริหารและจัดการหน่วยงานที่ไม่สามารถดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม

ประเด็นที่ 4 การผลิตและพัฒนากำลังคน

4.1 ปัญหาการดำเนินการ

1) ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาทั้งระดับ ปวช. และ ปวส. ประมาณร้อยละ 75 ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีและเรียนในสาขาที่ไม่ตรงกับที่จบมา คงเหลือผู้สำเร็จอาชีวศึกษาที่เข้าสู่ตลาดแรงงานเพียงร้อยละ 25 ทำให้ขาดแคลนกำลังคนระดับกลางหรือระดับปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง

2) ผู้จบการศึกษาใหม่ยังไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตรงลักษณะงาน สถานประกอบการส่วนใหญ่ต้องนำไปฝึกอบรมอีกอย่างน้อย 3-6 เดือน ทำให้ต้องมีค่าใช้จ่ายและเสียเวลาเพิ่มขึ้น

3) กำลังคนที่ผลิตขาดคุณลักษณะด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นอย่างพอเพียง เช่น ทักษะด้านการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ (ฟัง พูด อ่าน เขียน) การใช้คอมพิวเตอร์ และความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้ด้านการบริหารจัดการ ความรู้ในการประยุกต์ใช้ตัวเลข/ทักษะคำนวณขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

4) กำลังคนที่ผลิตขาดคุณลักษณะที่สำคัญบางประการ เช่น การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การแก้ปัญหาในงาน การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบในงาน ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความขยัน มีวินัย ตรงต่อเวลา ภาวะผู้นำ เป็นต้น

5) การผลิตกำลังคนในระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เกินความต้องการ ทั้งนี้ จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พบว่ามีความต้องการกำลังคนด้านนี้เพียงร้อยละ 10 ถึง 15 แต่จากปริมาณบัณฑิตที่จบการศึกษาในแต่ละปี เช่น ในปี 2549 พบว่า มีบัณฑิตจบสาขาสังคมศาสตร์มากที่สุด (166,217 คน) รองลงมาเป็นสาขาวิศวกรรมศาสตร์ (77,450 คน) และสาขาศึกษาศาสตร์ (29,968 คน) และพบว่าผู้จบใหม่ที่ไม่มียานทำงานเป็นสาขาสังคมศาสตร์มากที่สุดโดยมีจำนวนประมาณ 90,000 คน โดยรวมทั้งประเทศมีบัณฑิตที่จบใหม่ไม่มีงานทำประมาณปีละ 100,000 คน

4.2 ประเด็นที่ยังไม่ได้ดำเนินการ/ต้องเร่งดำเนินการ

- 1) ส่งเสริมให้ขยายการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี สหกิจศึกษาและการฝึกงาน ของนักศึกษา โดยร่วมมือกับสถานประกอบการและบูรณาการการเรียนการสอน
- 2) สนับสนุนให้มีการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน การฝึกอบรม การกำหนด เส้นทางอาชีพและการทำงานให้ชัดเจนทั้งการอาชีวศึกษาและการอุดมศึกษา โดยร่วมกับ สถานประกอบการที่เป็นผู้ใช้งาน
- 3) เร่งรัดให้มีระบบมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ (TVQ) และการจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิ วิชาชีพ จัดทำมาตรฐานอาชีพ รวมทั้งการผลักดันให้กลุ่มอาชีพจัดทำมาตรฐานอาชีพให้ครอบคลุม และสนับสนุนให้มีระบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์การทำงาน
- 4) สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์การเรียนในสถานประกอบการ เพื่อพัฒนาพนักงาน ให้มีทักษะความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้น
- 5) เร่งรัดให้มีการจัดทำฐานข้อมูลกำลังคนที่เป็นระบบ เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยน ข้อมูลและใช้ประโยชน์ข้อมูลร่วมกัน
- 6) สนับสนุนให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาสร้างความเป็นเลิศทางฝีมือให้นักศึกษา ในสาขาวิชาที่แตกต่างกัน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การ มหาชน), 2549)
- 7) ต้องมีการศึกษาความต้องการกำลังคนทั้งภายในและต่างประเทศ และจัดทำ เส้นทางสู่อาชีพของผู้จบการศึกษา รวมทั้งพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ ความ ต้องการของผู้ประกอบการเพื่อลดอัตราการว่างงานและการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท (สำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2549)

ประเด็นที่ 5 การพัฒนามาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

5.1 ปัญหาการดำเนินการ

- 1) สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการประกันคุณภาพภายในและยังไม่ได้บูรณาการเรื่องการประกันคุณภาพภายใน เข้าสู่การบริหารงานภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งการส่งเสริมให้ครู อาจารย์และบุคลากรภายในสถานศึกษาปฏิบัติงานภายใต้ระบบการประกันคุณภาพเพื่อการ ปฏิบัติงานปกติ
- 2) สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งไม่มีการแต่งตั้งกรรมการหรือจัดตั้งหน่วยงานที่มี หน้าที่รับผิดชอบการประกันคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะ ไม่มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการ

ประกันคุณภาพ บางสถาบันยังมีการประกันคุณภาพภายในที่ไม่สมบูรณ์ โดยบางหน่วยงานยังไม่มีระบบประกันคุณภาพภายใน บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนงานการประกันคุณภาพค่อนข้างน้อย นอกจากนี้ ยังไม่มีการติดตามและประเมินผลการประกันคุณภาพภายใน เพื่อให้ทราบข้อบกพร่องสำหรับพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไป

3) สถานศึกษาบางแห่งไม่ยอมรับผู้ประเมินภายนอก เพราะผู้ประเมินบางคนมีภูมิหลังไม่เหมาะสม ไม่ใช่บุคลากรทางการศึกษา ไม่มีประสบการณ์ บางคนไม่เข้าใจบริบทของสถานศึกษา มีมาตรฐานไม่เท่าเทียมกัน ขาดความทันสมัยในข้อมูลข่าวสาร ผู้ประเมินบางคนอายุมาก บางคนวางตัวไม่เหมาะสม ขาดความเป็นกัลยาณมิตร มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในขณะเข้าไปประเมินเช่นประเมินอย่างเร่งรีบ อยู่ไม่เต็มเวลา เน้นเอกสารมากเกินไป เครื่องมือที่ใช้ไม่เป็นมาตรฐาน กลุ่มตัวอย่างไม่เป็นตัวแทน รวบรวมข้อมูลไม่ละเอียดถี่ถ้วน ประเมินไม่ตรงจุด เป็นต้น

5.2 ประเด็นที่ยังไม่ได้ดำเนินการ/ต้องเร่งดำเนินการ

1) เร่งรัดให้มีการปรับปรุงกฎกระทรวงว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การประกันคุณภาพมีเอกภาพ ทั้งการประกันคุณภาพภายในและภายนอก รวมทั้งระบบการประกันคุณภาพที่ครบถ้วนทั้งระบบการพัฒนาคุณภาพ ระบบการติดตามคุณภาพ และระบบการประเมินคุณภาพ อีกทั้งมีการดำเนินการประกันคุณภาพด้วยการวิจัยสถาบัน การประเมิน และการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2) พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในให้ชัดเจนโดยทำให้เป็นการปฏิบัติงานในหน้าที่ตามปกติและจัดทำอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งสร้างเสริมสมรรถนะของบุคลากรที่รับผิดชอบ เพื่อให้สถานศึกษามั่นใจในคุณลักษณะของผลผลิต กระบวนการทำงาน และสามารถตรวจสอบได้

3) พัฒนาระบบบริหารจัดการดำเนินงานประกันคุณภาพ กระตุ้นให้ทุกหน่วยงานย่อยในสถานศึกษามีความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในและสนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

4) ส่งเสริม สนับสนุนให้นักศึกษานักศึกษา โดยเฉพาะองค์การนิสิต นักศึกษาให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการประกันคุณภาพการศึกษาให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

5) การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาอาชีวศึกษา ควรต้องดำเนินควบคู่กับการพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษาไปพร้อม ๆ กัน เพื่อผลักดันคุณภาพการอาชีวศึกษาให้พัฒนาขึ้น

6) ผลักดันให้มีการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา

7) ควรมีระบบและหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ประเมินคุณภาพภายนอก พร้อมทั้งมีระบบการพัฒนาทั้งด้านจิตวิทยา การพูด EQ และ MQ การติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้ได้ผู้ประเมินภายนอกที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ 6 การผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

6.1 ปัญหาการดำเนินการ

1) กระบวนการผลิตครูยังเป็นรูปแบบเดิมแม้ว่าจะมีความพยายามพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนการสอนในสถาบันผลิตครู ยังขาดสาระวิชาและการฝึกปฏิบัติที่จะช่วยสร้าง EQ และทักษะการสอนที่สำคัญ เน้นการเตรียมครูใหม่ให้ไปทำการสอนในโรงเรียนที่มีความพร้อมไม่ได้เตรียมครูให้ยอมรับกับสภาพจริงในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางที่มีความพร้อมน้อย ส่งผลให้บัณฑิตครูที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียนเหล่านี้ไม่สามารถเผชิญและแก้ไขปัญหาได้ ทำให้เกิดความท้อแท้ หมุดกำลังใจและไม่อยากเป็นครู

2) หลักสูตรการผลิตครูไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง ขาดการประสานระหว่างหน่วยผลิตและหน่วยใช้ครู คุณภาพบัณฑิตยังไม่เป็นที่พึงพอใจ

3) สถาบันผลิตครูประสบภาวะวิกฤตสำคัญสี่ประการ คือ ก) จำนวนบัณฑิตใหม่ไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง คือมีบัณฑิตใหม่ระดับปริญญาตรีมากกว่าความต้องการในภาพรวม แต่ไม่เพียงพอในสาขาวิชาที่ขาดแคลนทั้งระดับปริญญาตรี-โท-เอก ข) สัดส่วนคณาจารย์ต่อนิสิต/นักศึกษาไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานอุดมศึกษา เนื่องจากมีหลายสถาบันรับนิสิต/นักศึกษามากกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และ ค) จำนวนคณาจารย์ที่จะเกษียณอายุราชการในปี 2554 มีสัดส่วนสูงมากประมาณร้อยละ 51 และ ง) สภาพการผลิตครูในมหาวิทยาลัยราชภัฏก่อนข้างอ่อนด้อยเพราะมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับสาขาวิชาอื่นมากกว่า

4) ความศรัทธาต่อวิชาชีพครูมีน้อย ทำให้ คนดี คนเก่ง ไม่ต้องการเป็นครู ทำให้ขาดครูที่มีคุณภาพ ครูบางส่วนยังขาดจิตสำนึก จิตวิญญาณความเป็นครู บางส่วนใช้เวลาราชการไปทำผลงานเพื่อประเมินเลื่อนวิทยฐานะ ช่วงใกล้ส่งผลงานครูหลายคนทิ้งเด็กไม่เข้าสอน โดยให้นิสิตฝึกสอนทำหน้าที่แทนครู

5) การขาดแคลนครูเฉพาะวิชาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาในชนบท เพราะนโยบายจำกัดอัตรากำลังคนภาครัฐและการใช้มาตรการจูงใจให้ครูออกก่อนเกษียณ ทำให้สถานศึกษาสูญเสียอัตราครูไปจำนวนมาก อีกทั้งบัณฑิตครูศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์บางส่วนจบแล้วไม่เป็นครู

6) ขาดการประสานแผนในการพัฒนาครูระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อน ไม่ต่อเนื่อง สิ้นเปลืองทั้งทรัพยากรบุคคล เงิน และเวลา การพัฒนาครูยังใช้รูปแบบเดิมคือการอบรมและพัฒนาในห้องเรียน เน้นการให้ความรู้ แต่ขาดการพัฒนาทักษะ และยังขาดการติดตามประเมินผลหลังการพัฒนาครูด้วย

7) ไม่มีระบบการพัฒนาครูประจำการที่ดี ครูประจำการไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาตรงตามความต้องการและต่อเนื่อง ระบบการพัฒนาครูยังไม่มีเอกภาพด้านนโยบาย แผน และมาตรฐาน และขาดการประเมินผลการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ งบประมาณในการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาไม่เพียงพอ และไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

8) การได้วิทยฐานะของครูไม่ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ดังนั้นการประเมินผลงานของครูเพื่อเลื่อนวิทยฐานะควรพิจารณาจากคุณภาพของผู้เรียนที่ครูสอนด้วย

9) ระบบบริหารงานบุคคลไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีข้อมูลเพียงพอต่อการตัดสินใจพิจารณาอัตราค่าจ้างครู ภาระงาน รวมถึงความก้าวหน้าในวิชาชีพ

10) ระบบการสรรหาบุคคลมาเป็นครูยังไม่มีคุณภาพ และการจัดสรรครูเข้าสู่ตำแหน่งต่างๆ ยังขาดหลักธรรมาภิบาล ทำให้ไม่สามารถดูแลรักษาครูที่ดีไว้ในระบบ

6.2 ประเด็นที่ยังไม่ได้ดำเนินการ/ต้องเร่งดำเนินการ

• การผลิตครู

1) ผลักดันให้มีการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และเป้าหมายในการผลิตและพัฒนาครูที่ชัดเจนสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ

2) มีมาตรการจูงใจที่ดีที่จะดึงคนดีและเก่งเข้ามาเป็นครู เช่นการกำหนดให้ครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง และให้ค่าตอบแทนเท่ากับวิชาชีพชั้นสูงอื่น รวมทั้งต้องมีระบบคัดกรองคนเข้ามาเรียนครู

3) ผลักดันให้มีการจัดตั้งสถาบันเพื่อความเป็นเลิศในการผลิตและพัฒนาครู ตามมาตรการที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2551

• การพัฒนาครู

4) เร่งรัดและผลักดันให้มีการจัดตั้งสถาบันพัฒนาและส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (สคปศ.) ให้เป็นองค์กรที่มีการบริหารงานอิสระจากราชการ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลาง ทำหน้าที่บริหารการพัฒนาและส่งเสริมการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

5) เร่งรัดให้มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และกองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ตามมาตรา 52 และ 55 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

6) วางระบบกลไกการประสานและขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้วให้นำไปสู่การปฏิบัติ เช่น ข้อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการขาดแคลนครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งมาตรการเร่งด่วนและระยะยาว กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ในส่วนของยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นครูดี ครูเก่ง และครูคุณธรรมเป็นต้น

ประเด็นที่ 7 การส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถาบันศาสนา และสถาบันทางสังคม

7.1 ปัญหาการดำเนินงาน

1) นักเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกสามัญศึกษาและแผนกธรรมบาลีมีจำนวนลดลงทุกปี เนื่องจากพ่อแม่ผู้ปกครองไม่ส่งบุตรหลานมาบวชเรียนด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น นโยบายการศึกษาฟรีที่รัฐให้การอุดหนุนค่าเล่าเรียน นโยบายการศึกษาภาคบังคับที่พ่อแม่เข้าใจว่าหากไม่ส่งลูกมาเรียนหนังสือจะเป็นความผิด เป็นต้น

2) โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาและโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากรัฐแตกต่างกัน เพราะถูกจำแนกประเภทต่างกัน โดยที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นการศึกษาสงฆ์ ทำให้ไม่ได้รับการจัดสรรโดยตรงจากรัฐ ต้องเจียดงบประมาณจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทำให้เป็นภาระแก่คณะสงฆ์โดยเฉพาะเจ้าอาวาสต้องพยายามหางบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติม

3) บุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้ง 2 แผนก ขาดการพัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัยทั้งด้านวิชาการและเทคนิควิธีสอน การบริหารจัดการและการประเมินผล

7.2 ประเด็นที่ยังไม่ได้ดำเนินการ/ต้องเร่งดำเนินการ

1) ควรสนับสนุนให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับสงฆ์ ในความดูแลของคณะสงฆ์ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชนการกุศลเพื่อเข้าสู่ระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

2) ควรกำหนดให้ผู้บริหารและบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นบุคลากรวิชาชีพและบุคลากรทางการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา เพื่อพัฒนามาตรฐานทางวิชาการและการบริหารจัดการของโรงเรียนให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ ฯ

3) ควรปรับโครงสร้างของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาให้เป็นรูปแบบเดียวกับโรงเรียนเอกชนการกุศล โดยให้มรอาวาสและชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทอื่น

4) ส่งเสริมให้ใช้หลักการ 3 ประสาน บ้าน-วัด-โรงเรียน ในการจัดการศึกษา

ประเด็นที่ 8 การส่งเสริมเครือข่ายภูมิปัญญาและการเรียนรู้ศิลป วัฒนธรรม พลศึกษา และกีฬา

8.2 ประเด็นที่ยังไม่ได้ดำเนินการ/ต้องเร่งดำเนินการ

1) เร่งสร้างความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา เยาวชน และประชาชนทั่วไปให้มีจิตสำนึกและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยและอนุรักษ์ให้ยั่งยืนต่อไป

2) หน่วยงานต้นสังกัด ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนควรกำหนดเป็นนโยบายให้สถานศึกษาใช้ประโยชน์จากครภูมิปัญญาไทยและศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ในการจัดการเรียนการสอน เช่น เป็นวิทยากร เป็นแหล่งศึกษาดูงาน หรือฝึกงาน พร้อมทั้งให้การสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ พาหนะ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ

3) ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายภูมิปัญญาทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภาค และระดับชาติ เพื่อให้ช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกัน

4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การดูแลและสนับสนุนภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง เช่น ให้เงินเดือน ให้ทุนสนับสนุน เพื่อให้มีกำลังใจในการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนและทำประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างเต็มที่ต่อไป

ประเด็นที่ 9 การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้ และกลไกการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

9.1 ปัญหาการดำเนินงาน

- 1) งบประมาณสนับสนุนงานวิจัยของอาจารย์มีน้อยเกินไป
- 2) สถาบันอุดมศึกษาทุกประเภทมีจำนวนผลงานวิจัยหรือบทความทางวิชาการของอาจารย์น้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยหรือบทความที่มีคุณภาพและมีการตีพิมพ์เผยแพร่ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ อันเป็นผลจากการที่มีอาจารย์ประจำน้อย ทำให้อาจารย์มีภาระงานมากจนกระทั่งไม่มีเวลาผลิตผลงานวิจัย นอกจากนี้ อาจารย์ยังขาดความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการวิจัย สถาบันไม่มีแผนหรือหลักเกณฑ์ในการสนับสนุนการวิจัยของอาจารย์อย่างเป็นรูปธรรม ไม่มีระบบการติดตามประเมินผลงานวิจัย นอกจากนี้ สถาบันยังมีการจัดสรรทุนสนับสนุนการวิจัยน้อยมาก บางสถาบันไม่มีการจัดสรรทุนดังกล่าวเลย รวมทั้งไม่มีการแสวงหาแหล่งทุนภายนอกสถาบันเพื่ออำนวยความสะดวกหรือจูงใจให้อาจารย์ดำเนินการวิจัย
- 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของอาจารย์มีน้อยมากเพียง 11 งานวิจัยต่ออาจารย์ 100 คน และยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานิสิต นักศึกษาน้อยมากเพียง 6 กิจกรรมต่อนักศึกษา 100 คน

9.2 ประเด็นที่ยังไม่ได้ดำเนินการ/ต้องเร่งดำเนินการ

- 1) การอาชีวศึกษา ควรจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัย นวัตกรรม โครงการให้เพียงพอชัดเจน และควรส่งเสริมอาจารย์และนักศึกษาทำโครงการ นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ให้มากขึ้น โดยอาจจัดหาแหล่งทุนสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก
- 2) การอุดมศึกษา ควรเร่งรัดการจัดทำนโยบาย แผนงานจัดการด้านการวิจัย
- 3) สถาบันอุดมศึกษาควรส่งเสริมให้อาจารย์ทำการวิจัยเพื่อนำผลมาใช้ในการกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาจส่งเสริมด้านแหล่งทุนวิจัย และการขอตำแหน่งทางวิชาการ รวมทั้งควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของสถาบันเพื่อพัฒนานักศึกษามากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ 10 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

10.1 ปัญหาการดำเนินการ

- 1) ผู้บริหารส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ (hardware) มากกว่าการนำเนื้อหาสาระในสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ (software) ไปใช้ในการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้สอน ให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและจัดกระบวนการเรียนรู้
- 2) ครูและนักเรียนนำความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้วยตนเองน้อย
- 3) สถานศึกษามีจำนวนคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ลำบาก
- 4) ยังไม่มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่เสนอ นโยบาย ส่งเสริม ประสาน การวิจัย และการพัฒนาและการใช้ รวมทั้งประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ

10.2 ประเด็นที่ยังไม่ได้ดำเนินการ/ต้องเร่งดำเนินการ

- 1) เร่งสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาแก่ผู้บริหาร ครู อาจารย์และผู้เรียนอย่างถูกต้องมากขึ้น
- 2) สนับสนุนให้มีการฝึกอบรมครู อาจารย์ให้สามารถใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งสามารถสอนให้นักเรียนใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง
- 3) จัดหาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในลักษณะ e-book, e-library และ courseware ที่มีคุณภาพและน่าสนใจให้ผู้เรียนได้ใช้ในการเรียนการสอนทุกระดับอย่างเพียงพอและทันเวลาในราคาที่เหมาะสม
- 4) เร่งรัดการจัดตั้งหน่วยงานกลางด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เพื่อทำหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผน ส่งเสริมและประสานการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พร้อมทั้งการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ประเด็นที่ 11 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา

11.1 ปัญหาการดำเนินงาน

• **ด้านการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา** มีดังนี้

1) การปรับโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ มีการเรียกร้องให้ปรับปรุงโครงสร้างใหม่ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย และการขอแยกตัวของระดับเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา การขยายตัวของหน่วยงานส่วนกลางแทนที่จะลดขนาดลง

2) การกระจายอำนาจสู่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษายังไม่ใช้การกระจายอำนาจที่แท้จริงเป็นเพียงการมอบอำนาจเท่านั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ยังคงเป็นหน่วยงานภายใต้การบังคับบัญชาของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังคงมีอำนาจเหนือสถานศึกษาอยู่มาก การกระจายอำนาจมีน้อย กรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและกรรมการสถานศึกษาไม่สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะการกำหนดทิศทางและนโยบาย

3) กรรมการเขตพื้นที่การศึกษาไม่มีบทบาทเท่าที่ควร ไม่มีอำนาจตัดสินใจในฐานะ “กรรมการบริหาร” แต่เป็นเพียงที่ปรึกษาและให้คำแนะนำเท่านั้น ในขณะที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปฏิบัติตนในฐานะตัวแทนของส่วนกลางและไม่ยอมรับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความไม่เท่าเทียมในความพร้อม มีรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามากเกินความจำเป็น (ประมาณ 10 คน) เขตพื้นที่การศึกษาไม่สามารถดูแลความเป็นเอกภาพของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาขอแยกตัวเพื่อตั้งเป็นเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งไม่ใช่เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

5) คณะอนุกรรมการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา(อ.ก.ค.ศ.) มีอำนาจในการบริหารงานบุคคลอย่างอิสระจากกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และมีอำนาจมากกว่า คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา เพราะสามารถให้โทษในเรื่องการบริหารงานบุคคลได้ และมีการแทรกแซงทางการเมือง การมีคณะกรรมการฯ เข้าช้อนในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกันและไม่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันทำให้ขาดเอกภาพในการบริหาร

6) การบริหารงานบุคคลยังไม่อิสระเท่าที่ควร มีปัญหาเรื่องความเป็นธรรมและความโปร่งใส รวมทั้งความไม่พอเพียงด้านบุคลากร

7) กฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่เอื้อต่อการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา เช่น กฎกระทรวงว่าด้วยการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาฯ เพราะมีการกำหนดไว้ว่าให้ปฏิบัติตามที่กฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ พ.ร.บ. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ทำให้ยังไม่มีกระจายอำนาจด้านบุคลากรและด้านงบประมาณอย่างแท้จริง

8) กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะการกำหนดทิศทางและนโยบายของสถานศึกษา

9) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่มีอิสระหรือความคล่องตัวในการบริหารจัดการเท่าที่ควร ไม่เป็นนิติบุคคลที่แท้จริง ผลการประเมินของ สมศ. พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่เป็นผู้นำทางวิชาการ สถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดความพร้อมที่จะรองรับการเป็นนิติบุคคล ส่วนสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาแม้ว่ามีอิสระและมีความคล่องตัว แต่สถาบันยังไม่พร้อมออกนอกระบบราชการ

● **ด้านการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**

10) การถ่ายโอนสถานศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีขั้นตอนมาก และล่าช้า แนวนโยบายการถ่ายโอนไม่ชัดเจน บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการถ่ายโอน ยังไม่มีการเตรียมความพร้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมมีความยุ่งยากและซับซ้อน รวมทั้งขาดการประชาสัมพันธ์

11) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับถ่ายโอนส่วนหนึ่งยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ด้านการศึกษา การสรรหาบุคลากรมีการใช้ระบบอุปถัมภ์ และการแทรกแซงทางการเมือง ขาดความคล่องตัวในการบริหารงบประมาณ รวมทั้งไม่มีหน่วยงานที่กำหนดนโยบายและกำกับดูแลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับจังหวัด

11.2 ประเด็นที่ยังไม่ได้ดำเนินการ/ต้องเร่งดำเนินการ

● **การกระจายอำนาจไปยังระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา**

1) หน่วยงานส่วนกลางควรลดบทบาทจากการเป็นผู้จัดการศึกษา มาเป็นผู้กำกับนโยบายและกระจายอำนาจตามที่กฎหมายกำหนดไปยังระดับเขตพื้นที่ศึกษาระดับสถานศึกษา และเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษามากขึ้น

2) เร่งรัดให้มีการปรับกฎ ระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา โดยเฉพาะด้านงบประมาณและการบริหารงานบุคคล

3) สนับสนุนให้มีการจัดทำคู่มือการบริหารจัดการศึกษา โดยกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนระหว่างส่วนกลาง เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติงาน

4) เร่งรัดและผลักดันให้มีการแก้ไขของค้ำประกอบของคณะอนุกรรมการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) เพื่อป้องกันการแทรกแซงทางการเมือง ให้ได้สัดส่วนของผู้มีคุณธรรมและความรู้เป็นที่ยอมรับของสังคม ลดการผูกขาดของข้าราชการ และเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้น

5) เร่งผลักดันกฎระเบียบที่เอื้อให้สถานศึกษาที่มีผลการประเมินภายนอกอยู่ในเกณฑ์ดีทุกมาตรฐานและมีความพร้อมให้เป็นสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลอย่างแท้จริง

6) ควรกำหนดให้มีหน่วยงานภายในดูแลสถานศึกษาฝ่ายประถมศึกษาและฝ่ายมัธยมศึกษาในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างเท่าเทียมและมีเอกภาพ

- **การกระจายอำนาจไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**

7) เสริมสร้างความตระหนักและเร่งเตรียมความพร้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการศึกษาและสามารถจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้นตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น

8) เร่งปรับปรุงกฎ ระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

9) สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้มี “คณะกรรมการการศึกษา” ซึ่งประกอบด้วยคนดี คนมีความรู้และเสียสละเข้าร่วมบริหารและจัดการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริง

ประเด็นที่ 12 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารและจัดการศึกษา

12.1 ปัญหาการดำเนินการ

- **ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของเอกชน**

1) นโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐมีผลกระทบต่อการรับนักเรียน/นักศึกษาของสถานศึกษาเอกชน

2) พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2551 มีผลกระทบต่อสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างในโรงเรียนเอกชนในการประกันสังคมและส่งผลกระทบต่อสิทธิหรือสิทธิครอบครองที่ดินซึ่งผู้รับใบอนุญาตบางโรงไม่พร้อมดำเนินการในระยะเวลาที่กำหนด

- **ด้านการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของครอบครัว**

3) การอนุมัติแผนการจัดการศึกษาของครอบครัวยังยึดติดรูปแบบการศึกษาในระบบ

4) การอนุมัติแผนการจัดการศึกษาในระดับ ปวช. เจ้าหน้าที่ยังไม่มีความมั่นใจ เนื่องจากไม่มีประสบการณ์ในการจัดอาชีวศึกษามาก่อน นอกจากนี้ระดับปฏิบัติยังมีการรับรู้ค่อนข้างน้อย

12.2 ประเด็นที่ยังไม่ได้ดำเนินการ/ต้องเร่งดำเนินการ

• การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน

1) เร่งปรับปรุงกฎ ระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาของภาคเอกชน
2) สนับสนุนให้มีการกำหนดสัดส่วนผู้เรียนรัฐต่อเอกชนอย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน

• การมีส่วนร่วมของครอบครัว

3) เร่งรัดประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรชุมชน องค์กรเอกชน บุคคล องค์กรวิชาชีพเพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมรับภาระจัดการศึกษา

4) ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความพร้อมในการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

ประเด็นที่ 13 การเงินเพื่อการศึกษา

13.1 ปัญหาการดำเนินการ

1) รัฐยังคงบทบาทในฐานะผู้กำหนดนโยบาย แผน มาตรฐาน และส่งเสริม สนับสนุน ควบคู่กับการจัดบริการการศึกษา โดยไม่เปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นๆ ของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและจัดบริการการศึกษา ทำให้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดมิได้ถูกจัดสรรไปยังแหล่งผลิตบริการการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานและมีประสิทธิภาพสูงสุด เกิดความสูญเปล่าในการใช้ทรัพยากร นอกจากนี้ การอุดหนุนผู้เรียนที่เข้าศึกษาในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนแตกต่างกัน การปฏิบัติต่อสถานศึกษาของรัฐและเอกชนภายใต้กฎระเบียบและวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน รวมทั้งมาตรการด้านภาษีอากร ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการระดมทุนและการสนับสนุนเพื่อการศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม

2) การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาผ่านสถานศึกษามากเกินไป ซึ่งเป็นการจัดสรรงบประมาณตามความต้องการปัจจัยการผลิต (input) ของสถานศึกษา ไม่สัมพันธ์กับผลผลิต/ผลลัพธ์ (ผู้เรียน) ทำให้สถานศึกษาละเลย ไม่ปรับกระบวนการทัศน์ (paradigm) ในการให้

ความสำคัญต่อการปรับประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมให้เกิดกลไกการแข่งขันในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานเพื่อให้ได้มาซึ่งงบประมาณตามจำนวนผู้เรียนที่เข้าเรียนในแต่ละสถานศึกษา ผู้เรียนที่มีความสามารถรับภาระค่าใช้จ่ายได้ มิได้มีส่วนร่วมรับภาระตามศักยภาพและความสามารถของตนเอง และไม่เอื้อต่อการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนของสังคม ส่งผลให้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานมีไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน

3) การผลิตบริการการศึกษาเป็นสินค้าประเภทที่ใช้ปัจจัยแรงงานเป็นหลัก (labor intensive) ส่งผลให้ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาต้องหมดไปกับเงินเดือนและค่าตอบแทน ในขณะที่งบประมาณของรัฐมีจำกัด แม้ว่ารัฐจะจัดสรรให้เป็นจำนวนเงินในสัดส่วนที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ก็ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพให้ดีขึ้น เนื่องจากไม่มีงบประมาณเหลือมากพอที่จะนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4) การบริหารและจัดการศึกษาภายใต้ระบบราชการที่มีความแข็งตัว และความไม่มีอิสระในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารขาดดุลพินิจในการตัดสินใจในการบริหารและใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยคุณภาพและมาตรฐาน สอดคล้องความต้องการของผู้เรียน แต่มุ่งบริหารและจัดการศึกษาให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่กำหนดโดยหน่วยงานอื่นนอกกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานประมาณ กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง สำนักงานประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี)

5) บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 50 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 ไม่สอดคล้องกับสภาพบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เนื่องจากความพยายามของรัฐที่ห้ามมิให้สถานศึกษาเรียกเก็บค่าเล่าเรียน/ค่าบำรุงการศึกษา ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ แม้จะมีกฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ก็ตาม อีกทั้งยังขัดกับหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม ส่งผลให้ขาดการมีส่วนร่วมในการระดมทุนและการสนองทุนเพื่อการศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยอ้างสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่รัฐต้องจัดบริการการศึกษาโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ส่งผลให้ทรัพยากรไหลเข้าสู่ภาคบริการการศึกษาในตลาดน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

6) การให้เงินอุดหนุนรายหัวของรัฐแก่ผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน มิได้ช่วยให้ผู้เรียนที่ด้อยโอกาส/ยากจนได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้นหรือเท่าเทียมกับผู้เรียนทั่วไปแต่อย่างใด แต่กลับทำให้ผู้ที่มีความได้เปรียบทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับประโยชน์จากบริการการศึกษาของรัฐในราคาที่ถูกลงและมีคุณภาพสูงมากกว่าผู้เรียนที่ด้อยโอกาส/ยากจน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการลงทุนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของรัฐ โดยมุ่งหวังว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะ

ส่งผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของประชากรให้ลดลงนั้น กลับทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้เพิ่มขึ้น

13.2 ประเด็นที่ยังไม่ได้ดำเนินการ/ต้องเร่งดำเนินการ

1) ผลักดันให้รัฐลดบทบาทการเป็นผู้จัดการศึกษาหลักมาเป็นผู้กำกับนโยบาย แผน มาตรฐาน และส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งกำกับคุณภาพและมาตรฐาน ติดตาม ประเมิน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นหลัก

2) ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของกลไกตลาดให้เกิดขึ้นในตลาดบริการ การศึกษาอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3) เร่งรัดให้มีการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพ โดย การจัดทำแผนที่ตั้งสถานศึกษา เพื่อดำเนินการยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาที่หมดความจำเป็น ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและไม่เกิดการประหยัดเนื่องจากขนาด

4) พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลด้านคุณภาพมาตรฐานและด้าน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้ทรัพยากร เพื่อการรายงานผลการดำเนินงานทั้งด้านการ ดำเนินงาน (performance audit) การบริหาร (management audit) และการเงิน (financial audit) และใช้ผลการติดตามและประเมินเป็นองค์ประกอบในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5) ผลักดันให้มีการเปลี่ยนระบบการจัดสรรงบประมาณจากเดิมที่จัดสรรผ่าน สถานศึกษามาเป็นการจัดสรรตามตัวผู้เรียน เพื่อให้สถานศึกษาเกิดการปรับประสิทธิภาพและ แข่งขันกันจัดการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน สนองตอบความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ได้มา ซึ่งงบประมาณตามจำนวนผู้เรียนที่เข้าเรียนในแต่ละสถานศึกษา

6) เร่งรัดให้มีระบบบัญชีสถานศึกษาตามเกณฑ์พึงรับพึงจ่าย (accrual basis) เพื่อ ความโปร่งใส และแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้

ประเด็นที่ 14 การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา และการพัฒนาประเทศไทยในฐานะประชาคมอาเซียน

14.1 ปัญหาการดำเนินการ

1) การดำเนินงานด้านความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการในช่วงที่ผ่านมา แม้ว่าจะสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่หลากหลายทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และระดับโลกแล้ว ส่วนใหญ่ยังเป็นไปในลักษณะเชิงรับมากกว่าเชิงรุก ขาดเอกภาพในเชิงนโยบาย ขาดงบประมาณสนับสนุน ขาดความคล่องตัวและความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ขาดการติดตามประเมินผลที่จริงจัง ที่สำคัญบุคลากรขาดทักษะด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ

2) ขาดความรู้เกี่ยวกับศักยภาพของประเทศเพื่อนบ้านที่จะร่วมมือด้วย ทำให้ไม่สามารถกำหนดกรอบความร่วมมือได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งไม่สามารถกำหนดบทบาทของประเทศได้อย่างชัดเจนว่าควรอยู่ในสถานะใดระหว่างผู้ให้ ผู้รับ หรือหุ้นส่วน

3) การดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการยังไม่ตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากยังมีปัญหาในเรื่องมาตรฐานคุณภาพ ความมีชื่อเสียง การยอมรับ ศักยภาพการแข่งขันด้านวิชาการและการตลาด ด้านการศึกษานานาชาติยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง เช่น มาเลเซียและสิงคโปร์

14.2 ประเด็นที่ยังไม่ได้ดำเนินการ/ต้องเร่งดำเนินการ

1) ควรสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนและเอเชียในระดับทวิภาคีให้มากขึ้น เพราะสามารถดำเนินการได้สะดวก คล่องตัวกว่าระดับพหุภาคีทั้งในแง่ของการเจรจาและการร่วมดำเนินงาน พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับอุดมศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่ยอมรับทัดเทียมต่างประเทศ ทั้งในเรื่องโรงเรียนหลักสูตร และการสนับสนุนจากภาครัฐ

2) ทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศไทยมีความเป็นสากลมากขึ้น แต่ควรเตรียมแผนแม่บทให้ชัดเจน และเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรเพื่อรองรับแผนดังกล่าวให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

3) ควรให้ความสำคัญในเรื่องการสร้างเชื่อมั่น การพัฒนามาตรฐานการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับ การเตรียมความพร้อมและอำนวยความสะดวกในการรองรับนักศึกษาต่างชาติเข้ามาเรียนในไทย ขั้นตอนการรับสมัครนักศึกษาที่มีความยืดหยุ่น และความพร้อมด้านการจัดหลักสูตรนานาชาติ

4) ควรศึกษาความต้องการทั้งของฝ่ายไทยและฝ่ายต่างประเทศในลักษณะรู้เขารู้เรา เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้ การแลกเปลี่ยนทางการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายความร่วมมือกับต่างประเทศ

5) แม้ว่าประเทศไทยจะมีความพร้อมทั้งด้านหลักสูตรนานาชาติและสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินยุทธศาสตร์ด้านต่างประเทศ แต่จะต้องให้ความสำคัญในเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณ และการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ด้วย

6) ในการดำเนินงานด้านความร่วมมือกับต่างประเทศด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มากกว่าที่เป็นอยู่

7) ควรเน้นย้ำในเรื่องการสร้างมาตรฐานสากล นโยบายเปิดเสรี โดยรัฐบาลควรจัดตั้งสถาบันตรวจสอบมาตรฐาน และควรมีกฎหมายควบคุมสัดส่วนการดำเนินงานระหว่างภาครัฐและเอกชน

บทที่ 5

วัตถุประสงค์ แนวนโยบาย เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงาน

เพื่อให้บรรลุปรัชญา กรอบแนวคิด และเจตนารมณ์แห่งแผนการศึกษาแห่งชาติ ประกอบกับการคำนึงถึงสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ แนวโน้มและทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคตที่เน้นการใช้ความรู้เป็นฐานของการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประชากร สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) รวมทั้งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางของแผนการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดไว้ จึงเห็นควรกำหนดวัตถุประสงค์ แนวนโยบาย เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงานในแต่ละวัตถุประสงค์ใหม่ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 พัฒนาคอนอย่างรอบด้าน และสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา

เป้าหมายรวม

คนไทยเป็นคนที่ เก่ง มีความสุข มีความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพ ใฝ่เรียนรู้ และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีสุขภาพ ทั้งกายและใจที่สมบูรณ์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เพื่อเป็นเป้าหมายและฐานหลักของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

แนวนโยบาย 1.1 พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับและประเภทการศึกษา

เป้าหมาย

ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีสมรรถนะทั้งด้านการอ่านและการเขียนภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ การคิดคำนวณ คณิตวิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ รักการอ่าน มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพ สามารถประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กรอบการดำเนินงาน

1.1.1 พัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านให้เด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปีทุกคนก่อนเข้าเรียนประถมศึกษา โดยเฉพาะการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สถาบันศาสนา เอกชน และสถาบันการศึกษา ร่วมรับผิดชอบให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่ เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการตามวัยอย่างมีคุณภาพ และมีความพร้อมในการศึกษาและเรียนรู้ในระดับสูงขึ้น

1.1.2 จัดหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน กิจกรรม การวัดและประเมินผล ทุกระดับและประเภทการศึกษา เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น รวมทั้งจัดบริการการศึกษา และเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่มีความสามารถและศักยภาพพิเศษด้านต่างๆ

1.1.3 ยกกระดับคุณภาพการศึกษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และภาษาไทย เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

1.1.4 ทบทวนและพัฒนาเกณฑ์การจบหลักสูตรแต่ละช่วงชั้นให้เป็นมาตรฐาน สามารถเทียบเคียงกันได้ และทบทวนระบบการเรียนแบบหน่วยกิต ให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตร

1.1.5 จัดให้มีระบบการศึกษาและเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการศึกษาและเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่เป็นมาตรฐาน สามารถเทียบเคียงกันได้ โดยให้มีการวัดผลระดับชาติในชั้นปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น และนำผลมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน ส่วนชั้นปีที่เหลือให้เป็นการวัดผลระดับเขตพื้นที่การศึกษา/หน่วยงานต้นสังกัด

1.1.6 แก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็กและสถานศึกษาที่ด้อยคุณภาพ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพมาตรฐานตามเกณฑ์ อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น จัดในรูปแบบยุบรวมในลักษณะ cluster เป็นต้น

1.1.7 ส่งเสริมบทบาทของครอบครัว และสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ในการพัฒนาการเรียนรู้ของบุตรหลาน ในทุกระดับ/ประเภทการศึกษา

1.1.8 พัฒนาคุณภาพการอาชีวศึกษาสู่ความเป็นเลิศในเชิงปฏิบัติ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถทั้งเชิงวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งมีสมรรถนะในการประกอบอาชีพ เป็นกำลังคนฐานความรู้ เป็นช่างเทคนิคและนักเทคโนโลยีที่มีฝีมือ มีปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ และสามารถสร้างงานด้วยตนเอง

1.1.9 ปฏิรูปอุดมศึกษา โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ และชะลอการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ รวมทั้งมีมาตรการควบคุมคุณภาพการให้บริการนอกพื้นที่ สนับสนุนการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาตามพันธกิจที่เป็นจุดเน้นตามความเชี่ยวชาญ และสร้างเครือข่ายระหว่างกัน รวมทั้งเชื่อมโยงกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและสังคมการเรียนรู้ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ตลอดจนพัฒนาการศึกษา ศิลปศาสตร์ (liberal arts education) ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ เพื่อผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

1.1.10 พัฒนาระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ให้เชื่อมโยงกับการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1.11 พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกกระบบ และแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย ตลอดจนสภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้เอื้อต่อการศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

แนวนโยบาย 1.2

ปลูกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริตต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง

เป้าหมาย

ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย สามารถทำงานเป็นกลุ่ม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม มีความสมานฉันท์ สันติวิธี และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริตต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง

กรอบการดำเนินงาน

1.2.1 จัดให้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความจริงของชีวิตและธรรมชาติ หลักธรรมของศาสนา คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ไทย วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ รวมทั้งหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การศึกษาเพื่อความปลอดภัย เช่น การจับข้ออย่างปลอดภัย ในหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมในทุกระดับ/ประเภทการศึกษา

1.2.2 พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม การวัดและประเมินผลในทุกระดับ/ประเภทการศึกษา เพื่อส่งเสริมความมีระเบียบวินัย จิตสาธารณะ การทำงานเป็นกลุ่ม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ปลูกฝังและเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตย ความสามัคคี สมานฉันท์ สันติวิธี และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริตต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง

1.2.3 บูรณาการการศึกษาเกี่ยวกับศาสนาโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมนำความรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในแก่นธรรมของศาสนา สามารถนำไปปฏิบัติและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างยั่งยืน

1.2.4 สร้างภูมิคุ้มกัน ป้องกัน และเฝ้าระวังปัญหาด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม

1.2.5 ส่งเสริมบทบาทครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และสถาบันสังคมอื่นในการปลูกฝังและเสริมสร้างผู้เรียนให้มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย

1.2.6 ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบัน/หน่วยงาน ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย ค่านิยม และความภูมิใจในความเป็นไทย

แนวนโยบาย 1.3

เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต
 ได้มีโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส
 ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ยากจน อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ทุรกันดาร

เป้าหมาย

ประชาชนทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตมีโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้
 อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

กรอบการดำเนินงาน

1.3.1 จัดให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพไม่น้อยกว่า 12 ปี
 โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส
 ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ผู้บกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา
 และชนต่างวัฒนธรรม และระหว่างหญิงและชาย

1.3.2 พัฒนาระบบการศึกษาและเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น หลากหลาย เข้าถึงง่าย มีระบบ
 เทียบโอนความรู้และประสบการณ์ เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
 รวมทั้งการส่งเสริมกำลังแรงงานและผู้สูงอายุให้มีโอกาสศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพเพิ่มเติม
 ตามความต้องการ

1.3.3 ส่งเสริมและเพิ่มบทบาทการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในการ
 จัดการศึกษาที่สอดคล้องและสนองบริบทด้านความเป็นอยู่ อาชีพ สภาพปัญหาและความต้องการ
 ของผู้เรียน การจัดการกิจกรรมการศึกษาและเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และอาสาสมัครเพื่อ
 พัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

1.3.4 พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ อุทยานการเรียนรู้
 ค่ายลูกเสือ เนตรนารี ค่ายเยาวชน และแหล่งเรียนรู้อื่นในรูปแบบที่หลากหลายและมีชีวิต อย่าง
 กระจายทั่วถึงในรูปแบบที่น่าสนใจ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.3.5 ส่งเสริมการรู้หนังสือและการรณรงค์ให้คนไทยมีนิสัยรักการอ่าน และส่งเสริม
 ให้มีการผลิตสื่อที่มีคุณภาพและราคาเหมาะสม

1.3.6 ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว สถานประกอบการ องค์กร
 วิชาชีพ องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา และการศึกษาทางเลือกอื่นๆ เพื่อเปิด
 โอกาสการศึกษาและเรียนรู้ตามความต้องการที่แตกต่าง หลากหลายอย่างมีคุณภาพ และให้มีการ
 ปรับระบบการวัด ประเมินผลผู้เรียน การจัดการกระบวนการเรียนรู้และระบบการรับเข้าศึกษาต่อให้เอื้อ

1.3.7 ส่งเสริมการจัดการศึกษาเฉพาะทางเพื่อสนองความต้องการเฉพาะ โดยคำนึงถึง
 นโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ

1.3.8 ส่งเสริมการจัดวิทยาลัยชุมชน ให้สามารถเป็นกลไกสนับสนุนการพัฒนา เสริมสร้างความเข้มแข็ง และตอบสนองความต้องการของชุมชน

1.3.9 จัดและส่งเสริม สนับสนุนการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ วิทยุโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต การศึกษาทางไกล สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา และสื่ออื่นๆ รวมทั้งการผลิตและพัฒนาเนื้อหาสาระผ่านสื่อที่มีคุณภาพ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

1.3.10 จัดสรรทุนการศึกษาและสวัสดิการสังคมในรูปแบบต่างๆ ทุกระดับและ ประเภทการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนที่ด้อยโอกาส ยากจน ได้มีโอกาสศึกษาจนสำเร็จการศึกษา รวมทั้งจัดปัจจัยพื้นฐานให้เพียงพอสำหรับผู้เรียนที่มีพื้นฐานมาจากสังคมที่แตกต่าง หลากหลาย เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

แนวนโยบาย 1.4

ผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และ เสริมสร้างศักยภาพการแข่งขัน และร่วมมือกับนานาชาติ

เป้าหมาย

กำลังคนมีคุณภาพ มีสมรรถนะ และปริมาณตรงตามความต้องการของประเทศ สามารถ เสริมสร้างศักยภาพของประเทศในการร่วมมือและแข่งขันกับนานาชาติ

กรอบการดำเนินงาน

1.4.1 กำหนดทิศทางความต้องการกำลังคนและสร้างระบบเครือข่ายความร่วมมือในการผลิตและพัฒนากำลังคนจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งสมาคมวิชาชีพ สถานประกอบการ/องค์กร ผู้ใช้กำลังคน สถาบันการศึกษา/ผู้ผลิต ในระดับพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา เช่น ในรูปแบบศูนย์กำลังคนกระทรวงศึกษาธิการ

1.4.2 พัฒนาระบบเตรียมความพร้อม และการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและสาขาอาชีพต่างๆ ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเลือกเรียนตามความสนใจ ความถนัด และความต้องการ

1.4.3 พัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualification Framework) เพื่อการรับรองสมรรถนะ ความรู้ความสามารถของผู้สำเร็จการศึกษาในทุกๆระดับ/ประเภทการศึกษา โดยเฉพาะคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification) และการจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ เพื่อการรับรองสมรรถนะ ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานอาชีพ และพัฒนาระบบการจ้างงานและกำหนดเงินเดือน/ค่าตอบแทนตามสมรรถนะ เพื่อจูงใจผู้เรียนอาชีวศึกษา มากขึ้น

1.4.4 พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ หลักสูตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งส่งเสริมการศึกษาเพื่อการประดิษฐ์คิดค้น และศูนย์ความเป็นเลิศด้านอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา เพื่อเป็นศูนย์กลางศึกษาวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในสาขาที่สถาบันมีความเชี่ยวชาญ

1.4.5 จัดการศึกษาอาชีพหลักสูตรต่อยอดจากการศึกษาภาคบังคับ เพื่อให้ผู้จบการศึกษาภาคบังคับที่ไม่ได้ศึกษาต่อ ได้พัฒนาทักษะเพื่อการประกอบอาชีพ รวมทั้งสนับสนุนการศึกษาต่อเนื่องเพื่อพัฒนาอาชีพและทักษะชีวิต และการศึกษาเพื่อเป็นผู้ประกอบการหรือประกอบอาชีพอิสระ

1.4.6 จัดการศึกษาและเรียนรู้โดยเน้นการฝึกปฏิบัติในสัดส่วนที่มากกว่าภาคทฤษฎี และเรียนรู้งานอาชีพ โดยขยายการศึกษาระบบทวิภาคี สหกิจศึกษา และการฝึกงานให้มากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการทำงานระหว่างเรียน การพัฒนาระบบสะสมหน่วยการเรียนรู้ในลักษณะธนาคารหน่วยกิต เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ควบคู่กับการทำงาน

1.4.7 จัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาภูมิภาค (19 กลุ่มจังหวัด) และเน้นความร่วมมือกับสถานประกอบการ รวมทั้งจัดหลักสูตรอาชีวศึกษาระดับต้น (ปวช. 3 ปี) ระดับกลาง (ปวส. 2 ปี) และระดับเทคโนโลยีเฉพาะทาง (ปริญญาตรี 2-3 ปี) ให้มีความต่อเนื่อง เชื่อมโยงกันและใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อผลิตกำลังคนตามความต้องการของตลาดแรงงาน

1.4.8 ส่งเสริมการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (การศึกษานอกระบบ) โดยเน้นการจัดการศึกษาร่วมกับสถานประกอบการ สถาบันอาชีวศึกษาและวิทยาลัยชุมชนในพื้นที่

1.4.9 จัดทำมาตรฐานวิชาชีพครู อาจารย์ และผู้บริหารอาชีวศึกษา รวมทั้งให้มีระบบเพื่อจูงใจผู้มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถในสาขาอาชีพต่างๆ มาเป็นครู อาจารย์อาชีวศึกษา

แนวนโยบาย 1.5

พัฒนามาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งระบบประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก

เป้าหมาย

มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอกทุกระดับและประเภทการศึกษาที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศที่ดีขึ้น

กรอบการดำเนินงาน

1.5.1 พัฒนาคูณภาพมาตรฐานสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภทให้สูงขึ้นและผ่านเกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยมุ่งพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในเป็นสำคัญ

1.5.2 ส่งเสริมสถานศึกษาทุกระดับ/ประเภท ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในที่บูรณาการกับการบริหาร และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้เหมาะสมกับพันธกิจของสถานศึกษา รวมทั้งการส่งเสริมเครือข่ายการประเมินการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

1.5.3 ส่งเสริมให้มีกลไกการประกันการเรียนรู้และรับรองมาตรฐานผู้เรียน เพื่อวัดประเมินผลผู้เรียนที่เป็นระบบ มีมาตรฐานเดียวกัน สามารถเทียบเคียงกัน

1.5.4 พัฒนาระบบและเกณฑ์การประเมินของหน่วยงานต่างๆ ที่เข้าไปประเมินสถาบันการศึกษาให้มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน

1.5.5 ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอาชีวศึกษา และสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทุกสังกัด เพื่อร่วมมือกันปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.5.6 พัฒนาระบบนิเทศการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ และศึกษานอกระบบ รวมทั้งพัฒนาผู้นิเทศให้สามารถนิเทศภายในและภายนอก เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แนวนโยบาย 1.6 **ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีคุณธรรม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี**

เป้าหมาย

ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาให้สามารถเป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีคุณภาพและมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง มีคุณธรรม จริยธรรม มีขวัญกำลังใจและมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีระบบการผลิตครูที่สามารถดึงดูดคนเก่งและดี มีใจรักมาเป็นครู คณาจารย์ และมีกลไกประกันคุณภาพการผลิตครูที่มีประสิทธิภาพ

กรอบการดำเนินงาน

1.6.1 ปรับระบบการผลิต การคัดสรร ค่าตอบแทนและสวัสดิการ ให้สามารถดึงดูดคนเก่งและคนดี มีใจรักในวิชาชีพมาเป็นครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เช่น มีระบบการให้ทุนการศึกษาแก่ผู้เรียนดี มีใจรักมาเรียนครู และรับประกันบรรจุเป็นข้าราชการครูเมื่อสำเร็จการศึกษา เป็นต้น

1.6.2 วางแผนการผลิต การพัฒนา และการใช้ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา อย่างเป็นระบบให้สอดคล้องกับความต้องการ ทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ และการศึกษานอกระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

1.6.3 จัดให้มีสถาบันระดับชาติเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคณาจารย์ในสถาบันผลิตครู พัฒนาคู่มือประจำการและผู้นำทางการศึกษา วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับวิชาชีพครู รวมทั้งประกัน และรับรองคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครู

1.6.4 ส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูให้มีความเป็นเลิศในการผลิตและพัฒนาครู โดยเน้นการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับวิชาชีพครู รวมทั้งจัดให้มีระบบประกันและรับรองคุณภาพ มาตรฐานวิชาชีพครูและสถาบันผลิตครู

1.6.5 ปรับปรุงและพัฒนาาระบบและเกณฑ์การประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูให้เชื่อมโยง กับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ และ ปรับเกณฑ์การกำหนดอัตราครู โดยกำหนดภาระงานครูให้ชัดเจนและลดภาระงานอื่นที่ไม่จำเป็น โดยจัดให้มีบุคลากรสายสนับสนุนให้เพียงพอ

1.6.6 เร่งรัดพัฒนาครูที่สอนไม่ตรงวุฒิให้มีความรู้ ความสามารถสอดคล้องกับสาขา วิชาที่สอน รวมทั้งจัดระบบการพัฒนาครูโรงเรียนขนาดเล็กในลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือ ตลอดจนส่งเสริมให้มีการนิเทศ อบรมเพื่อพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based training)

1.6.7 จัดระบบเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาสาขาอื่นที่มีใจรักในวิชาชีพครูมาเป็นครู โดย ให้ศึกษาวิชาครูเพิ่มเติมตามเกณฑ์ที่กำหนด รวมทั้งส่งเสริมให้สถานศึกษา ระดมทรัพยากรบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน/ท้องถิ่น เพื่อเป็นผู้สอนและ พัฒนาการเรียนรู้

1.6.8 ส่งเสริมให้ครู และบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ พัฒนาความรู้ความสามารถทั้งด้านวิชาการ และการบริหารจัดการ

วัตถุประสงค์ที่ 2 สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

เป้าหมายรวม

สังคมไทยเป็นสังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อการเรียนรู้ นำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน มีสุขภาวะ ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและเอื้ออาทร

แนวนโยบาย 2.1

ส่งเสริมการจัดการศึกษา อบรม และเรียนรู้ของสถาบันศาสนา และสถาบันทางสังคม ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

เป้าหมาย

สถาบันศาสนาและสถาบันทางสังคมมีการจัดการศึกษาทั้งทางศาสนาและทั่วไปอย่างมีประสิทธิผลมากขึ้น มีการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต เสริมสร้างความเข้าใจอันดี ความสมานฉันท์และความสงบสุขอย่างกว้างขวางมากขึ้น

กรอบการดำเนินงาน

2.1.1 ส่งเสริมการจัดการศึกษาและเรียนรู้ของสถาบันศาสนาและสถาบันทางสังคม ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในทุกระดับและประเภทการศึกษา

2.1.2 ส่งเสริมบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา สถาบันวัฒนธรรม และสถาบันสังคมอื่นให้มีส่วนร่วมทั้งการเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมอันดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย และการเป็นแหล่งเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ

2.1.3 ส่งเสริมการศึกษาศาสนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ศาสนาและการพัฒนาผู้เรียน และส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดี ความสงบสุข และความสมานฉันท์ของสังคมไทยและสันติสุขของโลก

2.1.4 เสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ในทุกเขตพื้นที่การศึกษา/จังหวัด/กลุ่มจังหวัดเพื่อเชื่อมโยงบ้าน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาเข้าด้วยกันและรวมพลังในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม

แนวนโยบาย 2.2

ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายภูมิปัญญา และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา กีฬาเป็นวิถีชีวิตอย่างมีคุณภาพและตลอดชีวิต

เป้าหมาย

มีเครือข่ายภูมิปัญญามากขึ้น และประชาชนมีวิถีการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา และกีฬาอย่างมีคุณภาพและอย่างหลากหลายมากขึ้น

กรอบการดำเนินงาน

2.2.1 ส่งเสริมการสร้างสรรค้ความรู้ใหม่ๆ ทั้งจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม และ ความรู้ด้านนวัตกรรมต่างๆ ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อนำ มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

2.2.2 ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาและเรียนรู้ รวมทั้งการผลิตบุคลากรที่มีความรู้ ความ สามารถด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา นันทนาการ และกีฬา และภูมิปัญญา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อเป็นฐานการพัฒนา คุณภาพชีวิตและการพัฒนามนุษย์อย่างยั่งยืน

2.2.3 ส่งเสริมสนับสนุนองค์กร หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน และสถาบันทาง สังคมอื่นๆ จัดให้มีการยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากรด้านศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา กีฬา และ ภูมิปัญญาอย่างแพร่หลาย เพื่อเป็นต้นแบบแก่เด็ก เยาวชน และสังคม อย่างต่อเนื่อง ตลอดจน การจัดหาสิ่งจูงใจและการคุ้มครองดูแลเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างต่อเนื่องและมีศักดิ์ศรี

2.2.4 ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปลูกจิตสำนึก อนุรักษ์ รักษา ทำนุบำรุง และ เผยแพร่ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

แนวนโยบาย 2.3

ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม และทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้ และสร้างกลไกการนำผล การวิจัยไปใช้ประโยชน์

เป้าหมาย

มีการวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ นวัตกรรม เทคโนโลยีและทรัพย์สินทาง ปัญญาเพิ่มขึ้น มีการบริหารจัดการความรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงพาณิชย์ และ การพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และประเทศมากขึ้น

กรอบการดำเนินงาน

2.3.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาดูด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เพื่อให้สามารถนำความรู้ ความเข้าใจในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

2.3.2 ส่งเสริมให้การวิจัยและพัฒนา การสร้างนวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญา การบริหารจัดการความรู้เป็นสาระสำคัญในหลักสูตรและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ อย่างเหมาะสมในทุกระดับและประเภทการศึกษา

2.3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ นักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย และบุคลากรวิชาชีพทางด้านกรวิจัยที่มีคุณภาพ มีความก้าวหน้าในอาชีพ สามารถทำการวิจัยและพัฒนา สร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการวิจัย

2.3.4 ส่งเสริม และสร้างแรงจูงใจในการประดิษฐ์คิดค้น กลไกการวิจัยและถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีระหว่างภาคธุรกิจเอกชน สถานประกอบการ กับสถาบันอุดมศึกษาและอาชีวศึกษา ส่งเสริมการรักษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

2.3.5 ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพในการพัฒนานวัตกรรม เพื่อการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี โดยจัดให้มีกลไกและงบประมาณสนับสนุน เพื่อการนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ โดยร่วมมือกับสถานประกอบการ

2.3.6 ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างสมองและสติปัญญา ผู้เรียนตั้งแต่ปฐมวัย และมีเครือข่ายเชื่อมโยงการดำเนินงานกับหน่วยงานทั้งส่วนกลาง ท้องถิ่น ชุมชน และสถานศึกษา

2.3.7 ส่งเสริมการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาและการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ เพื่อยกระดับมหาวิทยาลัยที่มีศักยภาพด้านการวิจัยของประเทศ สุ่มมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติที่มีขีดความสามารถระดับโลก (World Class University) และผลิตกำลังคนระดับสูงในสาขาที่ประเทศต้องการ

2.3.8 ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายการวิจัยระหว่างสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอาชีวศึกษา กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างนวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ

2.3.9 จัดตั้งสถาบันพัฒนาระบบการศึกษาและเรียนรู้ เพื่อเป็นองค์กรกลางในการศึกษาวิจัย และเสนอแนวทางพัฒนาระบบการศึกษาและเรียนรู้ รวมทั้งจัดสรรทรัพยากรเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

เป้าหมายรวม

สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคนอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการศึกษาและเรียนรู้ มีการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน รวมทั้งความร่วมมือในภูมิภาคและกับนานาชาติมากขึ้น อันจะนำไปสู่ความสามารถในการร่วมมือและแข่งขันของประเทศ และการอยู่ร่วมกันกับพลโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน

แนวนโยบาย 3.1 พัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ เพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เป้าหมาย

มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเรียนรู้ และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบหลากหลาย อย่างกว้างขวางมากขึ้น ส่งผลให้ประชาชนมีโอกาสศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อย่างมีคุณภาพมากขึ้น

กรอบการดำเนินงาน

3.1.1 เร่งรัดการจัดตั้งหน่วยงานกลางด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผน ส่งเสริมและประสานการวิจัย การพัฒนา และการใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการเร่งรัดการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้

3.1.2 ส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอน หนังสือและตำราเรียนที่มีคุณภาพ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และบทเรียน หรือเนื้อหาผ่านสื่อ (courseware) เพื่อการศึกษาและเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนส่งเสริมการผลิตรายการและเนื้อหาสาระที่มีคุณภาพ ที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้วิถีชีวิตอย่างยั่งยืน โดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

3.1.3 รมรณรงค์ให้เด็ก เยาวชน และประชาชนใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเชิงสร้างสรรค์อย่างชาญฉลาด และกระจายโอกาสการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการ

สื่อสารมวลชนทุกรูปแบบไปสู่ผู้เรียนทุกระดับและประชาชนทุกเพศ วัย อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ภายใต้การกำหนดเป้าหมายสัดส่วนนักเรียน นักศึกษา : คอมพิวเตอร์ในทุกระดับ/ประเภทการศึกษา

3.1.4 เร่งรัดพัฒนาเครือข่ายและเชื่อมโยงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ที่เข้าถึงง่าย ประหยัด และสะดวกต่อการใช้ สำหรับผู้เรียน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป

3.1.5 เร่งรัดให้มีการจัดสรรคลื่นความถี่เพื่อการจัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในรูปแบบที่ไม่หวังผลทางการค้า เพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ทั่วถึง

3.1.6 ส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจังในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู ให้เป็นไปอย่างทั่วถึงทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถในการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนการสอน

3.1.7 ประสานงานกับองค์กรเพื่อการศึกษาต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของการศึกษา เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาของประเทศ

แนวนโยบาย 3.2 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยเร่งรัดกระจายอำนาจการบริหาร และจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เป้าหมาย

มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น และเสริมสร้างความเข้มแข็งและเตรียมความพร้อมให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล มีความรับผิดชอบ โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้

กรอบการดำเนินงาน

3.2.1 ให้มีหน่วยงานกลางหรือคณะกรรมการระดับชาติ เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และมีแผนการขับเคลื่อนการกระจายอำนาจแบบขั้นบันไดตามศักยภาพความพร้อม รวมทั้งมีแผนส่งเสริมเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ให้มีความเข้มแข็งและความพร้อม โดยมีเกณฑ์การประเมินเพื่อจัดกลุ่มตามศักยภาพความพร้อม

3.2.2 เตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นมืออาชีพ ทั้งเพื่อการจัดตั้งและรับโอนสถานศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการ เป็นแกนกลางในการสนับสนุนด้านวิชาการและกำกับ ดูแล ด้านคุณภาพมาตรฐานทางวิชาการ

3.2.3 สนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษา อบรม และเรียนรู้ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ และคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

3.2.4 จัดทำแผนบูรณาการเพื่อใช้เป็นแผนแม่บทในการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดทำแผนที่ตั้งสถานศึกษาและกำหนดเป้าหมายผู้เรียนแต่ละระดับ/ประเภท/สังกัดในพื้นที่

3.2.5 ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อสร้างความหลากหลายในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนทบทวน ปรับปรุงแก้ไขกฎ ระเบียบ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคส่วนต่างๆ สามารถเข้ามาร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษาในท้องถิ่นได้ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายคุณภาพการศึกษาและเรียนรู้ของประชาชนอย่างแท้จริง

3.2.6 สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมการบริหารเชิงคุณภาพ และสนับสนุนสถานศึกษาที่มีความพร้อมให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างอิสระ คล่องตัว เป็นสถานศึกษานิติบุคคลเต็มรูป และในระดับอุดมศึกษาให้พัฒนาสู่การเป็นสถาบันในกำกับ

3.2.7 ส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับและประเภท โดยยึดพื้นที่เป็นฐาน (area-based) ทั้งระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด พื้นที่พิเศษ เช่น จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น ให้มีองค์กรคณะบุคคลเพื่อประสานและบูรณาการการพัฒนาการศึกษาทุกระดับและประเภท / สังกัด ให้เกื้อกูลกัน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาโดยยึดชุมชนเป็นฐาน (community based)

3.2.8 ส่งเสริมให้มีสมาชิกการศึกษาในระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เพื่อเป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกว้างขวางและยั่งยืน

แนวนโยบาย 3.8

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ประชาชน ประชาสังคม และทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษา และสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา

เป้าหมาย

ประชาชน ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา และสนับสนุนส่งเสริมการศึกษามากขึ้น โดยเพิ่มสัดส่วนอย่างมีนัยสำคัญระหว่างภาคเอกชนต่อรัฐเป็น 35 : 65 ภายในปี 2559

กรอบการดำเนินงาน

3.3.1 เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งการบริหารจัดการโดยองค์กรและบุคคล ในระดับ/ประเภทต่างๆ ทั้งกรรมการสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา กรรมการสภาสถาบันอุดมศึกษา และอื่นๆ ให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษามากขึ้น ตามหลักธรรมาภิบาล มีความรับผิดชอบ โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษา

3.3.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาการศึกษาทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

3.3.3 สนับสนุนและมีมาตรการจูงใจทั้งด้านภาษีและสิทธิประโยชน์ต่างๆ เพื่อให้เอกชนเข้ามาร่วมจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทมากขึ้น ควบคู่กับการสนับสนุนด้านวิชาการ การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากร และการอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวที่เป็นธรรม รวมถึงการกำหนดแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกับรัฐ และกำหนดเป้าหมายสัดส่วนการจัดการศึกษาของเอกชนต่อรัฐเพิ่มขึ้น

3.3.4 สนับสนุนการศึกษาทางเลือก และการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้โดยบุคคล ครอบครัว สถานประกอบการ องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน โดยให้มีคณะกรรมการระดับชาติเพื่อส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาระบบการวัดประเมินผล การรับเข้าศึกษาต่อ การจัดหลักสูตร การเรียนการสอนให้เอื้อต่อการศึกษาทางเลือก โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.3.5 ลดบทบาทของรัฐในการจัดการศึกษาเป็นหลัก มาเป็นผู้กำกับนโยบาย แผนมาตรฐานการศึกษา นิเทศ และติดตาม ประเมินผลการบริหารจัดการศึกษา รวมทั้งการพัฒนาต้นแบบที่ดี และส่งเสริมสนับสนุน ยกย่อง และขยายผล เพื่อให้การจัดการศึกษาและเรียนรู้มีคุณภาพมาตรฐานและสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ

3.3.6 ส่งเสริมพ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษามากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา

เอกชนกับสถานศึกษาของรัฐบาล ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา โดยปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการรองรับ

3.3.7 ส่งเสริมสนับสนุนสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สภาหอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสถาบันสังคมอื่น ร่วมพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนมากขึ้นในรูปแบบที่หลากหลาย

3.3.8 ส่งเสริมสนับสนุนภาคีเครือข่าย ให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับหน่วยงานและสถานศึกษา

แนวนโยบาย 3.4 ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ และการลงทุนเพื่อการศึกษา ตลอดจนบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ อย่างหลากหลายเพิ่มขึ้น มีสัดส่วนเงินนอกงบประมาณแผ่นดินเพิ่มขึ้น มีทุนการศึกษาเพียงพอสำหรับผู้เรียนดี ผู้มีความสามารถพิเศษและผู้ด้อยโอกาส มีการใช้มาตรการทางการเงิน การคลังเพื่อส่งเสริมการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในรูปแบบที่น่าสนใจและหลากหลายมากขึ้น

กรอบการดำเนินงาน

3.4.1 ส่งเสริมการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ อย่างหลากหลายจากทุกภาคส่วนของสังคม ผ่านมาตรการจูงใจด้านภาษีอากร สิทธิประโยชน์และอื่นๆ ในรูปแบบที่น่าสนใจ อาทิ การขยายเขตแดนการหักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลและนิติบุคคลสำหรับเงินบริจาคเพื่อการศึกษา การยกเว้นภาษีโรงเรือนและที่ดิน เร่งให้มีการออกกฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างและกันรายได้ส่วนหนึ่งมาใช้เพื่อการศึกษา เป็นต้น รวมทั้งการให้สิทธิประโยชน์ ผ่อนคลายกฎ ระเบียบให้เอื้อต่อการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนเพื่อการศึกษา

3.4.2 ส่งเสริมให้สถานศึกษาหารายได้จากทรัพย์สิน นวัตกรรม ความรู้ทางวิชาการ ผลงานวิจัยและทรัพย์สินทางปัญญา โดยร่วมมือกับหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ รวมทั้งสถานประกอบการ

3.4.3 ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายในการเรียนของตนเองตามหลักประโยชน์ที่ได้รับ โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ซึ่งประโยชน์ตกกับผู้เรียนมากกว่าสังคมโดยรวม

3.4.4 พัฒนาระบบการติดตามประเมินผลประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา

3.4.5 ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการการเงินและงบประมาณ โดยจัดสรรผ่านด้านอุปสงค์หรือผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ความต้องการของผู้เรียนเป็นกลไกหลักในการจัดสรรเงินงบประมาณ

3.4.6 พัฒนาระบบการจัดสรรทุนการศึกษาที่มุ่งทุนให้เปล่า และทุนกู้ยืมเพื่อเป็นกลไกเพิ่มโอกาสทางการศึกษา การผลิตและพัฒนากำลังคนตามความต้องการของประเทศ

3.4.7 ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาและเรียนรู้อย่างมากขึ้น ทั้งในส่วนสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสังกัดอื่น รวมทั้งจัดเก็บภาษีท้องถิ่นมาใช้เพื่อศึกษามากขึ้น

แนวนโยบาย 3.5

ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา พัฒนาความเป็นสากลของการศึกษา เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ขณะเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกันกับพลโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน

เป้าหมาย

มีความร่วมมือทางการศึกษากับประเทศสมาชิกอาเซียนและนานาชาติมากขึ้น มีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาที่เป็นสากล เป็นศูนย์กลางหรือศูนย์เครือข่ายทางการศึกษาของภูมิภาคที่มีศักยภาพเป็นที่ยอมรับในระดับอาเซียนและนานาชาติ มีการแลกเปลี่ยนนักเรียน นิสิตนักศึกษา คณาจารย์ นักวิชาการและนักวิชาชีพ ตลอดจนแรงงานกับนานาชาติประเทศเพิ่มขึ้น

กรอบการดำเนินงาน

3.5.1 ส่งเสริมการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการศึกษา การวิจัยและพัฒนา และการฝึกอบรมนานาชาติในภูมิภาค (Regional Education Hub) ในสาขาที่มีศักยภาพในการแข่งขัน โดยสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาเข้ามามีบทบาทสำคัญ

3.5.2 ส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศต่างๆรวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศ ทั้งระดับภูมิภาคและระดับสากล

3.5.3 ส่งเสริมสนับสนุนองค์กรและสถาบันการศึกษาของประเทศ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเครือข่ายการศึกษาระหว่างประเทศ ทั้งในประชาคมอาเซียน ระดับภูมิภาค และระดับสากล

3.5.4 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการศึกษา และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ผู้เรียน ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาระหว่างประเทศ การเชื่อมโยงภูมิปัญญาไทยกับภูมิปัญญาสากล รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ทักษะ และมีบทบาทด้านการศึกษาในองค์กรระหว่างประเทศ

3.5.5 กำหนดมาตรการทั้งเชิงรับและรุก เพื่อการเปิดเสรีทางการค้าและบริการด้านการศึกษาทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี รวมทั้งเตรียมความพร้อมทั้งด้านคน เงิน เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารและความรู้ เพื่อเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ในกระแสโลกาภิวัตน์อย่างรู้เท่าทัน

3.5.6 ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาสากลเป็นภาษาที่สอง ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการเรียนรู้ภาษาที่สาม เช่น ภาษาเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียน ภาษาที่สนใจ เป็นต้น เพื่อให้สามารถสื่อสารได้ และเปิดโลกทัศน์การเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ไร้พรมแดน

3.5.7 ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาจัดหลักสูตรนานาชาติ หรือหลักสูตรสมทบ หลักสูตรร่วมกับสถาบันต่างประเทศ เพื่อความเป็นสากลของการศึกษาและรองรับตลาดแรงงานนานาชาติ

บทที่ 6

การบริหารแผนสู่การปฏิบัติ

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่มุ่งใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคส่วนอื่นๆ ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติในช่วงเวลาที่กำหนด ในการนี้ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 34 ได้กำหนดไว้ว่า คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา และคณะกรรมการการอุดมศึกษามีหน้าที่เสนอแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา และแผนพัฒนาการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์) ยังกำหนดให้มีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัด และแผนพัฒนาการศึกษากลุ่มจังหวัดที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้การนำแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติบังเกิดผลอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงาน/มาตรการของแผนการศึกษาแห่งชาติ นอกจากควรดำเนินการภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใส เป็นธรรม มีความรับผิดชอบ และสามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้บังเกิดผลอันพึงประสงค์ต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว ควรจะต้องสร้างให้เกิดเครือข่ายเชื่อมโยงในการพัฒนาการศึกษาระหว่างหน่วยงาน องค์กร สถาบันอย่างกว้างขวางทั้งในระดับส่วนกลาง ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อการนำแผนสู่การปฏิบัติ รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมองค์กรและสถาบันให้เอื้อต่อการดำเนินการตามแผนฯ แก้ไข ปรับปรุง กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรค เพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินงานตามกรอบการดำเนินงานและมาตรการต่างๆ ที่กำหนดไว้

นอกจากนี้แต่ละหน่วยงานต่างๆ จะต้องสร้างกลไกกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนฯ ที่มีประสิทธิภาพ ควบคู่กับกลไกการส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงานที่กำหนดไว้ในแผนฯ ในการนำแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทุกหน่วยงานรับทราบ

และสร้างความเข้าใจในสาระของแผนฯ อย่างถูกต้องชัดเจนตรงกัน รวมทั้งจัดกิจกรรมเพื่อรับฟังความคิดเห็นตามนโยบาย กรอบการดำเนินงาน และมาตรการต่างๆ ดังที่ได้กำหนดไว้ในแผนฯ ในการบริหารแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ จึงควรมีหน่วยงานเฉพาะดำเนินการเพื่อให้การบริหารแผนฯ ประสบผลสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายภายในระยะเวลาที่กำหนด และมีการจัดเตรียมทำแผนฯ ระยะต่อไป เมื่อแผนฯ นี้ได้ใช้จนถึงเวลาสิ้นสุดของแผนฯ แล้ว

ในการบริหารแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ จึงกำหนดหลักการ เป้าหมาย ระยะเวลา ในการดำเนินงาน และแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

6.1 หลักการบริหารแผนสู่การปฏิบัติ

การนำแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุงสู่การปฏิบัติ ยึดหลักความสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ เป้าหมายและกรอบแนวทางของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง รวมทั้งความสอดคล้องกับระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งได้กำหนดไว้ดังนี้

6.1.1 วิสัยทัศน์

คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในระบบโรงเรียน นอกกระบบโรงเรียน และตามอัธยาศัยอย่างมีคุณภาพ

6.1.2 ความสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง โดยเน้น

- (1) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา (คุณภาพคนไทยยุคใหม่ ครูยุคใหม่ สถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และการบริหารจัดการใหม่)
- (2) การขยายโอกาสทางการศึกษา
- (3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา

6.1.3 ความสอดคล้องกับระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยกำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานตามแผนฯ เป็น 2 ระยะ คือ

- (1) ระยะแรก (พ.ศ. 2552-2554) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10
- (2) ระยะที่สอง (พ.ศ. 2555-2559) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11

6.2 เป้าหมายการนำแผนสู่การปฏิบัติ

เป้าหมายเชิงคุณภาพ

เมื่อสิ้นสุดแผนฯ ในปี 2559 การพัฒนาการศึกษาของประเทศบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. คนไทยเป็นคนดี เก่ง มีความสุข มีความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม ใฝ่เรียนรู้และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสุข มีสุขภาพทั้งกายและใจที่สมบูรณ์ สามารถประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข เพื่อเป็นเป้าหมายและฐานหลักของการพัฒนาประเทศ
2. สังคมไทยเป็นสังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ทรัพยากรทางปัญญาเพื่อการเรียนรู้ นำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน มีสุขภาวะ ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและเอื้ออาทร ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ
3. สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคนอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการศึกษาและเรียนรู้ มีการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน รวมทั้งความร่วมมือในภูมิภาคและกับนานาชาติมากขึ้น อันจะนำไปสู่ความสามารถในการร่วมมือและแข่งขันของประเทศ และการอยู่ร่วมกันกับพลโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน

เป้าหมายเชิงปริมาณ

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระหลัก เกินกว่าร้อยละ 50
2. สถานศึกษาทุกโรงได้รับการรับรองมาตรฐาน จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)
3. จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มสูงขึ้น จาก 8.7 ปี ในปี 2551 เป็น 12 ปี ในปี 2559
4. เอกชนเข้าร่วมจัดการศึกษามากขึ้น โดยมีสัดส่วนผู้เรียนระหว่างรัฐ : เอกชน เป็น 65 : 35 ในปี 2559
5. สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษามากขึ้น โดยมีสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษา : สามัญศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็น 60 : 40 ในปี 2559

6.3 ระยะเวลาในการดำเนินงาน

ระยะเวลาในการดำเนินงานนำแผนสู่การปฏิบัติแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะแรก (พ.ศ. 2552-2554) ดำเนินการวางแผนให้สอดคล้องกับเป้าหมาย การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง และประเมินแผนฯ เมื่อสิ้นสุดระยะแรก

ระยะหลัง (พ.ศ. 2555-2559) ดำเนินการตามกรอบแนวนโยบายทั้งหมด 14 ประการ และประเมินผลเมื่อสิ้นสุดแผนฯ

6.4 แผนงานริบถ้วนระยะแรก (พ.ศ. 2552-2554)

เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ซึ่งประกอบด้วย (1) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา (2) การขยายโอกาสทางการศึกษา และ (3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา ในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ จึงได้กำหนดให้ดำเนินการ เป็นการเร่งด่วน 3 แผนงาน คือ (1) แผนงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา (2) แผนงานขยายโอกาสทางการศึกษา และ (3) แผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา ดังนี้

6.4.1 แผนงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แผนงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย แนวนโยบายที่สำคัญ คือ (ก) การพัฒนาคุณภาพคน และ (ข) การพัฒนาคุณภาพสังคมภูมิปัญญา

(ก) การพัฒนาคุณภาพคน ประกอบด้วย

(1) พัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านให้เด็กปฐมวัย (อายุ 0-5 ปี) ทุกคนก่อนเข้าเรียนประถมศึกษา

(2) ดำเนินการอย่างจริงจังในการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน การวัด และประเมินผล ในทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ รักการอ่าน สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถประยุกต์ใช้ในการดำรงตนและประกอบอาชีพ มีความสนใจใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

(3) ปลูกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รังเกียจการทุจริต ซื่อสัตย์ซื่อสัตย์

(4) ผลิตและพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐาน มีคุณธรรม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

(5) ส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจังในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู ให้เป็นไปอย่างทั่วถึง ทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถในการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนการสอน

(ข) การพัฒนาคุณภาพสังคมภูมิปัญญา ประกอบด้วย

(1) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ เพื่อให้สามารถนำความรู้ ความเข้าใจในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

(2) ส่งเสริมการสร้างสรรค้ความรู้ใหม่ๆ ทั้งจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่เดิม และฐานความรู้ด้านนวัตกรรมต่างๆ ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

(3) ส่งเสริมให้การวิจัยและพัฒนา การสร้างนวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญา การบริหารจัดการความรู้เป็นสาระสำคัญในหลักสูตรและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมในทุกระดับและประเภทการศึกษา

(4) ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งจัดให้มีกลไกและงบประมาณสนับสนุน เพื่อกำหนดผลการศึกษาวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ โดยร่วมมือกับสถานประกอบการ

(5) ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายการวิจัยระหว่างสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอาชีวศึกษา กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างนวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ

6.4.2 แผนงานขยายโอกาสทางการศึกษา

แผนงานขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย

(1) จัดให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ผู้บกพร่องทางร่างกาย และสติปัญญา และชนต่างวัฒนธรรม และระหว่างหญิงและชาย

(2) พัฒนาระบบการศึกษาและเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น หลากหลาย เข้าถึงง่าย มีระบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งการส่งเสริมกำลังแรงงานและผู้สูงอายุให้มีโอกาสศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมตามความต้องการ

(3) เพิ่มบทบาทการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดให้มี ศูนย์เรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษาตลอดชีวิต พิพิธภัณฑ์ ค่ายลูกเสือ เนตรนารี ค่ายเยาวชน และ แหล่งเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายและกระจายอย่างทั่วถึงในทุกชุมชน ท้องถิ่น

(4) รมรณรงค์ให้คนไทยมีนิสัยรักการอ่าน มีการจัดบันทึกเหตุการณ์ และ ส่งเสริมให้มีการผลิตสื่อที่มีคุณภาพและราคาเหมาะสม พัฒนาห้องสมุดตำบลในทุกตำบล โดย ให้ตั้งในสถานศึกษาที่มีความพร้อม มีการหมุนเวียนหนังสือจากห้องสมุดตำบลไปสู่สถานศึกษา ในตำบลเป็นประจำ และอาจหมุนเวียนให้นักเรียนมาใช้ห้องสมุดตำบลเป็นครั้งคราว

(5) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว สถานประกอบการ องค์กรวิชาชีพ องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา และการศึกษาทางเลือกอื่นๆ เพื่อ เปิดโอกาสการศึกษาและเรียนรู้ตามความต้องการที่แตกต่าง หลากหลายอย่างมีคุณภาพ และให้มีการปรับระบบการวัด ประเมินผลผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนรู้ และระบบการรับเข้าศึกษา ต่อให้เอื้อ

6.4.3 แผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา

แผนงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย แนวนโยบาย ที่สำคัญ คือ (ก) การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการวางแผนการศึกษา (ข) การมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา (ค) การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร (ง) การมีส่วนร่วมในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก (จ) การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉ) การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน (ช) การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม และพ่อแม่ ผู้ปกครอง

ก. การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการวางแผนการศึกษา ประกอบด้วย

(1) ให้มีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาในระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการ และสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นและภูมิภาค แผนการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายรัฐบาล

(2) ส่งเสริมให้มีสมัชชาการศึกษาในระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เพื่อเป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมมือกันในการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

(3) ส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษา สถาบัน อาชีวศึกษา วิทยาลัยชุมชน และสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทุกสังกัด เพื่อให้ ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาในจังหวัด/ กลุ่มจังหวัด

(4) ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายการวิจัยระหว่างสถาบันอุดมศึกษา สถาบัน อาชีวศึกษา กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างนวัตกรรมและ ทรัพย์สินทางปัญญาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ

ข. การมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา ประกอบด้วย

(1) ส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับและประเภทโดยยึดพื้นที่เป็นฐาน (area-based) ทั้งระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด พื้นที่พิเศษ เช่น จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น ให้มีองค์กรคณะบุคคลเพื่อประสานและบูรณาการการพัฒนาการศึกษาทุกระดับและประเภท สังกัดให้เกื้อกูลกัน

(2) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งการบริหารจัดการโดยองค์กรคณะบุคคล ในระดับ/ประเภทต่างๆ ทั้งกรรมการสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา กรรมการสภาสถาบันอุดมศึกษา และอื่นๆ ให้มีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาที่มีนัยสำคัญเพิ่มขึ้น ตามหลักธรรมาภิบาล มีความรับผิดชอบ โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษา

(3) ส่งเสริมพ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษามากขึ้น โดยปรับปรุงกลไกรองรับการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้ยืดหยุ่นและมีความคล่องตัว

ค. การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร ประกอบด้วย

(1) ส่งเสริมการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ อย่างหลากหลายจากทุกภาคส่วนของสังคม ผ่านมาตรการจูงใจด้านภาษีอากร สิทธิประโยชน์ และอื่นๆ ในรูปแบบที่น่าสนใจ อาทิ การขยายเขตแดนการหักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลและนิติบุคคลสำหรับเงินบริจาคเพื่อการศึกษา การยกเว้นภาษีโรงเรือนและที่ดิน เร่งให้มีการออกกฎหมายที่ดินและสิ่งปลูกสร้างและกันรายได้ส่วนหนึ่งมาใช้เพื่อการศึกษา เป็นต้น รวมทั้งการให้สิทธิประโยชน์ ผ่อนคลายกฎ ระเบียบให้เอื้อต่อการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนเพื่อการศึกษา

ง. การมีส่วนร่วมในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก ประกอบด้วย

(1) ส่งเสริมสนับสนุนองค์กรและสถาบันการศึกษาของประเทศ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางหรือข่ายการศึกษาระหว่างประเทศ ทั้งในประชาคมอาเซียน ระดับภูมิภาค และระดับสากล

(2) ส่งเสริมการเรียนรู้การสอนภาษาสากลเป็นภาษาที่สอง ตั้งแต่ระดับขั้นพื้นฐาน และการเรียนรู้ภาษาที่สาม เช่น ภาษาเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียน ภาษาที่สนใจ เป็นต้น เพื่อให้สามารถสื่อสารได้ และเปิดโลกทัศน์การเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ไร้พรมแดน

จ. การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

(1) เตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร ครู และบุคลากรการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นมืออาชีพ ทั้งเพื่อการจัดตั้งและรับโอนสถานศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการเป็นแกนกลางในการสนับสนุนด้านวิชาการ และกำกับดูแลด้านคุณภาพมาตรฐานทางวิชาการ

(2) ทบทวน ปรับปรุงแก้ไขกฎ ระเบียบ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคส่วนต่างๆ สามารถเข้ามาร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษาในท้องถิ่นได้ อันจะนำไปสู่เป้าหมายคุณภาพการศึกษาและเรียนรู้ของประชาชนอย่างแท้จริง

จ. การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ประกอบด้วย

(1) ลดบทบาทของรัฐในการจัดการศึกษาเป็นหลัก มาเป็นผู้กำกับนโยบาย แผน มาตรฐานการศึกษา นิเทศ และติดตาม ประเมินผลการบริหารจัดการศึกษา รวมทั้งการพัฒนาต้นแบบที่ดีและส่งเสริมสนับสนุน ยกย่อง และขยายผล เพื่อให้การจัดการศึกษาและเรียนรู้มีคุณภาพมาตรฐานและสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ

(2) สนับสนุนและมีมาตรการจูงใจทั้งด้านภาษีและสิทธิประโยชน์ต่างๆ เพื่อให้เอกชนเข้ามาร่วมจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทมากขึ้น ควบคู่กับการสนับสนุนด้านวิชาการ การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากร และการอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวที่เป็นธรรม รวมถึงการกำหนดแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกับรัฐ และกำหนดเป้าหมายสัดส่วนการจัดการศึกษาของเอกชนต่อรัฐเพิ่มขึ้น

ข. การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม และพ่อแม่ ผู้ปกครอง ประกอบด้วย

(1) สนับสนุนการศึกษาทางเลือก และการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้โดยบุคคล ครอบครัว สถานประกอบการ องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน โดยให้มีคณะกรรมการระดับชาติเพื่อส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาระบบการวัดประเมินผล การรับเข้าศึกษาต่อ การจัดหลักสูตร การเรียนการสอนให้เอื้อต่อการศึกษาทางเลือก โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

(2) ส่งเสริมสนับสนุนสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สภาหอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสถาบันสังคมอื่น ร่วมพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนมากขึ้นในรูปแบบที่หลากหลาย

โดยมีจุดเน้นในแต่ละแผนดังนี้

1. แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

- คุณภาพคน
  - คุณภาพผู้เรียน
  - คุณภาพครู
  - คุณภาพหลักสูตรและการเรียนการสอน
  - คุณภาพเทคโนโลยีและสื่อการศึกษา
  - คุณภาพการบริหารและจัดการ

- คุณภาพสังคมภูมิปัญญา
    - คุณภาพองค์ความรู้
    - คุณภาพเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาสังคม
    - คุณภาพทรัพย์สินทางปัญญา
2. แผนขยายโอกาสทางการศึกษา
- โอกาสสำหรับทุกคนตลอดชีวิต
    - กลุ่มก่อนเกิดและปฐมวัย (0-3 ปี)
    - กลุ่มอนุบาล (4-5 ปี)
    - กลุ่มประถมศึกษา (6-11 ปี)
    - กลุ่มมัธยมศึกษา (12-17 ปี)
    - กลุ่มอุดมศึกษา (18-24 ปี)
    - กลุ่มกำลังแรงงาน (15-59 ปี)
    - กลุ่มกำลังแรงงานสูงอายุ (60-70 ปี)
    - กลุ่มสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)
  - โอกาสเฉพาะแก่กลุ่มที่ขาดโอกาส ได้แก่
    - กลุ่มผู้ด้อยโอกาส (เด็กยากจน เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กที่ถูกทำร้ายอย่างทารุณ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ เด็กในชนกลุ่มน้อย เด็กเร่ร่อน เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือแรงงานเด็ก เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศหรือโสเภณีเด็ก เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ฯลฯ)
    - กลุ่มผู้พิการหรือทุพพลภาพ
    - กลุ่มผู้บกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา
    - กลุ่มบุตรหลานแรงงานต่างด้าว
3. แผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา
- การมีส่วนร่วมในกระบวนการ
    - การจัดทำแผน
    - การบริหารจัดการ
    - การระดมทรัพยากร
    - การเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน/ประชาคมโลก

- การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ
  - พ่อแม่ ผู้ปกครอง
  - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - ภาคเอกชน
  - ภาคประชาสังคม

6.5 แผนงานระยะหลัง (พ.ศ. 2555-2559)

เป็นการดำเนินงานให้ครอบคลุมตามกรอบนโยบาย 14 ประการ และให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 รวมทั้งทำการประเมินผล เมื่อสิ้นสุดแผนรับช่วงระยะแรก

6.6 กรอบแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา

6.6.1 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาร่วมกับองค์กรหลักและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 1) จัดทำกรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงระยะเวลา เช่น 5 ปี เพื่อเป็นแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแต่ละระดับ/ประเภท และการนำแผนสู่การปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- 2) กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนฯ บทบาทและหน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อพัฒนาการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนฯ ร่วมกัน
- 3) เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระของแผนฯ และประสานให้มีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแต่ละระดับ/ประเภท ระยะ 5 ปี และแผนปฏิบัติการในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ท้องถิ่น และสถานศึกษา รวมทั้งแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัด และกลุ่มจังหวัดเพื่อให้มีความสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ
- 4) จัดทำฐานข้อมูลการศึกษาทุกระดับ/ประเภท ทั้งในระดับประเทศ จังหวัด กลุ่มจังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และฐานข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการวางแผน และการบริหารแผน การกำกับ ติดตาม และประเมินผลแผนฯ โดยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 5) ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาการศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติในแต่ละช่วงเวลา เช่น ทุก 5 ปี และจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการศึกษา และแก้ไขปัญหาการนำแผนสู่การปฏิบัติ โดยภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม
- 6) ศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ ดีนแบบที่ดี และยกย่อง ส่งเสริม สนับสนุน ขยายผลสู่การปฏิบัติอย่างกว้างขวาง
- 7) พัฒนาสมรรถนะและศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการนำแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ

8) กำหนดกลไกประสานแผนฯ ด้านต่างๆ ร่วมกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นการมีส่วนร่วม และความเชื่อมโยงกันของแผนฯ ต่างๆ ขจัดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานตามแผนฯ

9) ปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติและการนำแผนไปปฏิบัติ

6.6.2 ระดับหน่วยงานในส่วนกลาง

1) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแต่ละระดับ/ประเภทการศึกษา ระยะ 5 ปี ได้แก่ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา และแผนพัฒนาการอุดมศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกอบด้วย แผนงาน/โครงการ งบประมาณ หน่วยงานที่รับผิดชอบ ระยะเวลา ดำเนินการ ตัวชี้วัด ข้อมูลพื้นฐาน และเป้าหมายผลผลิต ผลลัพธ์ เป็นต้น

2) ส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา รวมทั้งแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยคำนึงถึงความต้องการและบริบทของชุมชน/จังหวัด/กลุ่มจังหวัดและการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3) สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสาระของแผนการศึกษาแห่งชาติ และการนำแผนไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) จัดทำฐานข้อมูลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแต่ละระดับ/ประเภทการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี และการกำกับ ติดตาม และประเมินผล

5) กำกับ ติดตาม ประเมินผล ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำแผนสู่การปฏิบัติ โดยหลักการยึดพื้นที่ ภารกิจ และการมีส่วนร่วมจากประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการประสานและการทำงานในแนวราบระหว่างหน่วยงาน

6) ศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ ต้นแบบที่ดี และยกย่อง ส่งเสริม สนับสนุน ขยายผลสู่การปฏิบัติอย่างกว้างขวาง

7) พัฒนาสมรรถนะและศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการนำแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ

6.6.3 ระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด

1) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และแผนปฏิบัติการ ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์และมาตรการการพัฒนาการศึกษา เป้าหมาย แผนงาน/โครงการ งบประมาณ หน่วยงานรับผิดชอบ เป็นต้น

2) กำหนดกลไกการประสานแผนร่วมกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยจัดให้มีองค์กรทำหน้าที่ประสานแผนด้านต่างๆ และรับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาในระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด (19 กลุ่มจังหวัด)

3) สร้างความรู้ความเข้าใจในสาระและเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ ร่วมกันของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และปรับกระบวนการสนับสนุนเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับในการนำแผนสู่การปฏิบัติ

4) พัฒนาระบบฐานข้อมูลการศึกษาและที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด สถานศึกษา เพื่อการจัดทำแผนและนำแผนสู่การปฏิบัติ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจ และเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทั้งภายในและระหว่างองค์กร ในระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด

5) ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานและการพัฒนาการศึกษาตามแผนฯ เพื่อปรับปรุง/พัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาจังหวัด กลุ่มจังหวัด และความต้องการการศึกษาของประชาชนมากขึ้น โดยเน้นการเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบได้และการเชื่อมโยงและบูรณาการการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานในจังหวัด/กลุ่มจังหวัด

6) ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารแผนระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ศึกษาวิจัยและพัฒนาต้นแบบ ขยายผล สร้างแรงจูงใจในการนำแผนสู่การปฏิบัติ การออกตรวจเยี่ยมยกย่อง ให้รางวัลผู้ปฏิบัติงาน หรือหน่วยงานที่มีผลงานดีเด่นในการนำแผนฯ สู่การปฏิบัติ เป็นต้น

7) พัฒนาสมรรถนะและศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการนำแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ

8) จัดสมัชชาการศึกษาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล ปัญหา ประสพการณ์ และแนวปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในจังหวัด/กลุ่มจังหวัด

6.6.4 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สถานศึกษา

1) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สถานศึกษา และแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ประกอบด้วย ทิศทางการพัฒนาการศึกษา แผนงาน/โครงการ งบประมาณ หน่วยงานรับผิดชอบ เป็นต้น

2) กำหนดกลไกการประสานแผนร่วมกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยจัดให้มีองค์กรทำหน้าที่ประสานแผนด้านต่างๆ และรับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สถานศึกษา

3) สร้างความรู้ความเข้าใจในสาระและเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งการบริหารแผนสู่การปฏิบัติ ให้กับผู้บริหาร ครู คณาจารย์และบุคลากรในหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในระดับเขตพื้นที่การศึกษา/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สถานศึกษา รวมถึงคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรรมการสถานศึกษา

4) พัฒนาระบบฐานข้อมูลการศึกษาและที่เกี่ยวข้องระดับเขตพื้นที่การศึกษา/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สถานศึกษา เพื่อการจัดทำแผนและนำแผนสู่การปฏิบัติ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจ และเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทั้งภายในและระหว่างองค์กร ในระดับเขตพื้นที่/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สถานศึกษา

5) ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานและการพัฒนาการศึกษาตามแผนฯ เพื่อปรับปรุง/พัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาจังหวัด กลุ่มจังหวัด และความ ต้องการของประชาชนมากขึ้น โดยเน้นการเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม ตรวจสอบได้ และการเชื่อมโยงและบูรณาการการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษา/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สถานศึกษา

6) ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารแผนระดับเขตพื้นที่การศึกษา/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สถานศึกษา ศึกษาวิจัยและพัฒนาต้นแบบ ขยายผล สร้างแรงจูงใจในการนำแผนสู่การปฏิบัติ การออกตรวจเยี่ยม ยกย่อง ให้อำนาจผู้ปฏิบัติงาน หรือหน่วยงานที่มีผลงานดีเด่นในการนำแผนสู่การปฏิบัติ

7) พัฒนาสมรรถนะและศักยภาพเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับในการนำแผนสู่การปฏิบัติ

8) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ปัญหา ประสพการณ์ และแนวปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างองค์กรและหน่วยงานที่ร่วมรับผิดชอบทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

6.7 การสร้างกลไกหลักเพื่อขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติ

เพื่อให้การดำเนินงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ บรรลุตามวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงานที่กำหนดไว้ เห็นควรกำหนดระยะเวลาดำเนินงาน และกลไกหลักเพื่อขับเคลื่อน เป็น 2 ระยะ ดังนี้

- **ระยะที่ 1 ระหว่าง ปี 2552-2554** ควรเร่งดำเนินการให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง โดยให้มีการสร้างกลไกหลักเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ดังนี้

ก. จัดตั้งหน่วยงานเพื่อเป็นกลไกรับรองคุณภาพมาตรฐาน และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ได้แก่

(1) องค์กรเพื่อรับรองคุณภาพมาตรฐานสถาบันผลิตครู ได้แก่ สถาบันครูศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานระดับชาติ ที่มีการบริหารจัดการอย่างคล่องตัว เป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ มีการบริหารแบบเครือข่ายกับสถาบันที่มีอยู่เดิม ทำหน้าที่ 1) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนานวัตกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู ส่งเสริมพัฒนาครูของครูในสถาบันผลิตครู ประกันและรับรองคุณภาพและมาตรฐานสถาบันผลิตครู และ 2) พัฒนาระบบการศึกษาและเรียนรู้โดยศึกษาวิจัยและพัฒนาระบบการศึกษาและการเรียนรู้ และเสนอแนวทางพัฒนาระบบการศึกษาและเรียนรู้

(2) สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพแห่งชาติ เป็นหน่วยงานระดับชาติ ที่มีการบริหารจัดการอย่างอิสระ คล่องตัว ไม่อยู่ในระบบราชการ ทำหน้าที่พัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ ประเมินและให้การรับรองสมรรถนะวิชาชีพตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การผลิตกำลังคนมีสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศโดยรวม

(3) สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติและกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นหน่วยงานกลาง เพื่อทำหน้าที่เสนอนโยบาย แผน ส่งเสริม และประสานการวิจัย การพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อส่งเสริมการศึกษาและเรียนรู้ของประชาชน รวมทั้งการจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อสนับสนุนการผลิต การวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และดำเนินการให้มีการจัดสรรคลื่นความถี่เพื่อจัดตั้งสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ในรูปแบบที่ไม่หวังผลกำไร มีการผลิตรายการในรูปแบบที่น่าสนใจเพื่อส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของประชาชน

ข. ให้นำหน่วยงานที่มีอยู่แล้วปฏิบัติภารกิจเพิ่มเติม หรือเร่งรัดดำเนินการ ดังนี้

(1) การประกันการเรียนรู้และรับรองมาตรฐานผู้เรียน ให้สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานต้นสังกัดทุกแห่งประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียนสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ให้เป็นการวัดผลระดับชาติ เพื่อให้สามารถใช้การวัดประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน สามารถเทียบเคียงกันได้ เป็นกลไกในการประกันการเรียนรู้และรับรองมาตรฐานผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น แทนมาตรฐานระดับสถานศึกษาที่อาจมีความลักลั่น

(2) การขับเคลื่อนการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยให้มีอนุกรรมการสภาการศึกษา ประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ ปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และแนวปฏิบัติในการสรรหา คณะกรรมการระดับท้องถิ่น รวมทั้งปรับปรุงอำนาจหน้าที่ให้มีระบบที่มีธรรมาภิบาล

(3) สนับสนุนส่งเสริมการศึกษาทางเลือก โดยให้มีคณะกรรมการ ของสภาการศึกษาเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาทางเลือกให้สามารถดำเนินการ ได้อย่างมีคุณภาพ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับหลักการและแนวทางจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ และนโยบายรัฐบาล

● **ระยะที่ 2 ระหว่าง ปี 2555-2559** ควรเร่งดำเนินการตามนโยบายทั้ง 14 ด้าน ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนฯ เมื่อสิ้นสุดระยะที่ 1 และระยะที่ 2 รวมทั้งการเตรียมการร่างแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ต่อไป

6.8 เจ็อนไขสู่ความล้ำเจ็จ

การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงาน ตามที่ กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ จะประสบผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้จำเป็นต้องได้รับการ สนับสนุนจากฝ่ายการเมือง ที่ควรยึดแผนการศึกษาแห่งชาติเป็นแผนแม่บทเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อ การพัฒนาการศึกษาในช่วงเวลาที่กำหนด แม้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลเพื่อให้การพัฒนา มีความ ต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ให้มีการจัดทำกรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงระยะเวลา 5 ปี เพื่อ เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในภาพรวมและแผนพัฒนาการศึกษาแต่ละระดับ/ประเภท การศึกษา ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แก่ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา แผนพัฒนาการอุดมศึกษา เป็นต้น รวมทั้งมีการจัดสรรทรัพยากรทั้งด้านการเงินงบประมาณ และบุคลากรเพื่อให้การดำเนินงาน บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด โดยรัฐบาลให้ความสำคัญด้านการศึกษาเป็นลำดับต้นของการพัฒนา ประเทศอย่างต่อเนื่อง

ในระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ให้มีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และ ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา ให้มีการจัดทำแผน พัฒนาการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ สถานศึกษา

จากแนวคิดข้างต้นจึงอาจกำหนดเงื่อนไขแห่งความสำเร็จดังนี้

- (1) ฝ่ายการเมืองให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง
- (2) ทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญของจุดเน้นในการพัฒนาการศึกษาทั้งสามด้านคือ
  - (ก) แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
  - (ข) แผนการขยายโอกาสทางการศึกษา
  - (ค) แผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา
- (3) มีการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ
- (4) มีการจัดทำแผนร่วมกันแบบองค์รวม โดยยึดเขตพื้นที่การศึกษา และเชื่อมโยง

ประสานกันในทุกระดับ ดังแสดงในแผนภาพและตารางแนบ

6.9 จุดเริ่มต้น

6.9.1 การเริ่มต้นในปีงบประมาณ 2552

เนื่องจากการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของแผน ในปีงบประมาณ 2552 นี้ จึงอาจเริ่มต้นด้วยการเน้นการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ตามแผนภูมิและตารางที่เสนอ โดยภาครัฐจะต้องดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

- (1) การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด โดยเน้นแผนหลักทั้ง 3 ด้าน
- (2) การส่งเสริมให้มีสมัชชาการศึกษาในระดับกลุ่มจังหวัด (19 กลุ่ม) โดยเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาการศึกษาทั้ง 3 ด้าน
- (3) การส่งเสริมเครือข่ายการวิจัยการศึกษาระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและโรงเรียนในทุกสังกัด (19 เครือข่าย) /สนับสนุนการวิจัยที่สอดคล้องกับปัญหาและการพัฒนาการศึกษาทั้ง 3 ด้าน
- (4) การจัดทำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการศึกษาและการได้โอกาสทางการศึกษาของกลุ่มต่างๆ โดยยึดเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัด และกลุ่มจังหวัด

6.9.2 การดำเนินการในปีงบประมาณ 2553-2554

เร่งรัดการทำแผนให้ครอบคลุมทั้งสามแผน ตามข้อ 6.4

6.9.3 การดำเนินการในปีงบประมาณ 2555-2559

6.9.4 ดำเนินการให้ครบทั้ง 14 นโยบาย และให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11

แผนภาพหน่วยงานและภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการนำแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ

**ตารางสรุปกระบวนการนำแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ
ในทุกุระดับของภาคส่วนต่างๆ**

กระบวนการนำแผนสู่การปฏิบัติร่วมกัน	ระดับชาติ	ระดับกระทรวง/ องค์กรหลัก	ระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด	ระดับเขตพื้นที่การศึกษา/อปท./สถานศึกษา
1. การจัดข้อมูลที่สำคัญ	สถิติระดับประเทศ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษา 3) ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ฯลฯ	สถิติของกระทรวง/ องค์กรหลัก 1) ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษา 3) ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ฯลฯ	สถิติระดับจังหวัด/ กลุ่มจังหวัด 1) ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษา 3) ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ฯลฯ	สถิติระดับเขตพื้นที่การศึกษา/อปท./สถานศึกษา 1) ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษา 3) ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ฯลฯ
2. ความตระหนักในหลักการ เป้าหมาย และแผนร่วมกัน	ปัญหาด้าน 1) การพัฒนาคุณภาพ 2) การขยายโอกาส 3) การมีส่วนร่วม	ปัญหาด้าน 1) การพัฒนาคุณภาพ 2) การขยายโอกาส 3) การมีส่วนร่วม	ปัญหาด้าน 1) การพัฒนาคุณภาพ 2) การขยายโอกาส 3) การมีส่วนร่วม	ปัญหาด้าน 1) การพัฒนาคุณภาพ 2) การขยายโอกาส 3) การมีส่วนร่วม
3. การพิจารณาหลักการ เป้าหมาย และแผนร่วมกัน 3.1 เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3.2 ประเด็นการพัฒนาตามลำดับเร่งด่วน	- สมัชชาแห่งชาติ - การประชุมสัมมนา 1) การพัฒนาคุณภาพ 2) การขยายโอกาส 3) การมีส่วนร่วม	- สมัชชาแห่งชาติ - การประชุมสัมมนา 1) การพัฒนาคุณภาพ 2) การขยายโอกาส 3) การมีส่วนร่วม	- สมัชชาจังหวัด/ กลุ่มจังหวัด - การประชุมสัมมนา 1) การพัฒนาคุณภาพ 2) การขยายโอกาส 3) การมีส่วนร่วม	- สมัชชาจังหวัด/ กลุ่มจังหวัด - การประชุมสัมมนา 1) การพัฒนาคุณภาพ 2) การขยายโอกาส 3) การมีส่วนร่วม
4. การนำแผนสู่การปฏิบัติ	แผนการศึกษาแห่งชาติ กรอบทิศทาง การพัฒนาการศึกษา ระยะ 5 ปี	แผนพัฒนาระดับ/ ประเภทการศึกษา/ กระทรวง	แผนพัฒนาการศึกษา จังหวัด/กลุ่มจังหวัด	แผนพัฒนาการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา/ อปท./สถานศึกษา
5. ยุทธศาสตร์ของแผน	ยุทธศาสตร์ด้าน 1) การพัฒนาคุณภาพ 2) การขยายโอกาส 3) การมีส่วนร่วม	ยุทธศาสตร์ด้าน 1) การพัฒนาคุณภาพ 2) การขยายโอกาส 3) การมีส่วนร่วม	ยุทธศาสตร์ด้าน 1) การพัฒนาคุณภาพ 2) การขยายโอกาส 3) การมีส่วนร่วม	ยุทธศาสตร์ด้าน 1) การพัฒนาคุณภาพ 2) การขยายโอกาส 3) การมีส่วนร่วม
6. การกำกับและติดตาม	สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา	กระทรวง/องค์กรหลัก	องค์กรระดับจังหวัด/ กลุ่มจังหวัด	เขตพื้นที่การศึกษา/ อปท./สถานศึกษา
7. การประเมินผลแผน	สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา หรือ หน่วยงานภายนอก	กระทรวง/องค์กรหลัก หรือหน่วยงานภายนอก	เครือข่ายการวิจัยใน จังหวัด/กลุ่มจังหวัด	เครือข่ายการวิจัยใน จังหวัด/กลุ่มจังหวัด

ตารางแสดงรายชื่อกลุ่มจังหวัด

ลำดับที่	กลุ่มจังหวัด	จังหวัด
1	ภาคกลางตอนบน 1	นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา สระบุรี
2	ภาคกลางตอนบน 2	ชัยนาท ลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง
3	ภาคกลางตอนกลาง	ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี สระแก้ว นครนายก สมุทรปราการ
4	ภาคกลางตอนล่าง 1	กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี
5	ภาคกลางตอนล่าง 2	ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม
6	ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง
7	ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง
8	ภาคใต้ชายแดน	สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส
9	ภาคตะวันออก	จันทบุรี ชลบุรี ระยอง ตราด
10	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1	หนองคาย เลย อุดรธานี หนองบัวลำภู
11	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2	นครพนม มุกดาหาร สกลนคร
12	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง	ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์
13	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1	อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ ยโสธร อุบลราชธานี
14	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2	สุรินทร์ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิ
15	ภาคเหนือตอนบน 1	เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน
16	ภาคเหนือตอนบน 2	น่าน พะเยา เชียงราย แพร่
17	ภาคเหนือตอนล่าง 1	ตาก พิษณุโลก สุโขทัย เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์
18	ภาคเหนือตอนล่าง 2	กำแพงเพชร พิจิตร นครสวรรค์ อุทัยธานี
19	กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานคร

สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษา (สยบ.1-12 และกทม.)

สายที่	ที่ตั้ง	กลุ่มจังหวัด	เขตตรวจ	จังหวัดในกลุ่ม
สยบ. 1	จ.เชียงใหม่	1. ภาคเหนือตอนบน 1 2. ภาคเหนือตอนบน 2	15 16	เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน น่าน เชียงราย พะเยา แพร่
สยบ. 2	จ.พิษณุโลก	1. ภาคเหนือตอนล่าง 1 2. ภาคเหนือตอนล่าง 2	17 18	ตาก พิจิตร เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ กำแพงเพชร พิจิตร นครสวรรค์ อุทัยธานี
สยบ. 3	จ.ลพบุรี	ภาคกลางตอนบน 2	2	ชัยนาท ลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง
สยบ. 4	จ.ปทุมธานี	ภาคกลางตอนบน 1	1	นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา สระบุรี
สยบ. 5	จ.ชลบุรี	1. ภาคกลางตอนกลาง 2. ภาคตะวันออก	3 9	ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี สระแก้ว นครนายก สมุทรปราการ จันทบุรี ชลบุรี ระยอง ตราด
สยบ. 6	จ.ราชบุรี	1. ภาคกลางตอนล่าง 1 2. ภาคกลางตอนล่าง 2	4 5	กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม
สยบ. 7	จ.อุดรธานี	1. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง	10 12	หนองคาย เลย อุดรธานี หนองบัวลำภู ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์
สยบ. 8	จ.นครราชสีมา	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1	14	สุรินทร์ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิ
สยบ. 9	จ.อุบลราชธานี	1. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2	11 13	นครพนม มุกดาหาร สกลนคร อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ ยโสธร อุบลราชธานี
สยบ. 10	จ.ภูเก็ต	ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	7	ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง
สยบ. 11	จ.สงขลา	ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	6	ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง
สยบ. 12	จ.ยะลา	ภาคใต้ชายแดน	8	สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี นราธิวาส
สยบ. กทม.	กทม.			

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). **รายงานประจำปี 2547**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). **รายงานประจำปี 2548**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **รายงานประจำปี 2549**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551ก). **รายงานประจำปี 2550**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551ข). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). **สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2539-2543**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพมหานคร: พรินทวอนกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. (2550). **กรอบมาตรฐานหลักสูตรอาชีวศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.วี. การพิมพ์
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2548). **รายงานการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์เชิงรุกด้านความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทย ตามกรอบความร่วมมือพหุภาคี/ทวิภาคี ปี พ.ศ. 2548-2549**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภา ลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2546). **ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2544**. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2546). **ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2545**. กรุงเทพมหานคร: 21เซ็นจูรี่ จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). **สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546**. กรุงเทพมหานคร: พรินทวอนกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548ก). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)**. กรุงเทพมหานคร: พรินทวอนกราฟฟิค จำกัด.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548ข). รายงานสังเคราะห์งานวิจัย รูปแบบยุทธศาสตร์ และแนวทางการบูรณาการการศานากับการศึกษาของวัดในพระพุทธศาสนา: กรณี การจัดการศึกษาในระบบ. กรุงเทพมหานคร: วิ.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548ค). สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2547. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549ก). รายงานการติดตามและประเมินความก้าวหน้า การปฏิรูปการศึกษาด้านการเรียนรู้ เมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ 2548. กรุงเทพมหานคร: 21เซ็นจูรี่ จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549ข). สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2548. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550ก). การจัดการศึกษาเฉพาะทางในประเทศไทย ปี 2547-2548: การผลิตบุคลากร. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550ข). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์เด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559. กรุงเทพมหานคร: วิ.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550ค). รายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี การพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550ง). รายงานการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาไทยกับการส่งเสริม การเรียนรู้และการสร้างอาชีพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550จ). สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2549. กรุงเทพมหานคร : สหายบล็อกและการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551ก). กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2558) ที่สอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551ข). ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา : ระเบียบวาระแห่งชาติ (พ.ศ. 2551-2555). กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551ค). คู่มือ การสรรหาและคัดเลือกสังคมแห่งการเรียนรู้ ต้นแบบ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551ง). **ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย ปี 2548-2549.** กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551จ). **รายงานการติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งเรียนรู้ ปี 2549-2550.** กรุงเทพมหานคร : เพลินสตูดิโอ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551ฉ). **รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ในระบบและตามอัยาศัย ปี 2549-2550.** กรุงเทพมหานคร : เพลินสตูดิโอ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551ช). **สถิติการศึกษาของประเทศ ปีการศึกษา 2550.** กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551ฅ). **สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ. 2550.** กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551ฉ). **สังคมแห่งการเรียนรู้ต้นแบบ 5 ภูมิภาค รุ่นที่ 1.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). (ร่าง) **การจัดการศึกษาเฉพาะทางในประเทศไทย ปี 2551 : การผลิตบุคลากร.** (เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). **สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปี ของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2542-2551).** กรุงเทพมหานคร: วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา/จิรวรรณ เตียรสุวรรณ และคณะ. (2551). **สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวโน้มบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน.** กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.วี.การพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา/นิยม รัฐอมฤต. (2551). **สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวโน้มบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ด้านการเมืองการปกครอง.** กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา/ปราโมทย์ ประสาทกุล และคณะ. (2551). **สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวโน้มบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ด้านประชากร.** กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา/พิณสุดา สิริขันธ์ศรี. (2551). **ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10-20 ปี.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา/ภัทรพงศ์ อินทรกำเนิด และคณะ. (2551). **สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวโน้มบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา/สุวรรณี คำมั่น. (2551). **สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวโน้ม บริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ด้านสังคม.** กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา/สุวรรณี คำมั่น. (2551). **สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวโน้ม บริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ด้าน เศรษฐกิจและลักษณะของการผลิตและการบริการ.** กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2549). **รายงาน ประจำปี 2548 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การ มหาชน).** กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การ มหาชน).
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2550ก). **รายงาน การประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2544-2548).** กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2550ข). **รายงาน การประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก ด้านการอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2544-2548).** กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2550ค). **รายงาน การประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก ระดับอุดมศึกษา (พ.ศ. 2544-2548).** กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2552). **รายงาน ประจำปี 2551 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การ มหาชน).** กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การ มหาชน).
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน.
- Economist Intelligence Unit. **Foresight 2020 Economic, Industry and Corporate Trends.**
- Fishman, Ted C. **China.Inc.** New York: Simom & Schuster, 2006.
- Friedman, Thomas L. **The World Is Flat.** New York: Farrar, Straus and Giroux, 2007.

ภาคผนวก ก

- ตาราง ก1 อัตราส่วนนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อประชากรกลุ่มอายุวัยเรียน จำแนกตามระดับและประเภทการศึกษา ปีการศึกษา 2545-2550
- ตาราง ก2 จำนวนนักเรียน/นักศึกษาอาชีวศึกษา สัดส่วนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญต่อสายอาชีพ และสัดส่วนนักเรียนเข้าใหม่ปีการศึกษา 2545-2550
- ตาราง ก3 อัตราส่วนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (อายุ 18-21 ปี) ต่อประชากร ปีการศึกษา 2545-2550
- ตาราง ก4 ร้อยละของนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน จำแนกตามระดับและประเภทการศึกษา ปีการศึกษา 2545-2550
- ตาราง ก5 จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย ปี 2545-2550
- ตาราง ก6 จำนวนนักเรียนนักศึกษา ที่จัดโดยสถาบันศาสนา จำแนกตามระดับและประเภทการศึกษาปีการศึกษา 2545-2550
- ตาราง ก7 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนเอกชนการกุศล จำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา 2545-2556
- ตาราง ก8 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รอบแรก พ.ศ. 2544-2548 จำแนกตามสังกัด
- ตาราง ก9 สรุปรายการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารอบแรก 2544-2548
- ตาราง ก10 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารอบแรก พ.ศ. 2544-2548 จำแนกตามประเภทสถานศึกษา
- ตาราง ก11 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารอบแรก พ.ศ. 2544-2548 จำแนกตามสังกัด
- ตาราง ก12 ผลประเมินคุณภาพภายนอกระดับปฐมวัย และการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 6) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารอบสอง พ.ศ. 2549-2551 จำแนกตามสังกัด

- ตาราง ก13 ผลประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารอบสอง พ.ศ. 2549-2551 จำแนกตามสังกัด
- ตาราง ก14 ผลประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารอบสอง พ.ศ. 2549-2551
- ตาราง ก15 จำนวนนักเรียนด้วยโอกาสทางการศึกษาในสถานศึกษาสังกัด สพฐ. จำแนกตามประเภทปีการศึกษา 2546-2550
- ตาราง ก16 จำนวนนักเรียนพิการ ในสถานศึกษาสังกัด สพฐ. ปีการศึกษา 2546-2550 จำแนกตามประเภทความพิการ
- ตาราง ก17 จำนวนนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ปีการศึกษา 2545-2550 จำแนกตามระดับการศึกษา
- ตาราง ก18 ร้อยละของงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษากับงบประมาณของประเทศ และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ปีงบประมาณ 2545-2550
- ตาราง ก19 งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษา ปีงบประมาณ 2545-2550 จำแนกระดับและประเภทการศึกษา
- ตาราง ก20 ร้อยละของงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษา จำแนกระดับ/ประเภทการศึกษา ปีงบประมาณ 2545-2550

ตาราง ก1 อัตราส่วนนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อประชากรกลุ่มอายุวัยเรียน จำแนกตามระดับและประเภทการศึกษา
ปีการศึกษา 2545-2550

ระดับการศึกษา	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550	อัตราเฉลี่ยต่อปี
ระดับก่อนประถมศึกษา							
- จำนวนประชากร (อายุ 3-5 ปี)	2,960,930	2,987,270	2,991,132	2,808,000	2,838,000	2,913,247	
- จำนวนนักเรียน	2,682,835	2,620,197	2,466,693	2,460,545	2,497,928	2,541,736	-1.03
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	90.6	87.7	82.5	87.6	88.0	87.2	
ระดับประถมศึกษา							
- จำนวนประชากร (อายุ 6-11 ปี)	5,819,773	5,808,015	5,801,424	5,928,000	5,816,000	5,764,327	
- จำนวนนักเรียน	6,096,715	6,065,590	5,967,857	5,839,581	5,715,267	5,583,394	-1.74
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	104.8	104.4	102.9	98.5	98.3	96.9	
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น							
- จำนวนประชากร (อายุ 12-14 ปี)	2,880,829	2,913,538	2,931,017	3,178,000	3,163,000	3,118,477	
- จำนวนนักเรียน	2,368,457	2,464,547	2,633,995	2,633,901	2,742,627	2,765,117	3.18
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	82.2	84.6	89.9	82.9	86.7	88.7	

ตาราง ก1 (ต่อ)

ระดับการศึกษา	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550	อัตราเฉลี่ย ต่อปี
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย							
- จำนวนประชากร (อายุ 15-17 ปี)	2,841,550	2,822,844	2,841,472	3,141,000	3,153,000	3,169,113	
- จำนวนนักเรียนทั้งหมด	1,707,459	1,650,866	1,650,639	1,706,382	1,853,529	1,934,968	2.61
- จำนวนนักเรียนสามัญศึกษา	1,101,384	1,059,516	1,038,585	1,008,226	1,089,487	1,164,924	1.26
- จำนวนนักเรียนอาชีวศึกษา	606,075	591,350	612,054	698,156	764,042	770,044	5.07
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	60.1	58.5	58.1	54.3	58.8	61.1	
- อัตราส่วนนักเรียนสามัญศึกษา : ประชากร	38.8	37.5	36.6	32.1	34.6	36.8	
- อัตราส่วนนักเรียนอาชีวศึกษา : ประชากร	21.3	20.9	21.5	22.2	24.2	24.3	
- อัตราส่วนนักเรียนสามัญศึกษา : อาชีวศึกษา	65 : 35	64 : 36	63 : 37	59 : 41	59 : 41	60 : 40	
รวมระดับการศึกษาก่อนบังคับ							
- จำนวนประชากร (อายุ 6-14 ปี)	8,700,602	8,721,553	8,732,441	9,106,000	8,979,000	8,882,804	
- จำนวนนักเรียน	8,465,172	8,530,137	8,601,852	8,473,482	8,457,894	8,348,511	-0.27
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	97.3	97.8	98.5	93.1	94.2	94.0	
รวมระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน							
- จำนวนประชากร (อายุ 3-17 ปี)	14,503,082	14,531,667	14,565,045	15,055,000	14,970,000	14,965,164	
- จำนวนนักเรียน	12,855,466	12,801,200	12,719,184	12,640,409	12,809,351	12,825,215	-0.04
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	88.6	88.1	87.3	84.0	85.6	85.7	

ที่มา : 1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2539-2545.

2. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546-2550.

ตาราง ก2 จำนวนนักเรียน/นักศึกษาอาชีวศึกษา สัดส่วนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญต่อสายอาชีพ และสัดส่วนนักเรียนเข้าใหม่ ปีการศึกษา 2545-2550

จำนวนนักศึกษา	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550
จำนวนนักเรียน/นักศึกษา รวม	1,016,995	982,480	994,623	1,047,940	1,110,118	1,187,990
- ปวช.	606,075	591,350	612,054	698,156	764,042	770,044
- ปวส.	409,266	389,628	381,969	349,241	345,392	367,312
- ปวท.	109	84	-	-	-	-
- ปทส.	1,545	1,418	600	543	684	634
- อัตราส่วนนักเรียนอาชีวศึกษา (ปวช.) : ประชากร (15-17 ปี)	21.3	20.9	21.5	22.2	24.2	24.3
- อัตราส่วนนักเรียนอาชีวศึกษา (ปวส.) : ประชากร (18-19 ปี)	65 : 35	64 : 36	63 : 37	59 : 41	59 : 41	60 : 40
- สัดส่วนนักเรียนสามัญศึกษา : อาชีวศึกษา (ปวช.)	622,552	604,107	613,624	676,638	737,764	681,302
จำนวนนักเรียนเข้าใหม่	377,559	370,485	368,404	373,125	407,339	437,809
- ม.4	244,993	233,622	245,220	303,513	330,425	243,493
- ปวช.1	61 : 39	61 : 39	60 : 40	55 : 45	55 : 45	64 : 36
สัดส่วนนักเรียนเข้าใหม่ ม.4 : ปวช.1						

ที่มา : 1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2539-2545.
2. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546-2550.

ตาราง ก8.1 อัตราส่วนนักเรียนระดับอุดมศึกษา (อายุ 18-21 ปี) ต่อประชากร ปีการศึกษา 2545-2550

ระดับอุดมศึกษา *	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550
จำนวนประชากร (อายุ 18-19 ปี) ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-	2,088,000	2,087,500
จำนวนประชากร (อายุ 18-21 ปี) ปริญญาตรี	4,220,484	4,076,649	3,938,711	4,224,000	4,199,000	4,185,101
จำนวนนักศึกษา (อายุ 18-21 ปี)	1,156,701	1,201,553	1,291,354	1,474,443	1,633,785	2,403,570
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	437,351	400,071	397,127	391,835	410,669	390,634
- ปริญญาตรี	1,400,266	1,396,242	1,593,291	1,651,417	1,819,584	1,795,204
- สูงกว่าปริญญาตรี	138,617	132,295	159,432	178,092	201,205	217,732
สัดส่วนนักศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี : ปริญญาตรี : สูงกว่าปริญญาตรี	22 : 71 : 07	21 : 72 : 07	18 : 74 : 08	18 : 74 : 08	17 : 75 : 08	16 : 75 : 09
อัตราส่วนนักศึกษา : ประชากร	27.4	29.5	32.8	34.9	38.9	34.6
จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา	414,045	471,002	467,991	473,452	473,349	473,349
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	204,395	192,029	165,441	152,947	152,534	152,534
- ปริญญาตรี	169,604	214,608	257,276	271,941	262,703	262,703
- สูงกว่าปริญญาตรี	40,046	37,365	45,274	48,564	58,112	58,112
จำนวนเข้าใหม่	710,391	705,318	664,442	760,062	797,602	730,848
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	216,716	218,133	180,520	199,578	204,843	149,681
- ปริญญาตรี	447,403	432,933	430,959	501,478	528,785	511,181
- สูงกว่าปริญญาตรี	46,272	54,252	52,963	59,006	63,974	69,986
อัตราการเรียนต่อ						
- อนุปริญญา/ม.6+ปวช.3	43.1	40.1	34.4	42.4	42.6	17.5
- ปริญญาตรี/ม.6+ปวช.3	39.5	40.7	27.2	78.1	86.2	69.2

* ไม่รวมสถาบันอุดมศึกษาไม่จำกัดรับ การศึกษาเฉพาะทาง และการศึกษาของสงฆ์และคฤหัสถ์

ที่มา : 1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2545.

2. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546-2550.

ตาราง ก8.2 จำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำแนกตามประเภทกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ปีการศึกษา 2545-2550

ระดับอุดมศึกษา *		ปี 2550
รวมทั้งหมด		2,016,882
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า		23,302
- สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		4,259
- สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ		1,191
- สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์		17,852
ปริญญาตรี		1,776,192
- สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		399,463
- สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ		78,137
- สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์		1,298,592
สูงกว่าปริญญาตรี		217,438
- สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		43,649
- สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ		14,979
- สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์		158,810
สัดส่วนนักศึกษาศาสตร์ : มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์		27 : 73

ตาราง ก4 ร้อยละของนักเรียน นักศึกษา ในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน จำแนกตามระดับและประเภทการศึกษา
ปีการศึกษา 2545-2550

ระดับการศึกษา	2545		2546		2547		2548		2549		2550	
	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน
รวมทั้งหมด	84.8	15.2	84.0	16.0	84.4	15.6	83.8	16.2	82.9	17.4	82.3	17.7
การศึกษาขั้นพื้นฐาน	85.8	14.2	84.9	15.1	83.9	16.1	84.0	16.0	82.6	17.4	82.2	17.8
ก่อนประถมศึกษา	79.8	20.2	79.0	21.0	79.6	20.4	79.2	20.8	79.2	20.8	79.3	20.7
ประถมศึกษา	85.4	14.6	84.7	15.3	84.2	15.8	83.4	16.6	82.7	17.3	82.1	17.9
มัธยมศึกษาตอนต้น	93.1	6.9	91.8	8.2	89.3	10.7	91.4	8.6	88.1	11.9	87.5	12.5
มัธยมศึกษาตอนปลาย	86.4	13.6	84.7	15.3	80.2	19.8	81.1	18.9	78.7	21.3	79.1	20.9
สายสามัญ	95.4	4.6	93.6	6.4	91.0	9.0	93.7	6.3	89.3	10.7	88.9	11.1
อาชีวศึกษา	70.1	29.9	68.9	31.1	61.9	38.1	62.8	37.2	63.5	36.5	64.3	35.7
การอุดมศึกษา	78.7	21.3	78.2	21.8	86.7	13.3	82.9	17.	83.0	17.0	82.9	17.1
อนุปริญญา	61.0	39.0	58.3	41.7	62.8	37.2	66.7	33.3	66.4	33.6	67.1	32.9
ปริญญาตรี	83.0	17.0	82.7	17.3	90.2	9.8	85.8	14.2	85.8	14.2	85.5	14.5
ป.บัณฑิต	100	0	99.4	0.6	100	0	95.	4.9	87.2	12.8	92.4	7.6
ปริญญาโท	90.5	9.5	90.5	9.5	91.1	8.9	90.3	9.7	90.8	9.2	89.2	10.8
ป.บัณฑิตชั้นสูง	-	-	-	-	-	-	100	0	100	0	86.3	13.7
ปริญญาเอก	98.8	1.2	98.7	1.3	97.6	2.4	94.5	5.5	93.8	6.2	92.2	7.8

ตาราง ก5 จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย ปี 2545-2550

กลุ่มอายุ	จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย					
	2545	2546	2547	2548	2549	2550
อายุ 15 - 59 ปี	8.1	8.3	8.4	8.6	8.7	8.7
อายุ 15 - 39 ปี	9.3	9.5	9.7	9.9	10.1	10.1
อายุ 40 - 59 ปี	6.3	6.4	6.6	6.9	6.9	7.0
อายุ 60 ปีขึ้นไป	3.8	3.8	3.9	4.1	4.2	4.3

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย ปี 2548-2549.

ตาราง ก6 จำนวนนักเรียนนักศึกษา ที่จัดโดยสถาบันศาสนา จำแนกตามระดับและประเภทการศึกษา ปีการศึกษา 2545-2550

ระดับการศึกษา	ปีการศึกษา					
	2545	2546	2547	2548	2549	2550
รวมทั้งหมด	880,263	859,072	976,212	942,412	1,373,315	1,532,296
แผนกสามัญศึกษา	71,892	48,407	51,950	51,536	51,758	1,509,182
มัธยมศึกษาตอนต้น	51,937	35,369	39,042	39,375	39,347	40,129
ม.1	19,790	14,160	15,589	14,354	14,196	14,874
ม.2	18,326	11,532	13,415	14,001	13,426	13,737
ม.3	13,821	9,677	10,038	11,020	11,725	11,518
มัธยมศึกษาตอนปลาย	19,955	13,038	12,908	12,161	12,411	12,954
ม.4	8,641	4,866	5,266	5,009	5,321	5,721
ม.5	6,866	4,337	3,893	3,986	3,883	4,201
ม.6	4,448	3,835	3,749	3,166	3,207	3,032
แผนกรรม-บาลี	738,921	795,430	908,933	875,031	1,303,605	1,456,099
นักธรรม	201,832	193,138	161,754	150,667	147,193	161,780
ธรรมศึกษา*	491,056	561,014	708,374	703,221	1,123,785	1,260,870
บาลี	46,033	41,278	38,805	21,143	32,627	33,449
ระดับอุดมศึกษา	19,450	15,235	15,329	15,845	17,952	23,114
ต่ำกว่าปริญญาตรี	766	-	-	-	-	-
ปริญญาตรี	15,777	14,514	14,596	14,930	15,231	20,088
ปริญญาโท	2,883	707	703	869	2,654	2,927
ปริญญาเอก	24	14	30	46	67	99

หมายเหตุ : * เป็นหลักสูตรที่จัดให้กับคฤหัสถ์

ที่มา : 1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2545.
2. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546-2550.

ตาราง ก7 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนเอกชนการกุศล จำแนกตามระดับการศึกษา ปีการศึกษา 2545-2556

ระดับการศึกษา	2545	2547	2548	2549	2550
ก่อนประถมศึกษา	12,367	12,237	12,557	13,874	15,907
ประถมศึกษา	24,176	17,717	19,696	23,856	28,392
มัธยมศึกษาตอนต้น	3,555	4,275	5,193	5,945	7,386
มัธยมศึกษาตอนปลาย	377	468	682	839	1,437
รวมทั้งหมด	40,475	34,697	38,128	44,514	53,122

ที่มา : 1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2539-2545.
 2. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2540-2550.

ตาราง ก8 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รอบแรก พ.ศ. 2544-2548 จำแนกตามสังกัด

สังกัด	ได้มาตรฐาน สมศ.		ระดับพอใช้		ไม่ได้มาตรฐาน สมศ.				ผลรวมทั้งหมด
	ระดับดี		ร้อยละ		ระดับปรับปรุง		รวม		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	10,147	32.82	20,207	65.35	565	1.83	20,772	67.18	30,919
สำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน	1,305	47.73	1,362	49.82	67	2.45	1,429	52.27	2,734
สำนักงานศึกษาส่วนท้องถิ่น (เทศบาล/กทม)	643	69.44	277	29.91	6	0.65	283	30.56	926
กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนา	28	7.51	326	87.40	19	5.09	345	92.49	373
กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน	14	8.43	142	85.54	0	6.02	52	91.57	166
โรงเรียนสาธิต (มหาวิทยาลัย/มหาวิทยาลัยราชภัฏ)	30	73.17	10	24.39	1	2.44	1	26.83	41
รวม	12,167	239.1	22,324	342.41	658	18.48	22,882	360.9	35,159

ที่มา : สมศ. (2550). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2544-2548).

ตาราง ก9 สรุปการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษามัธยมศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา รอบแรก 2544-2548

สังกัด	ด้าน	ไม่ได้มาตรฐาน	ได้มาตรฐาน
ภาพรวม (จำนวน 35,159 แห่ง)	ผู้เรียน	<ul style="list-style-type: none"> มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต 	<ul style="list-style-type: none"> ความเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ความสุขภาพดี มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา
	ผู้บริหาร	<ul style="list-style-type: none"> การบริหารวิชาการ โดยเฉพาะการมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมกิจกรรม และการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 	<ul style="list-style-type: none"> ภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ ความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา
	ครู	<ul style="list-style-type: none"> ความเพียงพอของครู ความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 	<ul style="list-style-type: none"> วุฒิการศึกษา
	โดยรวมของสถานศึกษา	65% เกือบทั้งหมดเป็นสถานศึกษาของรัฐขนาดเล็ก ในชนบท	35%

ที่มา : สมศ. (2550). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรก ระดับการศึกษามัธยมศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2544-2548).

ตาราง ก10 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รอบแรก พ.ศ. 2544-2548 จำแนกตามประเภทสถานศึกษา

ตัวชี้วัดการประเมินคุณภาพภายนอก ด้านการอาชีวศึกษา	ค่ากลาง (P50) ในภาพรวมและจำแนกตามประเภทสถานศึกษา							
	รวม (765 แห่ง)	วอศ. (43 แห่ง)	วท. (147 แห่ง)	วษท. (48 แห่ง)	วท. (109 แห่ง)	วช. (58 แห่ง)	เอกชน (333 แห่ง)	
มาตรฐาน 1 ด้านผู้จบการศึกษา								
1.1 ร้อยละการได้งานทำภายใน 1 ปี (ปวช.)	12.5	6.56	17.93	13.76	6.23	16.52	12.59	
1.2 ร้อยละการได้งานทำภายใน 1 ปี (ปวส.)	26.53	15.49	37.17	34.40	19.68	40.00	25.59	
1.3 ร้อยละการประกอบอาชีพอิสระ (ปวช.)	6.25	2.09	7.21	3.32	3.34	11.47	8.3	
1.4 ร้อยละการประกอบอาชีพอิสระ (ปวส.)	6.19	2.66	9.09	4.75	6.00	7.14	7.48	
1.5 ความพึงพอใจของผู้ประกอบการ (ปวช.)	3	3	3	3	3	3	3	
1.6 ความพึงพอใจของผู้ประกอบการ (ปวส.)	3	3	3	3	3	3	3	

วอศ. = วิทยาลัยอาชีวศึกษา, วท. = วิทยาลัยการอาชีพ, วษท. = วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี, วท. = วิทยาลัยเทคนิค, วช. = วิทยาลัยสารพัดช่าง
ที่มา : สมนศ. (2550). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก ด้านการอาชีวศึกษา (พ.ศ.2544-2548).

ตาราง ก11 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รอบแรก พ.ศ. 2544-2548 จำแนกตามสังกัด

สังกัด	ระดับคุณภาพ				รวม	ได้รับ การรับรอง	รับรองแบบ มีเงื่อนไข	ไม่ได้รับ การรับรอง
	2.00	3.00	4.00	5.00				
กรุงเทพฯ	1	5	16	2	24	18	5	1
เอกชน	7	35	11	1	54	12	35	7
ราชภัฏ	1	16	23	1	41	24	16	1
ราชมนังคดิ	8	26	4	0	38	4	26	8
เฉพาะทาง	2	26	63	2	93	65	26	2
วิทยาลัยชุมชน	2	7	1	0	10	1	7	2
รวม	21	115	118	6	260	124	115	21

ที่มา : สมศ. (2550). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก ระดับอุดมศึกษา (พ.ศ.2544-2548).

ตาราง ก12 ผลประเมินคุณภาพภายนอกระดับปฐมวัย และการศึกษาระดับพื้นฐาน (ประเมินศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 6) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารอบสอง พ.ศ. 2549-2551 จำแนกตามสังกัด

สังกัด	ปฐมวัย						การศึกษาระดับพื้นฐาน						
	จำนวนทั้งหมด	รับรองมาตรฐาน		ไม่รับรอง		จำนวนทั้งหมด	รับรองมาตรฐาน		ไม่รับรอง		จำนวน	ร้อยละ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		จำนวน	ร้อยละ
กทม.	430	408	94.88	22	5.12	435	417	95.86	18	4.14	40.14		
เทศบาล	403	372	92.31	31	7.69	421	375	89.07	46	10.93			
สช.	1,254	1,125	89.71	129	10.29	1,048	933	89.02	115	10.98			
สปฐ.	18,088	14,316	79.15	3,772	20.85	20,538	16,154	78.65	4,384	21.35			
สาริต	9	8	88.89	1	11.11	14	13	92.85	1	7.15			
ภาพรวม	20,184	16,229	80.41	3,955	19.59	22,456	17,892	79.67	4,564	20.33			

ที่มา : ส.ม.ศ. (2550). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2544-2548).

ตาราง ก18 ผลประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารอบสอง พ.ศ. 2549-2551 จำแนกตามสังกัด

สังกัด	จำนวนทั้งหมด	รับรองมาตรฐาน		รอพิลึก		ไม่รับรอง	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
วิทยาลัยของรัฐ	335	302	90.14	11	3.29	22	6.57
โรงเรียนเอกชน	164	121	73.78	12	7.32	31	18.90
วิทยาลัยสารพัดช่าง	50	42	84.00	4	8.00	4	8.00
ภาพรวม	549	465	84.69	27	4.92	57	10.39

ที่มา : สมศ. (2550). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก ประเภทการอาชีวศึกษา (พ.ศ.2544-2548).

ตาราง ก14 ผลประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาในรอบสอง พ.ศ. 2549-2551

สังกัด	จำนวนทั้งหมด	รับรองมาตรฐาน		รอพิจารณา		ไม่รับรอง	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่ม 1	23	23	100.00	-	-	-	-
กลุ่ม 2	101	98	97.03	2	1.98	1	0.99
กลุ่ม 3	15	13	86.67	2	13.33	-	-
กลุ่ม 4	63	52	85.54	6	9.52	5	7.94
ภาพรวม	202	186	92.08	10	4.95	6	2.97

หมายเหตุ กลุ่ม 1 = เน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย

กลุ่ม 2 = เน้นการผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม

กลุ่ม 3 = เน้นการผลิตบัณฑิตและพัฒนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

กลุ่ม 4 = เน้นการผลิตบัณฑิต

ที่มา : สมศ. (2550). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก ระดับอุดมศึกษา (พ.ศ.2544-2548).

ตาราง ก15 จำนวนนักเรียนโดยโอกาสทางการศึกษาในสถานศึกษาสังกัด สพฐ. จำแนกตามประเภท ปีการศึกษา 2546-2550

ประเภท	ปี 2546	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550
1. เด็กอุ้มบับให้ขายแรงงาน	833	293	416	760	166
2. เด็กอยู่ในธุรกิจทางเพศ	376	634	354	535	62
3. เด็กถูกทอดทิ้ง	43,866	62,602	63,624	49,683	67,626
4. เด็กในสถานพินิจ	383	651	762	775	324
5. เด็กเร่ร่อน	1,355	1,629	1,672	1,488	1,678
6. ผลกระทบจากโรคเอดส์	18,201	21,399	22,382	17,644	8,737
7. ชนกลุ่มน้อย	33,721	51,576	52,862	49,184	36,810
8. เด็กที่ถูกทำร้าย	2,642	5,574	3,154	1,743	1,79
9. เด็กยากจน	1,261,387	1,847,520	2,612,711	2,906,689	1,769,479
10. เด็กที่มีปัญหาสุขภาพจิต	11,572	15,226	14,249	13,808	590
11. อื่น ๆ	3,630	10,614	21,152	33,032	19,266
รวม	1,377,966	2,017,718	2,793,388	3,075,341	1,906,528

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เอกสารจัดสำเนา) อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548-2550).
สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2547-2550.

ตาราง ก16 จำนวนนักเรียนพิการ ในสถานศึกษาสังกัด สพฐ. ปีการศึกษา 2546-2550 จำแนกตามประเภทความพิการ

ประเภท	2546	2547	2548	2549	2550
1. บกพร่องทางการเห็น	10,611	11,343	18,170	17,821	5,904
2. บกพร่องทางการได้ยิน	4,685	6,880	10,102	9,476	4,680
3. บกพร่องทางสติปัญญา	27,321	29,427	33,090	30,817	7,043
4. บกพร่องทางร่างกาย/สุขภาพ	15,612	16,044	21,302	20,701	4,101
5. ปัญหาทางการเรียนรู้	65,453	75,920	113,465	105,952	16,226
6. บกพร่องทางการพูด/ภาษา	11,176	11,526	13,246	12,117	1,381
7. บุคคลออทิสติก	9,094	3,779	4,415	4,221	899
8. ปัญหาทางพฤติกรรม/อารมณ์	3,526	9,618	13,214	11,674	978
9. พิการซ้อน	9,635	10,612	11,475	10,432	1,261
รวม	157,113	175,149	238,479	223,211	42,473

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เอกสารจัดสำเนา) อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548-2550).

สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2547-2550.

ตาราง ก17 จำนวนนักศึกษาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ปีการศึกษา 2545-2550 จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	2545	2546	2547	2548	2549	2550
เปิดเสรีเงินพื้นฐาน/ส่งเสริมการรู้หนังสือ	74,762	na	83,878	166,425	107,686	104,646
สายสามัญ	2,057,136	na	1,583,485	1,703,247	1,975,740	982,347
สายอาชีพ	1,972,619	na	3,135,326	3,397,242	3,463,622	2,300,906
การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	—	na	—	—	—	284,638
การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคม	—	na	—	—	—	224,455
รวมทั้งหมด	4,104,517	na	4,802,689	5,266,914	5,547,048	3,897,292

หมายเหตุ : na หมายถึง ไม่มีข้อมูล

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, (2543 - 2551); สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, (2543-2551);

สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, (2543-2551); สำนักพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร, (2543-2551) อังถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,

สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2539-2545. และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546-2550.

ตาราง ก18 ร้อยละของงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาเทียบกับประมาณของประเทศ และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ
ปีงบประมาณ 2542-2550

หน่วย : ล้านบาท

ปีงบประมาณ	งบประมาณรายจ่าย ด้านการศึกษา ^{1/}	งบประมาณ รายจ่ายของประเทศ ^{2/}	ผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศ (GDP) ^{3/}	% งบฯ ด้านการศึกษา ต่องบฯ ของประเทศ	% งบฯ ด้านการศึกษา ต่อ GDP
2542	207,316.40	825,000.00	5,002,000.00	25.1	4.1
2543	220,620.80	860,000.00	4,916,500.00	25.7	4.5
2544	221,591.50	910,000.00	5,123,400.00	24.4	4.3
2545	222,989.80	1,023,000.00	5,430,500.00	21.8	4.1
2546	235,444.40	999,900.00	5,799,700.00	23.5	4.1
2547	251,193.98	1,028,000.00	6,476,100.00	24.4	3.9
2548	238,513.30	1,250,000.00	7,195,000.00	19.1	3.3
2549	265,748.90	1,360,000.00	7,786,200.00	19.5	3.4
2550	355,241.10	1,566,200.00	8,399,000.00	22.7	4.2

ที่มา : ^{1/} ใช้ข้อมูลงบประมาณแผ่นดิน ปีงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาเทียบกับประมาณของประเทศ และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

^{2/} ใช้ข้อมูลจากรายงานงบประมาณ โดยสังเขป ประจำปีงบประมาณ 2545-2550

^{3/} GDP ใช้ข้อมูลจากรายงานงบประมาณ โดยสังเขป ประจำปีงบประมาณ 2551

ตาราง ก19 งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษา ปีงบประมาณ 2545-2550 จำแนกระดับและประเภทการศึกษา

ระดับการศึกษา	2545	2546	2547	2548	2549	2550
รวมทั้งหมด	222,989,801,700	235,358,029,90	251,193,988,700	238,513,294,400	265,748,909,300	327,032,491,200
ระดับก่อนวัยเรียนและประถมศึกษา	98,084,779,500	98,228,038,400	113,471,551,300	138,430,504,900	147,895,116,400	188,069,397,700
ระดับมัธยมศึกษา	53,859,466,400	64,769,893,500	65,561,797,700	21,766,277,900	26,241,807,900	29,210,842,000
มัธยมศึกษาสายสามัญ	39,346,502,000	51,418,461,800	54,475,129,400	9,845,029,500	14,959,430,100	14,542,811,800
อาชีวศึกษา	12,761,181,400	13,262,913,700	11,002,641,400	11,854,642,600	11,282,377,800	14,668,030,200
มัธยมศึกษาอาชีวศึกษา	1,751,783,000	88,518,000	84,026,900	66,605,800	0	0
ระดับอุดมศึกษา	31,912,935,600	33,347,861,300	34,509,942,100	40,131,826,900	48,095,462,500	58,444,281,900
สถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย	29,753,787,100	31,376,746,900	32,469,242,800	37,861,819,500	46,813,000,900	57,115,958,900
อุดมศึกษาที่ไม่มีปริญญา	208,536,800	285,766,400	355,987,300	618,109,100	1,282,461,600	1,328,323,000
อุดมศึกษาอาชีวศึกษา	1,950,611,700	1,685,348,000	1,684,712,000	1,651,898,300	0	0
การศึกษาไม่กำหนดระดับ	3,378,531,200	3,377,068,100	3,326,891,700	3,557,595,800	384,173,600	143,797,500
การบริการสนับสนุนการศึกษา	29,046,923,200	28,868,038,900	29,428,456,500	30,704,848,500	33,630,985,200	39,941,669,700
การศึกษาอาชีวศึกษา	6,727,165,800	6,767,129,700	4,895,349,400	3,922,240,400	9,551,413,700	11,222,502,400

ที่มา : 1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2539-2545.

2. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546-2550.

ตาราง ก20 ร้อยละของงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษำ จำแนกระดับ/ประเภทการศึกษา ปีงบประมาณ 2545-2550

ระดับการศึกษา	2545	2546	2547	2548	2549	2550
รวมทั้งหมด	100	100	100	100	100	100
การศึกษาขั้นพื้นฐาน	68.2	69.2	71.3	67.1	65.6	66.4
ระดับก่อนวัยเรียนและประถมศึกษา	44.0	41.7	45.2	58.0	55.7	57.5
ระดับมัธยมศึกษา	24.2	27.5	26.1	9.1	9.9	8.9
มัธยมศึกษาสายสามัญ	17.6	21.8	21.7	4.1	5.6	4.4
อาชีวศึกษา	5.7	5.6	4.4	5.0	4.2	4.5
มัธยมศึกษาอื่น	0.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
ระดับอุดมศึกษา	14.3	14.2	13.7	16.8	18.1	17.9
สถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย	13.3	13.3	12.9	15.9	17.6	17.5
อุดมศึกษาที่ไม่มีปริญญา	0.1	0.1	0.1	0.3	0.5	0.4
อุดมศึกษาอื่น	0.9	0.7	0.7	0.7	0.0	0.0
การศึกษาไม่กำหนดระดับ	1.5	1.4	1.3	1.5	0.1	0.0
การบริหารสนับสนุนการศึกษา	13.0	12.3	11.7	12.9	12.7	12.2
การศึกษาอื่น	3.0	2.9	1.9	1.6	3.6	3.4

ที่มา : 1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2539-2545.
2. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546-2550.

ภาคผนวก ข

- ตาราง ข1   ประมวลการจำนวนนักเรียนในระบบโรงเรียนถึงปี 2559 และสัดส่วนร้อยละของจำนวนนักเรียนต่อประชากรในกลุ่มอายุวัยเรียน จำแนกตามระดับและประเภทการศึกษา
- ตาราง ข2   ประมวลการจำนวนนักเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามระดับการศึกษาและหน่วยงาน ปีการศึกษา 2552-2561 (ทางเลือกที่ 1)
- ตาราง ข3   ประมวลการจำนวนนักเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามระดับการศึกษาและหน่วยงาน ปีการศึกษา 2552-2561 (ทางเลือกที่ 2)
- ตาราง ข4   ประมวลการจำนวนนักศึกษาอุดมศึกษาภาครัฐและเอกชนจนถึงปี 2559 จำแนกตามระดับการศึกษา

ตาราง ข1 ประมาณการจำนวนนักเรียนในระบบโรงเรียนถึงปี 2559 และสัดส่วนร้อยละของจำนวนนักเรียนต่อประชากรในกลุ่มอายุวัยเรียน
จำแนกตามระดับและประเภทการศึกษา (หน่วย : พันคน)

ระดับการศึกษา	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559
ก่อนประถมศึกษา									
- จำนวนนักเรียน	2,583.81	2,530.78	2,429.36	2,313.53	2,277.31	2,273.09	2,268.27	2,262.99	2,257.67
- % นร. : ปชก.3-5 ปี	92.60	93.60	94.60	95.60	96.60	97.60	98.60	99.60	100.60
ประถมศึกษา									
- จำนวนนักเรียน	5,486.48	5,376.68	5,330.87	5,384.22	5,349.41	5,264.59	5,159.91	5,034.65	4,889.42
- % นร. : ปชก.6-11 ปี	100.09	98.20	97.08	97.56	98.10	98.58	98.99	99.35	99.66
มัธยมศึกษาตอนต้น									
- จำนวนนักเรียน	2,864.40	2,913.70	2,916.68	2,809.86	2,684.26	2,610.54	2,630.63	2,667.55	2,707.20
- % นร. : ปชก.11-14 ปี	98.08	102.26	104.67	102.49	98.78	96.25	96.65	97.35	98.03
มัธยมศึกษาตอนปลาย									
- สามัญศึกษา	2,000.56	2,087.84	2,245.33	2,427.03	2,599.45	2,699.63	2,671.59	2,600.00	2,577.44
- อาชีวศึกษา	1,166.98	1,197.73	1,270.25	1,352.79	1,424.72	1,454.92	1,414.37	1,348.42	1,308.38
- % นร. : ปชก.14-17 ปี	833.57	890.11	975.08	1,074.24	1,174.73	1,244.71	1,257.22	1,251.57	1,269.06
- % นร.สายสามัญ:อาชีวศึกษา	65.84	69.12	75.46	83.39	91.54	97.19	97.75	95.97	95.31
- % นร.สายสามัญ:อาชีวศึกษา	58.3	57.4	56.6	55.7	54.8	53.9	52.9	51.9	50.8
- % นร.สายสามัญ:อาชีวศึกษา	41.7	42.6	43.4	44.3	45.2	46.1	47.1	48.1	49.2
อุดมศึกษา									
- จำนวนนักเรียน	2,490,583	2,521,918	2,557,643	2,595,103	2,629,868	2,657,700	2,676,051	2,684,792	2,684,861
- นร. : ปชก.18-24 ปี	35.46	36.00	36.54	37.10	37.66	38.23	38.81	39.40	40.00
รวมผู้เรียนในระบบ รร.	2,503,519	2,534,827	2,570,566	2,608,037	2,642,778	2,670,548	2,688,781	2,697,357	2,697,293

ตาราง ข๒ ประมาณการจำนวนนักเรียนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวนตามระดับการศึกษาและหน่วยงาน ปีการศึกษา 2552 - 2561 (ทางเลือกที่ 1)

หน่วย : คน

	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561
ก่อนประถมศึกษา	2,497,928	2,541,736	2,703,946	2,678,646	2,648,494	2,621,606	2,600,195	2,585,834	2,578,960	2,579,163	2,730,787	2,707,546	2,682,387
- ศส. + หน่วยงานอื่น	1,106,947	1,080,000	1,062,065	998,763	934,044	871,078	810,542	752,751	697,591	644,706	593,649	588,597	583,117
- อปท.	871,665	935,251	1,085,919	1,086,192	1,082,679	1,078,596	1,074,816	1,071,957	1,070,159	1,069,194	1,068,569	1,059,474	1,049,610
- เอกชน	519,316	526,485	555,962	593,691	631,771	671,932	714,837	761,126	811,210	865,263	1,068,569	1,059,474	1,049,610
ประถมศึกษา	5,715,267	5,588,394	5,888,018	5,201,758	5,010,750	4,830,573	4,664,685	4,514,826	4,380,841	4,260,985	4,274,275	4,237,898	4,198,441
- ศส. + หน่วยงานอื่น	4,205,899	4,059,285	3,876,929	3,623,623	3,368,220	3,121,819	2,886,382	2,662,546	2,449,409	2,245,258	2,048,090	2,030,659	2,011,753
- อปท.	518,706	522,140	525,942	555,632	584,952	615,488	647,791	682,368	719,498	759,238	801,427	794,606	787,208
- เอกชน	990,662	1,001,969	985,147	1,022,503	1,057,578	1,093,267	1,130,462	1,169,913	1,211,934	1,256,440	1,424,758	1,412,633	1,399,480
ม.ต้น	2,742,627	2,765,117	2,773,760	2,732,895	2,686,331	2,642,389	2,603,288	2,570,532	2,544,487	2,524,653	2,612,057	2,589,826	2,565,714
- ศส. + หน่วยงานอื่น	2,326,584	2,307,858	2,218,264	2,136,243	2,047,704	1,959,199	1,872,221	1,787,579	1,705,129	1,624,123	1,543,488	1,530,352	1,516,104
- อปท.	88,823	112,327	200,224	215,660	231,477	248,321	266,461	286,168	307,636	330,971	356,190	353,158	349,870
- เอกชน	327,220	344,932	355,272	380,992	407,150	434,870	464,601	496,785	531,722	569,559	712,379	706,316	699,740
ม.ปลายสามัญ	1,089,487	1,164,924	1,204,057	1,144,510	1,086,722	1,034,049	987,095	946,130	910,989	881,164	902,347	894,667	886,388
- ศส. + หน่วยงานอื่น	969,184	1,021,816	1,005,800	929,748	854,886	783,913	717,138	654,529	595,673	539,976	486,792	482,649	478,156
- อปท.	4,224	14,353	60,644	66,106	71,809	77,963	84,666	92,023	100,118	109,010	118,730	117,719	116,623
- เอกชน	116,079	128,755	137,613	148,656	160,026	172,173	185,291	199,578	215,178	232,178	296,825	294,298	291,558
ม.ปลายอาชีพ	764,042	770,044	762,818	979,532	1,166,437	1,326,311	1,460,846	1,571,726	1,659,980	1,725,872	1,353,520	1,342,001	1,329,506
- ศส. + หน่วยงานอื่น	483,925	494,213	487,676	665,863	815,024	937,265	1,034,090	1,106,985	1,156,929	1,184,318	670,824	665,115	658,922
- อปท.	1,075	1,101	1,569	11,343	19,652	26,336	31,249	34,240	35,129	33,695	29,682	29,430	29,156
- เอกชน	279,042	274,730	273,573	302,326	331,761	362,709	395,507	430,501	467,922	507,859	653,014	647,457	641,428
รวมทั้งสิ้น	12,809,351	12,825,215	12,832,599	12,737,342	12,598,734	12,454,927	12,316,054	12,189,049	12,075,287	11,971,788	11,872,986	11,771,938	11,662,336
- ศส. + หน่วยงานอื่น	9,092,539	8,963,172	8,650,734	8,354,240	8,019,878	7,673,274	7,320,373	6,964,390	6,604,731	6,238,381	5,342,844	5,297,372	5,248,051
- อปท.	1,484,493	1,585,172	1,874,298	1,934,934	1,990,570	2,046,704	2,104,983	2,166,756	2,232,540	2,302,108	2,374,597	2,354,388	2,332,467
- เอกชน	2,232,319	2,276,871	2,307,567	2,448,169	2,588,286	2,734,950	2,890,697	3,057,903	3,237,967	3,431,299	4,155,545	4,120,178	4,081,817
สัดส่วน รัฐ : เอกชน	88 : 17	82 : 18	82 : 18	81 : 19	79 : 21	78 : 22	77 : 23	75 : 25	73 : 27	71 : 29	65 : 35	65 : 35	65 : 35
สัดส่วน ม.ปลาย สามัญ : อาชีพ	59 : 41	60 : 40	61 : 39	54 : 46	48 : 52	44 : 56	40 : 60	38 : 62	35 : 65	34 : 61	40 : 60	40 : 60	40 : 60

หมายเหตุ : ทางเลือกที่ 1 คือ สัดส่วนนักเรียน ศส.และหน่วยงานอื่น : อปท : เอกชน เท่ากับ 45 : 20 : 35

ตาราง ข8 ประมาณการจำนวนนักเรียน จำแนกตามระดับการศึกษาและหน่วยงาน ปีการศึกษา 2552 - 2561 (ทางเลือกที่ 2)

หน่วย : คน

	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561
ก่อนประถมศึกษา	2,497,928	2,541,786	2,703,946	2,689,597	2,672,016	2,659,478	2,654,414	2,658,669	2,672,982	2,697,260	2,730,787	2,707,546	2,682,337
- ศษ. + หน่วยงานอื่น	1,106,947	1,080,000	1,062,065	971,173	878,343	786,780	697,104	609,513	523,777	439,479	356,190	353,158	349,870
- อปท.	871,665	935,251	1,085,919	1,113,782	1,138,380	1,162,894	1,188,254	1,215,196	1,243,973	1,274,421	1,306,028	1,294,913	1,282,857
- เอกชน	519,316	526,485	555,962	604,642	655,293	709,804	769,056	833,960	905,233	983,360	1,068,569	1,059,474	1,049,610
ประถมศึกษา	5,715,267	5,583,394	5,388,018	5,213,241	5,084,636	4,867,820	4,716,277	4,582,008	4,464,827	4,363,093	4,274,275	4,237,898	4,198,441
- ศษ. + หน่วยงานอื่น	4,205,899	4,059,285	3,876,929	3,609,510	3,338,126	3,073,715	2,818,013	2,571,365	2,332,549	2,099,525	1,869,995	1,854,080	1,836,818
- อปท.	518,706	522,140	525,942	569,745	615,046	663,592	716,160	773,548	836,357	904,970	979,521	971,185	962,143
- เอกชน	990,662	1,001,969	985,147	1,033,986	1,081,464	1,130,513	1,182,103	1,237,095	1,295,920	1,358,598	1,424,758	1,412,633	1,399,480
มัธยมต้น	2,742,627	2,765,117	2,773,760	2,740,384	2,702,385	2,668,361	2,640,643	2,620,961	2,609,897	2,607,206	2,612,057	2,589,826	2,565,714
- ศษ. + หน่วยงานอื่น	2,326,584	2,307,858	2,218,264	2,132,047	2,038,609	1,944,421	1,850,872	1,758,637	1,667,424	1,576,330	1,484,123	1,471,492	1,457,792
- อปท.	88,823	112,327	200,224	219,856	240,572	263,098	287,810	315,111	345,340	378,764	415,554	412,018	408,182
- เอกชน	327,220	344,932	355,272	388,430	423,204	460,842	501,961	547,213	597,132	652,112	712,379	706,316	699,740
มัธยมสามัญ	1,089,487	1,164,924	1,204,057	1,147,689	1,093,639	1,045,333	1,003,462	968,403	940,099	918,233	902,347	894,667	886,338
- ศษ. + หน่วยงานอื่น	969,184	1,021,816	1,005,800	923,764	841,299	760,771	682,069	604,633	527,413	449,061	368,063	364,930	361,532
- อปท.	4,224	14,353	60,644	72,089	85,396	101,105	119,736	141,919	168,378	199,926	237,460	235,439	233,247
- เอกชน	116,079	128,755	137,613	151,835	166,944	183,457	201,657	221,851	244,308	269,246	296,825	294,298	291,558
มัธยมอาชีพ	764,042	770,044	762,818	946,481	1,096,058	1,213,985	1,301,258	1,359,009	1,387,432	1,385,995	1,353,520	1,342,001	1,329,506
- ศษ. + หน่วยงานอื่น	483,925	494,213	487,676	621,914	721,662	788,877	824,789	830,514	806,682	753,477	670,824	665,115	658,922
- อปท.	1,075	1,101	1,569	14,191	25,377	34,650	41,482	45,256	45,208	40,398	29,682	29,430	29,156
- เอกชน	279,042	274,730	273,573	310,377	349,019	390,408	434,987	483,239	535,542	592,120	653,014	647,457	641,428
รวมทั้งสิ้น	12,809,851	12,825,215	12,832,599	12,737,342	12,598,734	12,454,927	12,316,054	12,189,049	12,075,237	11,971,788	11,872,986	11,771,938	11,662,336
- ศษ. + หน่วยงานอื่น	9,092,539	8,963,172	8,650,734	8,369,385	8,050,917	7,720,958	7,385,508	7,047,870	6,707,547	6,361,589	6,005,742	5,635,679	5,248,051
- อปท.	1,484,493	1,585,172	1,874,298	1,919,789	1,959,531	1,999,019	2,039,849	2,083,276	2,129,724	2,178,900	2,229,917	2,281,536	2,332,467
- เอกชน	2,232,319	2,276,871	2,307,567	2,448,169	2,588,286	2,734,950	2,890,697	3,057,903	3,237,967	3,431,299	3,637,327	3,854,723	4,081,817
สัดส่วน รัฐ : เอกชน	88 : 17	82 : 18	82 : 18	80 : 20	79 : 21	77 : 23	75 : 25	73 : 27	70 : 30	68 : 32	65 : 35	65 : 35	65 : 35
สัดส่วน ม.ปลายสามัญ : อาชีพ	59 : 41	60 : 40	61 : 39	57 : 43	53 : 47	50 : 50	47 : 53	45 : 55	43 : 57	42 : 58	40 : 60	40 : 60	40 : 60

หมายเหตุ : ทางเลือกที่ 2 คือ สัดส่วนนักเรียน ศษ.และหน่วยงานอื่น : อปท. : เอกชน เท่ากับ 40 : 25 : 35

ตาราง ข4 ประมาณการจำนวนนักศึกษาอุดมศึกษาภาครัฐและเอกชนจนถึงปี 2559 จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559
ต่ำกว่าปริญญาตรี	400.11	404.88	410.35	416.08	421.38	425.56	428.22	429.34	429.08
- จำนวนนักศึกษาภาครัฐ	261.05	264.05	267.50	271.12	274.45	277.05	278.66	279.26	278.97
- จำนวนนักศึกษาภาคเอกชน	139	141	143	145	147	149	150	150	150
- ร้อยละของนักศึกษาเอกชน	34.76	34.78	34.81	34.84	34.87	34.90	34.93	34.96	34.98
ปริญญาตรี	1,877.57	1,892.74	2,125.01	1,929.06	1,944.85	1,954.87	1,957.32	1,952.22	1,940.36
- จำนวนนักศึกษาภาครัฐ	1,615.53	1,626.75	1,854.58	1,653.98	1,665.41	1,671.77	1,671.56	1,664.81	1,652.24
- จำนวนนักศึกษาภาคเอกชน	262.04	266.00	270.43	275.07	279.45	283.10	285.76	287.41	288.13
- ร้อยละของนักศึกษาเอกชน	13.96	14.05	12.73	14.26	14.37	14.48	14.60	14.72	14.85
สูงกว่าปริญญาตรี	212.90	224.29	236.71	249.96	263.63	277.27	290.51	303.23	315.42
- จำนวนนักศึกษาภาครัฐ	193.94	204.80	216.64	229.28	242.36	255.44	268.20	280.51	292.35
- จำนวนนักศึกษาภาคเอกชน	18.96	19.49	20.07	20.68	21.27	21.83	22.31	22.73	23.07
- ร้อยละของนักศึกษาเอกชน	8.91	8.69	8.48	8.27	8.07	7.87	7.68	7.49	7.32

**คำสั่งสภาการศึกษา
ที่ 1/2551
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสภาการศึกษา**

สืบเนื่องจากคณะกรรมการสภาการศึกษาได้หมดวาระไปในคราวเดียวกับคณะกรรมการสภาการศึกษาชุดเดิม เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2550 จึงมีความจำเป็นที่จะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสภาการศึกษา ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานของสภาการศึกษามีความคล่องตัว และรอบคอบในการพิจารณาสถานการณ์ทางการศึกษาเฉพาะด้าน และง่ายต่อการตัดสินใจเพิ่มมากขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 จึงแต่งตั้งคณะกรรมการสภาการศึกษาดำเนินนโยบายและแผนการศึกษา ดังนี้

1. คณะกรรมการสภาการศึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา

1.1 องค์ประกอบ

1.1.1	นายกฤษฎพงษ์ กิรติกร	ที่ปรึกษา
1.1.2	ศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอกวรเดช จันทรส	ที่ปรึกษา
1.1.3	เลขาธิการสภาการศึกษา	ที่ปรึกษา
1.1.4	รองศาสตราจารย์ทองอินทร์ วงศ์โสธร	ประธาน
1.1.5	นายอำพล จินดาวัฒนะ	รองประธาน
1.1.6	รองเลขาธิการสภาการศึกษา	รองประธาน
1.1.7	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	อนุกรรมการ
1.1.8	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
1.1.9	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	อนุกรรมการ
1.1.10	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	อนุกรรมการ
1.1.11	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	อนุกรรมการ

1.1.12	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	อนุกรรมการ
1.1.13	รองศาสตราจารย์ชนะ กสิภร	อนุกรรมการ
1.1.14	นายชุมพล พรประภา	อนุกรรมการ
1.1.15	ศาสตราจารย์ธีรวุฒิ บุญยโสภณ	อนุกรรมการ
1.1.16	นายนิพนธ์ สุรพงษ์รักเจริญ	อนุกรรมการ
1.1.17	นายประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ	อนุกรรมการ
1.1.18	นางมณฑนา ศังฆะกฤษณ์	อนุกรรมการ
1.1.19	นายสมหมาย ปาริฉัตร	อนุกรรมการ
1.1.20	ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	อนุกรรมการและ เลขานุการ
1.1.21	เจ้าหน้าที่สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ
1.1.22	เจ้าหน้าที่สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

1.2 อำนาจหน้าที่

- 1.2.1 พิจารณาเสนอความเห็นหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนานโยบาย แผน และยุทธศาสตร์การศึกษา รวมทั้งการนำนโยบาย แผน และยุทธศาสตร์ สู่การปฏิบัติ
- 1.2.2 ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่สภาการศึกษา หรือประธานสภาศึกษามอบหมาย
- 1.2.3 มอบหมายบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อดำเนินการตามที่เห็นสมควร
- 1.2.4 แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินงานตามที่คณะอนุกรรมการมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2551

(นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
ประธานสภาการศึกษา

**คำสั่งคณะกรรมการสภาการศึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา
ที่ 1 /2552
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง
(พ.ศ. 2552 - 2559)**

เพื่อให้การจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 - 2559) เป็นไปอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

คณะกรรมการสภาการศึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษาจึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 - 2559) ดังมีรายนามต่อไปนี้

ก. องค์ประกอบ

1. เลขาธิการสภาการศึกษา	ที่ปรึกษา
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ทองอินทร์ วจ์โสธร	ที่ปรึกษา
3. ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษา สกศ.	ประธานคณะกรรมการ
4. ดร.กล้า ทองขาว	คณะกรรมการ
5. ดร.เก็จกนก เอื้อวงศ์	คณะกรรมการ
6. ดร.นิตยา ภัสสรศิริ	คณะกรรมการ
7. ดร.พิณสุดา สิริธรรังศรี	คณะกรรมการ
8. ดร.สุภาพร โกเฮงกุล	คณะกรรมการและ เลขานุการ
9. นางรัชณี พึ่งพาณิชย์กุล	คณะกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

ข. อ่างานหน้าที่

1. ศึกษา วิเคราะห์ และจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 - 2559)
2. นำเสนอคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา
3. ดำเนินการอื่นใดที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ตั้ง ณ วันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2552

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทองอินทร์ วงศ์โสธร)

ประธานคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา

คณะผู้ดำเนินการ

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ชงทอง จันทรางศุ เลขธิการสภาการศึกษา
ดร.สุทศศรี วงษ์สมาน รองเลขธิการสภาการศึกษา
ดร.จิรพรรณ ปุณเกษม ผู้อำนวยการสำนักนโยบายด้านการศึกษามหา
รักษากรในตำแหน่งที่ปรึกษาด้านระบบการศึกษา

คณะผู้จัดทำแผนฯ

ดร.สุทศศรี วงษ์สมาน
ดร.สุภาพร โกเฮงกุล
นางรัชณี พึ่งพานิชย์กุล

คณะผู้พิจารณา

คณะอนุกรรมการสภาการศึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ดร.สุภาพร โกเฮงกุล หัวหน้าโครงการ
นางรัชณี พึ่งพานิชย์กุล นักวิชาการประจำโครงการ

บรรณาธิการ

ดร.สุภาพร โกเฮงกุล
นางรัชณี พึ่งพานิชย์กุล

หน่วยงานรับผิดชอบ

กลุ่มนโยบายการศึกษามหา
สำนักนโยบายด้านการศึกษามหา
สำนักงานเลขธิการสภาการศึกษา